

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของชุมชนในจังหวัดลำปาง

The community Development with Multi Network Co-operation
according to the Sufficiency Economy Philosophy in Lampang Province

โดย

พระครูสังวรสุตกิจ, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

พ.ศ. ๒๕๕๘

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610758008

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของชุมชนในจังหวัดลำปาง

The community Development with Multi Network Co-operation
according to the Sufficiency Economy Philosophy in Lampang Province

โดย

พระครูสังวรสุตกิจ, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
พ.ศ.๒๕๕๘

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
MCU RS 610758008

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

The community Development with Multi Network Co-operation
according to the Sufficiency Economy Philosophy in Lampang Province

By

PhrakruSangwornsutakit, Asst.Prof.Dr.
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Lampang Buddhist College
B.E. 2558

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya
University
MCU RS 610758008

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนในจังหวัดลำปาง
ผู้วิจัย:	พระครูสังวรสุตกิจ, ผศ.ดร.
ส่วนงาน:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง
ปีงบประมาณ:	๒๕๕๘
ทุนอุดหนุนงานวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ๒. เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง โดยดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยที่ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มาผสมผสานกันในการทำวิจัยเรื่องเดียวกันเพื่อที่จะสามารถตอบคำถามการวิจัยได้สมบูรณ์ขึ้น จากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทางพระพุทธศาสนา นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ผู้รับผิดชอบงานด้านพัฒนาชุมชน และพระสงฆ์ จำนวน ๑๕ รูป/คน ด้วยการทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดลำปาง ด้วยการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) ๒๐๐ชุด โดยแบ่งเป็น ๗ กลุ่ม ได้แก่กลุ่มที่ ๑ ตัวแทนจากกลุ่มครอบครัว ,กลุ่มที่ ๒ ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา , กลุ่มที่ ๓ ตัวแทนจากสถาบันศาสนา , กลุ่มที่ ๔ ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน ,กลุ่มที่ ๕ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น , กลุ่มที่ ๖ ตัวแทนจากองค์กรธุรกิจ และกลุ่มที่ ๗ ตัวแทนจากหน่วยงานอื่น ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ผลการวิจัยพบว่า

๑) แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

พบว่ากลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มที่ ๑ ตัวแทนจากกลุ่มครอบครัว กลุ่มที่ ๒ ตัวแทนจากสถาบันการศึกษากลุ่มที่ ๓ ตัวแทนจากสถาบันศาสนา กลุ่มที่ ๔ ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนกลุ่มที่ ๕ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มที่ ๗ ตัวแทนจากหน่วยงานอื่น พบว่าการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๒ , ๓.๖๗ , ๓.๖๕, ๓.๗๘ , ๓.๗๗ และ ๓.๖๓ ตามลำดับ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับมากทุกด้าน ในขณะที่กลุ่มที่ ๖ ตัวแทนจากองค์กรธุรกิจ พบว่าการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดย

มีค่าเฉลี่ย ๓.๒๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

๒) รูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง พบว่าควรมีการมีการวางแผนการพัฒนาชุมชนด้วยหลักพุทธธรรม อันได้แก่ หลักการบริหารนิยธรรม โดยมีแนวทางปฏิบัติที่จะก่อให้เกิดการร่วมมือกันพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยวิธีการหมั่นประชุมกันเนืองนิจ มีการพร้อมเพรียงกันประชุม โดยไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติ และไม่เลิกล้มสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว และรับฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี โดยใช้เครื่องมือที่นำมาพัฒนาตัวบุคคลเป็นสำคัญด้วยหลักสาราณียธรรม เนื่องจากตัวบุคคลเป็นเครื่องมือ กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้ได้มาเพื่อการสร้างการพัฒนาชุมชน โดยในการพัฒนาตัวบุคคลจึงต้องอาศัย ธรรมที่สำคัญที่หล่อหลอมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนรักชุมชน รักอิสระเสรี มีนิสัยโอบอ้อมอารี มีเมตตากรุณาต่อกัน และควรกำหนดกิจกรรมเพิ่มเติมเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ทั้งด้านการประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาดูงาน การติดตามความก้าวหน้า เพื่อให้พหุภาคีมีความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่นการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาชุมชนให้ความสำคัญต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นการพัฒนา ที่เน้นกระบวนการมากกว่ารูปแบบ และต้องการความต่อเนื่องในการปฏิบัติรวมทั้งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่เริ่มจาก ฐานทรัพยากรในท้องถิ่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ เป็นต้น

Research Title: The community Development with Multi Network Co-operation according to the Sufficiency Economy Philosophy in Lampang Province

Researcher: Phrakhrusangwornsutakit, Asst.Prof.Dr.Dr.

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Nakorn Lampang Buddhist Collage

Fiscal Year: 2558/2015

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The objectives of this study were 1) to study the concept of participation and the Sufficiency Economy Philosophy for the community in Lampang province. 2) to purpose the model of the community development with multi network co-operation according to the sufficiency economy philosophy in Lampang Province. The research used the mixed research method both quantitative research and qualitative research to study samples consisting of the 15 Key Informants such as monks , executives, experts , community elite and knowledgeable people by In-depth Interview and using a 210 questionnaires with 7 groups each group were 30 samplings as follows: family , academic , religion , private organization development , local government , private company and others group by Purposive Sampling

The research findings were as follows:

1) The concept of participation and the Sufficiency Economy Philosophy for the community in Lampang province found that the sampling in each group family , academic , religion , local government , private company and others group had participated and understood about the community development with multi network co-operation according to the sufficiency economy philosophy in Lampang Province in high level that average as 3.72 , 3.67 , 3.65 , 3.78 and 3.63 , when classified each aspect found that the community development with multi network co-operation according to the sufficiency economy philosophy in Lampang Province were in high level. While

private organization development group had participated and understood about the community development with multi network co-operation according to the sufficiency economy philosophy in Lampang Province in middle level that average as 3.25 and when classified each aspect found that the community development with multi network co-operation according to the sufficiency economy philosophy in Lampang Province were in middle level.

2) The model of the community development with multi network co-operation according to the sufficiency economy philosophy in Lampang Province found that the community development should be plan according to Buddhist way as condition of welfare for management go together with the sufficiency economy philosophy by the regularly meeting and listen to the seniors , while individual development with the states of conciliation that thought with metta or kindness , in addition should be set activities for the community participation such as to give knowledge , experience exchange , educational trip , the project follow up and continuous run the projects for community learning with multi network co-operation.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๓
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย.....	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ.....	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ.....	๔
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ.....	๔
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๕
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาชุมชน.....	๕
๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีโครงสร้าง.....	๑๗
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และพหุภาคี.....	๒๕
๒.๔ แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	๓๒
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม.....	๕๔
๒.๕.๑ หลักสาราณียธรรม.....	๕๘
๒.๕.๒ หลักอปริหานิยธรรม.....	๖๐
๒.๖ พื้นที่วิจัย.....	๖๑
๒.๕ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗๐
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๗๖
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๗๗
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๗๗
๓.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๗๙
๓.๓ การวิเคราะห์ผลข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์.....	๘๐

บทที่ ๔ ผลการวิจัย.....	๘๔
๔.๑ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ.....	๘๕
๔.๒ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	๑๔๘
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	๑๗๔
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๗๔
๕.๒ ข้อเสนอแนะ.....	๑๙๔
บรรณานุกรม	๑๙๕
ภาคผนวก ก บทความการวิจัย.....	๒๐๐
ภาคผนวก ข กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๒๐๘
ภาคผนวก ค ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้	๒๑๐
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ	
ภาคผนวก ง ตัวอย่างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์.....	๒๑๓
ภาคผนวก จ รูปภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย (ถ้ามี).....	
ประวัติคณะผู้วิจัย	
แบบสรุปโครงการวิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่

๑.๑ แสดงค่าเฉลี่ยมีติความมั่นคงของมนุษย์ทั้งหมด ๙ ด้าน

หน้า

๑

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

๒.๑ แผนภูมิจริยธรรมที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอก

๓๙

๒.๒ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๕๒

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยการจุดประกายความคิดจาก ดร.ศรีศุภร์ นิลภรณ์ อาจารย์พิเศษวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ที่ได้มีฉันทาคติร่วมกัน จึงทำให้ผู้วิจัยได้พัฒนาโจทย์วิจัยมาตามลำดับ ทั้งนี้ได้รับความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษางานวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิประจำสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขงานด้วยดีเสมอมา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไปยังผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธี และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ช่วยแนะนำแก้ไขตรวจสอบแบบสอบถาม และแก้ไขข้อมูลที่บกพร่องบางส่วน ให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี

นอกจากนี้ผู้วิจัยขออนุโมทนาทุกท่านที่ได้สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม และผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้กรุณาให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการเอื้อเฟื้อในเชิงวิชาการ อันจะก่อให้เกิดการนำไปสู่การพัฒนาได้ และขอขอบคุณสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ได้ให้การสนับสนุนทุนอุดหนุนสำหรับกรงานวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยดี และเหนือสิ่งอื่นใดต้องขออนุโมทนาแก่กัลยาณมิตรผู้ที่มีความสำคัญในการผลักดันงานวิจัยเล่มนี้ให้สำเร็จประโยชน์ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันจะมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแด่บุพการีชนทุกท่านที่ชี้ทางที่สว่างและคอยเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยอย่างเสมอมา

พระครูสังวรสุตกิจ, ผศ.ดร.

๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่รัฐบาลไทยได้ทำการพัฒนาประเทศโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตามแนวทางการพัฒนาประเทศแบบเศรษฐกิจทุนนิยมประชาธิปไตย โดยเน้นการพัฒนาทุนทางวัตถุ มาอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนคนไทยได้อยู่ดีกินดี มีสาธารณูปโภคที่ครบครันด้วยความ สะดวกสบายมาตลอดกึ่งศตวรรษ ซึ่งก็สามารถพบได้ว่าความมุ่งหวังดังกล่าวได้ประสบความสำเร็จ มาแล้วระดับหนึ่งทำให้ประชาชนคนไทยได้รับการบริการน้ำประปา ไฟฟ้า รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวก จำนวนมากที่พัฒนามากขึ้นตามเทคโนโลยีของโลกตะวันตก ได้แก่ รถยนต์ เครื่องทุนแรงทาง การเกษตร เครื่องซักผ้า โทรศัพทมือถือ โทรทัศน์ ที่มีอยู่ประจำทุกครอบครัว หรือมีหลายๆ เครื่องใน แต่ละบุคคล และแต่ละครอบครัว ในทางกลับกัน ความคุ้นเคยกันของคนในสังคมได้หายไปจาก ชุมชน และในขณะเดียวกันความสงบสุขของสังคมก็หายไปพร้อมกับคนรุ่นหนุ่มสาว อัน เนื่องมาจากความต้องการในการแสวงหาปัจจัยคือเงิน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการอุปกรณ์ เทคโนโลยีดังที่ได้กล่าวมา ดังจะเห็นได้จากดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ที่ตกต่ำมากที่สุด คือ ด้านมิติ ครอบครัว และสิทธิและความเป็นธรรมซึ่งมีค่าน้อยที่สุด ซึ่งก่อให้เกิดสังคมเห็นเชิงประจักษ์ได้ว่า “ความ เจริญไม่ใช่สิ่งที่ดีเสมอไป เพราะถ้าเจริญแบบไม่มีปัญญา ก็จะมีปัญหามากขึ้นอย่างเมืองไทยเจริญขึ้น แต่ความสุขกับน้อยลงตลอด”^๑

จากการรายงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า ค่าเฉลี่ย มิติความมั่นคงของมนุษย์ทั้งหมด ๙ ด้าน นั้น จังหวัดลำปางมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ระดับภาคในด้านครอบครัว กับสิทธิและความเป็นธรรมดังแสดง

ที่	มิติความมั่นคงของมนุษย์	ค่าเฉลี่ยภาคเหนือ	จ.ลำปาง	ผลต่าง
๑	ที่อยู่อาศัย	๖๘.๙	๗๒.๙	๔
๒	สุขภาพอนามัย	๖๘.๖	๗๕.๓	๖.๗
๓	การศึกษา	๖๙.๒	๗๗.๙	๘.๗
๔	การมีงานทำและรายได้	๖๙.๙	๗๔.๙	๕
๕	ความมั่นคงส่วนบุคคล	๗๐.๒	๗๔.๙	๔.๗

^๑หลวงพ่อกา สุภโท, **ธรรมลีลา**, (กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๔), หน้า ๕๔

ที่	มิติความมั่นคงของมนุษย์	ค่าเฉลี่ยภาคเหนือ	จ.ลำปาง	ผลต่าง
๖	ครอบครัว	๖๙.๙	๖๕.๘	-๔.๑
๗	การสนับสนุนทางสังคม	๖๘.๕	๗๔.๗	๖.๒
๘	สิทธิและความเป็นธรรม	๖๙.๒	๖๘.๓	-๐.๙
๙	การเมืองและธรรมาภิบาล	๖๙.๖	๗๖.๒	๖.๖
	รวม	๖๘.๔	๘๙.๑	๒๐.๗

ตารางที่ ๑: แสดงค่าเฉลี่ยมิติความมั่นคงของมนุษย์ทั้งหมด ๙ ด้าน

ที่มา: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จากสภาพปัญหาของต่อความมั่นคงของมนุษย์ทางด้านสังคมในมิติด้านครอบครัวและสิทธิที่ด้อยของจังหวัดลำปางมีต่ำกว่าระดับค่าเฉลี่ยของภาคเหนือ ซึ่งในขณะเดียวกันก็ได้พบว่าจำนวนวัดที่มีพระสงฆ์อยู่ประจำ ๐ – ๒ รูป มีเป็นจำนวนมาก ทำให้บริบทของคุณธรรมจริยธรรมของชุมชนอยู่ในสภาวะเสื่อมลงมากยิ่งขึ้น จากเงื่อนไขสำคัญสำหรับสังคมที่มีความสงบสุขทั้งสองประการที่อยู่ในระดับที่ตกต่ำดังกล่าวน่าจะเป็นสัญญาณเตือนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ให้ความระมัดระวังในการจัดระบบสังคมเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันต่อสภาวะความเสื่อมที่จะดูแลบุคคลและครอบครัวที่เป็นหน่วยสำคัญของสังคมที่จะต้องหาสิ่งทดแทน หรือการร่วมมือกันในการแสดงบทบาทร่วมเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ประชาชนในชุมชนที่จะสามารถดำรงความสงบสุขให้แก่สังคมได้ดังเดิม

จากการประมวลผลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาในประเด็นของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในชุมชนจังหวัดลำปางโดยบทบาทร่วมกันของพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างแนวทางต้นแบบของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในชุมชนจังหวัดลำปาง โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการชี้ให้เห็นถึงแนวความคิดและวิธีการในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและเป็นแนวทางให้พระสงฆ์ นักพัฒนาชุมชนในสังคมไทยสามารถใช้เป็นต้นแบบ (Role Model) ในการพัฒนาบทบาทการมีส่วนร่วมร่วมกันของพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันจะนำไปสู่การสร้างเป็นนโยบายพัฒนาประเทศให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืน โดยเน้นการศึกษาไปยังหลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อไปสร้างวัฒนธรรมชุมชน สังคมไทยให้มีประสิทธิภาพสูง เกิดความมั่นคง เนื่องจากการพัฒนาออกไปจากตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ โลก ร่วมสร้างศรัทธาที่มีแนวทางทางดี รวมทั้งการพัฒนาจิตใจของตนเอง การอยู่ร่วมกันในสังคม และการก่อให้เกิดสังคมที่เป็นรูปธรรมของสังคมที่มีลักษณะของสังคมแบบพอเพียง โดยสามารถสรุปเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญในการวิจัย

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๒. เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง” มีการกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์ ๙ ด้าน ตามนิยามของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากผู้ทรงคุณวุฒิทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในชุมชนจังหวัดลำปาง โดยบทบาทร่วมกันของพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นักวิชาการ ผู้บริหารองค์กร และผู้รับผิดชอบงานด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจำนวน ๑๕ ท่าน โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และสอบถามด้วยการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) จากกลุ่มตัวแทนต่าง ๆ จำนวน ๒๑๐ ท่าน ซึ่งผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling)^๒ ดังนี้

กลุ่มที่ ๑	ตัวแทนจากกลุ่มครอบครัว	จำนวน ๓๐ คน
กลุ่มที่ ๒	ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา	จำนวน ๓๐ คน
กลุ่มที่ ๓	ตัวแทนจากสถาบันศาสนา	จำนวน ๓๐ คน
กลุ่มที่ ๔	ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน	จำนวน ๓๐ คน
กลุ่มที่ ๕	ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน ๓๐ คน
กลุ่มที่ ๖	ตัวแทนจากองค์กรธุรกิจ	จำนวน ๓๐ คน
กลุ่มที่ ๗	ตัวแทนจากหน่วยงานอื่น	จำนวน ๓๐ คน

^๒ผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling) จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีส่วนร่วม แบบพหุภาคี และด้านคุณธรรมจริยธรรมในชุมชนจังหวัดลำปาง

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ จังหวัดลำปาง

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๘ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๘ รวมเป็นระยะเวลา ๘ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑. แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง เป็นอย่างไร
๒. รูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง เป็นอย่างไร

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนา หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าในประเด็นทางชุมชน สังคม ประเทศ และมีการทำประเด็นเหล่านั้นให้ดีขึ้น เจริญขึ้น สนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ให้ได้ดียิ่งขึ้น

ชุมชน หมายถึง ขอบเขตพื้นที่ของความคุ้นเคยและการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะกลุ่มที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้าน ชุมชนมีลักษณะเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตัวเองที่จำกัดมากกว่าสังคม มีการสังสรรค์ใกล้ชิด และความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้ง และมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดเดิมของชาติหรือศาสนา ความรู้สึกและทัศนคติทั้งหมดที่ผูกพันปัจเจกบุคคลให้รวมเข้าเป็นกลุ่มชุมชนในจังหวัดลำปาง

พหุภาคี หมายถึง สถาบันหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการประสานงานร่วมกันพิจารณาวางแผน การดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันของบุคคลในสังคมอย่างมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในสังคม เพื่อการพัฒนาให้สังคมมีความน่าอยู่และเป็นสุข

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดรวมถึงการพัฒนาและบริหารประเทศที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ทางสายกลาง คำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- ๑.๖.๑ ทราบแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๑.๖.๒ ได้รูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง” ผู้วิจัยจะนำเสนอการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเข้ามาประกอบการทำวิจัยเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นที่ตรงตามหลักระเบียบวิธีวิจัย ดังมีประเด็นที่ศึกษาประกอบไปด้วย

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาชุมชน
- ๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีโครงสร้าง
- ๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม และพหุภาคี
- ๒.๔ แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- ๒.๕ แนวคิด เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม
 - ๒.๕.๑ หลักสาราณียธรรม
 - ๒.๕.๒ หลักอภิธานียธรรม
- ๒.๖ พื้นที่วิจัย
- ๒.๗ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎี การพัฒนาชุมชน

การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการสร้างพลังของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ต่อการพัฒนาชุมชน หรือแก้ไขปัญหาของชุมชน เกิดผลของการเรียนรู้ คือ พลังความรู้ การตัดสินใจ และความสามารถในการพัฒนาชุมชนหรือสังคมอย่างยั่งยืน และกระทบผลประโยชน์อย่างเป็นระบบ โดยเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีหลักการสำคัญ

กรมการพัฒนาชุมชน^๑ กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง การพัฒนาความคิดความสามารถของประชาชนให้เกิดความเชื่อมั่น ช่วยเหลือตนเอง เพื่อนบ้านและชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยความร่วมมือของราษฎรและภาครัฐความหมายของการพัฒนาชุมชน

^๑ ปรีดา เจษฎารางกุล, การมีส่วนร่วมของกรมการพัฒนาชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. รายงานการวิจัย, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๕๐.

Dunham (ตันแฮน)^๒ กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน คือ การร่วมกำลังดำเนินการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนให้ชุมชนมีความเป็นปึกแผ่นและดำเนินงานไปในแนวทางที่ตนต้องการ การทำงานพัฒนาชุมชนในขั้นแรกจะต้องอาศัยความร่วมมือกำลังของราษฎรในชุมชนนั้นในการช่วยตนเอง และร่วมมือกันดำเนินงาน แต่มักจะได้รับความช่วยเหลือทำด้านวิชาการจากหน่วยราชการ หรือองค์การอาสาสมัครอื่น ๆ

ชิรวัดน์ นิจนตร^๓ ให้ความหมายสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง การปรับปรุงสภาพต่าง ๆ ของชุมชน รวมทั้งมาตรฐานความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เพื่อนำมาซึ่งความเจริญด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง ตามแนวทำงานานที่ชุมชนต้องการโดยความคิดริเริ่มการพึ่งพาตนเองและความร่วมมือกันของชุมชน และระหว่างรัฐกับราษฎร ถ้าจำเป็นก็อาจขอความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชน

จิตจำนงค์ กิติกิริติ^๔ ได้ศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงของชุมชน และให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่ไปสู่สภาพที่พึงปรารถนา ด้วยการจงใจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นเพื่อเปลี่ยนสภาพของส่วนประกอบของชุมชนให้ เป็นไปตามเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้

จึงสรุปได้ว่า “การพัฒนาชุมชน” เป็นกระบวนการซึ่งดำเนินไปด้วยความร่วมมือกำลังของราษฎรเองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อปรับปรุงสภาพทำเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมชุมชนนั้นๆ ให้เจริญยิ่งขึ้นและผสมผสานชุมชนเหล่านั้นเข้าเป็นชีวิตของชาติและเพื่อให้ราษฎรสามารถอุทิศตนเองเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติอย่างเต็มที่

๒.๑.๑ แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน

จิรพรรณ กาญจนจิตรา^๕ กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนมีแนวความคิดมูลฐานอยู่ ๓ ประการ คือ

๑. การช่วยเหลือตนเองและการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถช่วยตนเองได้ (Self - Help and Self - Help) ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องช่วยตัวเองในรูปของแรงงาน วัสดุ และทรัพย์สินเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตน หากเกินความสามารถรัฐบาลจึงจะให้การสนับสนุนตามสมควรการช่วยเหลือตนเองหมายถึง ราษฎรสามารถเข้าร่วมปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สามารถแก้ไขข้อขัดข้องส่วนรวมของชุมชน ฉะนั้นจึงเป็นการระดมสรรพกำลังทั้งปวงของชุมชนไม่ว่าจะเป็นการกำลังคนหรือทรัพยากรธรรมชาติเข้าสู่การปฏิบัติงาน อย่งไรก็ตาม สรรพกำลังดังกล่าวนี้ อาจมีข้อจำกัดอยู่บางประการด้านคุณวุฒิ ประสบการณ์ ความสามารถ และกำลังงบประมาณ เป็นต้น ความช่วยเหลือจาก

^๒ ศรีัญญา บรมัตต์, การศึกษาบทบาทของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนกรณีศึกษาเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี. รายงานการวิจัย สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ๒๕๔๕.

^๓ ชิรวัดน์ นิจนตร, การพัฒนาชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๘), หน้า ๒๒.

^๔ จิตจำนงค์ กิติกิริติ, การพัฒนาชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๕.

^๕ จิรพรรณ กาญจนจิตรา, การพัฒนาชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๑).

ภายนอกจึงเป็นที่จะเข้ามาแก้ไขสถานการณ์ในระยะนี้โดยมีวัตถุประสงค์ว่าจะช่วยเหลือให้ราษฎรสามารถช่วยตัวเองไปตลอดรอดฝั่งได้

๒. การพัฒนาชุมชน เป็นการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ (Holistic Program) มีความหมายว่า ปัญหาชุมชนหรือของประเทศไม่อาจแก้ไขได้โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง โดยเฉพาะเท่านั้น แต่จะต้องเป็นการประสานปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเป็นการประสานงานของวิธีการหลายวิธีการและหลายด้าน หากเราศึกษาปัญหาของชุมชนอย่างละเอียด จะพบว่าปัญหาของชุมชนนั้นมีต้นตอเกิดจากแหล่งต่างๆ หรือมีสาเหตุหลายประการ ฉะนั้นจึงต้องดำเนินการด้วยวิธีต่างๆ ด้านต่างๆ พร้อมกันไป เช่น การยกระดับการครองชีพของชาวบ้านจะต้องมีการพัฒนาทำงานด้านทักษะ การพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อย การวางแผนครอบครัวและอื่นๆ เป็นต้น การกำหนดวิธีการแก้ปัญหาของชุมชนจึงต้องหีบยกปัญหาของชุมชนนั้นมาพิจารณาอย่างละเอียด และต้องระลึกว่าปัญหาหนึ่งจะเกี่ยวพันหรือกระทบกระเทือนไปอีกปัจจัยหนึ่งหรือหลายปัจจัยอยู่เสมอ ฉะนั้นโครงการที่จะต่อสู้กับปัญหาจึงถูกกำหนดให้สามารถเผชิญหน้ากับปัญหาต่าง ๆ ได้หลายปัญหาหรือปัญหาหนึ่ง อาจจะต้องมีโครงการเข้าต่อสู้หลายโครงการ

๓. การพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินงานที่เริ่มจากท้องถิ่นชนบท โดยมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับนโยบายพัฒนาประเทศ (The Mainstream of National Development) วัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับนโยบายพัฒนาประเทศมิได้หมายความว่า นโยบายชาติเป็นผู้กำหนดนโยบายท้องถิ่น แต่มีความหมายว่ากิจกรรมในท้องถิ่นจะได้รับการสนับสนุนให้เป็นการสำคัญในการสนับสนุนค้ำจุนนโยบายชาติ การสนับสนุนที่ได้รับนี้คือ การสนับสนุนจากรัฐบาลในด้านวัสดุ กำลังคน ฉะนั้นการดำเนินงานของท้องถิ่นใดเป็นไปโดยเอกเทศ ปราศจากเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายชาติย่อมจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐเท่าที่ควร

สนธยา พลศรี^๖ การพัฒนาชุมชนมีแนวคิดที่สำคัญ คือ

๑. คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญมากที่สุดของชุมชน
๒. การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการเปิดโอกาสในการได้ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบของชุมชน
๓. การช่วยเหลือตัวเอง ของชุมชนเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถของประชาชนและชุมชน
๔. การใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นการรักษาประโยชน์ของทรัพยากรภายในชุมชน
๕. การริเริ่ม ของประชาชนในชุมชนเป็นการพัฒนาชุมชนที่เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

^๖ สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐.

ณรงค์ วารีชล^๗ สรุปการพัฒนาชุมชน ไว้ดังนี้

๑. การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่จะต้องทำกันอย่างต่อเนื่องอย่างมีระบบ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จำเป็นต้องใช้เวลาและต้องอาศัยกรรมวิธีการเปลี่ยนแปลงที่ถูกต้อง

๒. การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่ใช้ความสามารถของประชาชน และความร่วมมือระหว่างประชาชนกับรัฐบาล ในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทำงานานที่ดีขึ้น วิธีการนี้ต้องเป็นที่ยอมรับ และสามารถรับการเปลี่ยนแปลงมาสู่ชุมชนอย่างถาวร และประโยชน์ต่อชุมชน

๓. การพัฒนาชุมชนเป็นกรรมวิธีการเปลี่ยนแปลง จากลักษณะหนึ่งไปสู่อีกลักษณะหนึ่ง โดยเฉพาะการเน้นการเปลี่ยนแปลงทำทัศนคติของคนเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทำวัตถุ

๔. การพัฒนาชุมชนเป็นแผนงานหรือโครงการที่ได้จัดทำขึ้น ตามหลักของการพัฒนาชุมชน เพื่อนำแผนงานหรือโครงการปฏิบัติให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยคนในชุมชน

๒.๒ กระบวนการพัฒนาชุมชน^๘

นักสังคมวิทยาและนักพัฒนาชุมชนได้จำแนกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาชุมชนเอาไว้หลายขั้นตอนและมีความแตกต่างกันออกไป แต่อาจกล่าวได้ว่ากระบวนการพัฒนาชุมชนมีขั้นตอนที่สำคัญ ๓ ประการ คือ^๙

๑. การศึกษาชุมชน
๒. การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน
๓. การจัดลำดับความต้องการและปัญหาชุมชน

๑. การศึกษาชุมชน

การพัฒนาชุมชนเป็นงานที่ละเอียดอ่อน เพราะในขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้น การพัฒนาชุมชนต้องไปทำร่วมกับประชาชน ต้องอาศัยยุทธศาสตร์และปัจจัยต่างๆ อย่างมากมาย จึงจะประสบความสำเร็จ ดังนั้น ก่อนจะดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องทำการศึกษารวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาต่อไป การศึกษาชุมชนจึงเป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการพัฒนาชุมชนที่จะนำไปสู่ขั้นตอนอื่นๆ ต่อไป ความหมายของการศึกษาชุมชน

การศึกษาชุมชน^{๑๐} หมายถึง “การสำรวจและการศึกษาวิเคราะห์หาความจริงเกี่ยวกับสถานะสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความต้องการและปัญหาในชุมชนนั้น ๆ เพื่อที่จะก่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตของคนที่ย้ายอยู่ในชุมชนนั้นๆ ต่อไป” หรือกล่าวได้ว่า “การศึกษาชุมชน คือ การศึกษาเรียนรู้ข้อมูลด้านต่าง ๆ ของชุมชนทั้งในด้านการดำรงชีวิตประจำวันของคนในชุมชน สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ค่านิยม ทัศนคติ ความเชื่อ ประชากร เป็นต้น ให้ละเอียดและลึกซึ้ง จนสามารถมองเห็นปัญหาหรือความต้องการ

^๗ ณรงค์ วารีชล, การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสู่เมืองน่าอยู่. กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบางพระ. รายงานการวิจัย สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา. ๒๕๑๑.

^๘ สานิตย์ บุญชู, การพัฒนาชุมชน : ชุมชนศึกษาและวางแผนโครงการ, หน้า ๒๗

^๙ สานิตย์ บุญชู, การพัฒนาชุมชน : ชุมชนศึกษาและวางแผนโครงการ, ๒๕๔๗: หน้า ๒๗.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, การพัฒนาชุมชน : ชุมชนศึกษาและวางแผนโครงการ, ๒๕๔๗: หน้า ๓๐.

ของชุมชนนั้นได้ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ นั้นเอง ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการวางแผนและโครงการ เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนต่อไป”

สิ่งที่ต้องศึกษาสำรวจในการศึกษาชุมชนในการศึกษาชุมชนนั้นนักพัฒนาชุมชนต้องทำการสำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนหลายประการ คือ

๑. ประวัติชุมชน
๒. สภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน
๓. ประชากรในชุมชน
๔. สภาพเศรษฐกิจในชุมชน
๕. สภาพบ้านเรือนในชุมชน
๖. การอนามัยและความปลอดภัยในชุมชน
๗. องค์กรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน
๘. การศึกษาในชุมชน
๙. สวัสดิการในชุมชน
๑๐. ความเจริญก้าวหน้าของชุมชน

๑. วิธีการศึกษาชุมชน

การศึกษาชุมชนมีวิธีการศึกษาหลายวิธี แต่ที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป มีดังต่อไปนี้^{๑๑}

๑) การสังเกต (Observation)

การสังเกตเป็นการศึกษาชุมชนเพื่อทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นโดยตรงของชุมชนด้วยการบันทึกสภาวะการณ์ที่เป็นจริงตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นหรือรวบรวมเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญมาบันทึกไว้เป็นข้อมูลเบื้องต้นอีกด้วย โดยใช้วิธีการสังเกตแบบง่าย ๆ โดยผู้สังเกตไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในสภาวะการณ์ (Non – Participant Observation) หรือผู้สังเกตเข้าไปมีส่วนร่วมในสภาวะการณ์ (Participant Observation) ก็ได้ ในการสังเกตชุมชนอาจใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ช่วยในการสังเกตด้วยก็ได้ เช่น สมุดบันทึกประจำวัน ภาพถ่าย แผนที่ เป็นต้น

๒) การสัมภาษณ์ (Interview)

การสัมภาษณ์เป็นกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคลด้วยวิธีการพบปะกับผู้ให้ข่าวโดยตรง ซึ่งอาจจะโดยการใช้คำพูด ท่าทาง สัญลักษณ์ และความรู้สึกที่แสดงออกก็ได้เป็นวิธีการที่เหมาะสมในการศึกษาชุมชนจากเด็ก ๆ และผู้ไม่รู้หนังสือมาก

โดยทั่วไปการสัมภาษณ์มี ๓ รูปแบบ คือ การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม (Individual or Grouped Interview) การสัมภาษณ์แบบมาตรฐาน (Standardized or Structured Interview) ซึ่งกำหนดคำถามไว้อย่างแน่นอนล่วงหน้า และการสัมภาษณ์แบบไม่มีคำถามที่แน่นอน (Unstructured Interview) ในการสัมภาษณ์ที่ดัดนั้นผู้สัมภาษณ์ต้องเตรียมการล่วงหน้าทั้งความรู้ในเรื่องที่จะถาม การเลือกและเตรียมผู้ที่จะให้สัมภาษณ์ คำถามและภาษาที่ใช้บรรยากาศในขณะที่สัมภาษณ์ เป็นต้น แต่ข้อจำกัดของการสัมภาษณ์ก็คือสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย

^{๑๑} พัฒน์ สุจันง, การพัฒนาชนบทแบบผสมผสานสำหรับประเทศไทย, ๒๕๔๔ : หน้า ๗๐ – ๗๑.

แรงงานและเวลามาก ผู้ศึกษายุ่งยากในการเตรียมการ เกิดการอคติหรือลำเอียงได้และถ้าใช้ผู้สัมภาษณ์หลายๆ คนแล้ว จะควบคุมให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกันได้ยาก

๓) การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

แบบสอบถามเป็นคำถามหรือชุดคำถาม ซึ่งสร้างขึ้นอย่างมีกฎเกณฑ์เพื่อใช้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษา ซึ่งผู้ซึ่งผู้ศึกษาอาจจะทำการศึกษด้วยตนเอง ให้คนอื่นไปศึกษาแทน หรือส่งแบบสอบถามไปให้ตอบก็ได้ ดังนั้น การศึกษาชุมชนโดยใช้วิธีนี้จึงใช้ได้กับคนอ่านหนังสือออก และเขียนหนังสือได้เท่านั้น อาจเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด (Closed end Question) คือ ให้ตอบคำถามตามที่กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกเท่านั้น หรืออาจจะเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open end Question) คือ เปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้ตอบคำถามเองโดยเสรีก็ได้ ถ้าต้องการทราบทัศนคติหรือความคิดเห็นเป็นสำคัญ

ในการใช้แบบสอบถามเพื่อทำการศึกษาชุมชนนั้น ข้อที่ควรระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง คือ การสร้างแบบสอบถามซึ่งต้องให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและครอบคลุมในสิ่งที่จะศึกษาทั้งหมด เนื่องจากผู้ทำการศึกษาชุมชนอาจจะไม่มีโอกาสได้พบกับกลุ่มประชากรที่ศึกษาเลยก็ได้

๔) การศึกษาจากผู้รู้และแหล่งวิชาการต่างๆ ทั้งที่เป็นบุคคล เช่น นักวิชาการ หรือผู้ที่มีความรู้ ผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นๆ และจากเอกสารข้อมูลต่างๆ ที่หน่วยราชการต่างๆ ได้ศึกษาไว้แล้ว เช่น รายงานผลการศึกษาวิจัยในเรื่องนั้น ๆ ผลการสำรวจข้อมูลของหน่วยราชการต่างๆ เป็นต้น

๕) การสำรวจ (Survey) เป็นการศึกษาชุมชนโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เข้าช่วยและอย่างมีระบบ ซึ่งอาจใช้วิธีอื่น ๆ ร่วมกัน เช่น การทำแผนที่ การถ่ายรูป การสัมภาษณ์ การบันทึก การสืบประวัติ การชุดค้นทางโบราณคดี เป็นต้น

๖) การวิจัย (Research) การวิจัยเป็นการความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้โดยใช้วิธีการที่เป็นระบบแบบแผนทางวิทยาศาสตร์ เพื่ออธิบายความรู้ความจริงที่ทำการศึกษานั้นและนำผลที่ได้ไปสร้างกฎเกณฑ์ ทฤษฎีต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการอ้างอิง และเป็นผลทำให้สามารถทำนายและควบคุมการเกิดปรากฏการณ์ต่างๆ ได้

๒. ขั้นตอนของการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน

ในการวิเคราะห์ปัญหาที่แท้จริงของชุมชน อาจมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ที่สำคัญ ๓ ขั้นตอนคือ^{๑๒}

๑. การค้นหาปัญหาที่แท้จริงของชุมชน

ในขั้นตอนของการวิเคราะห์ปัญหาชุมชนนั้น เมื่อพบปัญหาแล้วจะต้องนำมาวิเคราะห์อย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่งว่าเป็นปัญหาที่แท้จริงที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือความไม่สะดวกสบายให้แก่ชุมชนหรือไม่ เพราะปัญหาที่แท้จริงจะต้องเป็นข้อเดือดร้อนที่ชุมชนส่วนรวมประสบอยู่จริง ๆ และมีความเห็นพ้องกันว่ามีความจำเป็นที่จะต้องช่วยกันแก้ไขหรือกำจัดให้หมดไปนั่นเอง สาเหตุที่ต้องค้นหาปัญหาที่แท้จริงของชุมชนการค้นหาปัญหาที่แท้จริง เนื่องจากสาเหตุสำคัญคือ^{๑๓}

^{๑๒} จีรพรรณ กาญจนจิตรรา, การพัฒนาชุมชน, ๒๕๕๑: หน้า ๒๔๘.

^{๑๓} จีรพรรณ กาญจนจิตรรา, การพัฒนาชุมชน, ๒๕๕๑: หน้า ๒๔๘-๓๑๒

๑.๑ ปัญหาบางปัญหาเป็นปัญหาใหญ่สลับซับซ้อน หรือเป็นปัญหาที่หลายปัญหา แฝงรวมอยู่ จำเป็นต้องทำการแยกแยะปัญหาที่แท้จริงให้ถูกต้องชัดเจน จะได้พิจารณาแก้ไขได้ง่ายขึ้น

๑.๒ ปัญหาบางปัญหาอาจจะยังคลุมเครือ ไม่รู้ว่าปัญหาที่แท้จริงเป็นอย่างไร เป็นความเดือดร้อนหรืออุปสรรคต่อการพัฒนาแค่ไหนเพียงไร จึงต้องหาปัญหาที่แท้จริงให้ได้ว่าเป็น “อะไร” เพื่อจะได้พิจารณาหาแนวทางแก้ไขได้อย่างถูกต้อง

๑.๓ ปัญหาบางปัญหาเป็นปัญหาเพื่อฝันหรือเป็นข้อเรียกร้องต้องการที่เกินกว่าขีดความสามารถที่ชุมชนจะช่วยแก้ไขได้ ถ้าหากนำมาดำเนินการแก้ไขก็จะเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์

๒. การค้นหาสาเหตุของปัญหาชุมชน

นอกจากการค้นหาปัญหาที่แท้จริงของชุมชนที่กล่าวมาแล้ว ในขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนยังทำการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนยังทำการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของการเกิดขึ้นของปัญหาชุมชนเหล่านั้นด้วย ซึ่งการหาสาเหตุของปัญหาชุมชน อาจจะกระทำดังนี้

๒.๑ การพิจารณาเป็นลำดับแรกว่าสิ่งที่เป็นปัญหาเหล่านั้นมาสภาพอย่างไรจึงทำให้เกิดปัญหานั้น ๆ ขึ้นมา

๒.๒ การพยายามค้นหาสาเหตุของปัญหาให้ได้ครบถ้วนทุกแง่มุม

๒.๓ การพิจารณาเพื่อหาว่าสาเหตุต่าง ๆ ที่ค้นหามาได้นั้นอะไรเป็นสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้เกิดปัญหาขึ้น

๓. การแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา

๓.๑ การศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ของปัญหาอย่างรอบคอบ เช่น

- สาเหตุของปัญหา
- อุปสรรคที่ขัดขวางการแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น
- ควรจะเริ่มลงมือแก้ไขปัญหาที่จุดใด
- สถาบันต่างๆ ในชุมชน เช่น สถาบันครอบครัว การเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา เป็นต้น สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างไรบ้าง
- ทักษะคติ ความรู้ ทักษะต่างๆ ที่ชาวบ้านมีอยู่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างไร

- ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งประดิษฐ์ที่มีอยู่ในชุมชน สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างไรมาอย่างน้อยเพียงใด

- สามารถใช้การติดต่อสื่อสารให้เป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

- สามารถนำพลังของชุมชนมาใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้หรือไม่ อย่างไรและมาอย่างน้อยเพียงใด เป็นต้น

๓.๒ นำปัญหาที่สามารถค้นหาสาเหตุที่แท้จริงได้แล้วมาพิจารณา

๓.๓ พยายามค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหากจากสาเหตุที่หาได้หลายๆ วิธี

๓.๔ พิจารณาคัดเลือกวิธีการแก้ไขปัญหากจากสาเหตุที่หาได้ว่าวิธีใดเป็นวิธีที่ดีที่สุด

เช่น

- ประหยัดมากที่สุด
- มีประโยชน์มากที่สุด
- ใช้ระยะเวลาสั้นที่สุด
- มีประสิทธิภาพมากที่สุด
- อยู่ในขีดความสามารถของชาวบ้านที่จะแก้ไขเองได้^{๑๖}

๓.๕ การเสนอปัญหาต่อชุมชนเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ในชุมชน และทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น เช่น โดยการสาธิต การนำไปทัศนศึกษา การใช้ โสตทัศนูปกรณ์ การอภิปรายกลุ่ม การอบรมสัมมนา การใช้สถานีวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เผยแพร่ภาพและข่าว เป็นต้น

๓.๖ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาชุมชนของตนเองให้มากที่สุด ทั้ง การร่วมพลังในการคิดการจัดแจงพฤติกรรมกระทำหรือตั้งแต่ขั้นตอนแรกสุดจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนนั้นเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาชุมชนที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นการค้นหาปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

๓. การจัดลำดับความต้องการและปัญหาของชุมชน

เมื่อทำการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนในขั้นตอนที่ ๒ เรียบร้อยแล้ว นักพัฒนาชุมชนควรนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์แล้วนั้นมาจัดเรียงลำดับก่อนหลังตามความสำคัญของ ปัญหาที่มีอยู่เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนและโครงการ อันเป็นขั้นตอนต่อไปของ กระบวนการพัฒนาชุมชน^{๑๔}

ประโยชน์ของการจัดลำดับความต้องการและปัญหาของชุมชน การจัดลำดับความต้องการและปัญหาของชุมชนมีประโยชน์หลายประการ ดังนี้

๑. ทำให้ทราบว่าปัญหาใดทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนมากที่สุดและต้องดำเนินการแก้ไขก่อนปัญหา
๒. ถ้าในชุมชนมีปัญหาหลายปัญหาจนไม่สามารถแก้ไขพร้อมๆ กันได้ จำเป็นจะต้องจัดลำดับก่อนหลัง เพื่อนำไปพิจารณาหาแนวทางแก้ไขในโอกาสต่อไป
๓. ทำให้ทราบปัญหาที่เกี่ยวข้องกัน จะได้นำไปแก้ไขปัญหาร่วมกัน ไม่ต้องเสียเวลา
๔. ทำให้สามารถวางแผนแก้ไขปัญหาทั้งหมดของชุมชนได้อย่างถูกต้อง

๓.๑ หลักเกณฑ์การจัดทำลำดับความต้องการและปัญหาของชุมชน

ในการจัดลำดับความต้องการและปัญหาของชุมชนนั้นปัญหาใดจะได้รับการจัดลำดับความสำคัญเป็นอันดับแรกและลดหลั่นกันไปตามลำดับนั้นให้คำนึงถึงลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. เป็นปัญหาที่คนในชุมชนส่วนใหญ่ได้รับความเดือดร้อนมากที่สุด ถ้าปล่อยทิ้งไว้จะก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ ติดตามมา
๒. เป็นปัญหาที่แก้ไขแล้วจะนำไปสู่การแก้ปัญหาอื่นได้ง่ายขึ้น

^{๑๔} กรมการพัฒนาชุมชน, คู่มือการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนสำหรับพัฒนากร, ๒๕๔๖: หน้า ๑๓๑.

๓. เป็นปัญหาที่มีอยู่ในขีดความสามารถของชาวบ้านที่จะร่วมกันแก้ไขได้

ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายและกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนที่จะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆได้มี ความสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีและองค์กรของชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการพัฒนาให้กลุ่มอาชีพต่างๆ มีขีดความสามารถในการยกระดับทุนการผลิตและการตลาดให้สูงขึ้นโดยเน้นการส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับ เศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอันจะส่งผลต่อพัฒนาการของระดับชุมชนและสังคมให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่การจะบรรลุเป้าหมายได้นั้นต้องอาศัยการผนึกกำลังของทุกฝ่าย ทุกระดับ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่นโดยมีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ยุทธวิธีและ การนำไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย การดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวจะสามารถพัฒนาให้คนใน สังคมไทยเกิดกระบวนการเรียนรู้ เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ก่อให้เกิดกระบวนการของการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีการเลี้ยงชีพที่พัฒนาจากวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและนำไปสู่การพัฒนา ประเทศที่ยั่งยืนสืบไป โดยมีกรอบความคิดในการวิจัยซึ่งเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างบูรณา การอันนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเริ่มจากองค์กรชุมชนผู้ผลิตในชนบทซึ่งเป็นรากฐานของ สังคมถึงองค์กรผู้บริโภคในเมืองอันเป็นแนวทางที่เชื่อมโยงทุกส่วนของสังคมให้เข้ามาดำเนินงานโดย ได้ประโยชน์ร่วมกันโดยใช้แนวคิดในการทำวิจัยอย่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจชุมชนตามแนว เศรษฐกิจพอเพียง

๒.๒ การสร้างพลังชุมชน

การสร้างพลังชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการพัฒนาชุมชน เพราะสามารถสร้าง พลังชุมชนจนมีความเข้มแข็ง ชุมชนสามารถนำพลังดังกล่าว มาจัดการกับปัญหาต่างๆที่มีอยู่ในชุมชน และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ไปในทิศทางที่เหมาะสม นอกจากนี้ชุมชนยังสามารถใช้พลังนี้เพื่อการ เลือกรับ ปรับใช้แนวคิดใหม่ๆ เทคโนโลยีสมัยใหม่หรือสิ่งใหม่ๆที่ล้นหลามเข้าสู่ชุมชนได้อย่าง สอดคล้องและเหมาะสมกับแนวความคิดเดิม วัฒนธรรมที่ดีงามของชุมชนและยังสามารถรักษาภูมิ ปัญญาดั้งเดิมที่มีคุณค่าต่อชุมชน มิให้เสื่อมสลายไปตามกระแสของยุคโลกาภิวัตน์ ในช่วงเวลาที่ผ่าน มา กรมพัฒนาชุมชนได้พยายามสร้างพลังให้เกิดขึ้นในชุมชน คือ

๑. การสร้างพลังความคิดที่ถูกต้องให้กับประชาชน การส่งเสริมพลังความคิดที่ถูกต้องให้กับ ประชาชนจะช่วยให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในตนเอง ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาคน การที่ทำอะไรให้ผู้อื่นตลอดเวลาโดยที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้นั้นได้ลองคิด ลองปฏิบัติเอง จะไม่ช่วยให้ผู้นั้น เจริญขึ้น และไม่สามารถคุ้มครองตนเองหรือเป็นตัวของตัวเองได้ ดังนั้นการสร้างความเข้าใจและการ ช่วยเหลือประชาชนมองเห็น มีความคิดและมีทัศนคติที่ถูกต้อง โดยเสริมสร้างให้ประชาชนใช้ความคิดเห็น ของตนเองน่าจะเป็นแนวทางที่ถูกต้อง

๒. การสร้างพลังการทำงานของประชาชน เมื่อประชาชนเกิดศรัทธา ความเชื่อมั่นในตนเอง ว่ามีความสามารถที่จะกระทำการใดๆด้วยตนเองได้สำเร็จ ประชาชนย่อมจะมีความรับผิดชอบต่อการ กระทำนั้นๆ เพราะบุคคลทุกคนย่อมมีความรับผิดชอบในตัวเอง ซึ่งความรับผิดชอบของบุคคลจะ สามารถรวมเป็นพลังในการที่จะทำกิจกรรมต่างๆที่อยู่ในขีดความสามารถให้ประสบผลสำเร็จได้ เมื่อใดที่ประสบปัญหาอุปสรรคขึ้นก็สามารถรวมพลังกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคนั้น และเมื่อผลจากการ รวมพลังทำให้กระทำการกิจกรรมใดๆ ได้สำเร็จ ความคิดที่จะทำกิจกรรมอื่นๆ ก็จะตามมาอีก

๓. การสร้างการรวมตัวของประชาชน การส่งเสริมหรือสร้างการรวมตัวของชุมชนในรูปแบบของการรวมตัวกันเป็นกลุ่มขึ้นมาเองหรือในรูปแบบขององค์กรประชาชน จะก่อให้เกิดพลังความคิดที่จะนำไปสู่พลังการกระทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนให้เป็นผลสำเร็จได้

พลังทั้งสามนี้ จะเป็นระบบที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวผลักดันให้เกิดกิจกรรมพัฒนาขึ้นภายในชุมชน การสร้างพลังชุมชนจึงเป็นการระดมศักยภาพที่มีอยู่ในตัวบุคคลแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มคนในชุมชน ทั้งในด้านความรู้ความคิด ความสามารถเพื่อร่วมกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือแสดงออกทางพฤติกรรมร่วมกันในรูปแบบต่างๆ เช่น ร่วมกันคิดแก้ไขปัญหา หาทางเลือกในการแก้ปัญหา กำหนดทิศทางการพัฒนาและตัดสินใจดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

รวมถึงการสร้างพลังชุมชน โดยบุญตัน หล้ากอง ได้มีการเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง มีหลักการสำคัญ ดังนี้^{๑๕}

๑. การรวมพลังใจ คือ การรวมคนเพื่อรวมพลังใจเป็นการเสริมใจซึ่งกันและกันและกัน ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความเอื้ออาทร มีความสนใจและมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดประชาคมหรือเวทีประชาคม โดยเน้นประเด็นที่ชุมชนสนใจมาเป็นเครื่องในการรวมคนในกระบวนการนี้ควรจะมีการค้นหาผู้นำที่มีจิตวิญญาณที่มีอุทิศตน ซึ่งควรเป็นผู้นำตามธรรมชาติ เป็นผู้มีคุณธรรม เสียสละ ซื่อสัตย์ เช่น พระภิกษุ หมอพื้นบ้าน และข้าราชการยุคใหม่ เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อที่จะทำให้ในการทำงานในกระบวนการต่อไปประสบความสำเร็จ

๒. การระดมความคิด ในขั้นตอนนี้จะต้องใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน โดยเน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิเคราะห์ปัญหาและโอกาสอย่างรอบด้าน รวมทั้งการกำหนดแนวทาง วิธีการและแผนงานในการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ สร้างสรรค์ และยั่งยืน

ในขั้นตอนของการระดมความคิดนั้นจะเน้นในเรื่องของการประชาคม ซึ่งเป็นกระบวนการ ที่ประกอบด้วยหลากหลายวิธีการ และขั้นตอนที่ชัดเจน ที่จัดขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดเห็นที่หลากหลาย ข้อสังเกต และข้อสรุป ของประชาชนหรือคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือมีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ว่ามีความรู้สึก หรือมีความคิดต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเขาทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างไร และมีแนวทางที่จะแก้ปัญหา หรือผลักดันในประเด็นนั้นๆ ใดๆ ทั้งนี้เพื่อเป้าหมายสุดท้ายคือการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ประชาชนมีส่วนร่วม และเป็นเจ้าของการพัฒนา นั้น เวทีประชาคม (Civil Society Forum or People Forum) เป็นวิธีการและเป้าหมายที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม (participatory learning) ระหว่างคนที่มีประเด็นหรือปัญหา ร่วมกัน โดยใช้เวทีในการสื่อสารเพื่อการรับรู้และเข้าใจในประเด็น/ปัญหา และช่วยกันผลักดัน หรือหาข้อสรุปเป็นแนวทางแก้ไขประเด็นปัญหานั้นๆ องค์ประกอบของการจัดเวทีประชาสังคมที่ดี นั้นต้องประกอบด้วยประเด็นต่อไปนี้

๑. ประเด็นที่เป็นที่ประจักษ์ว่าเป็นปัญหาร่วม ซึ่งประเด็นดังกล่าวต้องที่ชัดเจน ครอบคลุมง่ายต่อความเข้าใจ โดยไม่ต้องอธิบายความมาก เป็นเรื่องที่มีการรับรู้ร่วมกันมาก่อนแล้วสำหรับผู้เข้าร่วมในกระบวนการประชาสังคมทุกคน

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, ๕๘

๒. มีวัตถุประสงค์ของการจัดประชาคมที่ชัดเจน ว่าจัดเพื่ออะไร จัดไปทำไม และจะเอาผลที่ได้จากการประชาคมนั้นไปทำอะไร ควรมีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดประชาคมอย่างตรงไปตรงมา โดยไม่มีประเด็นซ่อนเร้น(No hidden agenda)

๓. มีกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการที่ดี ในการขับเคลื่อนประเด็นไปสู่วัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยทุกคนมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม

๔. ผู้เข้าร่วมประชาคมมีการแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกได้อย่างกว้างขวาง อิสระ ไม่ถูกครอบงำ และเป็นไปอย่างเท่าเทียม ผู้เข้าร่วมต้องเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรง สามารถแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือผู้เข้าร่วมที่เป็นตัวแทนที่แท้จริงของชุมชนที่เข้าไปปัญหาหรือประเด็นที่พูดคุย และผู้เข้าร่วมที่เป็นตัวแทนของผู้มีหน้าที่ให้บริการ หรือจัดสวัสดิการให้แก่ชุมชน ยกตัวอย่าง เช่น การจัดเวทีประชาคมเพื่อระดมการป้องกันและแก้ปัญหาไข้หวัดนก ผู้เข้าร่วมประชาคม ควรประกอบด้วยกลุ่มแรกคือ ตัวแทนชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. อสม. พระ ครู ฯลฯ กับ กลุ่มที่สองที่เป็นผู้มีหน้าที่ให้บริการ (หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ) เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เกษตรอำเภอ พัฒนาชุมชน เป็นต้น

๕. มีผู้อำนวยการให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือวิทยากรกระบวนการ ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการจัดเวทีประชาคม (Facilitator/Moderator) ที่มีทักษะและประสบการณ์ และเป็นกลาง ไม่ครอบงำ ไม่ชี้ทางหรือมีคำตอบอยู่ในใจล่วงหน้า (Pre-conditioned decision) ทักษะที่จำเป็นคือ ทักษะในการตั้งและถามคำถาม รู้จักเลือกวิธีการที่เหมาะสมสำหรับคนแต่ละกลุ่ม ทักษะในการฟัง ทักษะในการวิเคราะห์และสรุปประเด็นหรือข้อคิดเห็นจากกลุ่ม และทักษะในการจัดการกลุ่ม เช่น จัดการกับผู้เข้าร่วมที่ขบพูดมากเกินไปหรือไม่ขบพูดเลย โดยใช้คำพูดและท่าทีที่นุ่มนวลหรืออาจใช้อารมณ์ขันเข้ามาช่วย เพื่อให้เกิดการถกอภิปรายแลกเปลี่ยนกัน (Deliberate)อย่างกว้างขวาง ตรงประเด็น และมีข้อสรุปที่นำไปปฏิบัติหรือทำให้เกิดความก้าวหน้าในขั้นตอนต่อไปได้ ซึ่งในงานด้านสาธารณสุขนั้น โดยส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่สาธารณสุข แพทย์ พยาบาล ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่มักมีโอกาสต้องทำหน้าที่ดังกล่าวอยู่บ่อยครั้ง ในการจัดเวทีประชาคมในประเด็นสาธารณสุข อาจพิจารณาใช้วิทยากรกระบวนการที่เป็นบุคลากรสาธารณสุขเอง หรือ เป็นบุคคลภายนอกวิชาชีพก็ได้ ซึ่งมีข้อดีต่างกันในแง่ที่บุคลากรสาธารณสุขจะเข้าใจเนื้อหาแต่อาจจะอดไม่ได้ที่จะชี้แนะ ในขณะที่บุคคลภายนอกอาจจะมีความเป็นกลางแต่ต้องเข้าใจเนื้อหาและระบบงานที่เกี่ยวข้องพอสมควรด้วย ผู้ที่ต่อทำหน้าที่วิทยากรกระบวนการบ่อย ๆ ควรหาโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมทักษะการเป็นวิทยากรกระบวนการซึ่งจะช่วยให้เกิดความมั่นใจในการทำหน้าที่ดังกล่าวมากขึ้น

๖. มีบรรยากาศที่ดี ซึ่งรวมถึง มีคำถามที่ดี ที่เปิดโอกาสให้คนได้เกิดการแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา มีบรรยากาศของการเรียนรู้ร่วมกันและสมานฉันท์ มีสถานที่ที่ดีและเอื้ออำนวยต่อการพูดคุย เช่น มีห้องที่ทำให้ผู้เข้าร่วมเวทีมีสมาธิ มีเครื่องขยายเสียงที่ช่วยให้ได้ยินการสนทนาต่างๆ อย่างทั่วถึง มีการจัดที่นั่งที่เหมาะสม มีผู้อำนวยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ดี เป็นต้น

๗. มีระยะเวลาที่เหมาะสมไม่เร็วหรือรวบรัดเกินไปจนทำให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกอึดอัด และไม่ช้าหรือนานเกินไปจนทำให้เกิดความรู้สึกเบื่อ

๘. ต้องมีข้อสรุปเกิดขึ้นทุกครั้งที่ทำเวทีประชาคม ว่าคนในกลุ่มคิดอย่างไรกับประเด็นนั้นๆ จะมีแนวทางในอนาคตร่วมกันอย่างไร เพื่อแก้ไขหรือผลักดันประเด็นดังกล่าว มีข้อเสนอแนะบางอย่าง

ที่น่าสนใจและน่าจะนำไปขยายต่อ เมื่อสรุปแล้วต้องแจ้งต่อที่ประชุมเพื่อแก้ไข เพิ่มเติม และให้ที่ประชุมมีมติยอมรับผลที่เกิดจากการประชาสังคมนั้นๆ

๙. มีสื่อและอุปกรณ์การสื่อสารที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจประเด็น เนื้อหาตรงกัน เช่น ในขั้นตอนการอธิบายวัตถุประสงค์ของการจัดเวที อาจจำเป็นต้องใช้สื่อภาพและเสียง เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น เช่น การฉาย power point หรือการแจกเอกสารชี้แจงประเด็นหลัก ๆ ให้กับผู้เข้าร่วมเวที รวมไปถึงกระดาษ กระดาษ การ์ด ปากกา เทปขาวหรือหมุด ฯลฯ

๑๐. มีการประสานงานล่วงหน้า เพื่อให้ผู้ที่มาร่วมเวทีมีเวลาเตรียมข้อมูล เตรียมความคิดที่จะมานำเสนอได้เป็นอย่างดี หากเนื้อหามีความซับซ้อนอาจจำเป็นต้องส่งข้อมูลให้ศึกษาล่วงหน้า

จะเห็นได้ว่า จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การสร้างพลังชุมชนนั้นคือ การสร้างพลังทางความคิดและการสร้างพลังการกระทำของชุมชนที่จะกระทำกิจกรรมใดๆ ให้ประสบผลสำเร็จ และมีศักยภาพในการที่จะเผชิญปัญหาและแก้ไขปัญหามุมมองในชุมชน รวมทั้งสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนเองได้ การสร้างพลังชุมชนจะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องเริ่มต้นจากการมองเห็นคุณค่าในตัวเองของมนุษย์ พลังความหวังคิด พลังแห่งความสามารถและศักยภาพในด้านต่างๆ ที่มีอยู่แล้วในตัวของผู้คนทุกคนจะมีมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละบุคคล เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นชุมชน ชุมชนจึงต้องประกอบไปด้วยพลังแห่งความคิดและความสามารถที่แตกต่างและหลากหลาย หากสามารถนำพลังในแต่ละบุคคลมารวมกันคือ การนำความรู้ ความสามารถ และมีความคิดเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีการแสดงออกทางด้านพฤติกรรมร่วมกัน ก็จะเกิดเป็นพลังชุมชนที่ยิ่งใหญ่คือชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถขับเคลื่อนชุมชนได้ด้วยคนในชุมชนเอง ผ่านการทำประชาคม โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามผล โดยอาจจะกำหนดบทบาทหน้าที่ ทาแผนการติดตาม และกำหนดวิธีการติดตามร่วมกัน และมีการติดตามร่วมกันอย่างสม่ำเสมอตามแผนที่วางไว้ ขั้นตอนนี้จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมในเวทีประชาคม เข้าใจความสำคัญของการทำงานร่วมกันในฐานะเจ้าของประเด็นหรือปัญหา และเรียนรู้จากประสบการณ์การติดตามเพื่อนำไปเพิ่มทักษะการจัดการปัญหาของประชาชนเองในอนาคต

๒.๒ ทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่ (Structural – Functional Theory)

แนวความคิดทางมานุษยวิทยาของ Malinowski และ Radcliffe-Brown ได้รับอิทธิพลความคิดอินทรีย์นิยม (Organicism) ของ Durkheim เขาพยายามหาทางแก้ไขปัญหาขัดข้องในการใช้อินทรีย์ ปัญหาสำคัญที่เขา มอง คือ ปัญหาเรื่องอันตวิทยา (Teleology) คือ อะไรที่กำหนดไว้ได้ก่อน การศึกษาว่าจะต้องมี หรือสาเหตุอะไรที่สามารถกำหนดไว้ได้ก่อนล่วงหน้าแล้ว ถือว่าเป็นเรื่องสาเหตุสุดท้าย ซึ่งเป็นเรื่องของปรัชญาไม่ใช่เรื่องของวิทยาศาสตร์ Radcliffe-Brown ให้ความหมายของความจำเป็นว่าเป็นภาวะที่จำเป็นในการคงอยู่ เขาคิดว่าหากกำหนดเช่นนี้แล้ว ความต้องการจำเป็นแบบสากลทั่วไปของมนุษย์หรือของสังคม ก็ไม่มีอยู่ในทฤษฎีแต่จะต้องค้นหาโดยหลักฐานประจักษ์ แต่ละสังคมมนุษย์จะมีความต้องการจำเป็นไม่เหมือนกัน เพราะแต่ละสังคมไม่เหมือนกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นเวลาวิเคราะห์สังคมก็สามารถหลีกเลี่ยงได้ว่า ทุกส่วนของวัฒนธรรมมีหน้าที่หรือส่วนของวัฒนธรรมที่ต่างกันจะต้องมีหน้าที่ต่างกันจะต้องมีหน้าที่เหมือนกัน

การวิเคราะห์สังคมเชิงหน้าที่มีฐานคติหลายประการ คือ

ภาวะจำเป็นในการดำรงอยู่ของสังคมอย่างหนึ่ง คือ บุรณาการของส่วนต่างๆ อย่างน้อยก็จะต้องมีขั้นต่ำที่สุด แต่จะไม่มีบุรณาการไม่ได้หากจะให้สังคมดำรงชีวิตอยู่ได้

คำว่าหน้าที่ หมายถึง กระบวนการต่างๆ ที่ดำเนินการไปเพื่อบำรุงรักษาบุรณาการนี้หรือความมั่นคงนี้

ผล คือ ส่วนต่างๆ ของโครงสร้างในแต่ละสังคม จะสามารถแสดงให้เห็นว่า ได้มีส่วนอำนวยความสะดวกแห่งบุรณาการหรือความมั่นคงนี้ได้อย่างชัดเจน การวิเคราะห์แบบนี้ทำให้เห็นว่า โครงสร้างทางสังคมและภาวะเงื่อนไขที่จำเป็น สิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตอยู่ของสังคม แม้ว่า Radcliffe-Brown พยายามปรับปรุงทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ให้ดีขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหา เพราะ เขาไม่ได้กำหนดว่าสังคมจะต้องมีบุรณาการขนาดไหนจึงจะมีชีวิตอยู่ได้ ไม่ได้กำหนดคำจำกัดความปฏิบัติการ นอกจากนั้นยังทำให้เกิดปัญหาใหม่จากแนววิเคราะห์ของเขาที่สรุปว่า การเกิดโครงสร้างทางสังคมอะไรใหม่ๆ ขึ้นมาก็เพราะ ความบุรณาการของสังคมซึ่งไม่จำเป็นเสมอไป แต่ก็ยอมรับว่า Radcliffe-Brown ได้มีส่วนช่วยพัฒนาทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่คนหนึ่ง

สำหรับ Malinowski เป็นนักมานุษยวิทยาคนแรกที่ได้ทดลองนำเอาหน้าที่นิยมมาใช้กับอินทรีย์นิยม หลักความคิดในการวิเคราะห์สังคม คือ องค์ประกอบต่างๆ ของวัฒนธรรมทุกส่วนทำหน้าที่สนองความต้องการจำเป็นของมนุษย์และวัฒนธรรม “ทัศนะของหน้าที่นิยมที่มีต่อวัฒนธรรมเน้นหลักสำคัญที่ว่าประเพณีทุกอย่าง วัฒนธรรมทุกอย่าง ความคิดทุกความคิด ความเชื่อทุกความเชื่อของวัฒนธรรม สนองตอบความต้องการจำเป็นหรือทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง มีหน้าที่จะต้องทำหรือเป็นตัวแทนของส่วนที่จะขาดเสียไม่ได้ในวัฒนธรรมนั้น”

จุดเด่นในความคิดหน้าที่นิยมของ Malinowski อยู่ที่แนวโน้มส่วนลด (Reductionistic Tendencies) คือ แนวการวิเคราะห์ของเขาจะเริ่มมีความต้องการจำเป็นของแต่ละคน เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย และการมีลูกหลาน เนื่องจากความต้องการของมนุษย์แต่ละคนนี้ จึงต้องมีการรวมตัวกันเป็นชุมชนหรือกลุ่มสังคม หรือแม้แต่การสร้างสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมขึ้นก็ด้วยสาเหตุอันเดียวกัน แต่สัญลักษณ์ทำหน้าที่ควบคุมให้บุคคลต้องปฏิบัติหรือกระทำตามแบบที่กำหนดเพื่อให้สามารถสนองความต้องการจำเป็นได้อย่างเป็นระเบียบและมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันการตั้งกลุ่มหรือชุมชนและวัฒนธรรมขึ้นใหม่ก็เป็นสาเหตุให้ต้องมีกลุ่มหรือชุมชนที่ซับซ้อนขึ้นไป สนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นมานั้นอีกทอดหนึ่ง วนเวียนไปเช่นนั้นจากแนวความคิดนี้ทำให้เห็นความต้องการจำเป็นในวัฒนธรรมตามแนวของมาลินอส คือ

๑. ประเภทที่สืบเนื่องมาจากชีววิทยา
๒. ประเภทที่เกิดจากความต้องการทางจิตวิทยา
๓. ประเภทความต้องการอนุกรม

เพื่อบำรุงรักษาองค์การหรือวัฒนธรรมที่สนองความต้องการประเภทแรกไว้ คือ โครงสร้างต่างๆ เกิดขึ้นมาเนื่องจากความต้องการจำเป็นทางชีวภาพ ทางจิตวิทยาและทางวัฒนธรรม เมื่อใช้การวิเคราะห์แนวนี้แล้ว ก็ทำให้มาลินอสสามารถใช้คำอธิบายแบบส่วนลด (Reductionism) ได้ว่า ทำไมโครงสร้างต่างๆ ในสังคมจึงมีอยู่และดำรงอยู่ต่อไป

ความคิดของมาลินอสไม่เพียงแต่เป็นเรื่องอันตรวิทยาเท่านั้น แต่เป็นเรื่องซ้ำซ้อน เพราะ วัฒนธรรมนิยมมีอยู่เพื่อสนองความต้องการจำเป็นของตัววัฒนธรรม ในขณะที่ตัววัฒนธรรมมีอยู่เพื่อ

สนองความต้องการทางชีววิทยาและจิตวิทยา การให้เหตุผลแบบบังงินทางเช่นนี้เป็นเรื่องหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อใช้การให้เหตุผลแบบอันตรวิทยาผสมกับฐานคติส่วนลด ซึ่งปัญหานี้มักโครงสร้างหน้าที่นิยมสมัยใหม่สามารถแก้ไขได้

แนวความคิดโครงสร้าง-หน้าที่นิยม ของพาร์สัน

แนวคิดของพาร์สันประกอบด้วย คตินิยมด้านปรัชญา ๓ ด้าน คือ

๑. อรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) คือ เป้าหมายของการกระทำทั้งหลายอยู่ที่ความสุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมาก

๒. ปฏิฐานนิยม (Positivism) อยู่ที่ว่า อะไรที่ทดสอบได้จึงจะเป็นจริง

๓. จิตนิยม (Realism) หรืออุดมการณ์นิยม คือ ความเป็นจริงเป็นสิ่งสมบูรณ์ในตัว อาจเป็นมโนคติหรือเป็นจิตก็ได้

ความคิดของพาร์สันกว้างขวางมาก โดยสรุปได้ดังนี้

๑. กลวิธีการสร้างทฤษฎีสังคมวิทยาของพาร์สัน

พาร์สันยึดกรอบความคิดที่เรียกว่า Analytical Realism เป็นแนวในการสร้างทฤษฎีสังคมวิทยา เขาได้ใช้กรอบนี้ในการสร้างทฤษฎี โครงสร้างของการกระทำทางสังคม (The Structure of Social Action) พาร์สันเห็นว่า ทฤษฎีต่างๆในสังคมวิทยานั้นจะต้องพยายามใช้สิ่งที่จำกัดจำนวนหนึ่งที่เป็นตัวแทนด้านต่างๆของสภาพวัตถุวิสัยของสังคม สิ่งเหล่านี้จะต้องไม่สอดคล้องกับปรากฏการณ์แต่ละอย่าง แต่จะสอดคล้องกับแก่นของปรากฏการณ์เหล่านั้น แยกปรากฏการณ์เหล่านั้นออกจากกันได้ และเมื่อนำมารวมกันจะเป็นตัวแทนของความเป็นจริงทางสังคม

ลักษณะเด่นของกรอบความคิดของพาร์สัน อยู่ที่วิธีการใช้สิ่งที่นามธรรมเหล่านี้ในการวิเคราะห์ทางสังคมวิทยา ซึ่งเป็นโลกแห่งความเป็นจริง สิ่งที่คาดหวังคือ กลุ่มสิ่งที่จัดเป็นระบบสำหรับวิเคราะห์ ซึ่งแสดงลักษณะสำคัญและเป็นระบบของจักรวาล โดยไม่ต้องมีข้อมูลประจักษ์มากมาย ทฤษฎีจะทำหน้าที่เบื้องต้นในการจัดชั้นแบ่ง ประเภทปรากฏการณ์ทางสังคมที่สะท้อนลักษณะสำคัญของการจัดระเบียบปรากฏการณ์เหล่านี้

ยิ่งกว่านั้นพาร์สันยังเน้นด้วยว่า ประพจน์เกี่ยวกับการมีอยู่หรือสภาพการณ์ข้อความสัมพันธ์และข้อความเชิงเหตุ (Associational and Causal Statements) อาจไม่เป็นตัวแทนความจริงของโลกทางสังคม จนกว่าจะได้มีการจัดชั้นในเชิงสิ่งที่ปของจักรวาลให้ได้เสียก่อน

๒. แนวความคิดเรื่ององค์การสังคมพาร์สัน

พาร์สันเชื่อว่า ทฤษฎีการกระทำอาสานิยม (Voluntaristic Theory of Action) เป็นศูนย์รวมของสิ่งที่ปและฐานคติจากอรรถประโยชน์นิยม ปฏิฐานนิยมและจิตนิยม (Utilitarianism, Positivism and Idealism) ซึ่งนำมาสร้างทฤษฎีองค์การสังคมเชิงหน้าที่ขึ้น (Functional Theory of Social Organization) โดยในขั้นแรกอาศัยคติอาสานิยมมองการตัดสินใจของผู้กระทำทางสังคม (Normative Constraints) และสถานการณ์ (Situational Constraints Action) ดังนั้น การกระทำโดยเสรีหรือเชิงอาสา (Voluntaristic) จึงประกอบด้วยธาตุมูล ดังนี้

-ผู้กระทำ หมายถึง ปัจเจกชน

-เป้าหมาย ที่ผู้กระทำมุ่งประสงค์

-วิธีต่างๆที่ผู้กระทำจะเลือกใช้เพื่อบรรลุเป้าหมาย

-สถานการณ์ อันเป็นฉากซึ่งผู้กระทำจะต้องนำเข้ามาพิจารณา ในการที่จะเลือกวิธีหนึ่งวิธีใดในการบรรลุเป้าหมาย

-ตัวกำหนดเชิงบรรทัดฐาน อันได้แก่ ค่านิยมบรรทัดฐานทางสังคมและความคิดต่างๆ ซึ่งผู้กระทำจะต้องนำมาพิจารณาประกอบในการเลือกวิธีการบรรลุเป้าหมาย

-การตัดสินใจโดยเสรี ภายใต้เงื่อนไขข้อบังคับหรือบรรทัดฐานและสถานการณ์

๓. ความคิดเรื่องระบบการกระทำยุคต้น

ระบบการกระทำ (System of Action) เกิดในบริบททางสังคม ซึ่งเป็นบริบทที่ผู้กระทำมีสถานภาพและแสดงพฤติกรรมตามที่สถานภาพกำหนดไว้ สถานภาพและบทบาทต่างๆ ในสังคมประสานสัมพันธ์กันในรูปของระบบต่าง ๆ หน่วยการกระทำจึงมีฐานะเป็นระบบการกระทำระหว่างกัน (System of Interaction) ซึ่งการกระทำในที่นี้ คือ แสดงบทบาทของผู้กระทำประกอบไปด้วยผู้กระทำจำนวนมาก ซึ่งก็มีสถานภาพและแสดงบทบาทที่รวมกันเข้าเรียกว่า ระบบสังคม

พาร์สันสร้างระบบต่าง ๆ ขึ้น ระบบแรก คือ ระบบบุคคล คือ ระบบการกระทำระหว่างกัน หรือการกระทำระหว่างมนุษย์หลายคนที่มีลักษณะเป็นระบบ ระบบวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่เกณฑ์การปฏิบัติของสังคม ต่อมาเป็นระบบดินทรีย์ ได้แก่ พันธุ์และกระบวนการกระทำชีวภาพต่างๆ ในขั้นแรก ระบบต่างๆตามความคิดของพาร์สันก็มีเพียงสามระบบเท่านั้น ต่อมาพาร์สันได้สร้างระบบที่สี่ขึ้นเรียกว่า ระบบสังคม ซึ่งเป็นระบบที่เขาในฐานะนักสังคมวิทยาจะต้องวิเคราะห์ระบบหลังนี้ แสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างระบบสังคม ระบบบุคคลและระบบวัฒนธรรม และเขาได้พัฒนาความคิดของเขา โดยนำรายละเอียดในหนังสือชื่อ The Social System ที่เขียนขึ้นมาพิจารณารายละเอียด

ความคิดระบบสังคมของพาร์สัน

เนื่องจากจุดสนใจของพาร์สันอยู่ที่ระบบสังคม ดังนั้นเขาจึงสนใจเรื่องบูรณาการในระบบสังคม และระหว่างระบบสังคมกับระบบวัฒนธรรมและระบบบุคคล ตามความคิดของเขา บูรณาการของระบบสังคมจะเกิดขึ้นได้ขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็นเชิงหน้าที่ (Functional Requisite) คือ

๑. ระบบสังคมจะต้องมีคนหนึ่ง ซึ่งเพียงพอที่จะแสดงบทบาทต่างๆที่ระบบต้องการ

๒. ระบบสังคมจะต้องพยายามหลีกเลี่ยงแบบแผนวัฒนธรรม ที่ทิ้งไม่รักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย และกำหนดบังคับให้คนต้องกระทำการอันเป็นไปไม่ได้ ซึ่งจะทำให้เกิดการเบี่ยงเบนและการขัดแย้งขึ้น

หลังจากนั้นพาร์สันได้สร้างกรอบความคิดกับความต่อเนื่องสัมพันธ์กันของระบบสังคม คือ สังกัปเรื่องกลายเป็นสถาบัน ซึ่งหมายถึง แบบแผนที่ค่อนข้างถาวรของการกระทำระหว่างกันของบุคคลในสถานภาพต่างๆ แบบแผนเหล่านั้นอยู่ในกรอบของวัฒนธรรม การยึดค่านิยมของคนเกิดขึ้นได้สองทาง คือ บรรทัดฐานทางสังคมที่บังคับพฤติกรรมจะสะท้อนค่านิยมทั่วไปและระบบความเชื่อของวัฒนธรรม ส่วนค่านิยมและแบบแผนอื่นๆอาจกลายเป็นส่วนหนึ่งในระบบบุคคล ซึ่งย่อมจะก่อผลกระทบหรือสนองต่อความต้องการจำเป็นของระบบ ซึ่งเป็นตัวกำหนดความยินดีเต็มใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลในระบบสังคมอีกทอดหนึ่ง

สำหรับพาร์สัน การกลายเป็นสถาบันเป็นทั้งกระบวนการและโครงสร้าง กระบวนการกลายเป็นสถาบันมีขั้นตอนง่าย ๆ ดังนี้

ผู้กระทำซึ่งมีภูมิหลังต่างกัน เข้าสู่ความสัมพันธ์ทางสังคม

สิ่งที่ผู้กระทำได้รับการขัดเกลามาก่อน เป็นผลจากความต้องการ การจำเป็นและวิธีการมีความต้องการจำเป็นเหล่านี้จะได้รับการตอบสนอง ตอบด้วยการรับเอาแบบแผนวัฒนธรรมโดยผ่านกระบวนการกระทำระหว่างกันนี้เอง บรรทัดฐานทางสังคมจะก่อรูปขึ้น เมื่อผู้กระทำปรับการขัดเกล่าที่ได้รับมาก่อนเข้าหากัน

บรรทัดฐานเหล่านี้เกิดเป็นแนวทางปรับการขัดเกล่าเข้าหากันของผู้กระทำแต่ขณะเดียวกัน ก็ถูกหล่อหลอมโดยวัฒนธรรม

บรรทัดฐานเหล่านี้จะทำหน้าที่ควบคุมการกระทำระหว่างกัน อันจะทำให้เกิดเสถียรภาพขึ้น การกลายเป็นสถาบันเกิดขึ้นได้ตามขั้นตอนที่กล่าวมานี้ แต่ทำนองเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงและการบำรุงรักษาสถาบันก็อาศัยขั้นตอนเหล่านี้ด้วย

เมื่อการกระทำระหว่างกันกลายเป็นสถาบันขึ้นมาแล้ว ระบบสังคมก็เกิดขึ้น ระบบสังคมนี้อาจไม่ได้หมายถึง สังคมทั้งสังคมตามความคิดของพาร์สัน แต่อาจหมายถึง องค์การสังคมขนาดใหญ่ได้ไม่ว่าขนาดเล็กหรือใหญ่ เวลาพาร์สันจะพูดถึงระบบสังคมที่หมายถึงระบบสังคมมนุษย์ระบบสังคมเล็ก เขาจะใช้ระบบสังคมย่อย (Subsystem)

สรุปได้ว่า การกลายเป็นสถาบันเป็นกระบวนการที่ทำให้โครงสร้างสังคมเกิดขึ้นและดำรงอยู่ กลุ่มบทบาทที่กลายเป็นสถาบัน แล้วรวมกันเข้าเป็นระบบสังคม (พูดอีกอย่างในระบบสังคม คือ การกระทำระหว่างกันที่เป็นแบบแผนและมั่นคง) เมื่อระบบสังคมใดเป็นระบบใหญ่มีสถาบันหลายอย่างผสมผสานกันอยู่ แต่ละสถาบันนั้นจะได้ชื่อว่าระบบย่อย สังคมมนุษย์ คือ ระบบใหญ่ที่ประกอบด้วยสถาบันที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันหลายสถาบัน เวลาใดก็ตามที่จะวิเคราะห์ระบบสังคมจะต้องคำนึงเสมอว่าระบบสังคมอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมและสัมพันธ์กับระบบบุคคล

ในช่วงที่พัฒนาความคิดเรื่องระบบสังคม พาร์สันได้สร้างสิ่งที่เรียกว่า Pattern Variables ขึ้น ซึ่งเป็นระบบสังกัป แสดงคุณลักษณะของระบบสังคมต่างๆ ระบบสังกัปชุดนี้ สามารถใช้จำแนกประเภทแบบของแผนภูมิ (Modes of Orientation) ในระบบบุคคล ระบบค่านิยมของวัฒนธรรมต่างๆ และความคาดหวังเชิงบรรทัดฐานของระบบสังคมได้ สังกัปชุดนี้สร้างขึ้นโดยมีตัวแปรเป็นคู่ที่มีลักษณะตรงกันข้าม เวลาวิเคราะห์อาจนำไปใช้จำแนกแนวการตัดสินใจของผู้กระทำ ระบบค่านิยมหรือความคาดหวังตามบทบาทก็ได้ ดังนี้

Affectivity-Affective Neutrality เกี่ยวข้องกับปริมาณของอารมณ์หรือความพึงพอใจตามแต่สถานการณ์ที่ใช้ ควรแสดงอารมณ์หรือความรักมากหรือน้อย

Diffuseness-Specificity แสดงถึงว่ากรณีนั้นๆควรมีความผูกพันในการกระทำระหว่างกันมากน้อยเพียงใด ความผูกพันควรแคบและเจาะจงหรือความผูกพันควรกว้างขวางไร้ขอบเขต

Universalism-Particularism เป็นตัวแปรที่กล่าวถึงหลักการประเมินค่าการกระทำของผู้อื่นในการกระทำระหว่างกันว่า ควรใช้หลักการวัดค่าสากลอันเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป หรือจะใช้หลักจิตวิสัยเฉพาะกรณี

Achievement-Ascription เกี่ยวข้องกับการประเมินผู้อื่นว่าควรประเมินจากผลงานเป็นหลักหรือดูจากเชื้อสายเป็นหลัก เช่น จากเพศ อายุ เชื้อสาย หรือสถานภาพทางครอบครัว

Self-Collectivity แสดงถึงว่าการกระทำนั้นควรมุ่งประโยชน์ส่วนรวม หรือประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก

พาร์สันถือว่าสิ่งก้ำกับเหล่านี้เป็นระบบค่านิยมที่ควบคุมบรรทัดฐานของระบบสังคมและควบคุมการตัดสินใจของระบบบุคคล ดังนั้น รูปของระบบ การกระทำแท้จริงสองระบบคือ บุคคลและสังคมเป็นภาพสะท้อน สองระบบค่านิยมในวัฒนธรรม ความสำคัญของระบบวัฒนธรรมในการควบคุมระบบการกระทำอื่นๆจะยิ่งชัดเจนขึ้นเมื่ออภิปรายงานชิ้นอื่นต่อมา

พาร์สันพยายามตอบปัญหาที่ว่า ระบบบุคคลผสมผสานเข้าไปในระบบสังคมได้อย่างไร ซึ่งจะทำให้เกิดดุลยภาพมีกลไกสองตัว คือ การขัดเกลาทางสังคมและการควบคุมทางสังคม ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ การขัดเกลาทางสังคมทำให้ระบบบุคคลมีโครงสร้างที่เหมาะสมเจาะกับระบบสังคม การควบคุมทางสังคม ทำให้ลดบทบาทตามสถานภาพได้รับการจัดระเบียบในระบบสังคม เพื่อลดความตึงเครียดและการเบี่ยงเบน กลไกสำคัญสองอย่างช่วยแก้ปัญหาของระบบสังคมได้ คือ ปัญหาเรื่องเสถียรภาพหรือบูรณาการ ยอมรับว่ากลไกนี้อาจล้มเหลวซึ่งอาจนำไปสู่การเบี่ยงเบนและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งก็เป็นสิ่งจำเป็น ทำให้เกิดบูรณาการและดุลยภาพในระบบสังคม

๓. ความต้องการจำเป็นพื้นฐานของระบบ

พาร์สันเห็นว่า ระบบการกระทำมีความต้องการพื้นฐาน ๔ ประการ คือ การปรับตัว การบรรลุเป้าหมาย บูรณาการหรือเสถียรภาพ และกฎระเบียบ การปรับตัวเป็นเรื่องของการแสวงหาสิ่งจำเป็นต่างๆจากสภาพแวดล้อม แล้วแจกจ่ายไปที่ระบบ การบรรลุเป้าหมาย หมายถึง การกำหนดเป้าหมายใดเป็นเป้าหมายก่อนหลัง แล้วระดมทรัพยากรของระบบเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมาย บูรณาการหมายถึง การประสานงานและการบำรุงรักษาความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยต่างๆของระบบกฎระเบียบประกอบด้วยสองเรื่องใหญ่ๆ คือ การบำรุงรักษาระเบียบและการจัดการกับความตึงเครียด การบำรุงรักษาระเบียบเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีการ ทำให้ระบบสังคมมีลักษณะอันเหมาะสม การจัดการกับความตึงเครียด เกี่ยวข้องกับความตึงเครียดและแรงกดดันของลักษณะภายในในระบบสังคม

พาร์สัน กำหนดให้ระบบสังคม ๔ ระบบ ทำหน้าที่แก้ปัญหาหรือสนองความต้องการจำเป็น คือ ระบบวัฒนธรรมแก้ปัญหากฎระเบียบ ระบบสังคมแก้ปัญหาเสถียรภาพ ระบบบุคคลแก้ปัญหา การบรรลุเป้าหมาย และระบบอินทรีย์แก้ปัญหาการปรับตัว ความสัมพันธ์ระหว่างระบบก็จะถูกมองว่าเป็นเรื่องสัมพันธ์กับการแก้ปัญหา แต่ละระบบและระบบย่อยจะต้องมีหน้าที่แก้ปัญหาต่างๆเหล่านี้ด้วย ดังนั้นในการทำความเข้าใจหรือศึกษาระบบใดๆก็จำเป็นต้องศึกษาหรือทำความเข้าใจระบบหรือระบบย่อยอื่นประกอบด้วย จึงทำให้เกิดความเข้าใจดี เมื่อถึงจุดนี้เขาเชื่อว่าจะทำให้ระบบสังคมสัจกับสะท้อนความจริงทางสังคมหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริง

๔. ลำดับชั้นของข่าวสารในการควบคุม

พาร์สัน หันมาสนใจความสัมพันธ์ระหว่างระบบการกระทำ ๔ ระบบ ซึ่งแต่ละระบบจะต้องแก้ไขปัญหาสำคัญ ๔ ปัญหา ณ จุดนี้เองที่พาร์สันเริ่มพูดถึงระบบย่อย ระบบวัฒนธรรม ระบบสังคม ระบบบุคคล และระบบอินทรีย์ คือ ให้ระบบย่อยทำหน้าที่แก้ปัญหา ๑ ใน ๔ ปัญหาหลัก คือ ระบบวัฒนธรรมจะควบคุมข่าวสารของระบบสังคม สังคมควบคุมข่าวสารระหว่างบุคคล บุคคลควบคุมข่าวสารของระบบอินทรีย์ พาร์สันแนะนำแต่ละระบบอาจถือเป็นแปลงพลังงานให้กับระบบที่สูงขึ้นไป คือ ระบบอินทรีย์เป็นแหล่งพลังงานให้ระบบบุคคล บุคคลเป็นแปลงพลังงานให้ ระบบสังคม

ระบบสังคมเป็นแปลงพลังงานให้ระบบวัฒนธรรมอีกทอดหนึ่ง เท่ากับว่าต่างระบบต่างควบคุมกัน กระบวนการนี้เรียกว่า Cybernetic hierarchy

๕. สื่อกลางการปริวรรต (แลกเปลี่ยน)

พาร์สัน สนใจในเรื่องความสัมพันธ์ภายในแต่ละระบบ และระหว่างระบบให้ชื่อว่า สื่อสัญลักษณ์กลางในการปริวรรต Generalized Symbolic Media of Exchange ในกระบวนการแลกเปลี่ยนหรือปริวรรตระหว่างกัน มักจะต้องนำเอาสื่อกลางมาใช้ เช่น เงิน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ในการสื่อสารติดต่อ ในเชิงทฤษฎี คือ ตัวเชื่อมระหว่างระบบการกระทำ ในท้ายที่สุดก็คือข่าวสาร โดยข่าวสารมีตัวแทนเป็นสัญลักษณ์ คนเราจะต่อรองกันโดยใช้สัญลักษณ์เป็นสื่อ ความคิดนี้สอดคล้องกับเรื่องการควบคุมข่าวสารในการแลกเปลี่ยนที่กล่าวมาแล้ว การแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกันของระบบการกระทำต่างๆเป็นไปได้ ๓ ทาง คือ ทางแรก การแลกเปลี่ยนระหว่างระบบ การกระทำโดยใช้สิ่งเป็นสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น อำนาจ อิทธิพล และความผูกพัน ทางสองการแลกเปลี่ยนภายใน ระบบใดระบบหนึ่งราคาของสื่อจะมีค่าเช่นเดียวกับที่ใช้กัน ระหว่างระบบนั่นเอง และทางสุดท้ายหน้าที่เฉพาะของแต่ละระบบจะเป็นตัวกำหนดสื่อกลางที่จะใช้ในระบบหรือระหว่างระบบ

๖. การเปลี่ยนแปลงสังคม

ความคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของพาร์สันต่อเนื่องกับความคิดเรื่อง ลำดับขั้นของการควบคุมข่าวสาร โดยในกระบวนการความสัมพันธ์เกี่ยวกับข่าวสาร พลังงานระหว่างและภายในแต่ละระบบนี้เองจะเป็นแหล่งกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แหล่งหนึ่งในกระบวนการดังกล่าว คือ การมีข่าวสาร-พลังงานมากเกินไป ซึ่งจะส่งผลให้มีข่าวสารหรือพลังงานเป็นผลออกของระบบมากเกินไป ซึ่งจะเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมขึ้น อีกแหล่งหนึ่งคือ การมีข่าวสารหรือพลังงานน้อยเกินไป จะทำให้บรรทัดฐานขัดกันหรือเกิดการเสียระเบียบขึ้น ก็จะก่อผลกระทบต่อบุคคลและระบบอินทรีย์ ดังนั้นระบบการควบคุมข่าวสารนั้นเป็นทั้งแหล่งที่จะทำให้เกิดความสมดุลและการเปลี่ยนแปลงได้ในตัว

เพื่อให้เกิดความคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พาร์สันได้นำเอาแนวความคิดเรื่องวิวัฒนาการมาประกอบความคิดของเขาด้วย เกี่ยวกับเรื่องนี้เขาอาศัยแนวความคิดของเด็กโฮม และสเปนเซอร์นำมาผสมกับทฤษฎีการกระทำของตน ทำให้ได้ความจริงเกี่ยวกับวิวัฒนาการ ๔ ประการ คือวิวัฒนาการทำให้เกิดการจำแนกความแตกต่างระหว่างระบบทั้ง ๔

วิวัฒนาการทำให้เกิดการจำแนกความแตกต่างในแต่ละระบบ

วิวัฒนาการทำให้เกิดความแรงในเรื่องบูรณาการ เกิดหน่วยหรือโครงสร้างด้านบูรณาการใหม่

วิวัฒนาการทำให้พิสัย สามารถในการดำรงอยู่ของแต่ละระบบมีมากขึ้นรวมทั้งของสังคมมนุษย์ด้วย

ดังนั้นแนวความคิดหรือทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของพาร์สันจึงเป็นการผสมผสานระหว่างความคิดเรื่องวิวัฒนาการและทฤษฎีการกระทำ โดยความสัมพันธ์ระหว่างระบบการกระทำเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมขึ้น

แนวคิดโครงสร้าง-หน้าที่นิยมของเมอร์ตัน

ความเป็นเอกภาพเชิงหน้าที่ของระบบสังคม (Functional Unity of Social System) บูรณาการเป็นความต้องการจำเป็นพื้นฐานของระบบสังคมจริงหรือไม่ ปัญหาอยู่ที่ว่าบูรณาการระดับไหนที่สังคมต้องการเพื่อให้สังคมอยู่ได้ ปัญหานี้ควรมีการศึกษาตัดสินกันด้วยข้อมูลสนามแต่ละสังคม อาจต้องการบูรณาการระดับต่างกัน

ความเป็นสากลเชิงหน้าที่ของสิ่งต่างๆทางสังคม (Functional Universality of Social Items) มักคิดว่าถ้าวัตถุใดมีอยู่ในระบบสังคมแล้วจะต้องถือได้ว่าสิ่งนั้นมีหน้าที่ คือมีผลทางบวกต่อบูรณาการของระบบสังคม ทำให้เกิดปัญหาความซ้ำซ้อน เมอร์ตันบอกว่าควรศึกษาให้รู้ว่าแต่ละสิ่งทางสังคมมีหน้าที่หรือประโยชน์จริงหรือไม่ เมอร์ตันคิดว่า ๑) ของแต่ละอย่างทางสังคมอาจไม่มีหน้าที่ต่อสังคมก็ได้ ๒) ของทางสังคมบางอย่างอาจมีหน้าที่หรือไม่มีหน้าที่ชัดเจน ของบางอย่างอาจมีหน้าที่หรือไม่มีหน้าที่อย่างแอบแฝงก็ได้ สรุปได้ว่า สิ่งทางสังคมอาจแบ่งได้เป็น ๔ ประเภท คือ ๑) มีหน้าที่ชัดเจน ๒) มีหน้าที่แอบแฝง ๓) ไม่มีหน้าที่ชัดเจน ๔) ไม่มีหน้าที่อย่างแอบแฝงต่อบุคคล กลุ่มบุคคล สังคม และวัฒนธรรม

ความขาดไม่ได้ของสิ่งต่างๆเชิงหน้าที่ในสังคม (Indispensibility of Functional Items for Social System) สิ่งทางสังคมบางอย่างเป็นสิ่งขาดไม่ได้สำหรับสังคม ถ้าขาดแล้วทำให้สังคมแตกสลาย เมอร์ตันจึงชี้ให้เห็นว่านั่นเป็นความเชื่อที่ผิดเพราะสังคมอาจใช้สิ่งทางสังคมอื่นมาทดแทนได้ เขาจึงเสนอความคิดเรื่อง ตัวเลือกเชิงหน้าที่และตัวทดแทนเชิงหน้าที่ สรุปข้อคิดใหม่ของเมอร์ตันที่เพิ่มเติมให้กับทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ ในส่วนนี้ก็คือ สิ่งทางสังคมบางอย่างอาจมีสิ่งที่เท่าเทียมกันมาทำหน้าที่ได้ บางอย่างเอาสิ่งอื่นมาทดแทนที่เดิมได้

จะเห็นได้ว่าการลำดับชั้นทางสังคมเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นทางหน้าที่ ทุกสังคมจำเป็นต้องมีระบบดังกล่าว ก่อให้เกิดระบบการลำดับชั้นทางสังคมขึ้น นอกจากนี้ นักสังคมวิทยาทั้งสองยังมองระบบการลำดับชั้นทางสังคมในฐานะที่เป็นโครงสร้าง โดยชี้ให้เห็นว่า การลำดับชั้นทางสังคมไม่เพียงแต่กล่าวถึงปัจเจกบุคคลในระบบลำดับชั้นทางสังคมเท่านั้น แต่ยังได้กล่าวถึงระบบของตำแหน่ง (positions) อีกด้วย ทั้งสองได้ให้ความสนใจต่อปัญหาที่ว่าตำแหน่งต่างๆเหตุใดจึงมีความนับหน้าถือตาในขอบเขตที่แตกต่างกัน ไม่ใช่ปัญหาที่ว่าปัจเจกบุคคลแต่ละคนเข้ามาสู่ตำแหน่งต่างๆได้อย่างไร ซึ่งประเด็นปัญหาที่สำคัญ ก็คือสังคมมีวิธีการที่จะจูงใจและทำให้บุคคลเข้าสู่ตำแหน่งที่เหมาะสมในระบบการลำดับชั้นทางสังคมได้อย่างไร และสังคมจะทำอย่างไรในการที่จะปลูกฝังให้ปัจเจกบุคคลที่เหมาะสมมีความปรารถนาที่จะเข้าสู่ตำแหน่งบางตำแหน่ง และเมื่อบุคคลได้เข้าไปอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมแล้ว สังคมทำอย่างไรที่จะพัฒนาให้บุคคลทำตามความหวังที่ตั้งไว้สำหรับตำแหน่งที่ตนรับผิดชอบ

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎี การมีส่วนร่วมภายใต้พหุภาคี

๒.๓.๑ ความหมายของการมีส่วนร่วม

ในการประชุมขององค์การสหประชาชาติ ได้ระบุว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นคำที่ไม่อาจกำหนดความหมายเดียวได้ครอบคลุมเพราะความหมายอาจมีความแตกต่างกันไปในแต่ละ

ประเทศ หรือแม้แต่ประเทศเดียวกันก็ตาม หากจะให้เข้าใจชัดเจนดีแล้ว การนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีลักษณะจำกัดเฉพาะเจาะจงในระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หนึ่งๆเท่านั้น อย่างไรก็ตามการให้ความหมายควรครอบคลุมถึงประเด็นต่างๆดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชน ครอบคลุมถึงการสร้างโอกาสที่เอื้ออำนวยให้สมาชิกทุกคน ของชุมชนและของสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่และมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้ออำนวยให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชนสะท้อนถึง การเข้าร่วมโดยสมัครใจ และเป็นประชาธิปไตยในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย การวางแผน และดำเนินโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการแบ่งสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาการพิจารณาในมติดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการเชื่อมโยงระหว่างส่วนที่ประชาชนลงทุน (แรงงานและทรัพยากร) เพื่อการพัฒนา กับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

๓. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจแตกต่างกันไปตามสภาพโครงสร้าง การบริหาร นโยบาย และลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการแต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดการพัฒนาที่มุ่งประโยชน์ต่อประชาชน

ในมติดังกล่าวมาข้างต้น ได้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน สนับสนุนกิจกรรมต่างๆ และการแบ่งสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ดังนั้น การมีส่วนร่วมในความหมายนี้ จึงเป็นการปลดปล่อยประชาชนให้หลุดพ้นจากการเป็นผู้รับผลจากการพัฒนา และการเป็นผู้กระทำในกระบวนการเปลี่ยนแปลงการเข้าสู่สภาวะทันสมัย เพราะการมีส่วนร่วมเป็นการแสดงออกซึ่งเสรีภาพของประชาชนในการควบคุมชะตาชีวิตของตนเอง^{๑๖} ในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันจะมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเองการที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้ทำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนา บทที่ว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับด้วยความบริสุทธิ์และเชื่อว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง”^{๑๗} ซึ่งเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกัน ในเรื่องความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลงซึ่งความเห็นพ้องต้องกันนั้นต้องมีมากพอจนเกิดการริเริ่ม โครงการเพื่อการปฏิบัติ กล่าวคือ การเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่มาร่วมปฏิบัติการจะต้องมีความตระหนักว่า การปฏิบัติการทั้งหมด

^{๑๖}ปรัชญา เวสารัชช, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๓-๔.

^{๑๗}ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖), หน้า ๒๐.

โดยกลุ่มหรือในนามของกลุ่มหรือกระทำผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวทำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ^{๑๘} อันเป็นกระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยยึดหลักการว่า สมาชิกในชุมชนนั้นๆ จะต้องร่วมมือกันวางแผน และการปฏิบัติงานเพื่อสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาของประชาชนในชุมชน^{๑๙}

การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพราะหลักเบื้องต้นของการมีส่วนร่วม คือ ถ้าการตัดสินใจใดก็ตามส่งผลกระทบต่อบุคคลต่างๆ บุคคลเหล่านั้นควรจะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้น หมายความว่า หลักการนี้ตั้งอยู่บนความคิดที่ว่าบุคคลแต่ละคนย่อมทราบดีว่าตนต้องการอะไร เพราะฉะนั้น การที่เหตุการณ์ใดก็ตามจะส่งผลกระทบต่อบุคคลหนึ่ง บุคคลนั้นย่อมจะทราบว่าเขาต้องการหรือไม่ ต้องการอะไรบ้างที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ดังนั้น เพื่อความยุติธรรมบุคคลนั้นควรที่จะมีสิทธิในการกำหนดให้เหตุการณ์นั้นเป็นไปอย่างที่เขาต้องการ เพื่อให้ผลที่ตามมาเป็นไปตามที่เขาต้องการ^{๒๐} การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotion Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการ (Contribution) ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย และการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องมีเงื่อนไขที่สำคัญอย่างน้อย ๓ ประการ^{๒๑} คือ

๑. ประชาชนจะต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
๒. ประชาชนมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม
๓. ประชาชนต้องเต็มใจต่อการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นมาก่อนการปฏิวัติอุตสาหกรรม ซึ่งในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๙ การผลิตสินค้าต่างๆ เป็นการผลิตด้วยมือในครอบครัว หรือในโรงงานขนาดเล็ก ต่อมาการพัฒนาอุตสาหกรรมทำให้มีการนำเครื่องจักรมาช่วยในการผลิต โดยเฉพาะแนวคิดเชิงความสัมพันธ์ของมนุษย์ (Human Relations Approach) เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานในองค์กรเป็นปัจจัยที่ทำให้การทำงานขององค์กรดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยเห็นว่าการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้พนักงานสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน รูปแบบการสื่อสารนอกจากจะเป็นแนวดิ่งจากบนลงล่างแล้ว

^{๑๘}อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง, คำบรรยายลักษณะวิชาทฤษฎีและการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒), (เอกสารอัดสำเนา), หน้า ๓๒.

^{๑๙}ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์, “การมีส่วนร่วมของประชาชน”, วารสารพัฒนาชุมชน ๒,ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๕, (กุมภาพันธ์, ๒๕๔๑) : ๒๔-๒๕.

^{๒๐}ทวีทอง หงส์วิวัฒน์, บรรณาธิการ, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาลัมพิตล, ๒๕๒๗), หน้า ๑๑๗.

^{๒๑}นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์, กลวิธี แนวทาง วิธีการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗), หน้า ๑๘๓.

ยังเป็นแนวระนาบระหว่างพนักงานด้วย แนวคิดเหล่านี้รวมถึงการศึกษาของฮอว์ธอร์น ทฤษฎีลำดับชั้นของความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ ทฤษฎีปัจจัยภูมิคุ้มกันและจิตใจของเฮอริชเบิร์ก และทฤษฎีเอ็กซ์และทฤษฎีวายของแม็คเกรเกอร์

แนวคิดต่อมาให้ความสำคัญกับพนักงานในองค์การมากขึ้น โดยมองว่าพนักงานเป็นทรัพยากรที่มีค่าขององค์การ แนวคิดนี้เรียกว่าแนวคิดเชิงทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources Approach) ขณะที่การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์การเพื่อให้พนักงานเกิดความพึงพอใจ รูปแบบการสื่อสารในแนวคิดนี้เกิดขึ้นได้ทุกทิศทางและทุกรูปแบบ แนวคิดนี้รวมถึงแนวคิดกรอบโครงในการบริหารของเบลคและมูตัน ระบบการบริหารของไลเคิร์ตแบบที่ ๔ และทฤษฎี z ของอูชิ และให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงในระบบย่อยหนึ่งๆ จะส่งผลกระทบต่อระบบย่อยอื่นๆ และระบบใหญ่ที่สุด นอกจากนั้น องค์การยังมีวัฒนธรรมของตนเองซึ่งประกอบขึ้นมาจากวัฒนธรรมย่อยของพนักงานและระบบย่อยต่างๆ

หลักการของการมีส่วนร่วมในความหมายของการบริหารจัดการจะมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับ “การตัดสินใจ” นั่นคือ การมีส่วนร่วมนั้นๆ ได้นำไปสู่การตัดสินใจใดๆ อย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรมหรือไม่ ซึ่งในภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า “Meaningful Participations” คือ การมีส่วนร่วมนั้นๆ ได้นำไปสู่การพิจารณาตัดสินใจ หากสมเหตุสมผลต้องมีความชอบธรรมก็นำไปปฏิบัติ หากผู้มีอำนาจคิดว่าไม่เหมาะสมก็ต้องอธิบายได้โดยมีมาตรฐานแห่งความชอบธรรม (Legitimacy) ในการตัดสินใจนั้นๆ ที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับได้ ที่อาจจะขัดกับผลของการมีส่วนร่วม^{๒๒}

สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนคือการให้ประชาชนของชุมชนนั้นเป็นผู้สำรวจปัญหาวิเคราะห์หาสาเหตุปัญหา แล้วร่วมคิด ร่วมกันวางแผน และร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยกัน ไม่ใช่ให้คนภายนอกกำหนดให้หลังจากประชาชนของชุมชนได้ดำเนินการร่วมกันแล้วผลประโยชน์ที่ได้รับจะมีการพัฒนาร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๓.๒ แนวคิดพหุภาคี

จากเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นรากฐานของการพึ่งตนเองทั้งระดับครอบครัวระดับชุมชน และระดับสังคมโดยรวม การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อนโดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พัฒนาบนความมั่นคงพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว ค่อยสร้างความเจริญและฐานะเศรษฐกิจต่อไป

๒.๓.๒.๑ การมีส่วนร่วมของประชาชน (people's participation)

^{๒๒}สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒ แก้ไขปรับปรุง, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๓), หน้า ๑๖๓.

การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงไม่ใช่แต่เพียงรูปแบบ เช่นการเลือกตั้งในทุกระดับ แล้วก็ปล่อยให้ผู้ได้รับเลือกตั้งไปดำเนินการทุกอย่างทุกเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนหมายความว่า หลังการดำเนินงานของผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชน

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน^{๒๓} ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุก ขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้นจักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มาก ขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจมากขึ้นว่าผู้เข้าร่วม ทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน

สมศักดิ์ น้อยนคร^{๒๔} ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของ บุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น ทั้งทำให้เกิดการมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

เสรี พงศ์พิศ^{๒๕} กล่าวถึง เครือข่าย (network) หมายถึง โทรทัศน์ สถานีที่ถ่ายทอดเป็นแม่ข่ายและสถานีย่อยๆ ที่เป็นลูกข่ายหรือถูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกันกระจายไปทั่วประเทศทั่วโลกคำว่าเครือข่าย (network-networking) ในคำธุรกิจ เป็นคำที่บอกรถึงวัฒนธรรมองค์กรใหม่ การทำงานแบบใหม่ที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ทั้งภายนอกและองค์กรเองระหว่างผู้บริหารและพนักงานกับองค์กรอื่นและบุคคลอื่นและกับลูกค้า เครือข่ายเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างจากวัฒนธรรมเดิมแบบสั่งการแบบบนลงมาเป็นแบบลำดับชั้น เน้นความสัมพันธ์แบบแนวนอน (horizontal) ผู้นำในองค์กรเช่นนี้ไม่ใช่คนสั่งการ ไม่ใช่อำนาจ ทำให้ลูกน้องไม่เกรงกลัว (intimidate) แต่เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจเป็นโค้ชทำให้คนเข้มแข็ง (empowerment) สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจกัน (trust) ไม่ว่าจะ เป็น เครือข่ายทางสังคม (social network) โดยทั่วไป กลุ่มบุคคลหรือกลุ่มองค์กรซึ่งสมัครใจสัมพันธ์กันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน โดยที่แต่ละคนแต่ละองค์กรยังคงเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อกันเครือข่ายทางสังคมก่อให้เกิดกระบวนการทางสังคมและประชาสังคม หรือเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เครือข่ายองค์กรชุมชน เป็นการรวมตัวกันในทุกแบบหลวมๆ และแบบที่มีการจัดการเหมือนเป็นองค์กรเดียวกันแต่อยู่ต่างถิ่นต่างที่เพื่อและเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือกิจกรรมทางเศรษฐกิจสังคมการเมืองและวัฒนธรรมร่วมกัน

จะเห็นได้ว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายต่างๆ ไม่ได้เกิดขึ้นตลอดเวลา โดยในแต่ละกิจกรรมจะมีระดับการมีส่วนร่วมไม่เท่ากัน เช่น กิจกรรมการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ส่วนใหญ่เป็นบทบาทของชุมชนและนักวิชาการเป็นผู้ดำเนินการ โดยภาคส่วนอื่นๆ

^{๒๓} วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, การพัฒนาชนบทไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑).

^{๒๔} สมศักดิ์ น้อยนคร, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในจังหวัดอุดรดิตถ์. รายงานการวิจัย สาขาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, ๒๕๑๑.

^{๒๕} เสรี พงศ์พิศ. บรรณานุกรม, เศรษฐกิจชุมชน : ทางเลือกเพื่อทางรอดสังคมไทย. (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. ๒๕๔๒)

เป็นผู้รับฟังข้อมูลและให้ข้อเสนอแนะ ส่วนกิจกรรมที่ต้องลงมือปฏิบัติแทบทุกภาคส่วนจะมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน รวมถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมเป็นไปในลักษณะ ชุมชนหรือภาคประชาชนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการขับเคลื่อนงาน ภายใต้แนวคิด การพัฒนาโดยอาศัยศักยภาพและภูมิปัญญาของชุมชนบนหลักการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาต่างๆ ทั้งภาครัฐบาล ภาคเอกชนและสถาบันทางสังคมอื่นๆ โดยที่จุดเริ่มต้นที่สำคัญของการทำงานแบบพหุภาคี ต้องเริ่มต้นด้วยแนวคิด ความเชื่อ ที่จำเป็นต่อการทำงานบนหลักการสำคัญ ๔ ประการ คือ

ขวัญดาว ปิ่นทองพันธุ์^{๒๖} กล่าวถึงความสำคัญของการทำงานแบบพหุภาคี ดังนี้

๑. เชื่อมมั่นในศักยภาพ

คน องค์กร และชุมชนล้วนมีศักยภาพหรือความสามารถด้วยกันทั้งสิ้น เพียงแต่มีโอกาสนี้จะใช้ศักยภาพหรือความสามารถแตกต่างกันเท่านั้น

๒. สิทธิเท่าเทียม

คน ไม่ว่าจะมีความแตกต่างกัน ในเรื่อง เพศ วัย ศาสนา คุณวุฒิ ฯลฯ แต่ก็มีสิทธิของความเป็นคนที่มีความเท่าเทียมและเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็นและการทำงานให้ชุมชนเหมือนกัน

๓. ความร่วมมือ

การทำงานเป็นทีมภายใต้ภาคีที่หลากหลาย จะส่งผลต่อความยั่งยืนมากกว่าการยึดติดว่าเป็นงานเฉพาะของใครคนใดคนหนึ่ง

๔.พลังชุมชน

มีความเชื่อว่าชุมชนมีศักยภาพ และสามารถจัดการปัญหาของตนเองได้ เมื่อมีหลักคิดเช่นนี้ ก็จะมีแนวโน้มที่ส่งผลต่อท่าทีและการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ของผู้บริหารนโยบาย แกนนำหรือผู้ปฏิบัติงาน ที่แสดงถึงความพร้อมในการดำเนินการแบบพหุภาคีในระดับเขต

๓.๒.๒.๒ แนวทางในแบบพหุภาคี

มูลนิธิพัฒนาไทย^{๒๗} ได้ให้แนวทางในการดำเนินงานในแบบพหุภาคี ดังนี้

๑. จัดส่งผู้เข้าร่วมอบรมในเวทีอบรม

^{๒๖} ขวัญดาว ปิ่นทองพันธุ์, การวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบการจัดการเขตพื้นที่ห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อยแบบพหุภาคี, รายงานการค้นคว้าอิสระสาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๐.

^{๒๗} มูลนิธิพัฒนาไทย, แนวทางในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง, ๒๕๔๓. < <http://www.anamai.ecgates.com/>>๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๘.

ดำเนินการประสานงานกับกลุ่มที่เกี่ยวข้อง โดยมีวิทยากรกระบวนการมีส่วนร่วม โดยมีวิทยากรกลุ่มที่เหมาะสม พร้อมทั้งบันทึก สรุปผลการอบรม และรวบรวมส่งทุกจังหวัด เพื่อผู้เข้าร่วมอบรมเรียนรู้วิธีการ เทคนิค ทักษะในการจัดเวทีชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด รวมทั้งสามารถเป็นพี่เลี้ยงแก่แกนนำ ตลอดจนเกิดจิตสาธารณะ และสำนึกพลเมืองอันเป็นรากฐานของประชาสังคม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดแกนนำ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคม กลุ่มแกนประสานประชาคมแต่ละจังหวัด วิทยากรกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพ และเครือข่ายวิทยากรกระบวนการมีส่วนร่วม

๒. เวทีเครือข่ายประชาคม

ดำเนินการประสานงานกับองค์กรประสานประชาคมระดับจังหวัดจัดเวทีเครือข่ายประชาคม โดยใช้เทคนิคกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อประชาสัมพันธ์ หาแนวร่วมจากภาคีต่างๆ ในจังหวัด แสวงหา รวบรวมข้อมูล และทุนทางสังคมในการกำหนดวิสัยทัศน์และประเด็นสาธารณะของจังหวัดในเวทีประชาคมต่อไป รวมทั้งแสวงหาผู้นำชุมชน ที่สามารถพัฒนาให้เป็นแกนนำประชาคมในระดับต่างๆ ต่อไป นอกจากนี้ยังมีการประเมินผลการจัดเวทีร่วมกัน และสรุป เพื่อถอดบทเรียน และสรุปผลการดำเนินงานต่อไป ซึ่งส่งผลให้เกิดการรับรู้ในวงกว้าง เกิดความตระหนักในสำนึกพลเมือง ได้รับข้อมูล และประเด็นสาธารณะในการจัดเวทีประชาคมจังหวัด ตลอดจนเกิดผู้นำตามธรรมชาติ เป็นแนวร่วมการพัฒนาชุมชน

๓. กระบวนการมีส่วนร่วมระดับแกนนำประชาคม

โดยมีการดำเนินการร่วมกับองค์กรประสานประชาคมระดับจังหวัด จัดเวทีอบรมวิทยากรกระบวนการมีส่วนร่วม โดยคัดสรรจากผู้นำชุมชนจากแต่ละจังหวัด แล้วประเมินผลการอบรม ถอดบทเรียน สรุปผลการดำเนินงานต่อไป เพื่อให้เกิดการเรียนรู้วิธีการ เทคนิค และทักษะในการจัดเวทีชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เกิดวิทยากรกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพ ที่สามารถนำไปถ่ายทอดแก่ชุมชนได้

๓.๓.๒.๓ พัฒนาศักยภาพพหุภาคี

“รู้จักตัวตน” เป็นการประเมินโอกาสของตนเอง ประเมินสังคม พื้นที่ ชุมชน ตนเอง ประเมินการทำงานานของชุมชน และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

“สร้างคนร่วมงาน” เป็นการแสวงหาพหุภาคี ประเมินสภาพปัญหาและศักยภาพของชุมชน กำหนดเป้าหมายร่วมกัน จัดโครงสร้าง กลไก การทำงานาน พัฒนาศักยภาพพหุภาคี

“กระบวนการขับเคลื่อน” เป็นการกำหนดนโยบาย นำนโยบายไปปฏิบัติ ติดตาม ประเมินผล

“ฐานความรู้” เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจข้อมูลพื้นฐานต่างๆ

ภายใต้การทำงานานที่ต้องการการมีส่วนร่วมจากหลากหลายภาคส่วน การหาผู้ร่วมงาน อาจพิจารณาพหุภาคีในเขต/ชุมชน ที่มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้^{๒๘}

๑. มีใจ คือ เป็นผู้ที่มีความสนใจในการดำเนินงาน หรือเป็นผู้มีจิตอาสา สนใจในการทำงานนานเชิงพัฒนาคุณภาพชีวิต อาจเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาของชุมชนก็ได้ เช่น นักการเมืองท้องถิ่น , องค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ , กลุ่มอาสาสมัคร , สภายาวชน , บริษัทเอกชนในพื้นที่ เป็นต้น

๒. เข้าใจ คือ เป็นผู้ที่มีความคิด ความเชื่อ ทศนคติ และท่าทีที่สอดคล้องกับการทำงานแบบพหุภาคี ที่ต้องมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้อื่น เชื่อมั่นในศักยภาพชุมชนการพร้อมรับฟังและปรับตัวในการทำงาน

กับผู้อื่นที่มีความหลากหลายแตกต่างกันในด้านต่างๆ เช่น เพศ วัย ศาสนา คุณวุฒิ เป็นต้น

๓. ชอบแสวงหาข้อมูล คือ เป็นผู้ที่มีบุคลิกของความเป็นผู้ใฝ่รู้ ชอบเรียนรู้ ซึ่งไม่ได้หมายถึงเฉพาะ ผู้ที่จบการศึกษาสูง แต่เป็นผู้ที่มีความคิดเชิงเหตุผล ชอบศึกษาค้นคว้า แสวงหาและใช้ประโยชน์จากข้อมูลอย่างได้ผลและต่อเนื่อง

๔. เป็นผู้นำ คือ ผู้ที่มีบทบาทโดดเด่นในแต่ละกลุ่มในระดับเขตหรือระดับชุมชน เป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ คนกลุ่มนี้ มักมีตำแหน่งในภาครัฐ หรือเป็นฝ่ายการเมือง ที่มีโอกาสนำหรือใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ทั้งคน งบประมาณ มาร่วมสนับสนุนด้วย รวมถึงคาดหวังว่าจะสามารถเชื่อมต่อการดำเนินงานในอนาคตได้ รวมทั้งผู้นำตามธรรมชาติ เป็นผู้ที่มีอิทธิพลทางความคิดต่อคนในชุมชน เช่น ประธานชุมชน ประธานสภาเยาวชน, กรรมการชุมชน, เจ้าอาวาส เป็นต้น

คุณลักษณะเหล่านี้ถือเป็นแนวทางเบื้องต้นในการพิจารณาค้นหาพหุภาคี ซึ่งในความเป็นจริงอาจพบว่าบางคนมีองค์ประกอบของคุณลักษณะหลายลักษณะก็ได้ หรืออาจจะพบคุณลักษณะอื่นๆ เพิ่มขึ้นได้ โดยความสำคัญของการดำเนินงานในส่วนของภาคประชาชนหรือชุมชน ผู้ที่มีเข้ามามีส่วนร่วมหลักเป็นกลุ่มผู้นำชุมชน ที่มีสถานะเป็นผู้มีความรู้หรือเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนว่ามีความรู้ จะมีบทบาท เป็นอย่างมากในการตัดสินใจ ส่วนคนในชุมชนอื่นๆ จะมีบทบาทในการรับรู้รับฟังข้อมูล ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน การร่วมบริจาคและระดมทรัพยากรในการดำเนินงาน สำหรับผู้สนับสนุนจากภายนอก มีบทบาทหลักในการหนุนเสริมทางวิชาการ ให้ข้อมูลข้อเสนอแนะและคำปรึกษา งบประมาณ แนะนำแหล่งทุน ให้สถานที่ในการดำเนินงาน การจัดหาและบริหารทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๒.๔ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระบรมราชโองการพระราชทานแก่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗ เน้นการพัฒนาประเทศที่ต้องสร้างพื้นฐานความพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่โดยเน้นความหมายของการพอมี พอกิน ซึ่งปรากฏอีกครั้งในพระราชดำรัสวันพุธที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๗ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา

^{๒๘} แนวทางการสร้างพหุภาคีและพัฒนาศักยภาพพหุภาคี, ๒๕๕๕. www.bangkok.go.th/upload/user/00000150/km > ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๘.

พระราชวังดุสิต อันถือเป็นจุดเริ่มต้นของข้อเสนอ “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่ชัดเจนในเวลาต่อมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระแสพระราชดำรัสที่พระองค์ทรงพระราชทานอย่างชัดเจนในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อวันศุกร์ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต ซึ่งอธิบายว่า “พอเพียง” คือ ๑) พอประมาณ ๒) อดออม ๓) ไม่โลภมาก และ ๔) ต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อเสนอในการดำเนินกิจการทางเศรษฐกิจตามแนวทางของพุทธธรรมอย่างแท้จริง โดยที่พระองค์ได้ทดลองปฏิบัติตามแนวคิดดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม ก่อนหน้าที่จะมีพระราชดำรัสในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ แล้วภายหลังจากที่พระราชดำรัสได้รับการสนองตอบจากรัฐบาลในยุคนั้นเท่าที่ควร พระองค์ได้ทรงศึกษาค้นคว้าหารูปธรรมของรูปแบบที่ปฏิบัติได้จริง รูปแบบหนึ่งของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ การเกษตรทฤษฎีใหม่และได้นำเสนอรูปแบบดังกล่าวต่อพสกนิกรของพระองค์เป็นครั้งแรก เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๓๗ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต หลังจากนั้นได้รับสั่งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกันนี้ต่อเนื่องติดต่อกันทุกปี จนล่าสุดเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒ ก็ยังทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้เรื่องดังกล่าว อันเป็นการแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะให้มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศตามพุทธธรรม^{๒๙}

ข้อความสำคัญตอนหนึ่งของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานเป็นครั้งแรกแก่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗ คือ “...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศ กำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้”^{๓๐} และข้อความที่สำคัญอีกตอนหนึ่งแห่งพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานแก่ผู้ที่เป็นตัวแทนไปเข้าเฝ้า เพื่อถวายพระพรชัยมงคล ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๗ ความว่า “คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชยว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่ดีสมัยใหม่ แต่เราอยู่พอมีพอกิน และให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐานตั้งปณิธาน ในทาง

^{๒๙}อภิชาติ พันธเสน, “พุทธเศรษฐศาสตร์”, ในการสัมมนาทางวิชาการโครงการปราชญ์เพื่อแผ่นดิน ครั้งที่ ๒ เรื่องฐานปัญญาไทยในโลกสากล, จัดโดยราชบัณฑิตยสถาน กระทรวงศึกษาธิการ และศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๖.

^{๓๐}พระบรมราโชวาท ๑๖๘ องค์ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จัดพิมพ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในพระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

นี้ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพอยู่พอกิน ไม่ใช่จะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่าจะมีความอยู่พอกิน มีความสงบเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพอยู่พอกินนี้ได้เราก็จะยอได้อย่างวัดได้...”^{๓๑}

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆมาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีความสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทนความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี^{๓๒}

๒.๔.๒ ความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเวศน์ วะสีได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้ มีความหมายอย่างเดียวกันหรือเหมือนกันกับเศรษฐกิจสมดุลเศรษฐกิจบูรณาการเศรษฐกิจศีลธรรมเศรษฐกิจพื้นฐานและเศรษฐกิจชุมชนส่วนของเศรษฐกิจพื้นฐานนั้นหมายถึงเศรษฐกิจที่คำนึงถึงการบำรุงพื้นฐานของตัวให้เข้มแข็งทั้งทางสังคมวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจพื้นฐานของสังคมก็คือเศรษฐกิจชุมชน เพราะฉะนั้นเศรษฐกิจพื้นฐานกับเศรษฐกิจชุมชนคืออย่างเดียวกันหัวใจของเศรษฐกิจพื้นฐานหรือเศรษฐกิจชุมชนอยู่ที่การรวมตัวของชาวบ้านในการทำอาชีพต่างๆเช่นเกษตรกรรมการแปรรูปอาหารงานหัตถกรรมธุรกิจชุมชนศูนย์การแพทย์แผนไทยกองทุนชุมชนเพื่อการเพิ่มทุนทุกอย่างพร้อมกันคือทุนทางสังคมทุนทางวัฒนธรรมทุนทางสิ่งแวดล้อมทุนทางเศรษฐกิจ^{๓๓}

พระธรรมปิฎกได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้ เศรษฐกิจพอเพียงที่จริงนั้นเป็นเรื่องวัฒนธรรมเพราะหมายถึงวิถีชีวิตรวมทั้งความเชื่อคุณค่าการประพฤติปฏิบัติร่วมกันรวมถึงเศรษฐกิจการศึกษาสุนทรียศาสตร์ขนบธรรมเนียมประเพณีการพอยู่พอกินการพึ่งพาตนเองตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาซึ่งอยู่ภายใต้ร่มเงาของวัฒนธรรมการนำชื่อเศรษฐกิจมานั้นเป็นเพียงเพื่อกระตุ้นความสนใจและให้ฟังดูมีพลังมากกว่าการพูดถึงวัฒนธรรม^{๓๔}

^{๓๑}อภิชาติ พันธเสน, พุทธเศรษฐศาสตร์: วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๕๕๔.

^{๓๒}ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ทฤษฎีใหม่: มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๔๑), หน้า ๗๙.

^{๓๓}ประเวศน์ วะสี, ศ.นพ. ปาฐกถาป่วย อังภากรณ์, ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๑), หน้า ๔๓.

^{๓๔}พระธรรมปิฎก, วัฒนธรรมเสวนา ณ วัดญาณเวศกวัน, (กรุงเทพมหานคร: ภัคธรรมศ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๑๓.

สุเมธ ตันติเวชกุล ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้ เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองอยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อนโดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อนคือตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียวเพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับ^{๓๕}

อภิชัย พันธเสน ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้ เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น โดยเนื้อแท้แล้วก็คือ “พุทธเศรษฐศาสตร์” นั่นเองและเป็นพุทธเศรษฐศาสตร์ที่ง่ายต่อการอธิบายให้ประชาชนชาวไทยเข้าใจได้ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีพื้นฐานวัฒนธรรมที่มีรากเหง้ามาจากพระพุทธศาสนา พระองค์จึงทรงเลือกแนวคิดดังกล่าว เพื่อง่ายต่อการสื่อสารกับพสกนิกรของพระองค์ แต่ที่ไม่เน้นว่าเป็นพุทธเศรษฐศาสตร์ก็เพราะพระองค์เป็นองค์ศาสนูปถัมภก จะต้องให้การทำงานบูรณาการศาสนาในชาติทุกศาสนา ดังนั้น การใช้คำว่า เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นคำกลางที่สามารถเข้าใจและยอมรับได้สำหรับศาสนิกชนในทุกศาสนา^{๓๖}

สุนัย เศรษฐบุญสร้าง ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๒๕ ปี เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

โดยมีแนวทางปฏิบัติ ๔ ประการคือ

๑. ดำเนินไปในทางสายกลาง เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ความหมายของคำว่า “ทางสายกลาง” ก็คือมีความ “พอดี พอเหมาะ” ไม่ตึงเกินไปและไม่หย่อนเกินไป ไม่เร็วเกินไปและไม่ช้าเกินไป หรือไม่มากจนเกินไปและไม่น้อยจนเกินไป ฯลฯ

๒. เป็นเหตุเป็นผลตามกฎธรรมชาติ “ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน” ในทางสายกลางได้นั้นต้องอาศัย “การประมาณอย่างมีเหตุมีผล” และอย่างเป็นวิทยาศาสตร์เพื่อให้เกิดความพอดีพอเหมาะในการประพฤติปฏิบัติต่างๆ โดยถ้าหากสามารถสร้าง “เหตุ” ได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง “ผล” แห่งความเจริญงอกงามก็จะเกิดตามมาในสัดส่วนที่สัมพันธ์พอดีกับ “เหตุ” นั้นๆเสมอ

๓. อาศัยความรู้และคุณธรรม ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และ

^{๓๕}สุเมธ ตันติเวชกุล, ดร, ๒๐๙ คำสอนพ่อเศรษฐกิจพอเพียง หนังสือเฉลิมพระเกียรติเฉลิมฉลองพระชนมายุ ๘๑ พรรษา, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา สถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๒๔๙.

^{๓๖}อภิชัย พันธเสน, ดร, พุทธเศรษฐศาสตร์: วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), หน้า ๕๕๔.

นักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ

๔. รongรับกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี^{๓๗}

อาชว์ เตาลานนท์ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้ เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวกระแสพระราชดำรัสไม่ได้พูดเลยว่าเราต้องหยุด ไม่ต้องขยายงานจริงๆที่ท่านได้ตรัสไว้ ๓ ระดับคือ

ระดับแรกทำชีวิตตนเองให้พอเพียงซึ่งก็ทรงตรัสถึงเกษตรกรชาวไร่ชาวนาคนนั้นก็เลยเข้าใจว่าเป็นเรื่องเกษตรกรทำชีวิตให้เราอยู่ได้พอมีพอกินพอเหลือที่ผลิตก็ขายก็มองในระดับนั้นก็ขายภายในชุมชน

ระดับที่สองอยู่ในชุมชนก็ทำมาค้าขายแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชนแล้วเมื่อมันเจริญก็มาขยายตัวไประดับประเทศ

ระดับที่สามเมื่อเป็นระดับประเทศก็ต่อไป ระดับระหว่างประเทศต่อไปด้วยเพราะฉะนั้นเมื่อมันมีผลดีมีการค้าขายก็มีธุรกิจมันก็ได้เกี่ยวแต่เรื่องเฉพาะเกษตรมันมีเรื่องธุรกิจมีเรื่องบริการคือเป็นอยู่แล้วแต่ว่าอยากให้เราเริ่มจากตัวเองก่อนคือจากภายในออกไป ดังนั้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงไม่ได้ขัดกับระบบเศรษฐกิจกระแสหลัก แต่จะช่วยเสริมให้สถานภาพเศรษฐกิจดีขึ้น^{๓๘}

สุขสรรรค์ กันตะบุตร ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินงานทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี^{๓๙}

^{๓๗} สุนัย เศรษฐบุณยสร้าง, แนวทางปฏิบัติ ๗ ขั้นสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงจากแนวปฏิบัติสู่แนวคิดทางทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีอีดียูเคชั่นจำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๑๐.

^{๓๘} อาชว์ เตาลานนท์, ดร, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง Road to Sustainable Economy, (กรุงเทพมหานคร: หจก.เม็ดทรายพริ้นติ้ง, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๓.

^{๓๙} สุขสรรรค์ กันตะบุตร, การศึกษาการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐), หน้า ๕๔.

สมพร เทพสิทธา ได้ให้คำอธิบายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาซึ่งถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินงานทุกขั้นตอน^{๔๐}

เอก อนันต์ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นปรัชญาความจริงแล้วเป็นปรัชญาซึ่งใช้กับการดำเนินชีวิตได้ทุกอย่างเพราะสามหลักที่สำคัญคือ ๑) ความพอประมาณ ๒) ความมีเหตุมีผลหรือความสมเหตุสมผล และ ๓) การสร้างภูมิคุ้มกันในเรื่องต่างๆที่เราดำเนินการอยู่สามเสาหลักเป็นสิ่งที่เราใช้กับการดำเนินชีวิตได้หมดเลยฉะนั้นเมื่อบางคนไม่เข้าใจเลยไปสงสัยว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแปลว่า ไม่ให้ใช้จ่ายหรือเปล่าซึ่งเราก็จะเห็นว่าพระองค์มีรับสั่งไว้หลายแห่งว่าเศรษฐกิจพอเพียงก็หรูหราได้แต่ให้เป็นไปตามอัตภาพโดยสรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผมเห็นว่าเป็นปรัชญาที่มีความลึกซึ้งเมื่อเทียบเคียงกับหลักเศรษฐศาสตร์ก็มีความใกล้เคียงกันเพราะการจะทำอะไรก็ตามให้พอดีก็จะต้องไม่มี Surplus คือไม่มากจนเสียเปล่า ขณะเดียวกันก็ไม่ขาดไม่บกพร่อง^{๔๑}

สุวิทย์ เมษินทรีย์ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาสากลที่สามารถประยุกต์ใช้ในทุกระดับจากระดับมหภาคสู่ระดับจุลภาคจากระดับนโยบายสู่ระดับปฏิบัติจากระดับประเทศสู่ระดับโลกจากภาคประชาชนสู่ภาคเอกชนและจากมิติเชิงโครงสร้างสู่มิติเชิงพฤติกรรมเศรษฐกิจพอเพียงมี ๓ หลักการคือ

๑) ความพอประมาณหมายถึงการทำให้ประชาชนเดินทางสายกลางมีความพอดีไม่เบียดเบียนทั้งตัวเองและผู้อื่นไม่ใช้จ่ายเกินที่ยืมสินหรือลงทุนที่เกินกำลัง ถ้าศักยภาพของตัวเองสามารถไปสู่โลกได้แล้วก็ไปถ้ายังน่าจะอยู่ระดับภูมิภาคก็อยู่ในระดับนั้นก่อนอย่างนี้เรียกว่าความพอประมาณ

๒) การใช้ความรู้และเหตุผลในการตัดสินใจสิ่งที่สำคัญคือความรอบคอบรู้จักปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมภายนอกเพราะเราอยู่ในระบบเปิด บางคนยังเข้าใจว่าเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระบบปิดความจริงแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมองทุกอย่างแบบพลวัตประเด็นคือในพลวัตการเปลี่ยนแปลงเราจะปรับวิธีการทำงานของภาครัฐยุทธศาสตร์การแข่งขันของภาคเอกชนตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชนให้เข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างไร

๓) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในระดับครอบครัวจะอย่างไรให้ครอบครัวอยู่กันอย่างอบอุ่นในในระดับชุมชนภายในชุมชนและระหว่างชุมชนจะอยู่กันอย่างสมานฉันท์ได้อย่างไรในภาคเอกชน

^{๔๐}สมพร เทพสิทธา, การเดินทางมรยมพระยุคลบาทเศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ไขปัญหาคาความยากจนและการทุจริต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สภาผู้ทรงคุณวุฒิสมาคมนแห่งชาติ, ๒๕๔๘), หน้า ๓๒.

^{๔๑}เอก อนันต์, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง Road to Sustainable Economy, (กรุงเทพมหานคร: เม็ดทรายพริ้นติ้ง, ๒๕๕๐), หน้า ๔๒-๔๓.

จะสร้างขีดความสามารถพร้อมๆกับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างพลังในการแข่งขันได้อย่างไร^{๔๒}

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำรงชีวิตในความพอดี มีการปฏิบัติตนดำเนินไปในทางสายกลาง โดยมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

๒.๔.๓ แนวทางปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

สุเมธ ตันติเวชกุล ได้เรียบเรียงแนวทางปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

๑. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสว่า ความเป็นอยู่ที่ดีต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง

๒. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า ความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพ ชอบเป็นหลักสำคัญ

๓. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันกันในการการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ซึ่งมีพระราชดำรัสเรื่องนี้ว่า ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึงความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนา และการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น

๔. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ พระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ทำให้ความชัดเจนว่า การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงขึ้นเพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้า ที่มีความสุข พอมีพอกิน เป็นขั้นหนึ่งและขั้นต่อไป ก็คือให้มีเกียรติว่ายืนได้ด้วยตนเอง

๕. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดีลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไปทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงในครั้งนี้เพราะยังมีบุคคลจำนวนมากมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากอายต่อแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราโชวาทว่าพยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัวทำลายผู้อื่นพยายามลดพยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่พยายามก่อความดีให้แก่ตัวเองอยู่เสมอพยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้นให้งอกงามสมบูรณ์ขึ้น^{๔๓}

บัณฑิต อ่อนตา ได้เสนอแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างน่าสนใจว่า ในส่วนของภาคเศรษฐกิจท้องถิ่นหรือเศรษฐกิจระดับชุมชนซึ่งถือเป็น “เศรษฐกิจฐานราก” ที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเศรษฐกิจมหาภาคควรมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งในระบบเศรษฐกิจชุมชนขององค์กรชุมชนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรชุมชนท้องถิ่นกับองค์กรส่วนกลางซึ่ง

^{๔๒}สุวิทย์ เมษินทรีย์, จุดเปลี่ยนประเทศไทยเศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๕๙), หน้า ๑๗๒-๑๗๔.

^{๔๓}สุเมธ ตันติเวชกุล, การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริ, (กรุงเทพมหานคร: กองประชาสัมพันธ์ สำนักผู้ว่าราชการ การประปาส่วนภูมิภาค, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖.

รวมถึงองค์กรเศรษฐกิจส่วนกลางทั้งนี้เพื่อให้เกิดพลังที่เหนียวแน่นมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

องค์กรชุมชนท้องถิ่นควรจะมีทั้งที่เป็นองค์กรเชิงการปกครองเช่นองค์การบริหารส่วนตำบลองค์การบริหารส่วนจังหวัดฯและที่เป็นองค์กรของประชาชนโดยทั่วไปเช่นสหกรณ์กลุ่มออมทรัพย์กลุ่มธุรกิจชุมชนฯลฯเมื่อชุมชนและองค์กรท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและมีความสามารถสูงขึ้นรวมทั้งสามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายทั้งในระดับแนวราบคือเชื่อมโยงองค์กรท้องถิ่นด้วยกันเองและในระดับแนวตั้งคือเชื่อมโยงกับองค์กรส่วนกลางก็จะสามารถสร้างกิจกรรมทางธุรกิจหรือประกอบกิจการต่างๆที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพดีขึ้นเพื่อสนองความต้องการและนำพาความเจริญก้าวหน้ามาสู่ท้องถิ่นทำให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองได้มีความมั่นคงมีความแข็งแรงมีเกราะคุ้มกันความกระทบกระเทือนจากเศรษฐกิจมหภาคหรือเศรษฐกิจโลก^{๔๔}

พุทธิพันธ์ สุขพรวรรกุล การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาทโดยคำนึงถึงความพอประมาณความมีเหตุผลการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนใช้ความรู้รอบคอบและคุณธรรมประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณาอยู่ ๕ ส่วนดังนี้

๑. กรอบแนวคิดเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นมุมมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลามุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนา

๒. คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นขึ้นตอน

๓. คำนียามความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย ๓ คุณลักษณะพร้อมๆกันดังนี้

๓.๑ ความพอประมาณหมายถึงความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นเช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

๓.๒ ความมีเหตุผลหมายถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆอย่างรอบคอบ

๓.๓ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวหมายถึงการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

๔. เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานกล่าวคือ

^{๔๔}บัณฑิต อ่อนดา, มิติทางด้านวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๑), หน้า ๖๒-๖๕.

๔.๑ เงื่อนไขความรู้ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้านความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

๔.๒ เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตมีความอดทนมีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตไม่โลภและไม่ตระหนี่

๕. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อมความรู้และเทคโนโลยี^{๔๕}

ปรียานุช พิบูลสรารุช การพัฒนาคนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือการพัฒนาให้แต่ละคนมีหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงโดยใช้คุณธรรมนำความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง/ครอบครัว/ชุมชน/ชาติให้สามารถพึ่งตนเองได้และก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลตลอดจนพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ แนวทางในการพัฒนาคนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการฝึกให้คิดพูด-ทำอย่างพอดีพอเหมาะบนหลักเหตุผลโดยใช้สติและปัญญาในทางที่ถูกต้องเพื่อเพิ่มทางเลือกและพัฒนาศักยภาพของแต่ละคนให้สามารถอุ้มชูตัวเองและครอบครัวได้โดยไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่นและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข-รู้จักสามัคคีอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุลและยั่งยืนและมีค่านิยมที่ดั่งงามร่วมรักษาคุณค่าของความเป็นไทยการขับเคลื่อนหลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นวัฒนธรรมหลักในการใช้ชีวิตของคนในสังคมต้องมีกระบวนการหล่อหลอมให้ทุกคนมีความเชื่อมั่นและสามารถนำหลักการนี้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันและการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดกระบวนการดังกล่าว^{๔๖}

ทองทิพภา วิริยะพันธุ์ ได้กล่าวถึงนัยสำคัญของแนวคิดระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงว่ามีองค์ประกอบหลักอยู่๓ประการได้แก่

ประการแรก เป็นระบบเศรษฐกิจที่ยึดถือหลักการที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้วจึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมาผลผลิตส่วนเกินที่ออกสู่ตลาดก็จะเป็นกำไรของเกษตรกรในสภาพการณ์เช่นนี้เกษตรกรจะกลายเป็นผู้กำหนดหรือเป็นผู้กระทำต่อตลาดแทนที่ว่าตลาดจะเป็นตัวกระทำหรือเป็นตัวกำหนดเกษตรกรดังเช่นที่เป็นอยู่ในขณะนี้และหลักใหญ่สำคัญยิ่งคือการลดค่าใช้จ่ายโดยการสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในที่ดินของตนเองเช่นข้าวน้ำปลาไก่ไม้ผลพืชผัก ฯลฯ

ประการที่สอง เศรษฐกิจแบบพอเพียงให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้านทั้งนี้กลุ่มชาวบ้านหรือองค์กรชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆให้หลากหลายครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสานหัตถกรรม การแปรรูปอาหารการทำธุรกิจค้าขายและการท่องเที่ยวระดับชุมชน ฯลฯ เมื่อองค์กรชาวบ้านเหล่านี้ได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งและมีเครือข่ายที่

^{๔๕}พุทธินันท์ สุขพรวรกุล, จากภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ปฏิบัติการพึ่งตนเอง, (นนทบุรี: เคสดีไทย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๔.

^{๔๖}ปรียานุช พิบูลสรารุช, ถอดรหัสเศรษฐศาสตร์เพื่อเข้าใจเศรษฐกิจ, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาว, ๒๕๕๑), หน้า ๓.

กว้างขวางมากขึ้นแล้วเกษตรกรทั้งหมดในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้นรวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุกๆ ด้านเมื่อเป็นเช่นนี้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะสามารถเติบโตไปได้อย่างมีเสถียรภาพซึ่งหมายความว่า เศรษฐกิจสามารถขยายตัวไปพร้อมกับสภาพการณ์ด้านการกระจายรายได้ที่ดีขึ้น

ประการที่สาม เศรษฐกิจแบบพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีความเมตตาความเอื้ออาทรและความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน ในการร่วมแรงร่วมใจเพื่อประกอบอาชีพต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จประโยชน์ที่เกิดขึ้น จึงมิได้หมายถึงรายได้แต่เพียงมิติเดียวหากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในมิติอื่นๆ ด้วยได้แก่การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัวสถาบันชุมชนความสามารถในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของไทยให้คงอยู่ตลอดไป^{๔๗}

ปิยบุตร หล่อไทรเลิศ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียงจากการพิจารณาแปลงเกษตรทฤษฎีใหม่ว่ามีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

๑. พึ่งพาตนเอง (อตตาทิ อตตานิ นาโถ) ช่วยเหลือให้ช่วยตัวเองได้ไม่รอรับความช่วยเหลือจากรัฐอยู่เสมอใช้ความสามารถของตัวเองเช่นขุดสระน้ำและปลูกพืชผสมผสานเป็นต้น ระยะเวลาเน้นอาหารพื้นบ้านของไทยได้แก่ข้าวปลาผักผลไม้ไก่พยายามปลูกทุกอย่างให้พอมีพอกินพออยู่วิธีการง่ายสุดค่าใช้จ่าที่ไม่จำเป็นให้เหลือน้อยที่สุดเช่นพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ปศุสัตว์ปศุสัตว์ที่มีราคาแพงพยายามใช้ของพื้นเมืองและใช้ระบบปลูกพืชระบบหมุนเวียนหรือระบบอินทรีย์แทน

๒. พอประมาณค่อยๆทำตามกำลังกำลังทุนค่อยเป็นค่อยไปจากงานเล็กๆไม่มากไม่น้อยเกินไปด้วยวิธีการที่ง่ายไม่สลับซับซ้อนไม่ต้องใช้ปัจจัยการผลิตที่ราคาสูงเช่นสารเคมีเชื้อเพลิงปิโตรเลียมหากจะกู้เงินมาลงทุนก็ให้ใช้ในสิ่งที่มีผลตอบแทนแน่นอนไม่นำไปใช้ซื้อวัสดุที่ไม่เกี่ยวกับการผลิตโดยตรงเมื่อกิจการพื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญโดยลำดับต่อไป

๓. เดินสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ไม่ประพฤตินให้สบายเกินไปลำบากเกินไปความพอดีไม่ให้พึ่งพาอาหารหรือผลิตผลเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดอย่างเดียวให้ปลูกเลี้ยงผสมผสานหลายอย่างเป็นการกระจายทุนกระจายแรงงานมีงานทำตามกำลังตลอดปีมีอาหารกระจายตลอดปีถ้าผลิตผลเหลือก็นำไปจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน หรือนำเงินไปซื้อปัจจัยที่จำเป็นอย่างอื่นแต่ผลิตเองไม่ได้เช่นเสื้อผ้ายารักษาโรคให้ได้ตลอดปีและให้เกิดการสมดุลไม่สุดโต่งอย่างใดอย่างหนึ่ง

๔. มีภูมิคุ้มกันน้ำคือชีวิตเพื่อเพิ่มและประทั้งผลผลิตและอาหารหากไม่มีน้ำจากระบบชลประทานควรขุดสระน้ำในไร่นาหรือมีแหล่งน้ำสำรองเพื่อปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ได้หลายอย่างและถ้ามีอากาศแห้งแล้งในฤดูฝนก็ใช้น้ำจากสระหรือแหล่งน้ำมารดพืชได้พืชอายุสั้นหรือพืชล้มลุกอาจเสียหายบ้างแต่พืชยืนต้นจะไม่ตายเช่นมะรุ่มกระถินแคชะอมมะม่วงมะพร้าว จะไม่เสียหายและเป็นรายได้พอประทังทดแทนไปได้ปลาในสระก็ใช้เป็นอาหารได้จนกว่าจะผ่านช่วงแล้งบางฤดูน้ำภายนอกจะมากพืชบางอย่างอาจเสียหายแต่พืชยืนต้นจะไม่ตายแต่ถ้าเป็นแปลงที่มีคันดินรอบก็อาจป้องกันน้ำท่วมได้แต่ต้องพยายามสูบน้ำออกเสมอเมื่อน้ำลดลงก็อาจปลูกพืชอายุสั้นได้โดยอาศัยน้ำที่อยู่ในสระริม

^{๔๗}ทองทิพภา วิริยะพันธุ์, เศรษฐกิจพอเพียง ความพอเพียงมวลรวมในประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: G.P. CYBERPRINT, ๒๕๕๐), หน้า ๗.

สระน้ำหรือทางลาดชันควรปลูกแฝกเพื่อลดการชะล้างพังทลายของดินการปลูกพืชผสมผสานหลายอย่างจะทำให้โรคแมลงศัตรูพืชและความเสียหายจากธรรมชาติน้อยลงมากเพราะมีภูมิคุ้มกันซึ่งกันและกัน

๕. มีเหตุมีผลการที่มีกิจกรรมหลายอย่างทำให้ต้องใช้ความรู้สติปัญญาพิจารณาตามเหตุตามผลก่อนจะดำเนินการใดๆเช่นควรจะปลูกพืชอายุสั้นชนิดใดเมื่อใดก็ต้องพิจารณาตามความเหมาะสมของฤดูกาลความต้องการของตลาดฤดูฝนควรปลูกข้าวโดยอาศัยน้ำฝนแต่ถ้าฝนแล้งในช่วงฤดูปลูกก็ใช้น้ำจากสระมารดข้าวให้พอประทังชีวิตผ่านช่วงฝนแล้งในฤดูแล้งไม่ควรใช้น้ำในสระปลูกข้าวนาปรังเพราะใช้น้ำมากควรปลูกพืชล้มลุกที่อายุสั้นใช้น้ำน้อยและราคาดีเช่นผักถั่วฝักสดข้าวโพดฝักสดหรือดอกไม้เป็นต้นหากอยู่ใกล้ป่าควรฟันฟุหรือปลูกป่าโดยปล่อยให้พื้นตัวเองไม่รังแกป่าไม่ตัดต้นไม้จนเกินอย่าปอกเปลือกป่าและดินเมื่อปลูกป่าควรใช้พืชท้องถิ่นและปลูกไม้ยืนต้นที่มีดอกบนภูเขาเพื่อให้เมล็ดพันธุ์แพร่กระจายรวดเร็วควรรับความรู้ใหม่ๆจากคำแนะนำของผู้รู้หรือข้าราชการการจะลงทุนกู้เงินก็ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

๖. เป็นคนดีต้องมีศีลธรรมจริยธรรมซื่อสัตย์สุจริตขยันอดทนมีความเพียรประหยัดลดเว้าบอขายมุขทุกประเภท (เหล้าห่วยยาเสพติดฯฯ) ทำหน้าที่ของคนให้ดีที่สุด (ต่อครอบครัวและต่อเพื่อนบ้าน) ใจเย็นไม่พุดมากฟังคนอื่นบ้างอย่าทะเลาะกันอย่าทำให้เพื่อนบ้านเดือดร้อนรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเช่นปลูกต้นไม้ลดการตัดต้นไม้การก่อขยะการเผาขยะและลดการทำน้ำเสียเป็นต้น

๗. มีความสามัคคีกับบุคคลในครอบครัวและเพื่อนบ้านมีความเอื้ออาทรช่วยเหลือแลกเปลี่ยนผลิตผลซึ่งกันและกันเมื่ออาชีพก้าวหน้าขึ้นต้องรวมกลุ่มกันพบปะกันบ่อยช่วยเหลือกันด้านความรู้เทคโนโลยีร่วมกันสร้างพื้นฐานหลักที่จำเป็นต่อการผลิตเช่นแหล่งน้ำเส้นทางคมนาคมของชุมชนเมื่อกิจกรรมก้าวหน้าขึ้นก็รวมกลุ่มในรูปสหกรณ์ชุมชนจัดหาเงินทุนพันธุ์พืชปัจจัยการผลิตธนาคารข้าวธนาคารโคกระบือโรงสีข้าวปัจจัยที่จำเป็นแก่การครองชีพเช่นอาหารเครื่องนุ่งห่มของใช้อื่นๆที่ผลิตเองไม่ได้ขึ้นไปร่วมมือกันในด้านสวัสดิการต่างๆเช่นการศึกษาการสาธารณสุขและความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สินเป็นต้น^{๔๕}

สรุปแนวทางปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

๑. ต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต

๒. ให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ

๓. ในการนำหลักแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้นั้น จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

^{๔๕}ปิยบุตร หล่อไทรเลิศ, เศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แม็คจำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๕๕-๕๗.

๒.๔.๔ แนวคิดของการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การนำไปประยุกต์ใช้ (Application) คือความสามารถในการนำสิ่งที่เรารู้มาแล้วหรือข้อมูลที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้โดยต้องมีคนบอกหรือชี้แนะ เช่น การนำกฎเกณฑ์หลักการ วิธีการหรือทฤษฎีต่าง ๆ ใช้ในการแก้ไขปัญหา คำสั่งที่จะแสดงให้เห็นถึงความสามารถของการนำไปประยุกต์ใช้ของผู้เรียนได้แก่ จงแสดงให้เห็น จงแก้ปัญหา เป็นต้น ซึ่งผู้เรียนต้องรับรู้ถึงวิธีการต้องเข้าใจถึงความหมายและข้อมูลที่มี จึงสามารถนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง^{๔๙}

สรุปความหมายของการนำไปประยุกต์ใช้หมายถึงการนำข้อมูลที่เกิดจากการเรียนรู้มาแล้วและมีข้อมูลที่มีอยู่อย่างเข้าใจและสามารถนำข้อมูลที่เกิดจากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆได้อย่างถูกต้อง

ความหมายของการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังต่อไปนี้

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบ่งออกเป็น ๓ ระดับคือระดับจิตสำนึกระดับปฏิบัติและระดับปฏิเสศคือผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ

ระดับจิตสำนึกเกิดขึ้นจากการที่สมาชิกในชุมชนแต่ละคนตระหนักถึงความสุขและความพอใจในการใช้ชีวิตอย่างพอดีมีความสันโดษและมีความรู้สึกถึงความพอเพียงคือการดำเนินชีวิต “อย่างสมถะ” ประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงตนเองได้อย่างถูกต้องไม่ให้อดอยากหรือโงกแล้วตักดวง หรือเบียดเบียนผู้อื่นเกินความจำเป็นแต่คิดเผื่อแบ่งปันไปยังสมาชิกคนอื่นๆ ในชุมชนด้วยโดยยึดมั่นหลัก ๓ ประการคือ ๑) การใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง ๒) การคิดพึ่งพตนเองและพึ่งพตนเองซึ่งกันและกันและ ๓) การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

ระดับปฏิบัติในการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับปฏิบัติแบ่งได้เป็น ๔ ขั้นตอนคือ ๑) พึ่งตนเองได้ ๒) อยู่ได้อย่างพอเพียง ๓) อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรและ ๔) อยู่ดียั่งยืน ด้วยการเรียนรู้

ระดับปฏิเสศคือผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติเป็นการให้สมาชิกแต่ละชุมชนได้พัฒนาชีวิตของตนเองให้ดีขึ้นโดยเริ่มจากการพัฒนาจิตใจให้เกิดความพอเพียงในทุกระดับของการดำเนินชีวิตทั้งในระดับครอบครัวชุมชนและขยายผลไปจนถึงในระดับสังคม

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากการประมวลผลพระราชดำริทั้งในเอกสารทางราชการและตัวอย่างที่ทรงดำเนินงานมาศึกษานอกจากภาคเกษตรกรรมแล้วยังสามารถประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินธุรกิจใอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมได้ดังนี้

๑. ใช้เทคโนโลยีถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูก
๒. ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีคุณภาพสูง
๓. เน้นการจ้างงานเป็นหลักโดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงานยกเว้นในกรณีจำเป็น
๔. มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารและการจัดการ
๕. ไม่โลภมากเกินไปและไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก

^{๔๙} ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และ อุษา ชูชาติ, ฝึกลงมือให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์พัฒนาพานิช จำกัด., ๒๕๔๔), หน้า ๕๔.

๖. ชื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการและไม่เอาเปรียบผู้บริโภคไม่เอาเปรียบแรงงานหรือลูกค้าตลอดจนไม่เอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ

๗. เน้นการกระจายความเสี่ยงต่ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อกวนเงินเกินความสามารถในการบริหารและการจัดการ

๘. เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อกวนเงินเกินความสามารถในการบริหารและการจัดการ

๙. เน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่นและตอบสนองตลาดในท้องถิ่นภูมิภาคตลอดจนภายในประเทศและตลาดต่างประเทศเป็นหลัก

การเรียนรู้แก่นแท้ของการแก้ไขปัญหาพิจารณาสาเหตุด้วยความมีสติรอบคอบใช้ปัญญาพิจารณาค้นหาเหตุผลสิ่งสำคัญคือจริยธรรมของบุคคลในการดำรงชีวิตร่วมกับการดำเนินธุรกิจทุกประเภทถ้ารู้จักนำข้อมูลที่ได้จากการชี้แนะของผู้ที่มีประสบการณ์ซึ่งก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งดังที่พระเจ้าอยู่หัวให้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง^{๕๐}

สุเมธ ตันติเวชกุล ได้กล่าวถึงการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงสำหรับสังคมแต่ละระดับไว้ดังต่อไปนี้ระดับบุคคลหรือครอบครัวสามารถให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนใน๕ด้านคือจิตใจสังคมเทคโนโลยีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเศรษฐกิจรู้จักคำว่า “พอ” และไม่เบียดเบียนผู้อื่นพยายามพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความชำนาญมีความสุขและความพอใจกับชีวิตที่พอเพียงยึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิตระดับชุมชนประกอบด้วยบุคคล/ครอบครัวที่มีความพอเพียงแล้วรวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมโดยอาศัยภูมิปัญญาความสามารถของตนและชุมชนมีความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกชุมชนทำให้เกิดพลังทางสังคมพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่างๆระดับรัฐหรือระดับประเทศประกอบด้วยสังคมต่างๆที่เข้มแข็งชุมชนหรือสังคมหลายๆแห่งร่วมมือกันพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงวางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียงและพร้อมก่อนจึงค่อยๆดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญขึ้นเป็นลำดับๆต่อไป^{๕๑}

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ ได้กล่าวถึง การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในธุรกิจ โดยนำเสนอกรอบความคิดของบรรษัทภิบาล โดยประยุกต์จริยธรรมธุรกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งการป้องกันการกอบโกยผลประโยชน์ของผู้บริหาร และวิเคราะห์ว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้ได้ อย่างกว้างขวาง โดยครอบคลุมธุรกิจและเชื่อมโยงหลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมได้อย่างดี^{๕๒}

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทยได้กล่าวถึงการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่าจะเห็นได้ชัดว่าพระราชดำรินั้นไม่ใช่เป็นเรื่องของเศรษฐกิจหรือทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์แต่เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการตัดสินใจที่สามารถประยุกต์ใช้กับการ

^{๕๐}วีระ สำเนียงแจ่ม, **บทการปฏิบัติการภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เศรษฐกิจพอเพียง**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๒๐.

^{๕๑}สุเมธ ตันติเวชกุล, **หลักธรรม หลักธรรม ตามรอยพระยุคลบาท**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๗.

^{๕๒}เดือนเด่น นิคมบริรักษ์, **บรรษัทภิบาลกับเศรษฐกิจพอเพียง**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๙.

ดำรงชีวิตได้ทุกระดับตั้งแต่ปัจเจกบุคคลครอบครัวชุมชนโครงการต่างๆภาคธุรกิจประเทศชาติตลอดจนโลกทั้งโลกในระดับที่ง่ายที่สุดคือใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทุกคน ส่วนในระดับที่ซับซ้อนกว่านั้นคือใช้ในการประกาศพันธกิจของประเทศแนวทางดังกล่าวมีความหมายว่าวิชาเศรษฐศาสตร์หรือวิชาสังคมศาสตร์อื่นๆไม่ควรจะถูกแยกออกจากเรื่องพื้นฐานที่มีความสำคัญยิ่งในทางญาณวิทยาและจริยธรรมนั่นคือเรื่องของการตอบคำถามว่าเรารู้และเข้าใจเรื่องต่างๆได้อย่างไร^{๕๓}

นิพนธ์ พัวพงศกร ได้กล่าวถึง การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นทางเลือกที่จะทำให้เกิดการพัฒนาบนพื้นฐานของประโยชน์ส่วนรวม โดยเชื่อมโยงหลักเศรษฐกิจพอเพียงในส่วนของการสร้างภูมิคุ้มกันต่อความเสี่ยง ทั้งนี้ วิเคราะห์ว่าความชะล่าใจในการมองว่าเศรษฐกิจจะมีแต่ขาขึ้นทำให้เกิดความไม่รอบคอบและขาดการระมัดระวังเท่าที่ควรจึงควรประยุกต์ใช้เครื่องมือบริหารความเสี่ยงอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพการประยุกต์แนวคิดเรื่องความพอเพียงควรมีความยืดหยุ่นพอสมควรเพื่อให้เหมาะสมกับสถานะแวดล้อมที่แตกต่างกันไปของแต่ละท้องถิ่นและประเภทของอุตสาหกรรม^{๕๔}

สมพร เทพสิทธา กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นอยู่กับการใช้ของแต่ละบุคคลจังหวะเวลาการนำมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมชีวิตประจำวันการพิจารณาความเหมาะสมกับการลงทุนทำการเกษตรการลดความเสี่ยงโดยใช้สมุนไพรเข้ามาแทนสารเคมีการเลือกการตัดสินใจในชีวิตประจำวันจะมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนคติการปลูกพืชผักการแลกเปลี่ยนกันเพื่อลดรายจ่ายการเลี้ยงปลาโดยมีแหล่งทุนมาจาก ส.ป.ก. ๕.ก.ส. เพื่อลดการพึ่งพิงจากภายนอกการดูแลจัดสรรรายรับรายจ่ายการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อชี้ให้เห็นการเคลื่อนไหวทางการเงินทำให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและมีมุมมองเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงว่าต้องทำอย่างต่อเนื่องไม่ตามกระแสจะเป็นผลดีต่อตนเองและครอบครัว โดยมีปัจจัยคือ

๑) ตัวบุคคลถ้าบุคคลมีการยอมรับมีความเข้าใจก็จะสามารถนำไปปฏิบัติได้เร็วซ้ำขึ้นอยู่กับตนเองต้องยอมรับสิ่งใหม่ๆมีความอยากรู้อยากเห็นเดินทางไปสิ่งใหม่ๆ

๒) ผู้นำการผลักดันชี้แนะให้ความสำคัญให้ความสำคัญเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี

๓) ภาครัฐเป็นหน่วยงานสนับสนุนในสิ่งใหม่ๆในแต่ละเรื่องที่ตรงกับความต้องการของชุมชนประชาชนการประสานงานกันเพื่อหาแนวทางการพัฒนาร่วมกันการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กและเยาวชนโดยผ่านการสอนการเพาะปลูกการผลิตเพื่อกระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติ^{๕๕}

^{๕๓}โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย, รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทยปี ๒๕๕๐ เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน, (กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๐), หน้า ๓๒.

^{๕๔}นิพนธ์ พัวพงศกร, การพัฒนาอุตสาหกรรมไทยกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

^{๕๕}สมพร เทพสิทธา, ดวงประทีปจากพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อถวายราชสักการะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในมหามงคลสมัยทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๙), หน้า ๙๘.

วิมล วงษ์แสงจันทร์ กล่าวว่า การนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เกิดจากการเข้าไปทำความเข้าใจกับความคุ้นเคยสนิทสนมกับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ภายในชุมชน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนกลางในการดำเนินงาน โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากปัญหาเสพติด และกลุ่มอ้อมทรัพย์ที่อาศัยความไว้วางใจกันโดยก่อนที่จะดำเนินโครงการต่างๆ จะมีการสอบถามความต้องการของประชาชนก่อนที่จะดำเนินโครงการโดยการประเมินผลรอบด้าน จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง การหาช่องทางกระจายงาน กระจายรายได้ให้กับประชาชนทุกคน ซึ่งความรู้ความเข้าใจเป็นสิ่งที่สำคัญ การอยู่หนึ่งที่ต้องคำนึงถึงความพอเพียงในตนเองก่อนการคำนึงถึงจิตใจเป็นเบื้องต้น คนส่วนใหญ่จะรู้แต่ไม่ปฏิบัติจะต้องมีผู้นำไปสู่การปฏิบัติ การส่งเสริมให้ปลูกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นพืชผักสวนครัวในบ้านมีการเน้นการปฏิบัติอย่างจริงจัง ความเสียสละ การทำหน้าที่เพื่อส่วนรวมโดยมีจิตใจสาธารณะ การเรียนรู้โดยตนเองเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นจริง^{๕๖}

สรุปได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจ คือหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในแนวทางปฏิบัติได้ทุกระดับ ทุกภาคส่วนในทุกอาชีพและในทุกวงการ อย่างแท้จริงตั้งแต่เรานำไปใช้ในระดับของครอบครัวเล็ก ๆ ที่เป็นเกษตรกรเราเรียกว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น อันนี้คือส่วนหนึ่งของการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ แต่พอไปในระดับที่สูง ๆ ขึ้นก็ปรากฏว่าการใช้การตีความเกิดความสับสนขึ้น จึงขออธิบายตรงนี้เพิ่มเติมว่า เดิมทีเดียวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นปัญหาของประเทศ ปัญหาของสังคม ปัญหาของประชาชน ที่จะเกิดขึ้นมาก่อนที่ประเทศจะเกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจเสียด้วยซ้ำ

๒.๔.๕ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : แนวคิดใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจ

๑) เป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจ

ก) ด้านประสิทธิภาพคือ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยมักจะพิจารณาจากการขยายตัวของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product) ซึ่งแสดงว่าในระยะเวลา ๑ ปี ประเทศผลิตสินค้าและบริการรวมแล้วเป็นมูลค่าเท่าใด ดังนั้น การที่ประเทศมี GDP ขยายตัว จึงหมายถึงว่าสังคมมีการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นเรื่อยๆอย่างต่อเนื่องมีทรัพยากรมากขึ้น ประชาชนโดยรวมมีความมั่งคั่งมากขึ้น ซึ่งการขยายตัวได้ดีแสดงว่าระบบเศรษฐกิจมีประสิทธิภาพ มีการจัดสรรทรัพยากรที่ดี

ข) ด้านเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ คือ การที่ตัวแปรทางเศรษฐกิจที่สำคัญไม่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การไม่มี shock ในระบบเศรษฐกิจทั้งนี้ประชาชนโดยทั่วไปย่อมไม่ชอบการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ปรับตัวได้ยาก ในด้านเสถียรภาพนี้มักจะมองได้หลายมิติคือ การมีเสถียรภาพในระดับราคาของสินค้า หมายถึง การที่ระดับราคาของสินค้าไม่เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน ประชาชนสามารถคาดการณ์ราคาสินค้าและบริการได้ การมีเสถียรภาพของการมีงานทำ หมายถึง การที่ตำแหน่งงานมีความเพียงพอต่อความต้องการของตลาดแรงงาน การมีเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ หมายถึง การที่อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศไม่มีการ

^{๕๖}วิมล วงษ์แสงจันทร์, ถอดรหัสเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเข้าใจเศรษฐกิจ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาว, ๒๕๕๒), หน้า ๓๒-๓๔.

เปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน ซึ่งจะมีผลต่อเสถียรภาพของราคาในประเทศ และทำให้วางแผนการทำธุรกรรมระหว่างประเทศมีความยุ่งยากมากขึ้น

ค) ด้านความเท่าเทียมกัน โดยทั่วไปหมายถึง ความเท่าเทียมกันทางรายได้ เมื่อเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แต่ปรากฏว่า รายได้ของคนในประเทศมีความแตกต่างกันมากขึ้นเรื่อยๆ แสดงให้เห็นว่ามีคนเพียงกลุ่มน้อยได้ประโยชน์จากการขยายตัวของเศรษฐกิจ สถานการณ์จะเลวร้ายไปกว่านี้อีก หากเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นแต่ปรากฏว่ามีคนจนมากขึ้นเรื่อยๆ^{๕๗}

ในช่วงก่อนวิกฤติปี ๒๕๔๐ ประเทศไทยมีการขยายตัวที่ดี ทั้งด้านการส่งออก การผลิต รวมทั้งมีการมีการปรับโครงสร้างการผลิต โดยมีความเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้น สินค้าอุตสาหกรรมก็เป็นสินค้าที่มีทักษะการผลิตสูงขึ้น อัตราการขยายของผลผลิตมวลรวมของประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๒-๒๕๑๖ เฉลี่ยร้อยละ ๘.๑ ต่อปี, ปี พ.ศ.๒๕๑๗-๒๕๒๘ ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก อัตราการขยายของผลผลิตมวลรวมของประเทศไทยยังสูงถึงร้อยละ ๖.๓ ต่อปี และปี พ.ศ.๒๕๒๙-๒๕๓๙ อัตราการขยายของผลผลิตมวลรวมของประเทศไทยเฉลี่ยต่อปีของไทยคือ ร้อยละ ๙.๑ ซึ่งจะเห็นได้ว่า ก่อนเหตุการณ์วิกฤติทางเศรษฐกิจประเทศไทยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ดีมาโดยตลอด แม้จะลดลงบ้างในช่วงปี พ.ศ.๒๕๓๙ ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกก็ตาม^{๕๘}

นอกจากนี้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีเสถียรภาพสูง ทั้งเสถียรภาพของระดับราคาสินค้า เสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน และเสถียรภาพของการมีงานทำ อยู่ในระดับที่ไม่เป็นปัญหา โดยที่ในปี พ.ศ.๒๕๐๔-๒๕๑๓ ประเทศไทยมีอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยร้อยละ ๒.๓ ต่อปี ช่วงปี พ.ศ.๒๕๑๔-๒๕๒๓ อัตราเงินเฟ้อของประเทศไทยคือร้อยละ ๑๐.๐ ต่อปี และในปี พ.ศ.๒๕๒๔-๒๕๓๓ ประเทศไทยมีอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยร้อยละ ๔.๔ ต่อปี อย่างไรก็ตาม ระบบเศรษฐกิจไทยก็มีความไม่สมดุลในหลายด้าน เช่น การกระจายรายได้ถึงแม้ว่าสัดส่วนคนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนลดลง คนจนกลับมีสัดส่วนของรายได้ในระบบเศรษฐกิจน้อยลง โดยคนที่จนที่สุดร้อยละ ๒๐ ของประชากรมีสัดส่วนของรายได้เหลือเพียงร้อยละ ๖ ของรายได้ทั้งหมดของประเทศ ในขณะที่คนรวยที่สุดร้อยละ ๒๐ ของประชากรทั้งหมด มีสัดส่วนของรายได้ถึงร้อยละ ๕๐ นั้นแสดงให้เห็นว่า การกระจายรายได้ของคนในประเทศแย่ง โดยในขณะที่เศรษฐกิจมีการขยายตัวสูง ทั้งคนรวยและคนจนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น แต่รายได้ที่เพิ่มขึ้นนี้ คนรวยจะมีอัตราการเพิ่มขึ้นมากกว่าของคนจน

นอกจากนี้ ยังมีความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงสร้างการผลิตและการจ้างงาน ความไม่สมดุลของโครงสร้างการผลิตและระดับการศึกษาของคนงาน เศรษฐกิจมหภาคก็ไม่สมดุล การขาดสมดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่องแสดงถึงความไม่สมดุลระหว่างการออกภายในประเทศและการลงทุน นอกจากนี้ ภาคเอกชนยังมีการพึ่งพาเงินกู้ต่างประเทศสูงมากและเป็นเงินกู้ระยะสั้น แต่เงินที่กู้มานี้ นำมาลงทุนเพื่อหวังผลในระยะยาว ดังนั้น เมื่อการส่งออกและการขยายตัวทางเศรษฐกิจมีอัตราลดลง ความมั่นใจถึงความสามารถในการ

^{๕๗}วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์, **ถอดรหัสเศรษฐกิจศาสตร์เพื่อเข้าใจเศรษฐกิจ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาว, ๒๕๕๑), หน้า ๔๐-๕๓.

^{๕๘}สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, **ขบวนการประชาสังคมกับการพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย**, (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑), หน้า ๔๐-๔๓.

ชำระหนี้ต่างประเทศจึงมีผลลงทำให้มีความไม่มั่นใจในเสถียรภาพของค่าเงินบาท ที่มีค่าคงที่มาเป็นเวลานาน นำไปสู่การโจมตีค่าเงินบาท และการลดลงของทุนสำรองระหว่างประเทศอย่างรวดเร็ว ทำให้ต้องเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเป็นระบบลอยตัว ค่าของเงินบาทลดลงอย่างมาก ภาระหนี้สินต่างประเทศเพิ่มขึ้นสูงมาก จนเกิดวิกฤติในสถาบันการเงิน มีการชะลอตัวทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง

การเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี ๒๕๔๐ ย้ำให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาของไทยยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจที่กล่าวข้างต้นได้ เพราะเกิดการไม่มีเสถียรภาพอย่างรุนแรง การชะงักงันของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ความยากจนและความไม่เท่าเทียมกันสูงขึ้น โดยการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ติดลบร้อยละ ๑.๔ และ ๑๐.๕ ในปี พ.ศ.๒๕๔๐ และ พ.ศ.๒๕๔๑ ตามลำดับและได้เป็นตัวเลขบวก คือ ร้อยละ ๔.๕ และ ๔.๗ ในสองปีต่อมา แล้วกลับลดลงเป็นร้อยละ ๑.๙ ในปี พ.ศ.๒๕๔๔ อย่างไรก็ตาม ในช่วงสองปีที่ผ่านมาถือว่า มีการฟื้นตัวของการขยายตัวของเศรษฐกิจ ในด้านดัชนีราคาผู้บริโภค มีการปรับตัวเพิ่มเป็นร้อยละ ๕.๕ และ ๘.๕ ในสองปีหลังวิกฤติ และกลับมาอยู่ในระดับต่ำเช่นในอดีต สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อ GDP เพิ่มจากร้อยละ ๑๔.๙ ในปีก่อนวิกฤติ เป็นร้อยละ ๕๔ ในปี พ.ศ.๒๕๔๕ และหลังวิกฤติดุลงบประมาณเป็นลบมาตลอด สัดส่วนคนจนต่อประชากรกลับมาระดับเดียวกับก่อนเกิดวิกฤติ ทั้งนี้ ความแตกต่างทางรายได้และทางภูมิภาคยังมีสูงอยู่

๒) โครงสร้างและเนื้อหาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีกระแสพระราชดำรัสให้ผู้บริหารประเทศและประชาชน เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาที่สมดุล มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้น ไม่เน้นเพียงการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วมาเป็นเวลานานแล้ว เช่นพระบรมราโชวาทเมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๑๗ ที่ว่า

ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน คือความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน ด้วยวิธีการที่ประหยัดระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นไปได้โดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญ ให้ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้นก็เพื่อป้องกันการผลิตพลาลล้มเหลว"^{๕๙}

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็น ที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและ

^{๕๙} สุวิทย์ เมษินทรีย์, จุดเปลี่ยนประเทศไทย เศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๕๙), หน้า ๘๗-๘๙.

การดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ได้มีการศึกษาโครงสร้างและเนื้อหา โดยกลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจำแนกองค์ประกอบของปรัชญาเป็นกรอบความคิด คุณลักษณะ ค่านิยม เงื่อนไข และแนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ^{๖๐}

เนื้อหา ความพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีต่อผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง หากขาดองค์ประกอบใดก็ไม่เป็นความพอเพียงที่สมบูรณ์ความพอประมาณ คือ ความพอดี กล่าวอย่างง่าย ๆ เป็นการยืนได้โดยลำแข้งของตนเอง โดยมีการกระทำไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไปในมิติต่างๆ เช่น การบริโภค การผลิตอยู่ในระดับสมดุล การใช้จ่าย การออมอยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงความมีเหตุมีผลหมายความว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอประมาณในมิติต่างๆ จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุมีผลต้องเป็นการมองระยะยาว คำนึงถึงความเสี่ยง มีการพิจารณาจากเหตุปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิด

การมีภูมิคุ้มกันในตัวดีพอสมควร พลวัตในมิติต่าง ๆ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในสถานะต่างๆ อย่างรวดเร็วขึ้น จึงต้องมีการเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ การกระทำที่เรียกได้ว่าพอเพียงไม่คำนึงถึงเหตุการณ์และผลในปัจจุบัน แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ภายใต้ข้อจำกัดของข้อมูลที่มีอยู่ และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งนี้ เงื่อนไขการปฏิบัติ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ การมีความรอบรู้ รอบคอบระมัดระวัง มีคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต

ความรอบรู้ คือ มีความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆอย่างรอบด้าน ในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นประโยชน์พื้นฐานเพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติอย่างพอเพียง การมีความรอบรู้ย่อมทำให้มีการตัดสินใจที่ถูกต้อง ความรอบคอบ คือ มีการวางแผน โดยสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาต่างๆมาพิจารณาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ความระมัดระวัง คือ ความมีสติ ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลักวิชาต่างๆเหล่านั้นไปใช้ในทางปฏิบัติ โดยเป็นการระมัดระวังให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยในส่วนของคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งคุณคนทั้งชาติรวมทั้งเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ นักธุรกิจ มีสองด้านคือ ด้านจิตใจ/ปัญญาและด้านกระทำ ในด้านแรกเป็นการเน้นความรู้คู่คุณธรรมตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ส่วนด้านการกระทำหรือแนวทางดำเนินชีวิต เน้นความอดทน ความเพียร สติ ปัญญา และความรอบคอบ เงื่อนไขนี้จะทำให้การปฏิบัติตามเนื้อหาของความพอเพียงเป็นไปได้

ปรัชญากล่าวถึงแนวทางปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับด้วย โดยความพอเพียงเป็นทั้งวิธีการและผล (End and mean) จากการกระทำ โดยจะทำให้เกิดวิถีการพัฒนาและผลของการ

^{๖๐} เสรีพงศ์พิศ, วิถีสุขุมชนพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๓-๒๖.

พัฒนาที่สมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ความสมดุลและความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสมดุลในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ในขณะเดียวกัน ความสมดุลของการกระทำทั้งเหตุและผลจะนำไปสู่ ความยั่งยืนของการพัฒนา ภายใต้พลวัตทั้งภายในและภายนอกประเทศ แนวทางการจัดการทางเศรษฐกิจและธุรกิจในอดีตมีจุดอ่อนหลายประการดังกล่าวแล้ว ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่ไม่สมดุลจนเกิดวิกฤติ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถใช้เป็นแนวคิดใหม่ ในการบริหารเศรษฐกิจที่ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืนตามวัตถุประสงค์ได้

๓) นโยบายเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับปรัชญา

จากคุณลักษณะและเนื้อหาของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแนวทางในการดำเนินนโยบาย และการบริหารเศรษฐกิจควรจะเป็นอย่างไร เพื่อจะได้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยพิจารณาจาก โครงสร้างด้าน คุณลักษณะ เนื้อหา และเงื่อนไข จาก คุณลักษณะ ของปรัชญานี้ชี้ให้เห็นว่า การบริหารเศรษฐกิจจะต้องเป็นทางสายกลาง รู้เท่าทันเพื่อการใช้ประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์ ดังนั้น นโยบายเศรษฐกิจจะไม่ใช้การปิดประเทศ ต้องส่งเสริมการค้าและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งการใช้ประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์ตามแนวนี จะสอดคล้องกับแนวคิดทาง เศรษฐศาสตร์เรื่องการผลิตและการค้าทำตามความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของประเทศเป็น หลักการสำคัญ นั่นคือการสร้างความได้เปรียบอย่างแท้จริงของประเทศ นโยบายเศรษฐกิจจะต้อง สนับสนุนการแข่งขันทางการผลิตและการค้าเพื่อให้สังคมมีประสิทธิภาพ และผู้บริโภคได้ประโยชน์ ไม่ปกป้องอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ไม่มีความได้เปรียบในการผลิตโดยตั้งภาษีนำเข้าสูง ซึ่งจะทำให้ไม่ได้ประโยชน์จากการค้าระหว่างประเทศ เพราะสินค้านำเข้าจะมีราคาแพง ต้นทุนการผลิตในประเทศ สูงขึ้น การส่งออกทำได้ยากขึ้นในขณะเดียวกันต้องมีนโยบายสำหรับผู้เดือดร้อนจากการกระแสโลกาภิวัตน์ให้ปรับตัวได้

ส่วนเนื้อหาของปรัชญาที่กล่าวถึงความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และมีระบบ ภูมิคุ้มกันแสดงว่า นโยบายเศรษฐกิจต้องมีความสมดุล สามารถให้เหตุให้ผลและชี้แจงให้สาธารณชน เข้าใจได้ มีความโปร่งใส มีการคำนึงถึงความเสี่ยง และต้องมีระบบในการบริหารความเสี่ยงเพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันความพอประมาณ คือ การอยู่ได้โดยตนเอง ยืนโดยขาของตนเอง มีการค้า การติดต่อกับ สังคมอื่น แต่ตนเองอยู่ได้ ไม่พึ่งพิงแต่ภายนอก ในด้านของนโยบายสามารถมองทั้งระดับปัจเจกชน ชุมชนและสังคม

ในแง่ปัจเจกชน นโยบายต้องช่วยให้ปัจเจกชนยืนบนขาของตนเองได้ นั่นคือ มีมาตรการ ให้โอกาสทางเศรษฐกิจตามศักยภาพของแต่ละคน มาตรการให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการศึกษา การบริการของรัฐ สาธารณูปโภคพื้นฐานอย่างทั่วถึง รวมทั้งการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ในขณะเดียวกัน ต้องมีมาตรการไม่ให้มีการสร้างหนี้สินมากเกินไปจนเกิดความไม่พอเพียง

ในด้านของชุมชน นโยบายเศรษฐกิจต้องสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อช่วยให้คนใน ชุมชนยืนได้ด้วยตนเอง ชุมชนแต่ละชุมชนย่อมมีความแตกต่างกัน ตามลักษณะของประชากร ทรัพยากร วัฒนธรรม ดังนั้น นโยบายต้องให้ชุมชนพัฒนาความแตกต่าง นโยบายกระจายอำนาจจาก ส่วนกลางจะมีส่วนสำคัญในการสร้างสาธารณูปโภคและบริการที่สนองต่อความต้องการของ ชุมชนได้ดีกว่าการดำเนินงานจากส่วนกลาง นอกจากนี้จะต้องส่งเสริมการสร้างเครือข่ายของชุมชน ด้วย

ในส่วนของระดับประเทศ ความพอประมาณ คือ การที่จะมีนโยบายให้ความสำคัญแก่วัตถุประสงค์ทั้งสามด้านคือ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพและความเท่าเทียมกัน โดยไม่มุ่งให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากเกินไปจนไม่พอประมาณ เกิดปัญหาด้านเสถียรภาพ ในขณะเดียวกันก็ต้องมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สร้างความเป็นอยู่ที่ดีแก่ประชาชน โดยมีนโยบายโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม นโยบายการเงิน การคลังที่กำกับ นโยบายเศรษฐกิจมหภาคของไทยควรเน้นเรื่องเสถียรภาพ ซึ่งในอดีตมาตรการการเงินของไทยประสบความสำเร็จในการสร้างเสถียรภาพ โดยในปัจจุบันนโยบายการเงินแบบ Inflation targeting ก็เน้นเสถียรภาพด้านราคาเช่นกัน นโยบายระดับประเทศต้องมีความสมดุลด้านการออมและการลงทุนทั้งภาครัฐและเอกชน

นโยบายการออมของประเทศมีความสำคัญมากขึ้น เมื่อสัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากรมีแนวโน้มจะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การสาธารณสุขของประเทศดีขึ้น สุขภาพอนามัยของประชาชนจึงดีขึ้นด้วยทำให้คนมีอายุขัยที่ยาวนานขึ้น ดังนั้น จึงส่งผลให้สัดส่วนของผู้สูงอายุมากขึ้น เมื่อเทียบกับสัดส่วนของผู้ที่อยู่ในวัยทำงาน ดังนั้น ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานอาจจะรับภาระเลี้ยงทั้งเด็กและผู้สูงอายุไม่ไหว รัฐบาลจึงจำเป็นต้องมีการช่วยเหลือให้ประชาชนมีการออมในช่วงที่ยังอยู่ในวัยทำงานเพื่อจะได้นำเงินที่ออมนี้ไปใช้จ่ายเมื่อตนเองเกษียณอายุไปแล้ว เพื่อลดภาระของผู้ที่ทำงานในอนาคต เช่น โครงการประกันสังคม เป็นต้น

ในด้านความมีเหตุมีผล ความรอบคอบ การกำหนดนโยบายและมาตรการทางเศรษฐกิจ ต้องมีความระมัดระวัง พิจารณาเหตุและผลของการกระทำ โดยคำนึงถึงผลกระทบระยะยาว และตระหนักถึงความเสี่ยงทั้งจากสภาพแวดล้อมและจากมาตรการของรัฐ การกำหนดนโยบายของรัฐมีพื้นฐานข้อสมมุติในด้านตีมากเกินไป ต้องวิเคราะห์ด้วยว่าหากสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนในด้านร้าย ผลของนโยบายจะเป็นอย่างไร เป็นที่น่าสังเกตว่า ภาวะฟองสบู่เกิดจากในระบบมาจากการที่มองเศรษฐกิจในแง่ดีเกินไป เช่น เมื่อเศรษฐกิจขยายตัวอย่างรวดเร็วก็คาดว่าจะขยายตัวเช่นนี้ตลอดไป จนมีมาตรการลงทุนขนาดใหญ่ไม่มีการเผื่อกรณีที่เศรษฐกิจไม่เป็นไปตามคาด ซึ่งจะทำให้เป็นวิกฤติเศรษฐกิจได้

การลงทุนของรัฐบาลต้องมีเหตุผล ความรอบคอบ จึงต้องมีการวิเคราะห์โครงการเพื่อให้เห็นความคุ้มค่าของโครงการ ซึ่งจะต้องพิจารณาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเงิน สังคม และสิ่งแวดล้อม โครงการที่ควรลงทุนจะมีความคุ้มค่าต่อสังคม แสดงถึงความพอเพียง การวิเคราะห์โครงการยังทำให้เห็นถึงความสามารถในการชำระหนี้ของโครงการรัฐบาลด้วย นโยบายรัฐต้องไม่สร้างความไม่รอบคอบให้แก่ประชาชน ตัวอย่างเช่น การประกันไม่ให้อาการล้ม ก็อาจทำให้มีแรงจูงใจที่ผู้บริหารธนาคารไม่สนใจความเสี่ยงที่จะมีผลต่อการประกอบการของธนาคารได้ หรือโครงการเกี่ยวกับการผ่อนภาระหนี้ของประชาชน ต้องไม่ทำให้ประชาชนมีการกู้หนี้ยืมสินที่เกินตัว โดยคาดว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากนโยบายรัฐ

การมีภูมิคุ้มกันคือ นโยบายรัฐบาลต้องคำนึงถึงผลของนโยบายในระยะยาวไม่เพียงผลเฉพาะหน้า มีระบบที่ดีต่อการจัดการความเสี่ยง เพื่อปรับตัวจากการเปลี่ยนแปลง เช่น มาตรการเตือนภัยล่วงหน้า เพื่อให้เตรียมตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงหรือวิกฤติได้ ระบบเตือนภัยล่วงหน้า ควรมีทั้งระดับ ประเทศ และระดับภูมิภาค เพราะความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ทำให้ปัญหาในประเทศหนึ่งจะสามารถกระทบประเทศอื่นในภูมิภาคได้ มาตรการสร้างระบบ Social safety net มีกลไกสร้างสวัสดิการหรือเครือข่ายต่างๆ เพื่อดูแลผู้เดือดร้อน ไม่ว่าจะจากการว่างงาน ไฟไหม้ น้ำท่วม

หรืออุบัติเหตุต่างๆ เช่น การประกันการว่างงาน ซึ่งจะสามารถช่วยเหลือคนที่อาจจะว่างงานจากการที่ผู้ผลิตต้องปิดกิจการลงเนื่องจากผู้ผลิตขาดความสามารถในการแข่งขัน เมื่อประเทศเปิดเสรีในการลงทุนมากขึ้นแต่การประกันการว่างงานนี้ต้องเป็นการรับประกันในระยะสั้นหรือชั่วคราวเท่านั้น มิฉะนั้นอาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้คนไม่ทำงานกันมากขึ้น เพราะถึงแม้ไม่มีงานทำแต่ก็ยังมีเงินใช้จากการที่รัฐบาลช่วยเหลือนั่นเอง

มาตรการรองรับผลของโลกาภิวัตน์ ที่อาจจะทำให้มีผู้ผลิตที่ไม่สามารถแข่งขันได้ต้องมี การปรับเปลี่ยนกิจการ เช่น กองทุนเพื่อการปรับตัวของผู้ประกอบการและแรงงานที่ถูกกระทบ การมี เครื่องมือป้องกันความผันผวนของระบบเศรษฐกิจ เช่น มาตรการการคลังหรือการเงินกำกับ การ เคลื่อนย้ายของเงินทุน เครื่องมือป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน ความ ร่วมมือระดับภูมิภาคเพื่อป้องกันความผันผวนหรือวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศสมาชิก จะเห็นได้อย่าง ชัดเจนว่า เนื้อหาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงย้าให้ตระหนักถึง ความสำคัญของการมีความสมดุลและมี ความรอบคอบระมัดระวังในการดำเนินบริหารเศรษฐกิจ เงื่อนไข ในการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การมีความรอบรู้รอบคอบและมีคุณธรรมความซื่อสัตย์ นโยบายที่จะทำให้มีความรอบรู้รอบคอบที่ จะนำไปสู่ ความระมัดระวัง คือมีมาตรการที่ทำให้มีระบบข้อมูลข่าวสารที่ดี ที่ประชาชนเข้าถึงได้ การ บริหารเศรษฐกิจต้องมีระบบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ทันสมัย นโยบายรัฐต้องสร้างสังคมเป็น สังคมแห่งความรู้ ประชาชนมีการศึกษาที่ดี จึงทำให้มีความรู้ความรอบคอบได้การมีคุณธรรมและ ความซื่อสัตย์ คือระบบสังคมต้องมี ธรรมาภิบาลทั้งภาครัฐ และเอกชน

ในด้านของธรรมาภิบาลภาครัฐ การบริหารเศรษฐกิจต้องมีนโยบายลดการฉ้อราษฎร์บัง หลวงซึ่งทำให้มีผลเสียต่อทั้งด้านการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจและความเท่าเทียมกัน เพราะเป็น การใช้ทรัพยากรที่ไม่มีประสิทธิภาพ มีต้นทุนสูงเกินควร นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยชี้ให้เห็นว่าคนจนจะ ถูกกระทบจากการฉ้อราษฎร์บังหลวงมากกว่าคนมีเงิน รัฐจะต้องลดกฎระเบียบที่ไม่จำเป็นที่เป็น โอกาสให้เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจในทางมิชอบ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้มากขึ้นเพื่อให้มีความ โปร่งใส รวมทั้งมีมาตรการให้ภาคเอกชนให้บริการประชาชนแทนภาครัฐ นอกจากนี้ต้องมีมาตรการ ลดแรงจูงใจในการฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยเพิ่มรายได้ของข้าราชการ แต่เพิ่มโอกาสในการถูกจับและ ลงโทษที่หนักสำหรับผู้ทุจริต

ในด้านของภาคเอกชน การมีบรรษัทภิบาลคือการทำให้ผู้บริหารไม่ทุจริตและกระทำการ โดยคำจูงใจถึงผลประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อธุรกิจ การบริหารเศรษฐกิจจะต้องมีโครงสร้าง กฎหมายและสถาบัน ให้คุ้มครองผู้ถือหุ้นรายย่อย มีระบบข่าวสารข้อมูลที่ดีแก่ผู้ลงทุนเพื่อให้ลงทุนใน บริษัทที่มีผลประกอบการที่ดี มีบรรษัทภิบาลที่ดี มีระบบการตรวจสอบภายในที่ดี

สรุปได้ว่า กรอบความคิด ของปรัชญานี้ เป็นการชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ทั้งแนวทางปฏิบัติและตัวอย่างการประยุกต์ที่เกิดขึ้น โดยปรัชญาใช้ได้ทั้งระดับปัจเจกชนครอบครัว ชุมชน ประเทศ ในที่นี้มองในแง่การบริหารเศรษฐกิจ (ระดับประเทศ) เป็นการมองโลกในลักษณะที่ เป็นพลวัต มีการเปลี่ยนแปลง มีความไม่แน่นอน และมีความเชื่อมโยงกับกระแสโลก คือไม่ใช่ปิดประเทศ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ใช่เป็นเสรีเต็มที่อย่างไม่มีการควบคุมดูแล ไม่ใช่อยู่อย่างโดดเดี่ยวหรืออยู่โดย พึ่งพิงภายนอกทั้งหมด คุณลักษณะเน้นการกระทำที่พอประมาณบนพื้นฐานของความมีเหตุมีผลและ การสร้างภูมิคุ้มกัน

๔) การบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจ

หากมีการวางนโยบายและดำเนินมาตรการทางเศรษฐกิจตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามที่ได้อภิปรายข้างต้น สังคมจะสามารถบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจในด้านต่างๆได้อย่างสมดุล ด้านการขยายตัวเกิดขึ้นได้ โดยใช้ประโยชน์จากกระแสโลกาภิวัตน์ การผลิตมีประสิทธิภาพจากระบบธรรมาภิบาลและบริษัทที่ดี การขยายตัวมีความพอประมาณ นั่นคือจะมีความยั่งยืน ไม่ใช่เฉพาะระยะสั้น และมีความสมดุล แนวทางพัฒนาตามพระราชดำริเป็น "การพัฒนาแบบ ล่างพร้อมบน ชนบทพร้อมเมือง" ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสมดุลในระบบเศรษฐกิจ "เพราะเป็นการพัฒนาในทุกส่วนของสังคม"

ด้านเสถียรภาพ ค่อนข้างชัดเจนว่าความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกัน คือ การลดความเสี่ยง ความผันผวน ไม่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เศรษฐกิจมีเสถียรภาพ เพราะหากว่ามีแนวโน้มที่เศรษฐกิจจะมีการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ไม่พึงประสงค์ ก็จะมีเครื่องมือที่จะหลีกเลี่ยง รวมทั้งมีกลไกในการปรับตัว อย่างไรก็ตาม ตามหลักความสมดุล หากมีเสถียรภาพในปัจจุบันแต่สร้างความไม่เสถียรภาพในระยะยาว ก็จะมีปัญหาเช่นกัน ตัวอย่างเช่น การมีอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศที่คงที่ แต่ให้มีการไหลเข้าของเงินทุนเป็นไปอย่างเสรี ทำให้มีแรงกดดันให้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศต้องปรับเปลี่ยนอย่างรุนแรงได้ และเกิด shock ขึ้นได้ในระบบเศรษฐกิจ

เศรษฐศาสตร์ในยุคใหม่ ให้ความสำคัญของบทบาทรัฐในการบริหารเศรษฐกิจมากขึ้น โดยภายใต้ระบบกลไกตลาด รัฐจะมีบทบาทในการสร้างสถาบันต่างๆ ที่ทำให้ระบบตลาดทำงานได้ดี เช่น การกำหนดกรรมสิทธิ์ความเป็นเจ้าของ การออกกฎเกณฑ์กำกับดูแลตลาดและการแลกเปลี่ยน และเข้ามาแทรกแซงเมื่อตลาดมีความล้มเหลวทำงานไม่ได้สมบูรณ์ เช่น การผูกขาดโดยธรรมชาติ (Natural monopoly) การมีผลกระทบภายนอก (Externality) นักเศรษฐศาสตร์เห็นว่าระบบตลาดในความเป็นจริงจะไม่เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ รัฐต้องเข้ามามีบทบาทอย่างเข้มแข็งเพื่อให้มีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการจัดการเศรษฐกิจ ประกอบกับแนวทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ จะมีข้อสรุปได้ว่า การบริหารเศรษฐกิจไม่สามารถจะใช้ระบบกลไกตลาดเพียงอย่างเดียวต้องอาศัยภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ รัฐจะต้องทำให้ตลาดทำงานได้ และแก้ไขความล้มเหลวของระบบตลาด นอกจากนี้ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชี้ให้เห็นด้วยว่า รัฐต้องมีบทบาททางสังคม ที่จะสร้างให้คนในสังคมมีความพอเพียง มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกัน นั่นคือ เป็นบทบาทที่ลึกไปกว่าการทำให้ระบบตลาดทำงานตามแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ซึ่งหากจะมองในแต่ละด้านที่สำคัญคือ

รัฐต้องสร้างความสมดุลในการจัดการเศรษฐกิจ ก) คำนึงถึงเป้าหมายทางเศรษฐกิจทั้งสามด้านดังกล่าวข้างต้น ข) ขจัดความไม่สมดุลในด้านต่างๆในระบบเศรษฐกิจ ค) มีระบบที่จะสร้างความพอประมาณ ความมีเหตุมีผลของคนในสังคม รัฐต้องมีระบบการจัดการเศรษฐกิจมหภาค ต้องเน้นเสถียรภาพและการจัดการความเสี่ยง โดยไม่มองในแง่ดีเกินไป เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้ดี มีความยืดหยุ่นรองรับต่อความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชี้ให้เห็นว่า การดำเนินตามปรัชญานี้ เจาะลึกสำคัญคือ รัฐต้องมีระบบธรรมาภิบาลที่

ดี นั่นคือ การสร้างให้การบริหารจัดการทั้งภาครัฐมีประสิทธิภาพ มีความรับผิดชอบ ความโปร่งใส โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วม

รัฐเองต้องมีความพอเพียง โครงการและมาตรการรัฐ ต้องไม่สร้างความไม่พอประมาณ ความไม่มีเหตุมีผล การลงทุนและการก่อหนี้ของภาครัฐต้องไม่เกินตัวและคำนึงถึงผลกระทบระยะยาว หากให้การตัดสินใจของรัฐมีเหตุมีผล รัฐจะต้องมีข้อมูลที่ดี มีการศึกษาเพื่อวางแผนวางนโยบายที่ดี คนในรัฐบาลต้องมีการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาของประเทศอย่างแท้จริง ซึ่งโยงถึงการมีระบบการเมืองที่ดีด้วย ความพอเพียงดังกล่าวนี้ รวมถึงการที่รัฐต้องมีความตระหนักถึงข้อจำกัดหรือความล้มเหลวของรัฐในการแทรกแซงตลาดเช่นกัน เป็นธรรมชาติของภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ แตกต่างจากภาคเอกชน นักการเมืองมักจะเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นได้จากข้อจำกัดดังนี้ และเข้าแทรกแซงตลาดเกินความจำเป็น ข้อจำกัดของรัฐบาลมีประเด็นดังนี้

ข้อจำกัดด้านข้อมูล

การที่รัฐเข้าแทรกแซงตลาดต้องมีข้อมูล เช่น การที่รัฐจะทำการผลิตหรือควบคุมการผลิต รัฐบาลต้องรู้ความพอใจและความต้องการของผู้บริโภค และต้นทุนของการผลิตทั้งอุตสาหกรรมจึงจะกำหนดปริมาณและราคาที่เหมาะสมได้ รัฐเองจึงมีต้นทุนที่จะต้องหาข้อมูลนั้น การวางนโยบายกำกับดูแลระบบตลาดก็ต้องมีข้อมูลที่ดี ตัวอย่างเช่น การกำหนดปริมาณมลภาวะให้โรงงานกำจัด หากจะมีประสิทธิภาพต้องรู้ถึงต้นทุนการกำจัดมลภาวะและผลกระทบของมลภาวะนั้นจึงจะสามารถกำหนดได้อย่างเหมาะสม หรือ การปล่อยกู้ของธนาคารรัฐให้แก่ชาวบ้านแทนตลาดเงินกู้ในระบบ รัฐอาจจะมีข้อมูลของผู้ขอกู้น้อยกว่าผู้ให้กู้ในระบบ ซึ่งมีความคุ้นเคยกับผู้ขอกู้มากกว่า สามารถประเมินได้ว่า จะสามารถใช้หนี้ได้หรือไม่ รวมทั้งมีวิธีติดตามหนี้ที่มีต้นทุนต่ำกว่ากรณีของรัฐ การปล่อยกู้ของรัฐ อาจจะมีโอกาสเป็นหนี้เสียมากขึ้น เป็นลักษณะของความไม่พอเพียงลักษณะหนึ่ง

ข้อจำกัดของมาตรการต่อพฤติกรรมภาคเอกชน

มาตรการรัฐหลายมาตรการจะมีผลผ่านทางพฤติกรรมหรือกิจกรรมของภาคเอกชน จึงต้องดูด้วยว่าตลาดหรือภาคเอกชนตอบสนองแค่ไหน ถ้าไม่มีการตอบสนอง มาตรการก็ไม่มีผล ถึงมีการตอบสนองก็จะมีความเฉื่อย (time lag) จึงเห็นผลงานช้า การแก้ไขปัญหอาจไม่ทันการ เช่น บางภาวะรัฐบาลดำเนินนโยบายเร่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยการมีนโยบายลดอัตราดอกเบี้ย โดยหวังผลให้มีการขยายตัวของการลงทุนในภาคเอกชน อย่างไรก็ตาม การดูว่าจะมีการลงทุนสูงขึ้นหรือไม่นั้นต้องดูสภาพหรือสภาวะของภาคเอกชนในช่วงเวลานั้นด้วย คือ ขึ้นอยู่กับว่าเอกชนจะมีการตอบสนองนโยบายลดอัตราดอกเบี้ยมากน้อยหรือไม่อย่างไร เพราะถ้าเอกชนไม่มีการลงทุนเพิ่มขึ้น ผลลัพธ์จากการลดอัตราดอกเบี้ยก็จะไม่เกิดขึ้นเช่นกัน สรุปในกรณีนี้ คือ รัฐบาลควบคุมเครื่องมือได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้พฤติกรรมของภาคเอกชนด้วย

ข้อจำกัดในการดำเนินการของข้าราชการ

รัฐบาลจะดำเนินการโดยการสั่งการผ่านข้าราชการ หากข้าราชการมีเป้าหมายต่างจากรัฐ เช่น ต้องการหาผลประโยชน์ส่วนตัวจากมาตรการรัฐ หรือต้องการอำนาจมากกว่าการบริการประชาชนตามนโยบายของรัฐ รวมถึงกลุ่มผลประโยชน์ก็อาจมีอิทธิพลต่อข้าราชการ ลักษณะเช่นนี้ทำให้นโยบายรัฐไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการมีธรรมาภิบาลที่ดีจะลดปัญหานี้ได้ อย่างไรก็ตาม กฎเกณฑ์และวิธีปฏิบัติตามระเบียบราชการก็จะมีผลให้มาตรการของรัฐขาดประสิทธิภาพได้เช่นกัน

ข้อจำกัดทางกระบวนการการเมือง

นักการเมืองมีเป้าหมายของตนเอง มีผลประโยชน์ของตนเอง ซึ่งอาจไม่ใช่ประโยชน์ต่อประชาชน การออกนโยบายแทนจะเป็นตามเป้าหมายเศรษฐกิจก็อาจเป็นเรื่องการออกนโยบายหรือมาตรการตามประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งอาจเรียกว่า คอร์รัปชั่นทางนโยบายหรือมาตรการรัฐได้ นอกจากนี้กระบวนการทางการเมืองก็มีข้อจำกัดในตัวเอง กฎหมายมีความล่าช้าในการผ่านสภา กลุ่มการเมืองมีผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน การดำเนินมาตรการต่างๆจึงมีความล่าช้า ขาดประสิทธิภาพ การเลือกตั้งทำให้เกิดการใช้จ่ายที่ขัดกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ มีปรากฏการณ์ที่เรียกว่าวงจรการเลือกตั้ง (Election cycle) เป็นลักษณะที่นักการเมืองมีวัตถุประสงค์ที่สนองประโยชน์ของตัวเอง นั่นคือการได้รับการเลือกตั้งใหม่ ดังนั้น เมื่อจะเลือกตั้งก็จะมีงบประมาณใช้จ่ายมาก เพื่อเป็นการสร้างความนิยมต่อประชาชน งบประมาณมักจะขาดดุลในช่วงก่อนการเลือกตั้ง^{๖๑}

สรุปได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชี้ให้เห็นบทบาทของรัฐในการบริหารเศรษฐกิจที่กว้างกว่าแนวคิดเศรษฐศาสตร์โดยทั่วไป โดยรัฐต้องมีการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจที่ส่งเสริมให้ระบบตลาดทำงานได้ดีและแทรกแซงเมื่อตลาดมีความไม่สมบูรณ์ และต้องสร้างความพอเพียงในระบบเศรษฐกิจ ทั้งระดับประชาชน ชุมชน และประเทศ ยิ่งไปกว่านั้นรัฐเองต้องมีความพอเพียงโดยตัวเองอีกด้วยทำให้เกิดความเท่าเทียมกัน เพราะเป็นแนวคิดที่คำนึงความสมดุลของคนในสังคม ให้ทุกส่วนในสังคมมีความพอเพียงยืนได้ด้วยตนเองผลจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจจะกระจายทั่วถึงกว่าแนวคิดที่จะให้มีความเจริญจากส่วนบนและหลังไหลลงสู่ส่วนล่าง การสร้างภูมิคุ้มกันคือ การให้มีกลไกการบรรเทาผู้เดือดร้อน คือ การมี social safety net มีระบบสังคมที่เอื้ออาทร มีการดูแลคนในสังคมทุกระดับ เงื่อนไขที่ให้ความมีความรอบรู้ข้อสัจยคือการให้โอกาสทางการศึกษา การทำให้สังคมมีคุณธรรม เป็นธรรมแก่คนทั่วไปโดยทั่วถึง

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรมจริยธรรม เป็นเรื่องของหลักแห่งความประพฤติในทางที่ดีที่ชอบ เป็นเรื่องเกี่ยวกับมาตรฐานแห่งการประพฤติปฏิบัติ หรือเป็นหลักปฏิบัติที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นสิ่งที่ถูกที่ควร ในบางครั้งก็ใช้แทนคำว่าคุณธรรม ซึ่งหมายถึงคุณงามความดี หรือแทนคำว่าศีลธรรมก็ได้ จริยธรรมเป็นเรื่องของระบบความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่ถูกต้องดีงามของสังคม ซึ่งมีส่วนกำหนดพฤติกรรมของบุคคล แต่ละบุคคลแต่ละคนตามบทบาทต่าง ๆ จริยธรรมซึ่งเป็นหลักปฏิบัตินั้น จะกล่าวถึงสิ่งที่ดีและไม่ดี สิ่งใดถูกสิ่งใดผิด สิ่งที่ดีและไม่ควรไว้ด้วย เมื่อมีการปฏิบัติตามจะได้รับการยกย่องสรรเสริญ แต่ถ้ามีการละเมิดก็จะได้รับการตำหนิติเตียนหรือถูกลงโทษจากสังคม การมีจิตสำนึกทางจริยธรรม และการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมของบุคคลในสังคม เกิดขึ้นได้ใน ๒ ลักษณะ คือ^{๖๒}

^{๖๑}นิพนธ์ พัวพงศกร, การพัฒนาอุตสาหกรรมไทยกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, ๒๕๔๒), หน้า ๒๐-๒๓.

^{๖๒}พนัส หันนาคินทร์, การสอนค่านิยมและหลักจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์มณศ, ๒๕๒๓), หน้า ๑๖- ๒๐.

๑. จริยธรรมที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ได้แก่ หลักความประพฤติที่ได้จากครอบครัว สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนาและกฎหมาย

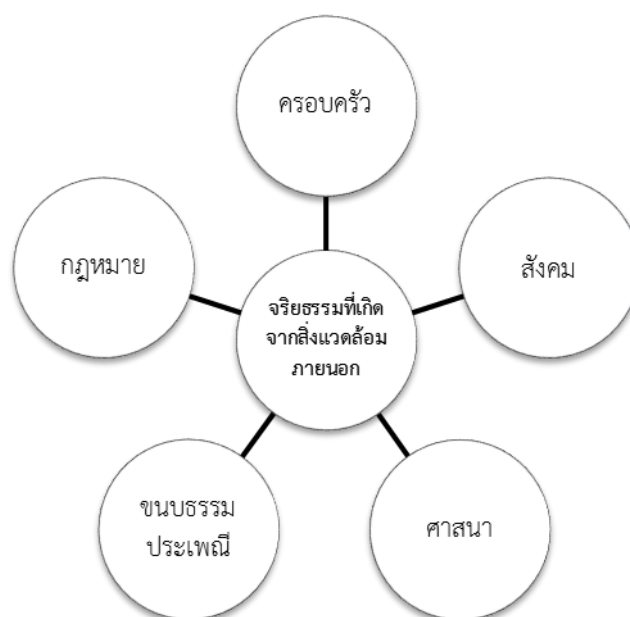
๑) ครอบครัว เป็นแบบแผนการประพฤติของมนุษย์ ที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกเป็นอันดับแรกคือ แบบแผนความประพฤติที่ได้รับจากครอบครัว พ่อแม่ หรือญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวจะเป็นผู้แนะนำวิธี ประพฤติปฏิบัติตนที่ถูกที่ควรให้แก่สมาชิกผู้เยาว์ และจะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก หรือผู้ที่มีอำนาจเหนือตน จะเห็นได้ว่า จริยธรรมที่เกิดจากครอบครัวนั้น ส่วนใหญ่จะมาจากผู้แวดล้อม และใกล้ชิดเด็กนั่นเอง

๒) สังคม ในสังคมแต่ละแห่งจะประกอบด้วยค่านิยม ปรัชญาชีวิต และระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่าง ๆ ทางความประพฤติของสมาชิกในสังคม

๓) ศาสนา เป็นสิ่งที่กำหนดคุณค่าทางจริยธรรม เพราะศาสนาต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นคำสอนที่กล่าวถึงหน้าที่อันพึงปฏิบัติของมนุษย์ เป็นคำสอนที่ชี้แนะให้ปฏิบัติเพื่อบรรลุความรู้แจ้งในชีวิตและความรู้แจ้งนั้นนำแนวทางดำเนินชีวิตไปสู่ความสุขที่แท้จริงอันพึงปรารถนา สำหรับสังคมไทย บุคคลส่วนใหญ่ในสังคมจำนับถือพุทธศาสนา ซึ่งมีหลักหรือหน้าที่อันพึงประพฤติปฏิบัติเรียกว่า ศีลธรรม ศีลธรรมจะเป็นตัวชี้แนะว่า อะไรเป็นสิ่งที่ควรละเว้น อะไรเป็นสิ่งที่ควรปฏิบัติ ดังนั้น การมีศีลธรรมตามหลักพุทธศาสนา จึงหมายถึงการมีหลักความประพฤติที่เหมาะสมที่ควรนั่นเอง

๔) ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นสิ่งที่บอกถึงเอกลักษณ์ของแต่ละสังคม เช่นเดียวกับค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณี หมายถึง ระเบียบข้อปฏิบัติในสังคมที่บรรพบุรุษได้กระทำสืบต่อกันมาจากอดีตจึงเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับ และนำมาเป็นหลักประพฤติปฏิบัติจนถึงปัจจุบัน

๕) กฎหมาย คือระเบียบข้อบังคับทางสังคมที่บัญญัติขึ้นให้สมาชิกในสังคมนำไปปฏิบัติ เพื่อขจัดข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในสังคม และเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข ดังนั้นกฎหมายจึงเป็นสิ่งที่กำหนดหลักการประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ด้วยกล่าวโดยสรุป จริยธรรมที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกนั้นเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าที่เป็นส่วนสำคัญในการปฏิบัติตนเองเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และเป็นสิ่งที่บอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ จารีตปฏิบัติที่สืบต่อกันมาจนกลายเป็นบรรทัดฐานทางสังคมเชิงทางจริยธรรมที่เกิดจากสี่สิ่งประการนี้ ดังแผนภาพ ต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๒.๑: แผนภูมิจรรยาบรรณที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ที่แสดงถึงความสัมพันธ์และทฤษฎีการกำเนิดของจรรยาบรรณ

ที่มา : ไพศาล เครือแสง

๒. จรรยาบรรณที่เกิดขึ้นจากภายในตัวของมนุษย์

เป็นสำนึกถึงมาตรการที่กระทำความดี ทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นความรู้สึกผิดชอบที่เกิดขึ้นภายในใจของมนุษย์ ซึ่งเรียกว่า มโนธรรม ความรู้สึกดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ ด้วยการที่บุคคลแต่ละคนฝึกคิดในสิ่งที่ถูกต้อง ฝึกใช้เหตุผลในการตัดสินใจ เลือกรกระทำ และฝึกปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม จนเป็นความเคยชิน เป็นนิสัยที่ดีงาม คือเกิดเป็นมโนธรรมในตัวบุคคลนี้เป็นเรื่องการพัฒนาทางจิตใจ ซึ่งส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับกรล้อมเกลารจากสิ่งแวดล้อมภายนอก อีกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาของบุคคลนั้น ดังนั้น จะพบว่าบุคคลที่อยู่ในสังคมและสิ่งแวดล้อมเดียวกันได้รับการปลูกฝังแบบแผนความประพฤติมาอย่างเดียวกัน อาจจะมีระดับจรรยาบรรณไม่เท่ากันหมดทุกคนเนื่องจากแต่ละบุคคลมีระดับสติปัญญาที่แตกต่างกันไป^{๒๓}

ฉะนั้น หลักทางด้านจรรยาบรรณ จึงเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่พฤติกรรมที่มีศีลธรรมในสังคม ตัวอย่างเช่น การโกหก การขโมย การโกง ตลอดจนการทำร้ายผู้อื่น ถูกพิจารณาว่าเป็นการประพฤติที่ผิดจรรยาบรรณและศีลธรรม ส่วนการซื่อสัตย์ การรักษาสัญญา การช่วยเหลือผู้อื่น การเคารพสิทธิของผู้อื่นนั้น ถูกพิจารณาว่าเป็นพฤติกรรมที่มีจรรยาบรรณและศีลธรรม เพราะฉะนั้น หลักทางด้านจรรยาบรรณจึงเป็นกฎของพฤติกรรมพื้นฐานที่มีความสำคัญ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

แนวคิดของการประพฤติที่ถูกต้องนั้นอาจได้มาจากแหล่ง ดังนี้

^{๒๓}ประภาศรี สีหอำไพ, พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจรรยาบรรณ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๓๕-๔๑.

๑. ความเชื่อทางศาสนา ซึ่งถือเป็นแหล่งแนวคิดที่สำคัญของแนวทางด้านจริยธรรม

๒. สถาบันครอบครัว ครอบครัวมี ๒ ประเภท คือ

๒.๑ ครอบครัวเดี่ยว (Single Parent) ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก

๒.๒ ครอบครัวขยาย (Large Family) ได้แก่ พี่ น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา

ซึ่งสถาบันครอบครัวถือเป็นกลุ่มปฐมภูมิที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อทัศนคติ ความคิดเห็น และค่านิยมของบุคคล ตลอดจนมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังพฤติกรรมที่ถูกและผิดให้กับเด็ก ซึ่งการที่เด็กจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดีหรือไม่นั้น ส่วนหนึ่งมาจากการอบรมสั่งสอนของครอบครัว

๓. กลุ่มอ้างอิง หมายถึง กลุ่มที่เรามีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อทัศนคติ ความคิดเห็น ค่านิยม ตลอดจนพฤติกรรมที่มีจริยธรรมแต่ไม่มีพฤติกรรมของบุคคล กลุ่มอ้างอิงแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ คือ

๓.๑ กลุ่มปฐมภูมิ (Primary Group) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีการพบปะอย่างต่อเนื่องอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ ครอบครัว ครูหรืออาจารย์ เพื่อนบ้านและเพื่อนร่วมงาน

๓.๒ กลุ่มทุติยภูมิ (Secondary Group) หมายถึง กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในสังคม ที่มักจะมีการติดต่ออย่างเป็นทางการ แต่มีความต่อเนื่องน้อยกว่ากลุ่มปฐมภูมิ ได้แก่ กลุ่มบุคคลชั้นนำในสังคม ศาสนา เพื่อนกันอย่างเป็นทางการ แต่มีความต่อเนื่องน้อยกว่ากลุ่มปฐมภูมิ ได้แก่ กลุ่มบุคคลชั้นนำในสังคม ศาสนา เพื่อนร่วมอาชีพและร่วมสถาบัน ตลอดจนบุคคลที่เรายึดถือ

๔. สื่อทางด้านอิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง สื่อทางด้านเทคโนโลยี เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อีเมล อินเทอร์เน็ต ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อความเชื่อของบุคคล หรืออาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งหมดสามารถทำให้คนมีแนวคิดทางด้านจริยธรรม ศีลธรรมและพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งหลักความเชื่อทางด้านจริยธรรมและศีลธรรมจะเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาทางด้านจริยธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมได้

แนวคิดทางด้านจริยธรรมนั้นเกิดขึ้นในทุกสังคม ทุกองค์กร และกับคนทุกคน แต่จะมีความแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ จริยธรรมในความคิดของเราอาจจะไม่เหมือนกับคนอื่น แนวคิดทางด้านศีลธรรมของศาสนาหนึ่งอาจจะไม่เหมือนกับอีกศาสนาหนึ่ง การประพฤติปฏิบัติบางอย่างอาจถือว่าเป็นสิ่งที่มีจริยธรรมในสังคม แต่อาจจะเป็นสิ่งที่ต้องห้ามในอีกสังคมหนึ่งก็ได้ ความแตกต่างที่เกิดขึ้นนำไปสู่ประเด็นถกเถียงในเรื่องของความเกี่ยวข้องกันทางด้านจริยธรรม ซึ่งพบว่า หลักทางด้านจริยธรรมนั้นมีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับเวลา สถานที่สถานการณ์ ตลอดจนบุคคล ดังนั้น เราจึงไม่มีมาตรฐานทางด้านจริยธรรมที่คนทั่วโลกจะเห็นพ้องต้องกันได้ อย่างไรก็ตามแม้ว่า คนแต่ละคนจะมีแนวคิดทางด้านจริยธรรมที่แตกต่างกัน แต่ทุกคนจะมีหลักจริยธรรมประจำใจของตนเอง ซึ่งจะบอกเขาว่าสิ่งที่เขากระทำนั้นถูกหรือผิด มีศีลธรรมหรือไม่มีจริยธรรมหรือไม่ โดยจะมีความแตกต่างกันไปในรายละเอียด แต่โดยรวมแล้วแนวคิดทางด้านจริยธรรมนั้นก็มีความรากฐานมาจากสิ่งเดียวกัน คือ เป็นหลักของความประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องและดีงาม ซึ่งเป็นแนวทางที่มนุษย์ทั่วโลกยอมรับและประพฤติปฏิบัติกัน กล่าวโดยสรุป จริยธรรมที่เกิดขึ้นจากตัวมนุษย์นั้น เป็นจริยธรรมที่เป็นปัจเจกบุคคล แนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงาม เป็นลักษณะที่สังคมต้องการ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองผู้อื่น และสังคม ทั้งนี้จะเห็นว่าความหมายทั้งคุณธรรมและจริยธรรมจะมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติตนได้ตามความหมาย

อย่างหนึ่งอย่างใดนี้ จะเป็นบุคคลที่มีทั้งคุณธรรมและจริยธรรมอยู่ในตนเอง เป็นที่ยอมรับนับถือของคนในสังคม สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข เป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม

๒.๕.๑ หลักสารณียธรรม

ความสามัคคีเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จทั้งปวงเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่สามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงให้เกิดขึ้นได้และเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมทุกคนควรที่จะตระหนัก เอาใจใส่ และร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้นให้มากที่สุดเ็นทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสหลักธรรมที่เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสามัคคีปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมเอาไว้ ๖ ประการด้วยกัน ซึ่งอยู่ในหมวดธรรมที่เรียกว่า "**สารณียธรรม ๖**" มีความหมายว่า หลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงเป็นหลักธรรมที่จะเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันและกันอยู่เสมอ ในยามที่ระลึกถึงกันซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นด้วย

หากสังคมใดต้องการที่จะเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้น ก็ควรที่จะต้องนำเอาหลักธรรมธรรมทั้ง ๖ ประการ ไปใช้อยู่ตลอดเวลา กล่าวคือ

๑. เมตตาโมกขกรรม หมายถึง การคิดดี การมองเห็นในแง่ดีมีความหวังดีและปรารถนาดีต่อกัน รักและเมตตาต่อกันคิดแต่ในสิ่งที่ดีสร้างสรรค์ต่อกัน ไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดอคติ ไม่พยาบาทไม่โกรธแค้นเคืองกัน รู้จักให้ออกาสและให้อภัยต่อกันและกันอยู่เสมอ

๒. เมตตาตวจีกรรม หมายถึง การพูดแต่สิ่งที่ดีงาม พูดกันด้วยความรักความปรารถนาดีรู้จักการพูดให้กำลังใจกันและกัน ในยามที่มีใครต้องพบกับความทุกข์ความผิดหวังหรือความเศร้าหมองต่างๆโดยที่ไม่พูดจาซ้ำเติมกันในยามที่มีใครต้องหกล้มลง ไม่นินทาว่าร้ายทั้งต่อหน้าและลับหลังพูดแนะนำในสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ พูดอย่างใดก็ทำอย่างนั้น ไม่โกหกมดเท็จ

๓. เมตตากายกรรม หมายถึง การทำความดีต่อกัน สนับสนุนช่วยเหลือกันทางด้านกำลังกายมีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักสัมาคารวะ ไม่เบียดเบียนหรือรังแกกัน ไม่ทำร้ายกันให้ได้รับความทุกข์ทรมาน ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องต่อกันอยู่ตลอดเวลา

๔. สารณโภคิ หมายถึง การรู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรมช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ไม่เอารัดเอาเปรียบและมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันอยู่เสมอ

๕. สีสัมมัญญตา หมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่างๆอย่างเดียวกัน เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลไม่ก้าวร้าวหน้าที่กัน ไม่อ้างอำนาจบาตรใหญ่ ไม่ถืออภิสิทธิ์ใดๆทั้งปวง

๖. ทิฐีสัมมัญญตา หมายถึง มีความคิดเห็นเป็นอย่างเดียวกันคิดในสิ่งที่ตรงกัน ปรับมุมมองให้ตรงกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่งจุดต่างของกันและกันไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่ รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นอยู่เสมอ

อนึ่ง เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ณ สีหบัญชร พระที่นั่งอนันตสมาคมทรงแนะนำให้คนไทยปฏิบัติตามธรรมเพื่อความสมานฉันท์ของประชาชนในชาติ ดังนี้

ประการแรก คือ การที่ทุกคนคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตา มุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน

ประการที่สอง คือ การที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กัน ให้งานที่ทำสำเร็จผล ทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และกับประเทศชาติ

ประการที่สาม คือ การที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริต ในกฎกติกา และในระเบียบแบบแผน โดยเท่าเทียมเสมอกัน

ประการที่สี่ คือ การที่ต่างคนต่างพยายามนำความคิด ความเห็นของตนให้ถูกต้องเที่ยงตรง และมั่นคงอยู่ในเหตุในผล หากความคิด จิตใจ และการประพฤติปฏิบัติที่ลงรอยเดียวกัน

พุทธธรรมในพระราชดำรัสนี้ เรียกว่า “**สาราณียธรรม**” ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ซึ่งมีที่มาในพระไตรปิฎก

ประการแรกที่ว่า “*คิด พูด ทำด้วยเมตตา*” มาจากสาราณียธรรม ๓ ข้อ คือ เมตตาทายกรรม (ทำด้วยเมตตา) เมตตาวจีกรรม (พูดด้วยเมตตา) และเมตตามโนกรรม (คิดด้วยเมตตา)

ประการที่สอง ที่ว่า “*การที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน*” ตรงกับสาราณียธรรมข้อ สาธารณโภคี (แบ่งปันให้เท่าเทียมกัน)

ประการที่สาม ที่ว่า “*การที่ทุกคนประพฤติตนอยู่ในกรอบกติกาโดยเท่าเทียมกัน*” ตรงกับสาราณียธรรมข้อ สีสสามัญญตา (มีศีลเสมอกัน)

ประการที่สี่ ที่ว่า “*การที่ต่างคนต่างพยายามปรับความคิดความเห็นของตนให้ถูกต้องลงรอยเดียวกัน*” ตรงกับสาราณียธรรม ข้อ ทิฐีสามัญญตา (มีความเห็นลงรอยกัน)

ในทางปฏิบัติ สาราณียธรรม จะเริ่มต้นด้วยทิฐีสามัญญตา คือปรับความคิดเห็นให้ลงรอยแบบเดียวกันว่า เราทั้งผองเป็นพี่น้องกัน มีพ่อหลวงคือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์เดียวกัน แม้จะต่างศาสนากันแต่ก็เป็นคนไทยด้วยกัน เมื่อปรับความคิดเห็นได้อย่างนี้แล้ว เราก็จะเกิดความรู้รักสามัคคี คิด พูด ทำต่อกันด้วยเมตตา เกื้อกูลแบ่งปันกันและกัน ปฏิบัติต่อกันตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันด้วย *สีลสามัญญตา* และปรับความคิดเห็นให้มีเหตุผลลงรอยเดียวกันมากยิ่งขึ้นด้วย *ทิฐีสามัญญตา*

หลักธรรมทั้ง ๖ ประการข้างต้น เป็นหลักธรรมสำหรับการเสริมสร้างความสามัคคี และความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในสังคมอันจะนำมาซึ่งความสุข ความสันติความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าทั้งทั้งหลายทั้งปวง สังคมที่เราอยู่ในปัจจุบันนี้คงจะมีความสุขและน่าอยู่มากกว่านี้ยิ่งนัก

ถ้าหากว่าคนไทยทุกคน เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติเข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และรู้จักการให้อภัยกัน อยู่ตลอดเวลา ขอให้ทุกท่านมาร่วมมือกันพัฒนาสังคมของพวกเราให้มีความอบอุ่นและน่าอยู่กันเถิด โดยการเสริมสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นในสังคมแล้วพวกเราจะได้พบกับสันติภาพและความอบอุ่นที่แต่ละคนต่างก็ปรารถนาและใฝ่ฝันหากันอยู่ตลอดมา

๒.๕.๒ หลักธรรมอภิธานิยธรรม ๗^{๖๔}

อภิธานิยธรรม ๗ เป็นธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม ๗ ประการ ผู้ปฏิบัติธรรมนี้จะ
เป็นไปเพื่อความเจริญทั้งฝ่ายบ้านเมืองและฝ่ายสงฆ์คือ

๑. หมั่นประชุมกันเนืองนิจ การอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกันของคนในสังคมจะต้องมีการ
การ พบปะ ประชุมปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกัน
และกัน ยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้องที่เป็นประโยชน์ เพื่อความเข้าใจที่ดีต่อกันของคนในสังคมซึ่งมี
แต่ความเจริญ ไม่เกิดความเสื่อมในทุกกรณี เช่น ในครอบครัว พ่อ แม่ ลูก มีอะไรพูดกันปรึกษากัน
ลูกก็จะอบอุ่น ปัญหาลูกไปติดยาเสพติด ก็จะไม่เกิดขึ้น ในสถานที่ทำงาน หัวหน้ามีการประชุม
ปรึกษากับผู้ร่วมงานทุกครั้ง งานก็จะราบรื่น หากมีข้อผิดพลาด ทุกคนก็จะยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น

๒. พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุมและกระทำการที่ควรทำ เพื่อให้เกิดความยุติธรรม
เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คนที่อยู่ร่วมกัน ไม่กินแหนงแคลงใจกัน จะทำงานอะไรก็สำเร็จได้ เช่น
ในครอบครัวมีอะไรปรึกษารือกันก็ต้องอยู่พร้อม ๆ กัน เพื่อทุกคนจะได้ยอมรับในสิ่งที่จะทำลง
ไปด้วยความเต็มใจ

๓. ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติและไม่เลิกสิ่งที่ยังบัญญัติไว้แล้ว เช่น บ้านเมืองจะสงบ
สุขได้ ทุกคนจะต้องไม่บัญญัติและไม่ล้มเลิก ระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของคณะและสังคมตามความ
พอใจของตนหรือของกลุ่มโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ตัวอย่าง เช่น นักเรียนจะต้องแต่งเครื่องแบบ
ของโรงเรียนเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย จะแต่งกายตามใจตนเองไม่ได้

๔. เคารพนับถือผู้ใหญ่การเคารพและรับฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะ
ผู้ใหญ่เกิดก่อน ผ่านประสบการณ์มากกว่า ประกอบกับการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีผู้นำ ถ้าเรา
ให้การเคารพและเชื่อฟังผู้นำ สังคมก็จะไม่วุ่นวาย เช่น ถ้าลูกเชื่อฟัง พ่อ แม่ ก็จะเป็นคนดีได้เพราะ
ไม่มีพ่อแม่คนไหน อยากรให้ลูกตนเองชั่ว

๕. ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี สตรีถือว่าเป็นเพศแม่ เป็นเพศที่อ่อนแอ บุรุษควรให้เกียรติ
ให้ การยกย่อง ปกป้องไม่ให้ใครละเมิดสิทธิหรือข่มเหงรังแก ถ้าสังคมใด ๆ ผู้หญิงถูกขูดคร่าข่มขืน
มาก ๆ ความเสื่อมก็จะเกิดกับสังคมนั้น

๖. สักการะเคารพเจดีย์ หมายถึงการให้ความเคารพและปกป้องรักษาปูชนียสถานที่
สำคัญในศาสนา เพื่อจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของกลุ่มคนในหมู่คณะที่อยู่ร่วมกันและระลึกถึงกัน
เช่น การเคารพพระปฐมเจดีย์

๗. ให้การอารักขา คัมภีร์ อ้นชอบธรรมแก่พระอรหันต์ คือการคุ้มครองบรรพชิต ซึ่ง
เป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ตลอดไป เช่น การทำบุญด้วยปัจจัย ๔ เป็นต้น

⁶⁴พระไตรปิฎกภาษาไทย, ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม : ๒๓, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๓๑.

๒.๖ พื้นที่วิจัย

จังหวัดลำปาง มีความเก่าแก่และมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ไม่น้อยกว่า ๑,๓๓๕ ปี ตั้งแต่สมัย ทริภุญชัย เป็นต้นมา คือ ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๓ ชื่อของเมืองเขลางค์ อันเป็นเมืองในยุคแรกๆ และเมืองนครลำปาง ปรากฏอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์หลายแห่ง ทั้งจากตำนานศิลาจารึกพงศาวดาร และจากคำที่นิยมเรียกกันโดยทั่วไปอย่างแพร่หลาย ได้แก่ ตำนานจามเทวี ชิงกาลบาลีปกรณ์ ตำนานมูลศาสนา ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ตำนานเจ้าเจ็ดตน พงศาวดารโยนก

คำว่า "ละกอน" หรือ "ละคร" (นคร) เป็นชื่อสามัญของเมืองเขลางค์ที่นิยมเรียกกันอย่างแพร่หลายทั้งในตำนานและภาษาพูดโดยทั่วไป แม้แต่จังหวัดใกล้เคียงเช่น แพร่ น่าน เชียงราย ลำพูน เชียงใหม่ มักจะเรียก ชาวลำปางว่า "จาวละกอน" ซึ่งหมายถึง ชาวนคร คำว่า ละกอน มีชื่อทางภาษาบาลีว่า เรียกว่า "เขลางค์" เช่นเดียวกับ ละพุหรือลำพูน ซึ่งทางภาษาบาลีเรียกว่า "ทริภุญชัย" และเรียกลำปางว่า "ลัมภักปะ" ดังนั้น เมืองละกอน จึงหมายถึง บริเวณอันเป็นที่ตั้งของเมืองเขลางค์ คือ เมืองโบราณรูปหอยสังข์ ซึ่งตั้งอยู่บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำวัง อยู่ในตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ส่วนคำว่า "ลำปาง" เป็นชื่อที่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนในตำนานพระธาตุลำปางหลวง ซึ่งมีชื่อเรียก เป็นภาษาบาลีว่า "ลัมภักปะนคร" ตั้งอยู่บริเวณลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง อยู่ห่างจากตัวเมืองลำปางไปทางทิศใต้ตามแม่น้ำวังประมาณ ๑๖ กิโลเมตร อันเป็นที่ตั้งของวัดพระธาตุลำปางหลวงในปัจจุบัน ตัวเมืองลัมภักปะนคร มีพื้นที่ประมาณ ๒๐๐ ไร่ ลักษณะของเมือง ศึกษาจากภาพถ่ายทางอากาศและการเดินสำรวจทางภาคพื้นดินพบว่ามีความคู่อ้อมรอบ ๓ ชั้น (แต่ปัจจุบันเหลือเพียงบางส่วนเท่านั้น) นอกจากนี้พบเศษกระเบื้อง ภาชนะดินเผา เศียรพระพุทธรูปดินเผาสมัยทริภุญชัยและสถูปแบบสมัยทริภุญชัย สันนิษฐานว่าเมืองลัมภักปะปะ นี้ น่าจะเป็นเมืองกัลปนาสงฆ์ (เมืองทางศาสนา) มากกว่าจะเป็นเมืองทางอาณาจักรที่มีอำนาจทางการปกครองบ้านเมืองอย่างเป็นระเบียบแบบแผน

ตามตำนาน วัดพระธาตุลำปางหลวง (ฉบับสาขาสมาคม เพื่อการรักษาสมบัติวัฒนธรรมประจำจังหวัดลำปาง) ได้กล่าวถึงเรื่องราวของเมืองลำปางไว้ว่า "พระพุทธเจ้าได้เสด็จด้วยลำดับบ้านใหญ่เมืองน้อย ทั้งหลาย พระพุทธเจ้าไปรอดบ้านอันหนึ่งชื่อ ลัมพการีวัน พระพุทธเจ้านั่งอยู่เหนือค่อมอนน้อย สูงสะหน้อย ยังมีลัวะ ชื่ออ้ายคอน มันหันพระพุทธเจ้า เอาน้ำผึ้งใส่กระบอกไม้ป้างมาหื้อทานแก่พระพุทธเจ้า กับหมากป้าว ๔ ลูก พระพุทธเจ้ายื่นบอกน้ำผึ้งหื้อแก่มหาอานนท์ถอกตกปากบาตร พระพุทธเจ้าฉันแล้วขัดบอกไม้ไปตกหนเหนือ แล้วพระพุทธเจ้าทำนายว่า สถานที่นี้จักเป็นเมืองอันหนึ่งชื่อ "ลัมภากค์"

ประวัติจังหวัดลำปาง^{๖๕}

เรื่องราวของเมืองนครลำปางในยุคแรกหรือยุคเมืองเขลางค์นั้น ส่วนใหญ่ทราบหลักฐานในตำนานชินกาลบาลีปกรณ์ ซึ่งได้กล่าวถึงประวัติการสร้างเขลางค์ ในราวต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๓ ว่าใน พ.ศ. ๑๒๐๐ พระสุทิวาธิ ซึ่งอาศัยอยู่ที่ดอยสุเทพได้เชิญชวนให้พระสุทนต์ตฤณีแห่งละโว้ มาช่วยกันสร้างเมืองนครทริภุชชัย เมื่อสร้างเสร็จแล้วจึงไปทูลขอผู้ปกครองจากพระเจ้านพราชกษัตริย์แห่งละโว้ (ลพบุรี) ซึ่งได้ประทานพระนางจามเทวี ราชธิดาให้มาเป็นผู้ปกครอง พร้อมกับนำพระภิกษุสงฆ์ผู้รอบรู้ในพระไตรปิฎก พราหมณ์โหรา นักปราชญ์ราชบัณฑิต แพทย์ ช่างฝีมือ เศรษฐี คหบดีอย่างละ ๕๐๐ คนมาด้วย ขณะนั้นพระนางทรงครรภ์ เมื่อมาถึงได้ราว ๓ เดือน ก็ประสูติพระโอรสฝาแฝด ผู้ที่ทรงพระนามว่า "เจ้ามหันตยศกุมาร" ส่วนผู้น้องทรงพระนามว่า "เจ้าอนันตยศกุมาร" เมื่อพระโอรสทั้ง ๒ ทรงเจริญวัยขึ้น ประกอบกับพระนางชราภาพมากแล้ว จึงได้ทำพิธีราชาภิเษกให้ เจ้ามหันตยศกุมารขึ้นเป็นกษัตริย์ ครองเมืองทริภุชชัย ส่วนเจ้าอนันตยศกุมารทรงดำรงตำแหน่ง อุปราช

ตำนานเล่าว่า เมื่อพระนางจามเทวีได้ราชาภิเษก ให้เจ้ามหันตยศกุมารขึ้นเป็นกษัตริย์ครองเมืองทริภุชชัยแล้ว ฝ่ายเจ้าอนันตยศกุมารก็ปรารถนาอยากไปครองเมืองแห่งใหม่ จึงนำความขึ้นกราบบังคมทูลให้พระมารดาได้ทรงทราบ พระนางทรงแนะนำให้ไปหา ฤๅษีวาสุเทพ เพื่อขอให้สร้างเมืองถวาย แต่ฤๅษีวาสุเทพได้แนะนำให้ไปหาพรานเขลางค์ซึ่งอยู่ที่ภูเขาบรรพต ดังนั้นพระเจ้าอนันตยศจึงพาข้าราชการเสด็จออกจากทริภุชชัยไปยังเขลางค์บรรพต ครั้นเมื่อพบพรานเขลางค์แล้ว ก็ทรงขอให้ไปพบพระสุพรหมฤๅษีบนดอยงามหรือภูเขาสองยอด แล้วขออาราธนาช่วยสร้างบ้านเมืองให้ พระสุพรหมฤๅษีจึงขึ้นไปยังเขลางค์บรรพตเพื่อมองหาชัยภูมิสร้างเมือง เมื่อมองไปทางยังทิศตะวันตกของแม่น้ำวังกนที ก็เห็นสถานที่แห่งหนึ่งเป็นชัยภูมิที่เหมาะสม จึงได้สร้างเมืองขึ้นที่นั่น โดยกำหนดให้กว้างยาวด้านละ ๕๐๐ วาแล้วเอาศิลาบาตรก้อนหนึ่งมาตั้งเป็นหลักเมืองเรียกว่า "ผาบ่อง" เมื่อสร้างเสร็จแล้วจึงขนานนามตามชื่อ ของนายพรหมผู้นำทางและมีส่วนร่วมในการช่วยสร้างเมืองว่า "เขลางค์นคร" และยังมีชื่อเรียกในตำนานกุกุตนครว่า "ศิรินครชัย" อีกนามหนึ่ง

ภายหลังสร้างเมืองแล้วเสร็จ พระเจ้าอนันตยศได้ทรงราชาภิเษกเป็นกษัตริย์ทรงพระนามว่า "พระเจ้าอินทระกิงกร" พระองค์ครองเมืองเขลางค์อยู่ได้ไม่นานก็ทรงมีความรำลึกถึงมารดา จึงได้ทูลเชิญเสด็จพระนางจามเทวี พร้อมทั้งสมณชีพรามณ์ มายังเมืองเขลางค์นคร ทรงสร้างเมืองให้พระราชมารดาประทับอยู่เบื้องปัจฉิมทิศแห่งเขลางค์นคร ให้ชื่อว่า "อาลัมพางค์นคร" เรื่องราวเกี่ยวกับที่ตั้งของเมืองเขลางค์นครเมื่อสำรวจผังเมือง จากภาพถ่ายทางอากาศและการสำรวจภาคพื้นดิน รวมทั้งการศึกษาเรื่องราวในตำนานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเมืองเขลางค์พบว่า ผังเมืองอันเป็นที่ตั้งของเมืองเขลางค์แบ่งออกเป็น ๓ ยุคได้แก่

^{๖๕} สงวน โชติสุขรัตน์, **ตำนานเมืองเหนือ**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศรีปัญญา, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๓ - ๑๒๖.

ยุคแรกยุคสมัยจามเทวี

ตั้งอยู่ในเขตตำบลเวียงเหนือ สร้างขึ้นราว พ.ศ. ๑๒๒๓ โดยพระสุพรหมฤๅษีสร้างถวายพระเจ้าอนันตยศกุมารหรือ อินทรเกิงการ โอรสของพระนางจามเทวี เป็นเมืองคู่แฝดของเมืองหริภุญชัย ผังเมืองมีลักษณะคล้ายรูปหอยสังข์ (สมุทรสังข์ปัตตสันฐาน) กำแพงเมืองชั้นบนเป็นอิฐ ชั้นล่างเป็นคันดิน ๓ ชั้น สันนิษฐานว่า กำแพงอิฐที่สร้างบนกำแพงดินเป็นการต่อเติมในสมัยหลัง มีความยาววัดโดยรอบ ๔,๔๐๐ เมตร สร้างในพื้นที่ประมาณ ๖๐๐ ไร่ มีประตูเมืองสำคัญๆ ได้แก่ ประตูม้า ประตูผาป่อง ประตูทำนาง ประตูต้นผึ้ง ประตูป่อง ประตูนกกต และประตูตาล ปูชนียสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดพระแก้วดอนเต้า ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นที่ประดิษฐาน พระพุทธมหายานีรัตนปฏิมากร (พระแก้วมรกต) ระหว่าง พ.ศ. ๑๙๗๙-๒๐๑๑ นอกจากนี้ยังมีโบราณสถานสำคัญอีกหลายแห่งได้แก่ วัดอุมงค์ซึ่งเป็นวัดร้าง อยู่บริเวณประตูตาล ส่วนวัดที่อยู่นอกกำแพงเมืองได้แก่ วัดป่าพร้าว อยู่ทางด้านเหนือ วัดพันเชิง วัดกู่ขาวหรือเสตูกฎาราม ซึ่งเคยเป็นที่ประดิษฐานพระสิขีปฏิมากร ในสมัยพระนางจามเทวี วัดกู่แดง วัดกู่คำ อยู่ทางทิศตะวันตก ในปัจจุบันนี้บริเวณวัดพันเชิงและวัดกู่แดง ถูกทำลายจนไม่เหลือสภาพของโบราณอยู่อีกต่อไป ระหว่างวัดกู่ขาวมายังเมืองเขลางค์มีแนวถนนโบราณ ทอดเข้าสู่ตัวเมืองทางประตูตาล สันนิษฐานว่าสร้างมาตั้งแต่สมัยพระนางจามเทวี ขณะมาประทับอยู่ในเขลางค์นคร แนวถนนโบราณนี้ยังใช้เป็นคันกันน้ำป่าเพื่อทอนน้ำเข้าสู่คูเมืองและแบ่งเข้าไปใช้ในตัวเมืองด้วย ระดับคูน้ำจะสูงกว่าแม่น้ำสายใหญ่ เมืองในยุคนี้มีการเก็บน้ำไว้ในคูรอบทิศ โดยให้มีระดับสูงกว่าแม่น้ำสายใหญ่ที่ไหลผ่านบริเวณใกล้เคียง ซึ่งเป็นแบบเฉพาะเมืองรูปหอยสังข์ยุคนี้เท่านั้น

เมืองเขลางค์เป็นเมืองคู่แฝดกับเมืองหริภุญชัย มีชื่อในตำนานว่า เมืองละคอน หรือลคอร ภายหลังจากสมัยพระเจ้าอนันตยศแล้ว สภาพของเมืองฝาแฝดกับหริภุญชัยก็หมดไป สันนิษฐานว่า เขลางค์นครมีเจ้าผู้ครองต่อมาอีกประมาณ ๕๐๐ ปีแต่ไม่ปรากฏพระนามในหลักฐานหรือเอกสารใดๆ จนกระทั่งถึง พ.ศ. ๑๗๕๕ ได้ปรากฏชื่อของเจ้านายเมืองเขลางค์พระองค์หนึ่งมีพระนามว่า เจ้าไทยอำมาตย์แห่งเขลางค์ ได้แย่งชิงอำนาจจากพระยาพิณไทย เจ้าเมืองลำพูนแล้วสถาปนาพระองค์ปกครองหริภุญชัยสืบต่อกันมาถึง ๑๐ รัชกาล จนกระทั่งถึงสมัย พระยาธิบดีศรีสุริยเสนาอำมาตย์ให้แก่พระยามังราย ใน พ.ศ. ๑๘๔๔

ยุคที่สองสมัยล้านนา

เมืองเขลางค์ยุคที่ ๒ เป็นเมืองที่สร้างขึ้นในสมัยล้านนา มีเนื้อที่ประมาณ ๑๘๐ ไร่ กำแพงยาว ๑,๑๐๐ เมตร ตั้งอยู่ในตำบลเวียงเหนือ อยู่ถัดจากเมืองเขลางค์ยุคแรกลงมาทางใต้ เป็นเมืองที่ก่อกำแพงด้วยอิฐ ประตูเมืองที่มีชื่อปรากฏคือ ประตูเชียงใหม่ ประตูนาสร้อย ประตูปลายนาอันเป็นประตูที่อยู่ร่วมกับประตูนกกต ตอนท่อนหัวสังข์ของตัวเมืองเก่าและประตูป่อง ที่ประตูป่องยังคงมีซากหอรบรุ่นสมัย

เจ้าคำโสม ครองเมืองลำปาง ซึ่งได้ใช้เป็นปราการต่อสู้กับพม่าครั้งสำคัญ ในปี พ.ศ. ๒๓๓๐ พม่าล้อมเมืองอยู่เป็นเวลานาน จนกระทั่งกองทัพทางกรุงเทพฯ ยกขึ้นมาช่วยขับไล่พม่าแตกพ่ายไป

โบราณสถานสำคัญในเมืองเขลางค์ยุคที่ ๒ ได้แก่ วัดปลายนาซึ่งเป็นวัดร้างและวัดเชียงภูมิ (วัดปงสนุก ในปัจจุบัน) ซึ่งเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อลี้กัน่่าน ที่ดำเนินน้ำชิงเมืองแข่งกับเจ้าฟ้าหลวงชายแก้ว (บิดาของเจ้าเจ็ดตน) แต่เจ้าลี้กัน่่านแพ้จึงถูกพม่าประหารชีวิต สันนิษฐานว่าพระเจ้าลี้กัน่่านคงจะเป็นเจ้าสกุลล้านนา องค์สุดท้ายที่อยู่ในเมืองเขลางค์ ในสมัยล้านนาได้รวมเอาเมืองเขลางค์ยุคแรก (รูปหอยสังข์) กับเมืองเขลางค์ยุคใหม่เข้าด้วยกัน ตั้งอยู่เขตฝั่งตะวันตกของแม่น้ำวัง ซึ่งเรียกกันในด้านานต่างๆ ของทางเหนือว่า "เมืองละกอน"

ความสำคัญของเมืองละกอนในสมัยราชวงศ์เม็งราย (พ.ศ.๑๘๓๙ - ๒๑๐๑)

เมื่อพระเจ้าเม็งรายสร้างเมืองเชียงใหม่เป็นราชธานี ในปี พ.ศ. ๑๘๓๙ แล้ว ได้แผ่ขยายอิทธิพลมาครอบครองลำพูนและเมืองลคอร (เขลางค์) กล่าวคือใน พ.ศ. ๑๘๔๔ พระเจ้าเม็งรายโปรดให้ขุนครามโอรสยกกองทัพไปตีเมืองลำพูน พระยายีบาสู้ไม่ได้ จึงอพยพหนีมาพึ่งพระยาเบิกพระอนุชาที่เมืองลคอร (เขลางค์) กองทัพของพระเจ้าเม็งรายซึ่งมีขุนครามเป็นแม่ทัพ ได้ยกติดตามมาประทะกับกองทัพของพระยาเบิกที่ริมน้ำแม่ตาล ปรากฏว่าพระยาเบิกเสียชีวิตในการสู้รบ ส่วนพระยายีบาเจ้าเมืองลำพูน ได้พาครอบครัวหนีไปพึ่งเจ้าเมืองสองแคว (พิชณูโลก) ประทับอยู่ที่นั่นจนสิ้นพระชนม์ จึงลี้วงศ์เจ้าผู้ครองเขลางค์ยุคแรก

ส่วนเรื่องราวในตำนานชินกาลมาลีปกรณ์ ได้กล่าวเพิ่มเติมต่อไปอีกว่า ภายหลังจากที่พระเจ้าเม็งรายได้รับชัยชนะต่อพระยาเบิกแล้ว ได้แต่งตั้งชาวมลักขะเป็นเจ้าเมืองแทน เจ้าเมืองคนใหม่พยายามชักชวนชาวเมืองเขลางค์สร้างเมืองใหม่ ซึ่งกลายเป็นเมืองเขลางค์ยุค ๒ หลังจากนั้นก็มีเจ้าผู้ครองนครซึ่งมียศ เป็นหมื่นปกครองสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน จนกระทั่งสิ้นราชวงศ์เม็งราย พม่าก็แผ่อิทธิพลเข้ามาแทนที่ในสมัยพระเจ้าบุเรงนอง

เมืองนครลำปางเป็นหัวเมืองสำคัญของล้านนามาจนกระทั่งถึงสมัยพระเจ้าบุเรงนอง กษัตริย์พม่าแห่ง หงสาวดีได้แผ่อำนาจเข้าครอบครองล้านนาใน พ.ศ. ๒๑๐๑ ซึ่งสัญลักษณ์แห่งอำนาจของบุเรงนองยังปรากฏอยู่ทั่วไป ได้แก่ไม้แกะสลักรูปหงส์ประจำวัดต่างๆ (หมายถึงหงสาวดี) นับตั้งแต่นั้นมา นครลำปางตกอยู่ภายใต้อำนาจของพม่าเป็นเวลานานร่วมๆ ๒๐๐ ปีเศษ (พ.ศ. ๒๑๐๑-๒๓๑๓) และบางครั้งก็อยู่ภายใต้การปกครองของ กรุงศรีอยุธยาบ้าง เช่น สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นต้น

จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดที่มีอายุเก่าแก่มากไม่น้อยกว่า ๑,๓๓๕ ปี มีชื่อเรียกขานกันหลายชื่อ ซึ่งปรากฏหลักฐานตามตำนานต่างๆ รวม ๑๑ ชื่อ ได้แก่ กุกกุณนคร ลัมภากับปะนนคร ศรีนครชัยนครเวียงคอก

วัว เวียงดิน เขตกลางคันคร นครลำปางคำเขลางค์อ่าลัมภางค์ เมืองลคอร และเมืองนครลำปาง จากกา
ที่เรียกขานกันว่า “กุกกุกนคร” แปลว่าเมืองไก่ ดังนั้น ตราประจำจังหวัดลำปาง คือ “ไก่ขาว”

จังหวัดลำปาง สร้างเมื่อ พ.ศ.๑๒๒๓ จากหนังสือพงศาวดารโยนกกล่าวว่า “สุพรหมฤๅษี” สร้าง
เมืองเพื่อให้ เจ้าอนันตยศ โอรสพระนางจามเทวี ครองคู่กับเมืองทริภุญชัย (ลำพูน) ให้ชื่อเมืองว่า “นคร
เขลางค์” ต่อมาเปลี่ยนเป็น “นครอัมภางค์” และเปลี่ยนชื่อเป็น “นครลำปาง” ในภายหลัง

ในสมัยโยนกเชียงแสน นครลำปางเคยตกอยู่ภายใต้อำนาจของขอม เคยเป็นเมืองประเทศราชของ
พม่าและเมืองเชียงใหม่ ในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี “เจ้าทิพย์ช้าง” สามารถขับไล่พวกพม่าออกจากเมือง
ลำปางได้สำเร็จ จึงได้รับการสถาปนาเป็น “พระยาสุวสีไชยสงคราม” ขึ้นครองนครลำปางในปี พ.ศ.
๒๒๗๙ ในปี พ.ศ. ๒๓๐๗ “เจ้าแก้วฟ้า” พระโอรสของเจ้าทิพย์ช้างได้ขึ้นครองนครลำปาง และเป็นต้น
ตระกูล ณ ลำปาง ณ ลำพูน รวมทั้ง ณ เชียงใหม่ ในเวลาต่อมา และมี “เจ้าบุญวาทย์วงศ์มานิต” เป็นผู้
ครองนครลำปางองค์สุดท้าย

จังหวัดลำปาง ได้ประกาศจัดตั้งเป็นจังหวัด ในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ (สมัยรัชกาลที่ ๕) โดยขึ้นอยู่กับ
มณฑลพายัพสมัยหนึ่ง (พ.ศ. ๒๔๔๓) ต่อมาแยกเป็นมณฑลมหาธาษฎร์ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ ซึ่งในเวลา
ต่อมาได้มีประกาศยกเลิกมณฑลทั่วราชอาณาจักร ลำปางจึงมีฐานะเป็น “จังหวัดลำปาง” ตาม
พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการอาณาจักรสยาม พ.ศ. ๒๔๗๖ จนมาถึงจัดตั้งเทศบาลเมืองลำปาง
จังหวัดลำปางตามพระราชกฤษฎีกา พ.ศ.๒๔๗๘ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๔๗๘ ได้ยกฐานะสุขาภิบาล
อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นเทศบาลเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ให้กำหนดเขตเทศบาล เมือง
ลำปางครอบคลุมพื้นที่ ๔ ตำบล คือ ตำบลสวนดอก ตำบลเวียงเหนือ ตำบล หัวเวียง และตำบลสบตุ๋ย
มีพื้นที่ ๑๐.๘๖ ตารางกิโลเมตร ในระยะแรกเทศบาลเมืองลำปางอาศัยศาลว่าการจังหวัดลำปาง
หรือ พื้นที่ของคุ้มเจ้าหลวง เดิมเป็นที่ทำการ ต่อมามีการแต่งตั้ง “ขุนมลารักษ์ระบิณ (นายแพ อินท
ภู)” เป็นนายกเทศมนตรีคนแรก ดำรง ตำแหน่งตั้งแต่วันที่ ๒๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ ถึง ๒๕
กุมภาพันธ์ ๒๔๗๙ โดยมีหลวงสิทธิพัฒน์การี (สำลี จารุจินดา) และนายต่าย เสาร์จินดารัตน์ เป็นคณะ
เทศมนตรี คณะเทศมนตรีชุดนี้ได้จัดให้มีที่ทำการสำนักงาน เทศบาลขึ้นมา โดยการเช่าตึกของห้างบัต
เลอร์ สำนักงานเทศบาลเมืองลำปางใช้ตึกนี้มาจนถึง วันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๐๐ ได้ย้ายที่ทำการ
สำนักงานเทศบาลเมืองลำปางมาที่ห้าแยกเชียงราย (ที่ทำการปัจจุบัน) ในสมัย นายรัศมี จันทรวโรจน์
เป็นนายกเทศมนตรี ต่อมาตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลนครลำปาง จังหวัดลำปาง พ.ศ.๒๕๔๒
ลงวันที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๔๒ ได้เปลี่ยนแปลงฐานะเทศบาลเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง เป็น
เทศบาลนครลำปาง ในปลายสมัยที่ ๒๘ สมัยที่นายเรือง เขื่อนแก้ว เป็นนายกเทศมนตรี เทศบาลเมือง

/ เทศบาลนครลำปาง มีนายกเทศมนตรีทั้งการเลือกตั้งและการแต่งตั้งมาแล้ว จำนวน ๒๑ คน ในจำนวน ทั้งหมด ๓๔ สมัย^{๖๖}

จังหวัดลำปางถือได้ว่าเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย มีขนาดใหญ่เป็นลำดับที่ ๑๐ ของประเทศ มีประวัติศาสตร์การสร้างบ้านเมืองเก่าแก่เป็นอันดับที่ ๒ ของประเทศ รองจากจังหวัดลำพูน ทำเลที่ตั้งอยู่จุดกึ่งกลางของภาคเหนือ ซึ่งเชื่อมโยงกับ ๑๖ จังหวัด การคมนาคมสะดวกทั้งทางบกและทางอากาศ มีผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถั่วลิสง ถั่วเหลือง สับปะรด หน่อไม้ ไก่พื้นเมือง สุกกร และปลานิล เป็นแหล่งอุตสาหกรรมเซรามิกที่มีชื่อเสียงเป็นอันดับ ๑ ของประเทศ โดยในปี ๒๕๕๖ ได้รับคัดเลือกจากกรม ททรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ให้จังหวัดลำปางเป็นที่หนึ่งของประเทศ ภายใต้แนวคิด “ลำปางเป็นเมือง เซรามิก ” เมืองท่องเที่ยวอวดนวัตกรรมสร้างสรรค์ด้วยทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อเป็นเมืองต้นแบบในการส่งเสริมและ พัฒนาต่อยอดเศรษฐกิจด้วยภูมิปัญญาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในกับจังหวัดลำปาง ในปี ๒๕๕๔ ประมาณ ห้าพันล้านบาท คิดเป็น ร้อยละ ๑๐ ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด อีกทั้งยังมีแหล่ง ท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรม มีวัดที่มีศิลปกรรม แบบพม่ามากที่สุดในประเทศไทย มี แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลกและประเทศ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ ถ้ำผาไท ซึ่งมีภาพเขียนสีเก่าแก่มากแห่ง หนึ่งในของประเทศ อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย วัดพระพุทธรูปผาแดง (วัดเฉลิมพระ เกียรติพระจอมเกล้าราชานุสรณ์) และเป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านการผลิตพลังงานที่สำคัญของประเทศ คือ การ ไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (แม่เมาะ)

นอกจากนั้นแล้ว จังหวัดลำปางยังเป็นปอดของภาคเหนือ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ ๗๘ ของเนื้อที่ทั้งหมดเป็นผืนป่า และที่สำคัญมีกลุ่มชุมชนและภาคประชาสังคมที่เข้มแข็ง ที่ทำงานในระดับพื้นที่ เช่น บ้านสามขา ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการน้ำ บ้านต้นตอง เป็นบ้านต้นแบบในการ ปลูกป่าชุมชน กลุ่มผู้ใช้น้ำลุ่มน้ำจาง ที่เป็นตัวแบบในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน เป็นต้น^{๖๗}

^{๖๖} วุฒิกุล เมธานันท์, **ประวัติเมืองลำปาง**, <http://sps.lpru.ac.th/script/show_article.pl>, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๖๗} สมโชค อ่องสกุล, “ลุ่มน้ำแม่วัง: ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม”, (กรุงเทพมหานคร : หจก.วนิดาการพิมพ์, ๒๕๕๘), หน้า ๕.

ข้อมูลทั่วไปจังหวัดลำปาง

๑. สัญลักษณ์จังหวัดลำปาง

ภาพที่ ๑ ตราประจำจังหวัดลำปาง (รูปไก่ขาวยืนอยู่ในซุ้มมณฑปพระธาตุลำปางหลวง)

ตราจังหวัดลำปาง “ตราไก่ขาว” โดยมีที่มาตามตำนานพระราชา ๕ พระองค์ได้กล่าวไว้ว่า เดิมเมืองลำปางมีชื่อว่า “กุกกุฏะนคร” แปลว่า เมืองไก่ขาว ในสมัยพุทธกาลเมื่อพระบรมศาสดา สัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้สัมโพธิญาณ แล้วได้เสด็จโปรดสัตว์ผ่านมาทางบริเวณแห่งนี้ พระอินทร์ได้แปลงกายลงมา เป็นไก่ขาวเพื่อเตือนให้ชาวบ้านตื่นมาบำเพ็ญทาน ต่อมาได้มีผู้มาสร้างบ้านเมืองขึ้นบริเวณนี้ และได้ตั้งชื่อเมืองแห่งนี้ว่า “เมืองกุกกุฏะนคร” ไก่เฝือก จึงเป็นสัญลักษณ์ที่มีมาตั้งแต่สมัยเมืองกุกกุฏะนคร (ตำนานเมืองลำปาง) และได้กลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญ โดยปรากฏเครื่องหมายไก่เฝือกคู่กับดวงตราแผ่นดินในศาลากลาง เมืองลำปาง ตั้งแต่สมัยเริ่มเปลี่ยนที่ทำการเมืองจาก “เค้ายาสูบหลวง” เป็นศาลากลางเมืองนครลำปาง ขึ้น ในสมัยเริ่มสร้างศาลากลางหลังแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๒ ซุ้มมณฑปที่วัดพระธาตุลำปางหลวง เป็นศิลปกรรมล้านนาที่งดงามมาก วัดพระธาตุ ลำปางหลวง เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองลำปาง มีองค์พระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมเกศาธาตุของพระพุทธเจ้า เป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั่วโลก^{๖๘}

๒. คำขวัญของจังหวัดลำปาง

“ถ่านหินลือชา รถม้าลือลั่น เครื่องปั้นลือนาม งามพระธาตุลือไกล ฝึกช้างใช้ลือโลก”

^{๖๘} สำนักงานศาลากลางจังหวัดลำปาง, **สภาพทั่วไปจังหวัดลำปาง**, < <http://www.lampang.go.th/> >

๓. ธงประจำจังหวัดลำปาง

๔. ดอกไม้ประจำจังหวัด

ดอกธรรมรักษา

๕. ต้นไม้ประจำจังหวัด

กระเจา หรือ ขะจาว

๖. สภาพทั่วไป

๖. ๑ ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดลำปาง ตั้งอยู่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพฯ ตามทางหลวงแผ่นดินสายพหลโยธิน ประมาณ ๖๐๒ กิโลเมตร ตามทางรถไฟประมาณ ๖๒๕ กม. มีเนื้อที่ประมาณ ๑๒,๕๓๓.๙๖๑ ตร.กม. หรือประมาณ ๗,๘๓๓,๗๒๖ ไร่ มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ ๕ ของภาคเหนือ รองจากเชียงใหม่ ตาก แม่ฮ่องสอน และเพชรบูรณ์ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดข้างเคียงถึง ๗ จังหวัด ดังนี้ ^{๖๙}

^{๖๙} กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดลำปาง, ประวัติจังหวัดลำปาง, <www.lampang.go.th > ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๘.

ภาพที่ ๒ แผนที่จังหวัดลำปาง

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดเชียงใหม่ เชียงรายและพะเยา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดแพร่ และสุโขทัย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดลำพูน

๖.๒ สภาพภูมิประเทศ

จังหวัดลำปางอยู่สูงจากระดับน้ำทะเล ๒๖๘.๘๐ เมตร พื้นที่มีลักษณะเป็นรูปยาวรี ภูมิประเทศ โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง มีภูเขาสูงอยู่ทั่วไป ทอดตัวยาวตามแนวทิศเหนือไปทางทิศใต้ของจังหวัด และในบริเวณ ตอนกลางของจังหวัดบางส่วนมีที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ และตามลักษณะทางกายภาพทางด้านธรณีศาสตร์วิทยา จังหวัดลำปางมีพื้นที่เป็นที่ราบล้อมรอบด้วยภูเขา มีลักษณะเป็นแอ่งแผ่นดินที่ยาวและกว้างที่สุดในภาคเหนือ เรียกว่า “อ่างลำปาง” ลักษณะภูมิประเทศแบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ **บริเวณตอนบนของจังหวัด** เป็นที่ราบสูง ภูเขา และเป็นป่าค่อนข้างทึบ อุดมสมบูรณ์ด้วยไม้มีค่า ได้แก่ พื้นที่อำเภอเมืองปาน แจ้ห่ม เวียงเหนือ และงาว **บริเวณตอนกลางของจังหวัด** เป็นที่ราบและที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ ซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญ ของจังหวัด ได้แก่ พื้นที่อำเภอห้าง

ฉัตร เมืองลำปาง เกาะคา แม่ทะ และสบปราบ **บริเวณตอนใต้ของจังหวัด** เป็นป่าไม้ร้าง บางส่วนเป็นทุ่งหญ้า ได้แก่ พื้นที่อำเภอเถิน แม่พริก บางส่วนของอำเภอเสริมงาม และแม่ทะ^{๗๐}

๖.๓ สภาพภูมิอากาศ

จากลักษณะพื้นที่ของจังหวัดที่เป็นแอ่งกระทะ จึงทำให้อากาศร้อนอบอ้าวเกือบตลอดปี ฤดูร้อนมีอากาศร้อนจัด และหนาวจัดในฤดูหนาว โดยมีอุณหภูมิสูงสุด ๔๑.๕ องศาเซลเซียส เมื่อเดือนเมษายน ๒๕๕๖ และมีอุณหภูมิต่ำสุด ๘.๖ องศาเซลเซียส เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๕๖ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ มีอุณหภูมิเฉลี่ยเท่ากับ ๒๖.๗ องศาเซลเซียส และในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ มีปริมาณน้ำฝนสะสมวัดได้ ๑,๑๐๑.๔ มิลลิเมตร จำนวนวันที่ฝนตก ๑๑๒ วัน มีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุด ๙๓.๑ ลักษณะภูมิอากาศ แบ่งออกได้เป็น ๓ ฤดู คือ^{๗๑}

- ฤดูร้อน เริ่มประมาณต้นเดือนมีนาคม จนถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศจะร้อนอบอ้าวช่วงที่มีอากาศร้อนที่สุด คือ เดือนเมษายน
- ฤดูฝน เริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคม
- ฤดูหนาว เริ่มประมาณเดือนพฤศจิกายน จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ อากาศจะหนาวเย็น ช่วงที่มีอากาศหนาวจัดคือเดือนมกราคม

จะเห็นว่าจังหวัดลำปาง เป็นแหล่งอารยธรรมล้านนาไทยที่น่าสนใจไม่น้อยไปกว่าจังหวัดใดๆ ชาวลำปางมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย คงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ เป็นเมืองที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเป็นของตนเอง วัดวาอารามและสถาปัตยกรรมท้องถิ่น รถม้าพาหนะคู่มือแห่งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่คงความบริสุทธิ์สวยงาม มีอุทยานแห่งชาติที่มีการจัดการที่ดี และควบคู่กันกับอารยธรรมอันงดงามของเมืองลำปาง

๒.๗ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กรรณิการ์ ภิมย์รัตน์^{๗๒} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ๑. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($X = ๑๕.๕๓$) เมื่อพิจารณาเป็นรายมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าทุก

^{๗๐} เรื่องเดียวกัน, “ประวัติจังหวัดลำปาง”, <www.lampang.go.th> ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๗๑} อ้างแล้ว

^{๗๒} กรรณิการ์ ภิมย์รัตน์, รายงานวิจัยเรื่องพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๓), หน้า บทคัดย่อ.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมียุทธศาสตร์ระดับความรู้อยู่ในระดับสูง ๒. นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมียุทธศาสตร์ระดับพฤติกรรม การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($X = ๑.๓๕$) เมื่อพิจารณา ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า (๑) ด้านความพอประมาณ นักศึกษามียุทธศาสตร์ระดับพฤติกรรมอยู่ใน ระดับปานกลาง ($X = ๑.๑๑$) (๒) ด้านความมีเหตุผล นักศึกษามียุทธศาสตร์ระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับสูง ($X = ๑.๓๘$) และ (๓) ด้านการมีภูมิคุ้มกันนักศึกษามียุทธศาสตร์ระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับสูง ($X = ๑.๔๙$) ๓. นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ดังนี้

(๑) ด้านการดำรงชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเก็บออมเงิน การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การ ใช้ทรัพยากรทุกอย่างอย่างประหยัดและรู้คุณค่า การประยุกต์ของเก่าให้กลับมาใช้ได้อีกครั้ง (๒) ด้าน การเรียนการสอน ได้แก่ มหาวิทยาลัยควรมีการจัดทำหลักสูตรการเรียนรายวิชา “เศรษฐกิจพอเพียง” ควรมีการสอดแทรกเศรษฐกิจพอเพียงในทุกรายวิชา มีการจัดตั้งชมรมเศรษฐกิจพอเพียง มีการฝึก ปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (๓) ด้านการณรงค์ ได้แก่ การทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ ในมหาวิทยาลัย การจัดอบรมให้ความรู้ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การจัดนิทรรศการเศรษฐกิจ พอเพียง

สำราญ จุช่วย^{๗๓} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อย ตอนบน จังหวัดนนทบุรี ที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า วิถีชีวิตของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี มีวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจอยู่ใน ระดับดี ประกอบอาชีพเกษตรเป็นอาชีพหลัก มีวิถีชีวิตด้านสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีวิถีชีวิตด้าน วัฒนธรรมที่มั่นคงและยั่งยืน ในประเพณีดั้งเดิม มีวิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความเป็นธรรมชาติและมีการ พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำมากขึ้นความสอดคล้องของวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลอง บางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี กับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง มีการปฏิบัติร้อยละ ๗๘.๔๔ ความ สอดคล้องด้านสังคมและวัฒนธรรมในระดับสูงและมีความสอดคล้องด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับกลาง

วชิราภรณ์ ภัทโรวาสน์^{๗๔} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานกรณีศึกษาครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ภาคเหนือตอนบน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการใช้ แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงเพื่อ ศึกษาการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน ตลอดจนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการนำเอาแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการ

^{๗๓} สำราญ จุช่วย, รายงานวิจัยเรื่อง วิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัด นนทบุรี ที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยราชภัฏ, ๒๕๕๕), หน้า บทคัดย่อ.

^{๗๔} วชิราภรณ์ ภัทโรวาสน์, การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน การทำงานกรณีศึกษาครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคเหนือตอนบน, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม สวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (สกสค.), (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่, ๒๕๕๕), หน้า บทคัดย่อ,

พัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูที่อยู่ในโรงเรียนในเขตพื้นที่ต่างๆ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน ๓๘๐ ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๙๑๑ ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติทั้งวิธีการสถิติทั้งเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมานผลการศึกษาพบว่าความคิดเห็นของการใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม มีความคิดเห็นเป็นจริงในระดับมาก สำหรับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานโดยภาพรวมมีความคิดเห็นในระดับมาก ด้านความสัมพันธ์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในทุกมิติกับคุณภาพชีวิตในการทำงานพบว่ามีความสัมพันธ์กัน ด้านความคิดเห็นต่อการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามครูในพื้นที่จังหวัดต่างกันพบว่ามีความคิดเห็นต่อการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่างกัน ส่วนการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน จำแนกตามครูโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชน พบว่า ครูโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานไม่ต่างกัน ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษา ควรจัดให้มีหน่วยงานหรือคณะกรรมการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ความรู้ทางด้านวิชาการ รวมถึงทักษะการฝึกอบรมการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแนวทางในการดำรงชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู และส่งเสริมคุณธรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคม

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ปรากฏว่ามีผู้ทำงานวิจัยไว้ดังนี้

มุสตี จันท์ธำบาง^{๗๕} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงการพหุภาคีเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการสร้างเสริมพฤติกรรมกรรมการบริหารโรงเรียนเด็กนักเรียน สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย เครือข่ายเด็กไทยไม่กินหวาน สถาบันเสริมสร้างพลังชุมชน โรงพยาบาลสมเด็จพระญาณสังวร โรงพยาบาลเทิง โรงพยาบาลพานและสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ได้ร่วมกันพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมกรรมการบริหารโรงเรียนในเด็กนักเรียน การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยซึ่งเป็นพหุภาคีจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน กับเครือข่ายภาคีหุ้นส่วนซึ่งประกอบด้วยคณะครูและแกนนำนักเรียนของโรงเรียนระดับประถมศึกษาในอำเภอพาน อำเภอเทิงและอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้เพื่อ ศึกษาและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมทันตสุขภาพของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาโดยใช้กระบวนการสุนทรียปริทัศน์ การสร้างศักยภาพเจ้าหน้าที่ทันตสาธารณสุข ครูและแกนนำนักเรียนให้มีบทบาทนวัตกรรมสังคมดาเนินโครงการสร้างเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า ภายหลัง

^{๗๕} มุสตี จันท์ธำบาง และคณะ, โครงการพหุภาคีเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการสร้างเสริมพฤติกรรมกรรมการบริหารโรงเรียนเด็กนักเรียน, ได้รับทุนสนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), (กรุงเทพมหานคร : สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, มปป.), หน้า บทคัดย่อ.

จากการดำเนินงานเป็นเวลา ๑ ปี ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านสร้างเสริมพฤติกรรมลดการบริโภคหวานในเด็กที่เน้นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างชัดเจน คือ ๑.ในเชิงกลยุทธ์มีการทำงานบูรณาการงานสร้างเสริมทันตสุขภาพพร้อมไปกับประเด็นสุขภาพอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น โรคอ้วน เบาหวาน ภาวะทุโภชนาการ ๒. เกิดรูปธรรมในการลดการบริโภคหวานในโรงเรียนโดยเฉพาะในโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งมีนวัตกรรมในการปรุงอาหารที่ลดปริมาณน้ำตาลการบริโภคกล้วยน้ำว้า และพืช ผักผลไม้ที่ปลูกเองในโรงเรียนและลดการบริโภคขนมหวาน ๓.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำอย่างชัดเจน ๔.เกิดการกระบวนกรสร้างเครือข่ายหวานพอดีชีวิตมีสุขในพื้นที่ด้วยความสมัครใจ ๕.นวัตกรรมสังคม เกิดความมั่นใจและภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วม มีความเชื่อมั่นในการทำงานเป็นทีมและการคิดบวก ๖.กลุ่มแกนนำนักเรียนสามารถก่อกระแส และขับเคลื่อนกลุ่มสมาชิกในโครงการของตนได้ การศึกษานี้พบอีกว่า ในบางโรงเรียนภาคีหุ้นส่วนที่ยังใช้วิธีคิดแบบดั้งเดิมที่ใช้ปัญหาเป็นตัวตั้งทำให้เกิดความสำเร็จได้น้อยกว่าโรงเรียนที่ใช้ปัญญาเป็นตัวตั้งอย่างเห็นได้ชัด ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ คือ ๑.ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญในการขับเคลื่อนและสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทันตสุขภาพที่พึงประสงค์ คือภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ของผู้บริหารงานทันตสาธารณสุขและผู้บริหารสถานศึกษา ๒.การสร้างเสริมทันตสุขภาพชุมชนควรริเริ่มจากการค้นหาทุนทางสังคมและปัญญาของชุมชนเป็นตัวตั้ง

กฤษฎาภรณ์ ยูงทอง^{๗๖} ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ : กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ๑) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ๒) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบล จำแนก ตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ วิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (X) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D) ทดสอบ สมมุติฐาน เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จำแนกเพศ โดยการทดสอบค่าทีแบบอิสระ (t-test for Independent Samples) และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จำแนกตามอายุ การศึกษา อาชีพและรายได้ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ (Multiple Comparison) โดยวิธีการทดสอบของเชฟเฟ (Scheffe's Method) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลตำบลนางัว อำเภอ

^{๗๖} กฤษฎาภรณ์ ยูงทอง และคณะ, รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ : กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว, (เพชรบุรี : สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕), หน้า บทคัดย่อ.

เมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลตำบลนางัว อยู่ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในองค์ประกอบแต่ละด้าน พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และประชาชนที่เข้าร่วมประชุมที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมต่างๆของเทศบาลตำบลนางัว โดยที่ประชาชนได้เสนอความต้องการของชุมชนให้ได้รับการบรรจุในโครงการหรือกิจกรรมของเทศบาลตำบลนางัว เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาในปีถัดไป

ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ พบว่าประชาชนได้ผลจากการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลนางัว ทำให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้รับการบริการจากเทศบาลตำบลนางัว ได้จัดทำแผนงาน โครงการที่มีลักษณะเป็นวัตถุประสงค์ของเช่นเครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับการประกอบอาชีพของกลุ่มแม่บ้านเพื่อแจกจ่ายให้กับประชาชนทั้งโดยทางปฏิบัติงานประจำวันของประชาชนรวมถึงเป็นแนวทางในการเกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ

ด้านการมีส่วนร่วมดำเนินการ พบว่าการดำเนินการ ประชาชนมีส่วนร่วมในการได้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพราะคิดว่าจะทำให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพราะจะทำให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มากขึ้นและส่งผลต่อประชาชนได้เข้าร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการเทศบาลตำบลนางัว ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่ประชาชน

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า เทศบาลตำบลนางัว ได้เปิดโอกาสให้ท่านเข้ามาร่วมควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยได้มีการแต่งตั้งประชาชนเข้าเป็นกรรมการประเมินผลแผนงานหรือโครงการตามแผนพัฒนาและมีส่วนร่วมในการจัดแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลนางัว

นิธินาถ เจริญโภคธาต^{๗๗)} การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสมุทรสงคราม งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ ทั้งวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลองเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ๒) เพื่อสำรวจชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสมุทรสงคราม และ ๓) เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านความหลากหลายชนิดของนกและพันธุ์ไม้ริมคลองไปใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรกลุ่มตัวอย่างในตำบลบางนางลี่ อำเภอมัญจาคีรี จำนวน ๕ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๑ บ้านคลองโพธิ์ หมู่ที่ ๒ บ้านคลองเป้ง หมู่ที่ ๓ บ้านคลองบางแคหมู่ที่ ๔ บ้านคลองบางแค

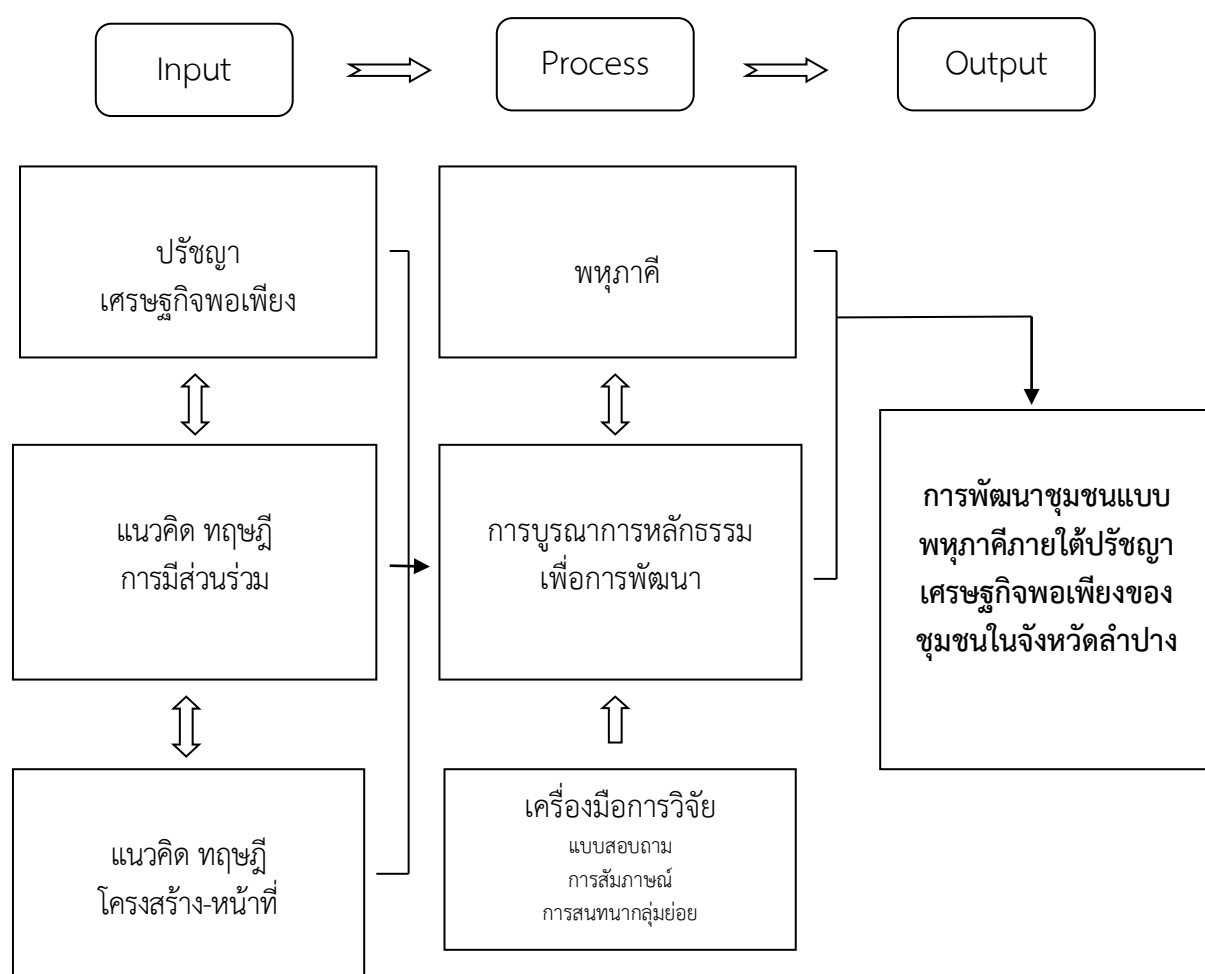
^{๗๗)} นิธินาถ เจริญโภคธาต, รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดสมุทรสงคราม, ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, (สมุทรสงคราม : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

และหมู่ที่ ๕ บ้านคลองโพงพาง จำนวนทั้งหมด ๒๓๗ คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง การวิจัยครั้งนี้ใช้การเก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสำรวจภาคสนามเกี่ยวกับชนิดของนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง บริเวณริมคลองทั้ง ๓ คลอง คือ คลองบางแค คลองโพงพาง และคลองบางนางลี่ มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทั้งในด้านการตัดสินใจในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติงานกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม การได้รับผลประโยชน์ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการประเมินผลการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมบ่อยครั้ง จากการสำรวจชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลองทั้ง ๓ คลอง พบชนิดนก จำนวน ๕๓ ชนิดและพันธุ์ไม้ จำนวน ๑๙ ชนิด โดยบริเวณริมคลองบางแค จะมีชนิดนกและพันธุ์ไม้ชนิดเด่นบริเวณริมคลอง มากกว่าคลองอื่นๆ คือ มีจำนวนนก ๕๐ ชนิด และ ๑๙ ชนิดตามลำดับ ซึ่งจากการสำรวจพบประชากรบริเวณริมคลอง มีแนวทางในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพโดยจัดกิจกรรมรักษาความสะอาดคลองและรักษาพันธุ์ไม้ชายคลอง ทั้งกิจกรรมเก็บขยะ ผักตบชวา สาหร่าย ในคลอง การปลูกต้นกล้าลาพู และต้นโกกงาง และการหาสวนผลไม้โดยใช้ปุ๋ยชีวภาพ

จากการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีขั้นตอนอยู่ ๔ ลักษณะ คือ ๑.การร่วมคิด ๒.การร่วมวางแผน ๓.การร่วมปฏิบัติการ ๔.การร่วมคิดตามประเมินผล ดังนั้นการปฏิบัติงานด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านจิตใจของชุมชน หากประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้ง ๔ ขั้นตอน การดำเนินการดังกล่าวก็จะบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ ๒.๒ : กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ที่มา : พระครูสังวรสุตกิจ, ผศ.ดร.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ ๑. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ๒. เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง” ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Method) โดยส่วนแรกจะทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ทราบถึงประเด็นของการศึกษาในรายละเอียดที่สำคัญ และมีความครอบคลุมในเนื้อหาสาระสำคัญที่ทำให้ การศึกษาอย่างครบถ้วน จะทำให้ได้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึก (In-Depth) ที่มีรายละเอียดชัดเจนสามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิงตรรกะ (Analytic Induction) ส่วนที่สองจะศึกษาเชิงปริมาณ (Empirical Analysis) เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในเชิงประจักษ์ข้อมูล และวิเคราะห์ให้ทราบถึงเหตุผลที่มีส่วนสัมพันธ์กันกับข้อมูลในประเด็นปัจจัยส่วนบุคคลในการสนับสนุนรายละเอียดของข้อมูล และนำข้อมูลการศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพมาอธิบายผลการวิจัยร่วมกัน

๓.๑.๑ การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ จากผู้ทรงคุณวุฒิทางการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ได้แก่ นักพัฒนาชุมชน นักวิชาการ ผู้บริหารองค์กร และผู้รับผิดชอบงานด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจำนวน ๑๕ ท่าน

ตารางที่ ๓.๑ สายงานผู้ทรงคุณวุฒิทางการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

นักพัฒนาชุมชน			
ที่	ชื่อ/สกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
๑	นายปฐม ยอดคำ	พัฒนาการอำเภอเมืองลำปาง	
๒	นายโยธิน ชมภูศรี	หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม อบต.พิชัย ผู้ประสานงานชมรมพัฒนาชุมชนแห่งประเทศไทย ภาคเหนือ	
๓	นางสาวอัจฉรา สงวนพงษ์	นักพัฒนาชุมชน ๕ เทศบาลเมืองเขลางค์นคร	
ผู้บริหารสถานศึกษา และนักวิชาการการศึกษา			
ที่	ชื่อ/สกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
๔	ดร.จันทรัตน์ กันทะวัง	ศึกษานิเทศก์ สพฐ.ลำปาง	
๕	ผศ.สันติ ช่างเจรจา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง	
๖	นายเทพฤทธิ์ อินทราประสิทธิ์	ครูโรงเรียนบ้านสามขา	
กลุ่มพระสงฆ์			
ที่	ชื่อ/สกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
๗	พระมหานพดล สุวณณเมธี	เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม วัดบรรพตสถิต	
๘	พระประพจน์สร้อย ญาณธีโร	ผู้อำนวยการโรงเรียนสุนทรศึกษา เลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอแม่ทะ	
๙	พระสาธิต ธีรปัญญา	เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา	
องค์กรเอกชน/ ธุรกิจ			
๑๐	นายวาจิส กันทะวัง	อาจารย์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	
๑๑	นางจรรุวรรณ คำเมือง	กรรมการผู้จัดการ FANG THAI Factory Limited Partnership	
๑๒	นายสังวร ยะโส	ชาวบ้านสามขา ต.หัวเสือ อ.เมืองลำปาง ทำธุรกิจส่วนตัว	
ผู้ใหญ่บ้าน/ ผู้นำชุมชน/ ชาวบ้าน			
๑๓	นายบุญเรือน เต๋าคำ	ผู้ใหญ่บ้านสามขา ต.หัวเสือ อ.แม่ทะ จ.ลำปาง	
๑๔	ดร.อาภากร ปัญญา	ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล เทศบาลตำบลวังดิน	
๑๕	นางสุทธิณา พรหมมูล	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านพรประสิทธิ์ ต.บ่อแฮ้ว อ.เมือง ลำปาง	

๓.๑.๑.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑) แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Structure In-Depth Interview) จำนวน ๑ ฉบับ โดยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

(๑) กำหนดประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยระบุรายการข้อมูลที่ต้องการของแต่ละประเด็น

(๒) จัดทำร่างแบบสัมภาษณ์และรายการข้อคำถามของแต่ละประเด็น

(๓) ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์โดยที่ปรึกษางานวิจัยพิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและการใช้ภาษาจากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษางานวิจัย

(๔) นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองสัมภาษณ์บุคคลอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คนโดยวิธีอาสาสมัครเพื่อตรวจสอบความชัดเจนและความครอบคลุมของคำถามในแบบสัมภาษณ์ โดยพิจารณาความเข้าใจต่อข้อคำถามว่าเข้าใจตรงกันหรือไม่และได้คำตอบตามที่ต้องการหรือไม่

(๕) แก้ไขและปรับปรุงให้เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์แล้วจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

โดยมีขั้นเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

๓.๑.๑.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการเก็บข้อมูลในลักษณะข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากหนังสือและเอกสารงานวิชาการต่างๆ ทั้งที่เป็นหนังสือ และสื่อสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ งานเขียนทางวิชาการ บทความทางวิชาการ ตลอดจนหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ ในการนี้ผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะในส่วนที่เชื่อมโยง หรือที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระ และกรอบแนวคิดในการวิจัย และเป็นข้อมูลที่มีส่วนสัมพันธ์กับบทสัมภาษณ์

๒) การสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-Formal Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Information Interview) ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๑๕ ท่าน โดยคำถามที่จะใช้จะเป็นเพียงแนวทางในการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาแนวทางการบทบาทร่วมกันของพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และให้ผู้สัมภาษณ์

ตอบตามกรอบแนวคิดการศึกษาและมีอิสระ ในการตอบโดยข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ทั้งหมดทำให้ทราบภาพสะท้อนข้อเท็จจริงตามกรอบแนวคิด

๓.๑.๑.๓ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

๒) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

๓.๑.๒ การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มตัวแทนต่าง ๆ จำนวน ๒๑๐ ท่าน ซึ่งผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling)^๑ ดังนี้

กลุ่มที่ ๑	ตัวแทนจากกลุ่มครอบครัว	จำนวน ๓๐ คน
กลุ่มที่ ๒	ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา	จำนวน ๓๐ คน
กลุ่มที่ ๓	ตัวแทนจากสถาบันศาสนา	จำนวน ๓๐ คน
กลุ่มที่ ๔	ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน	จำนวน ๓๐ คน
กลุ่มที่ ๕	ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	จำนวน ๓๐ คน
กลุ่มที่ ๖	ตัวแทนจากองค์กรธุรกิจ	จำนวน ๓๐ คน
กลุ่มที่ ๗	ตัวแทนจากหน่วยงานอื่น	จำนวน ๓๐ คน

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้รวมทั้งสิ้น ๒๑๐ กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ใช้สำหรับแจกแบบสอบถาม และกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

๓.๑.๒.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีขั้นตอน ลักษณะ และการตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑) ศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในการบริหารองค์กรเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนจากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

^๑ผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling) จากการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาชุมชน ด้านเศรษฐกิจพอเพียง

๓) กำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากที่ปรึกษาโครงการวิจัย

๔) สร้างเครื่องมือการวิจัยได้แก่แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง รวมถึงการออกแบบการสนทนากลุ่ม

๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗) ปรับปรุงแก้ไข

๘) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล กับกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของเครื่องมือ

๑) ลักษณะของเครื่องมือสำหรับการแจกแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางเพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความเข้าใจในการประยุกต์ใช้การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้มากที่สุด

๔ หมายถึง ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้มาก

๓ หมายถึง ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้ปานกลาง

๒ หมายถึง ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้น้อย

๑ หมายถึง ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้น้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๒ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายความว่า ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายความว่า ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้มาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายความว่า ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายความว่า ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้น้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายความว่า ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้น้อยที่สุด

^๒ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

ตอนที่ ๓ แนวทางในการนำการประยุกต์ใช้การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในชุมชนจังหวัดลำปางโดยบทบาทร่วมกันของพหุภาคี ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

๓.๑.๒.๒ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอคำแนะนำจากที่ปรึกษาโครงการวิจัยและผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้
๒) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าความสอดคล้องของข้อความในแบบสอบถามกับคำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย Item Index of Congruency (IOC) ซึ่งตรวจสอบโดย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ ท่าน ในการวิจัยครั้งนี้ค่าความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ .๐๖ ขึ้นไปโดยใช้สูตร ดังนี้ สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือโดยหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบวัดบุคลิกภาพ

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความถูกต้อง
 $\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

๓) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๓๐ ท่าน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค^๓ (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด เท่ากับ ๐.๙๘๕

๔) นำแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิจัย

๓.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑) จัดเตรียมเครื่องมือตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ตามกลุ่มตัวอย่างที่ได้จำแนกไว้

๒) ติดต่อขอหนังสือจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานกลุ่มเป้าหมายและเวียนหนังสือขออนุเคราะห์ผู้บริหารหัวหน้าหน่วยงานต่างๆที่จะเข้าเก็บข้อมูล

^๓Cronbach, Lee J. *Essentials of psychological testing*, 4thed., (New York: Harper & Row), 1971.

๓) นำส่งหนังสือขออนุญาตและขอความร่วมมือถึงผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยกำหนดวันที่จะไปแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง

๔) ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ การวิเคราะห์ผลข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

๓.๓.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นหลัก โดยการดำเนินการขั้นแรก คือ นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ จำนวน ๒๑๐ ชุด นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสำรวจ (Editing) แล้วดำเนินการลงรหัสตามคู่มือการลงรหัส (Code Book) หลังจากนั้นได้มีการตรวจสอบแบบสำรวจเพื่อความถูกต้องอีก ๑ ครั้ง แล้วจึงดำเนินการถ่ายรหัสดังกล่าวลงในแบบฟอร์มถ่ายข้อมูล (Transfer Sheet) บรรจุข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าทางสถิติ

๓.๓.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้วิจัยหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามโดยการใช้การประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์เสนอข้อมูล ดังนี้

๑) สถานภาพส่วนบุคคลและปัจจัยทางด้านสังคม วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒) ข้อมูลเกี่ยวกับความเข้าใจของประชากรต่อการพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในการบริหารองค์กรเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และสรุปเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางเพื่อที่จะสร้างเป็น Best Practice ด้วยการนำเสนอการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ๑. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง และ ๒. เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

ส่วนที่ ๒ เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ในการศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม ที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง ๗ กลุ่ม จำนวน ๒๑๐ คนมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจในการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๔.๓ สภาพทั่วไปไม่ว่าจะเป็นจุดดี จุดด้อย และโอกาสต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปางและแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๔.๔ ปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคี อาทิเช่น สถาบันครอบครัว , สถาบันการศึกษา, สถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน , องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจในจังหวัดลำปางอย่างไร และมีหน่วยงานใดที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

๔.๕ รูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๔.๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ทั้ง ๗ กลุ่ม จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามกลุ่มมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มที่ ๑ ตัวแทนจากกลุ่มครอบครัว

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

			(n = ๓๐)
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
- ชาย		๑๖	๕๓.๓
- หญิง		๑๔	๔๖.๗
รวม		๓๐	๑๐๐.๐
อายุ			
- ตั้งแต่ ๒๐ ปีลงไป		๓	๑๐.๐
- ๒๑-๔๐ ปี		๑๖	๕๓.๔
- ๔๑ -๖๐ ปี		๑๐	๓๓.๓
- ตั้งแต่ ๖๑ ปีขึ้นไป		๑	๓.๓
รวม		๓๐	๑๐๐.๐
สถานภาพ			
- โสด		๑๕	๕๐.๐
- สมรส		๑๐	๓๓.๓
- หย่า/หม้าย		๕	๑๖.๗
รวม		๓๐	๑๐๐.๐
ระดับการศึกษา			
- มัธยมศึกษา		๑๓	๔๓.๔
- อนุปริญญาหรือเทียบเท่า		๗	๒๓.๓
- ปริญญาตรี		๙	๓๐.๐
- สูงกว่าปริญญาตรี		๑	๓.๓
รวม		๓๐	๑๐๐.๐
อาชีพ			
- รับจ้างทั่วไป		๔	๑๓.๓
- เกษตรกร		๒	๖.๗
- ค้าขาย		๔	๑๓.๓
- พนักงานห้างร้าน/บริษัท		๑	๓.๓
- เจ้าของธุรกิจ		๑	๓.๓
- ราชการ/รัฐวิสาหกิจ		๑๓	๔๓.๔
- อื่นๆ		๕	๑๖.๗
รวม		๓๐	๑๐๐.๐

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
- ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท	๖	๒๐.๐
- ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๑	๓๖.๗
- ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท	๗	๒๓.๓
- ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๓	๑๐.๐
- ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๓	๑๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
- ๑ - ๓ ปี	๑	๓.๓
- ๔ - ๖ ปี	๑	๓.๓
- ๗ - ๑๐ ปี	๔	๑๓.๔
- มากกว่า ๑๐ ปี	๒๔	๘๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่าสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓ และเพศหญิงร้อยละ ๔๖.๗

อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุระหว่าง ๒๑-๔๐ปีคิดเป็นร้อยละ ๕๓.๔ และอายุตั้งแต่ ๖๑ ปีขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐และสถานภาพหย่า/หม้ายมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๑๖.๗

ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓และอาชีพพนักงานห้างร้าน/บริษัทและเจ้าของธุรกิจมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท และ ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๑๐.๐

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า ๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐และระยะเวลา ๑ - ๓ ปี และ ๔ - ๖ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓ เท่านั้น

กลุ่มที่ ๒ ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา

ตารางที่ ๔.๒ จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๓๐)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	๕	๑๖.๗
- หญิง	๒๕	๘๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
อายุ		
- ๒๑ - ๔๐ ปี	๒๓	๗๖.๗
- ๔๑ - ๖๐ ปี	๗	๒๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
สถานภาพ		
- โสด	๙	๓๐.๐
- สมรส	๑๙	๖๓.๓
-- อื่นๆ	๒	๖.๗
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
ระดับการศึกษา		
- มัธยมศึกษา	๖	๒๐.๐
- อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	๓	๑๐.๐
- ปริญญาตรี	๒๐	๖๖.๗
- สูงกว่าปริญญาตรี	๑	๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
อาชีพ		
- รับจ้างทั่วไป	๑๗	๕๖.๗
- พนักงานห้างร้าน/บริษัท	๔	๑๓.๓
- ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๗	๒๓.๓
- อื่นๆ	๒	๖.๗
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
- ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท	๗	๒๓.๓
- ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๓	๔๓.๓
- ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท	๑๐	๓๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
- ๔ - ๖ ปี	๑	๓.๓
- ๗ - ๑๐ ปี	๓	๑๐.๐
- มากกว่า ๑๐ ปี	๒๖	๘๖.๗
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่าสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ ๘๓.๓ และเพศชายร้อยละ ๑๖.๗

อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๒๑ - ๔๐ ปีคิดเป็นร้อยละ ๗๖.๗ และอายุระหว่าง ๔๑ - ๖๐ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๒๓.๓

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๓ และสถานภาพอื่นๆมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗

ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๗ และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ และอาชีพอื่นๆมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๔ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาทมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๒๓.๓

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า ๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๗ และระยะเวลา ๔ - ๖ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓ เท่านั้น

กลุ่มที่ ๓ ตัวแทนจากสถาบันศาสนา

ตารางที่ ๔.๓ จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๓๐)		
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	๙	๓๐.๐
- หญิง	๒๑	๗๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
อายุ		
- ๒๑ - ๔๐ ปี	๑๕	๕๐.๐
- ๔๑ - ๖๐ ปี	๘	๒๖.๗
- ตั้งแต่ ๖๑ ปีขึ้นไป	๗	๒๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
สถานภาพ		
- โสด	๑๑	๓๖.๗
- สมรส	๑๖	๕๓.๓
- หย่า/หม้าย	๒	๖.๗
- อื่นๆ	๑	๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
ระดับการศึกษา		
- มัธยมศึกษา	๑	๓.๓
- อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	๒	๖.๗
- ปริญญาตรี	๑๑	๓๖.๗
- สูงกว่าปริญญาตรี	๑๖	๕๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
อาชีพ		
- รับจ้างทั่วไป	๑	๓.๓
- ค้าขาย	๑	๓.๓
- พนักงานห้างร้าน/บริษัท	๑	๓.๓
- เจ้าของธุรกิจ	๒	๖.๗
- ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๑๘	๖๐.๐
- อื่นๆ	๗	๒๓.๔
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
- ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท	๒	๖.๗
- ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๓	๑๐.๐
- ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท	๕	๑๖.๗
- ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๖	๒๐.๐
- ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๑๔	๔๖.๗
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
- ๑ - ๓ ปี	๒	๖.๗
- ๗ - ๑๐ ปี	๑	๓.๓
- มากกว่า ๑๐ ปี	๒๗	๙๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่าสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐ และเพศชายร้อยละ ๓๐.๐

อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๒๑ - ๔๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐ และอายุ ๖๑ ปีขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๒๓.๓

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗ และสถานภาพอื่นๆมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓

ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๔ และระดับการศึกษามัธยมศึกษาจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐ และอาชีพรับจ้างทั่วไป ค้าขาย และพนักงานห้างร้าน/บริษัทมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๗ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาทมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า ๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๙๐.๐ และระยะเวลา ๗ - ๑๐ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓ เท่านั้น

กลุ่มที่ ๔ ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน

ตารางที่ ๔.๔ จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๓๐)		
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	๑๓	๔๓.๓
- หญิง	๑๗	๕๖.๗
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
อายุ		
- ๒๑ - ๔๐ ปี	๑๗	๕๖.๗
- ๔๑ - ๖๐ ปี	๑๓	๔๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
สถานภาพ		
- โสด	๑๑	๓๖.๗
- สมรส	๑๖	๕๓.๓
- หย่า/หม้าย	๒	๖.๗
- อื่นๆ	๑	๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
ระดับการศึกษา		
- มัธยมศึกษา	๘	๒๖.๗
- อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	๔	๑๓.๓
- ปริญญาตรี	๑๗	๕๖.๗
- สูงกว่าปริญญาตรี	๑	๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
อาชีพ		
- รับจ้างทั่วไป	๓	๑๐.๐
- เกษตรกร	๒	๖.๗
- ค้าขาย	๕	๑๖.๗
- พนักงานห้างร้าน/บริษัท	๓	๑๐.๐
- เจ้าของธุรกิจ	๔	๑๓.๓
- ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๗	๒๓.๓
- อื่นๆ	๖	๒๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
- ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท	๒	๖.๗
- ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๗	๒๓.๓
- ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท	๘	๒๖.๗
- ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๔	๑๓.๓
- ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๙	๓๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
- ๑ - ๓ ปี	๑	๓.๓
- ๔ - ๖ ปี	๒	๖.๗
- ๗ - ๑๐ ปี	๕	๑๖.๗
- มากกว่า ๑๐ ปี	๒๒	๗๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่าสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ และเพศชายร้อยละ ๔๓.๓

อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๒๑ - ๔๐ ปีคิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ และอายุระหว่าง ๔๑ - ๖๐ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๔๓.๓

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓ และสถานภาพอื่นๆมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓

ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓ และอาชีพเกษตรกรมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๐ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาทมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า ๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๓ และระยะเวลา ๑ - ๓ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓ เท่านั้น

กลุ่มที่ ๕ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 ตารางที่ ๔.๕ จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๓๐)		
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	๑๕	๕๐.๐
- หญิง	๑๕	๕๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
อายุ		
- ตั้งแต่ ๒๐ ปีลงไป	๒	๖.๗
- ๒๑ - ๔๐ ปี	๑๕	๕๐.๐
- ๔๑ - ๖๐ ปี	๑๓	๔๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
สถานภาพ		
- โสด	๑๐	๓๓.๓
- สมรส	๑๔	๔๖.๗
- หย่า/หม้าย	๖	๒๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
ระดับการศึกษา		
- มัธยมศึกษา	๕	๑๖.๖
- อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	๘	๒๖.๗
- ปริญญาตรี	๑๕	๕๐.๐
- สูงกว่าปริญญาตรี	๒	๖.๗
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
อาชีพ		
- รับจ้างทั่วไป	๗	๒๓.๓
- ค้าขาย	๒	๖.๗
- พนักงานห้างร้าน/บริษัท	๓	๑๐.๐
- เจ้าของธุรกิจ	๖	๒๐.๐
- ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๑๒	๔๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
- ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท	๓	๑๐.๐
- ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๑๐	๓๓.๓
- ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท	๖	๒๐.๐
- ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๗	๒๓.๔
- ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๔	๑๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
- ๑ - ๓ ปี	๓	๑๐.๐
- ๔ - ๖ ปี	๒	๖.๗
- ๗ - ๑๐ ปี	๒	๖.๗
- มากกว่า ๑๐ ปี	๒๓	๗๖.๖
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่าสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชายและเพศหญิง ในอัตราส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐

อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๒๑ - ๔๐ ปีคิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐ และอายุตั้งแต่ ๒๐ ปีลงไปมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๗ และสถานภาพหย่า/หม้ายมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๒๐.๐

ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐ และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐ และอาชีพค้าขายมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาทมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๑๐.๐

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า ๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๖ และระยะเวลา ๔ - ๖ ปีและ ๗ - ๑๐ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗ เท่านั้น

กลุ่มที่ ๖ ตัวแทนจากองค์กรธุรกิจ

ตารางที่ ๔.๖ จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๓๐)		
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	๑๓	๔๓.๓
- หญิง	๑๗	๕๖.๗
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
อายุ		
- ๒๑ - ๔๐ ปี	๒๖	๘๖.๗
- ๔๑ - ๖๐ ปี	๔	๑๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
สถานภาพ		
- โสด	๑๐	๓๓.๓
- สมรส	๑๗	๕๖.๗
- หย่า/หม้าย	๓	๑๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
ระดับการศึกษา		
- มัธยมศึกษา	๒	๖.๗
- อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	๖	๒๐.๐
- ปริญญาตรี	๒๒	๗๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
อาชีพ		
- รับจ้างทั่วไป	๑	๓.๓
- เกษตรกร	๑	๓.๓
- ค้าขาย	๔	๑๓.๔
- พนักงานห้างร้าน/บริษัท	๒๔	๘๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
- ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท	๓	๑๐.๐
- ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท	๓	๑๐.๐
- ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท	๑๗	๕๖.๗
- ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๖	๒๐.๐
- ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๑	๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
- ๑ - ๓ ปี	๑	๓.๓
- ๔ - ๖ ปี	๒	๖.๗
- ๗ - ๑๐ ปี	๖	๒๐.๐
- มากกว่า ๑๐ ปี	๒๑	๗๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่าสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ และเพศชายร้อยละ ๔๓.๓

อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๒๑ - ๔๐ ปีคิดเป็นร้อยละ ๘๖.๗ และอายุ ๔๑ - ๖๐ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๑๓.๓

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ และสถานภาพหย่า/หม้ายมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๑๐.๐

ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๓ และระดับการศึกษามัธยมศึกษาจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานห้างร้าน/บริษัท คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐ และอาชีพรับจ้างทั่วไปและเกษตรกรมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า ๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐ และระยะเวลา ๑ - ๓ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓ เท่านั้น

กลุ่มที่ ๗ ตัวแทนจากหน่วยงานอื่น

ตารางที่ ๔.๗ จำนวน และค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๓๐)		
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	๑๒	๔๐.๐
- หญิง	๑๘	๖๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
อายุ		
- ๒๑ - ๔๐ ปี	๑๙	๖๓.๓
- ๔๑ - ๖๐ ปี	๑๑	๓๖.๗
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
สถานภาพ		
- โสด	๒	๖.๗
- สมรส	๑๖	๕๓.๓
- หย่า/หม้าย	๑๒	๔๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
ระดับการศึกษา		
- อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	๕	๑๖.๗
- ปริญญาตรี	๒๓	๗๖.๖
- สูงกว่าปริญญาตรี	๒	๖.๗
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
อาชีพ		
- เกษตรกร	๑	๓.๓
- ค้าขาย	๙	๓๐.๐
- พนักงานห้างร้าน/บริษัท	๑๓	๔๓.๔
- เจ้าของธุรกิจ	๖	๒๐.๐
- ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๑	๓.๓
รวม	๓๐	๑๐๐.๐
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
- ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท	๑๗	๕๖.๖
- ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๒	๖.๗
- ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๑๑	๓๖.๗
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
- ๗ - ๑๐ ปี	๖	๒๐.๐
- มากกว่า ๑๐ ปี	๒๔	๘๐.๐
รวม	๓๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่าสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐ และเพศชายร้อยละ ๔๐.๐

อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๒๑ - ๔๐ ปีคิดเป็นร้อยละ ๖๓.๓ และอายุระหว่าง ๔๑ - ๖๐ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓๖.๗

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓ และสถานโสด มีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗

ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๖ และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗

อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานห้างร้าน/บริษัท คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๔ และอาชีพเกษตรกรและราชการ/รัฐวิสาหกิจมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาทมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า ๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐ และระยะเวลา ๗ - ๑๐ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๒๐.๐ เท่านั้น

๔.๒ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ทั้ง๔ด้านได้แก่ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์แสดงด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานทั้ง ๗ กลุ่ม ดังตารางที่๔.๘ – ๔.๘๒

กลุ่มที่ ๑ ตัวแทนจากกลุ่มครอบครัว

ตารางที่๔.๘ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางโดยภาพรวม

(n = ๓๐)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านการพัฒนาชุมชน	๓.๗๐	๐.๗๙๗	มาก
๒. ด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคี	๓.๖๘	๐.๗๐๖	มาก
๓. ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๗๖	๐.๗๑๐	มาก
๔. ด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์	๓.๗๔	๐.๘๐๒	มาก
ภาพรวม	๓.๗๒	๐.๗๒๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่าการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย๓.๗๒และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๙ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางในด้านการพัฒนาชุมชน

(n = ๓๐)

ด้านการพัฒนาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านมีการพัฒนาชุมชนเป็นการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสมาชิกในชุมชน	๓.๖๓	๐.๘๕๐	มาก
๒. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย	๓.๘๓	๐.๙๕๐	มาก
๓. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนจัดให้มีการรักษาคู่ครองสวัสดิการทั้งทรัพย์สินและร่างกาย	๓.๖๗	๐.๘๘๔	มาก
๔. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนปลูกฝังค่านิยมให้สมาชิกในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	๓.๖๓	๑.๐๓๓	มาก
๕. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามหลักของการพัฒนาชุมชนโดยประชาชนในชุมชน	๓.๘๗	๐.๙๗๓	มาก
๖. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการช่วยป้องกันปัญหาสังคม	๓.๗๐	๐.๙๑๕	มาก
๗. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนช่วยสนับสนุนให้ประชาชนปรับตัวตามทันต่อสถานการณ์ต่างๆ	๓.๖๗	๐.๙๕๙	มาก
๘. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาทัศนคติของประชาชน โดยการเพิ่มพูนความรู้และทักษะแก่ชุมชน	๓.๗๐	๐.๙๑๕	มาก
๙. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการ	๓.๗๗	๐.๘๑๗	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนมีการวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางและวิธีแก้ปัญหาของชุมชน	๓.๕๐	๑.๐๐๙	มาก
ภาพรวม	๓.๗๐	๐.๗๙๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางในด้านการพัฒนาชุมชนนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก($\bar{X} = ๓.๗๐$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อยอันดับได้แก่การพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ($\bar{X} = ๓.๘๗$) รองลงมาคือการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ($\bar{X} = ๓.๘๓$) และการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการ ($\bar{X} = ๓.๗๗$)

ตารางที่ ๔.๑๐ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง **ในด้านการมีส่วนร่วมและ
การมีส่วนร่วมของพหุภาคี**

(n = ๓๐)

ด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคี	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านสถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๘๓	๑.๐๒๐	มาก
๒. ในชุมชนของท่านสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๗๓	๐.๗๘๕	มาก
๓. ในชุมชนของท่านสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๔.๑๐	๐.๘๔๕	ปานกลาง
๔. ในชุมชนของท่านองค์กรพัฒนาเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๔๗	๐.๙๓๗	ปานกลาง
๕. ในชุมชนของท่านองค์กรธุรกิจมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๔๐	๐.๘๕๕	ปานกลาง
๖. ในชุมชนของท่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๖๗	๐.๘๐๒	มาก
๗. ในชุมชนของท่านองค์กรสงฆ์/วัดมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๗๓	๐.๘๖๘	มาก
๘. ในชุมชนของท่านมีการเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม	๓.๖๓	๐.๘๐๙	มาก
๙. ในชุมชนของท่านมีกลุ่มกิจกรรมต่างๆ และตอบสนองความต้องการของสมาชิก	๓.๕๗	๐.๙๓๕	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านมีสภาพที่เรียบร้อยอยู่อย่างสม่ำเสมอ	๓.๗๐	๐.๘๗๗	มาก
ภาพรวม	๓.๖๘	๐.๗๐๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางในด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคีนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๘$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย๓อันดับได้แก่สถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๔.๑๐$) รองลงมาคือสถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๓$) และสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๗๓$)

ตารางที่ ๔.๑๑ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางในด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง

(n = ๓๐)

ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านยึดหลักความประหยัดในทางที่ถูกต้อง	๓.๗๗	๐.๘๙๘	มาก
๒. ในชุมชนของท่านยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต	๓.๙๓	๐.๙๔๔	มาก
๓. ในชุมชนของท่านไม่มีการแก่งแย่งผลประโยชน์	๓.๕๗	๐.๘๑๗	มาก
๔. ในชุมชนของท่านมีการใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม	๓.๗๗	๐.๙๓๕	มาก
๕. ในชุมชนของท่านมีความพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ	๓.๘๐	๐.๘๔๗	มาก
๖. ในชุมชนของท่านมีการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น	๓.๘๗	๐.๘๑๙	มาก
๗. ในชุมชนของท่านมีการให้ความรู้และแนวทางในการดำรงชีวิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๘๐	๐.๘๘๗	มาก
๘. ในชุมชนของท่านมีการวางแผนการตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม	๓.๘๐	๐.๘๐๕	มาก
๙. ในชุมชนของท่านมีการเตรียมตัวเพื่อพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น	๓.๘๗	๐.๙๓๗	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านมีการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี	๓.๔๗	๐.๗๗๖	ปานกลาง
ภาพรวม	๓.๗๖	๐.๗๑๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่าระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๗๖) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่ยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต (\bar{X} = ๓.๙๓) รองลงมาคือมีการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น และมีการเตรียมตัวเพื่อพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ที่จะเกิดขึ้น(\bar{X} = ๓.๘๗) และมีความพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ, มีการให้ความรู้และแนวทางในการดำรงชีวิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีการวางแผนการตัดสินใจบนพื้นฐาน(\bar{X} = ๓.๘๐)

ตารางที่ ๔.๑๒ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์

(n = ๓๐)

ด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านมีความมั่นคงของที่อยู่อาศัยของประชาชน	๓.๗๓	๐.๘๒๘	มาก
๒. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน	๓.๘๐	๐.๘๘๕	มาก
๓. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน	๓.๗๐	๐.๘๗๗	มาก
๔. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านการมีงานทำและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน	๓.๗๓	๐.๘๐๗	มาก
๕. ในชุมชนของท่านประชาชนมีความมั่นคงส่วนบุคคล มีรายได้พอเพียงต่อการดำเนินชีวิต	๓.๕๓	๐.๘๑๙	มาก
๖. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมพัฒนาทางด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์ สติปัญญาที่ถูกต้องตามวัย	๓.๘๐	๑.๐๓๑	มาก
๗. ในชุมชนของท่านมีการตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๓.๖๐	๑.๐๓๗	มาก
๘. ในชุมชนของท่านมีพื้นฐานของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	๓.๗๓	๐.๘๔๔	มาก
๙. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานร่วมกันในชุมชน	๓.๘๓	๐.๘๘๖	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านมีการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน	๓.๘๓	๑.๐๘๕	มาก
ภาพรวม	๓.๗๔	๐.๘๐๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์นั้น โดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๔$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย๓อันดับได้แก่มีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ($\bar{X} = ๓.๕๐$) รองลงมาคือมีการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานร่วมกันในชุมชน และมีการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๓$) และมีการส่งเสริมพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาที่ถูกต้องตามวัย ($\bar{X} = ๓.๘๐$)

กลุ่มที่ ๒ ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง โดยภาพรวม

(n = ๓๐)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านการพัฒนาชุมชน	๓.๖๒	๐.๓๗๖	มาก
๒. ด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคี	๓.๗๑	๐.๓๘๘	มาก
๓. ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๖๓	๐.๔๑๔	มาก
๔. ด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์	๓.๗๒	๐.๕๑๙	มาก
ภาพรวม	๓.๖๗	๐.๓๙๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่าการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๗ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๑๔ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชน
(n = ๓๐)

ด้านการพัฒนาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านมีการพัฒนาชุมชนเป็นการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสมาชิกในชุมชน	๓.๘๓	๐.๕๙๒	มาก
๒. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย	๓.๖๗	๐.๕๔๗	มาก
๓. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนจัดให้มีการรักษาคู่ครองสวัสดิการทั้งทรัพย์สินและร่างกาย	๓.๖๓	๐.๖๖๙	มาก
๔. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนปลูกฝังค่านิยมให้สมาชิกในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	๓.๔๓	๐.๗๗๔	ปานกลาง
๕. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามหลักของการพัฒนาชุมชนโดยประชาชนในชุมชน	๓.๔๗	๐.๗๗๖	ปานกลาง
๖. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการช่วยป้องกันปัญหาสังคม	๓.๕๗	๐.๖๒๖	มาก
๗. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนช่วยสนับสนุนให้ประชาชนปรับตัวตามทันต่อสถานการณ์ต่างๆ	๓.๖๓	๐.๖๖๙	มาก
๘. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาทัศนคติของประชาชน โดยการเพิ่มพูนความรู้และทักษะแก่ชุมชน	๓.๖๐	๐.๖๒๑	มาก
๙. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปของคณะกรรมการ	๓.๘๐	๐.๔๘๔	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนมีการวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางและวิธีแก้ปัญหาของชุมชน	๓.๕๗	๐.๗๒๘	มาก
ภาพรวม	๓.๖๒	๐.๓๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชนนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๖๒$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อยที่สุดได้แก่มีการพัฒนาชุมชนเป็นการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสมาชิกในชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๓$) รองลงมาคือการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการ ($\bar{X} = ๓.๘๐$) และการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ($\bar{X} = ๓.๖๗$)

ตารางที่ ๔.๑๕ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง **ในด้านการมีส่วนร่วมและ**
การมีส่วนร่วมของพหุภาคี

(n = ๓๐)

ด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคี	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านสถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๘๖	๐.๕๘๑	มาก
๒. ในชุมชนของท่านสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๙๐	๐.๗๕๙	มาก
๓. ในชุมชนของท่านสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๘๗	๐.๕๗๑	มาก
๔. ในชุมชนของท่านองค์กรพัฒนาเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๗๓	๐.๕๘๓	มาก
๕. ในชุมชนของท่านองค์กรธุรกิจมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๕๗	๐.๕๖๘	มาก
๖. ในชุมชนของท่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๖๐	๐.๖๒๑	มาก
๗. ในชุมชนของท่านองค์กรสงฆ์/วัดมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๖๗	๐.๖๖๑	มาก
๘. ในชุมชนของท่านมีการเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม	๓.๕๗	๐.๖๗๙	มาก
๙. ในชุมชนของท่านมีกลุ่มกิจกรรมต่างๆ และตอบสนองความต้องการของสมาชิก	๓.๖๓	๐.๗๖๕	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านมีสภาพที่เรียบร้อยอยู่อย่างสม่ำเสมอ	๓.๗๗	๐.๘๑๗	มาก
ภาพรวม	๓.๗๑	๐.๓๘๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคีนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๑$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย๓อันดับได้แก่สถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน($\bar{X} = ๓.๙๐$) รองลงมาคือสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน($\bar{X} = ๓.๘๗$) และสถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน($\bar{X} = ๓.๘๖$)

ตารางที่ ๔.๑๖ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง **ในด้านหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง**

(n = ๓๐)

ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านยึดหลักความประหยัดในทางที่ถูกต้อง	๓.๗๐	๐.๕๙๖	มาก
๒. ในชุมชนของท่านยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต	๓.๗๗	๐.๖๒๖	มาก
๓. ในชุมชนของท่านไม่มีการแก่งแย่งผลประโยชน์	๓.๗๓	๐.๖๙๑	มาก
๔. ในชุมชนของท่านมีการใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม	๓.๖๗	๐.๗๑๑	มาก
๕. ในชุมชนของท่านมีความพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ	๓.๕๐	๐.๖๘๒	มาก
๖. ในชุมชนของท่านมีการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น	๓.๖๐	๐.๗๗๐	มาก
๗. ในชุมชนของท่านมีการให้ความรู้และแนวทางในการดำรงชีวิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๕๗	๐.๘๑๗	มาก
๘. ในชุมชนของท่านมีการวางแผนการตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม	๓.๔๓	๐.๕๖๘	ปานกลาง
๙. ในชุมชนของท่านมีการเตรียมตัวเพื่อพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น	๓.๖๓	๐.๖๖๙	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านมีการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี	๓.๗๐	๐.๕๙๖	มาก
ภาพรวม	๓.๖๓	๐.๕๑๔	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่าระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๖๓) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่ ยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต (\bar{X} = ๓.๗๗) รองลงมาคือไม่มีการแก่งแย่งผลประโยชน์ (\bar{X} = ๓.๗๓) และยึดหลักความประหยัดในทางที่ถูกต้อง และมีการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี (\bar{X} = ๓.๗๐)

ตารางที่ ๔.๑๗ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทาง
สังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์

(n = ๓๐)

ด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านมีความมั่นคงของที่อยู่อาศัยของประชาชน	๓.๗๓	๐.๖๔๐	มาก
๒. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน	๔.๐๓	๐.๖๑๕	มาก
๓. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน	๓.๙๗	๐.๖๖๙	มาก
๔. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านการมีงานทำและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน	๓.๘๐	๐.๖๖๔	มาก
๕. ในชุมชนของท่านประชาชนมีความมั่นคงส่วนบุคคล มีรายได้พอเพียงต่อการดำเนินชีวิต	๓.๗๗	๐.๖๒๖	มาก
๖. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาที่ถูกต้องตามวัย	๓.๖๓	๐.๖๑๕	มาก
๗. ในชุมชนของท่านมีการตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๓.๖๗	๐.๗๑๑	มาก
๘. ในชุมชนของท่านมีพื้นฐานของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	๓.๔๓	๐.๗๗๔	ปานกลาง
๙. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานร่วมกันในชุมชน	๓.๕๗	๐.๘๕๘	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านมีการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน	๓.๖๐	๐.๘๕๕	มาก
ภาพรวม	๓.๗๒	๐.๕๑๙	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์นั้น โดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๒$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย๓อันดับได้แก่มีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ($\bar{X} = ๔.๐๓$) รองลงมาคือมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน ($\bar{X} = ๓.๙๗$) และมีการส่งเสริมด้านการมีงานทำและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๐$)

กลุ่มที่ ๓ ตัวแทนจากสถาบันศาสนา

ตารางที่ ๔.๑๘ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง โดยภาพรวม

(n = ๓๐)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านการพัฒนาชุมชน	๓.๗๑	๐.๘๒๑	มาก
๒. ด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคี	๓.๖๒	๐.๖๘๔	มาก
๓. ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๖๐	๐.๖๗๕	มาก
๔. ด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์	๓.๖๖	๐.๖๘๔	มาก
ภาพรวม	๓.๖๕	๐.๖๖๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่าการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๑๙ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชน
(n = ๓๐)

ด้านการพัฒนาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านมีการพัฒนาชุมชนเป็นการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสมาชิกในชุมชน	๓.๖๗	๐.๘๔๔	มาก
๒. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย	๓.๘๓	๐.๘๘๐	มาก
๓. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนจัดให้มีการรักษาคู่ครองสวัสดิการทั้งทรัพย์สินและร่างกาย	๓.๘๓	๐.๘๘๖	มาก
๔. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนปลูกฝังค่านิยมให้สมาชิกในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	๓.๖๓	๐.๘๖๔	มาก
๕. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามหลักของการพัฒนาชุมชนโดยประชาชนในชุมชน	๓.๘๗	๑.๐๐๘	มาก
๖. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการช่วยป้องกันปัญหาสังคม	๓.๗๓	๐.๘๘๐	มาก
๗. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนช่วยสนับสนุนให้ประชาชนปรับตัวตามทันต่อสถานการณ์ต่างๆ	๓.๕๗	๐.๘๗๑	มาก
๘. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาทัศนคติของประชาชน โดยการเพิ่มพูนความรู้และทักษะแก่ชุมชน	๓.๔๐	๑.๐๐๓	ปานกลาง
๙. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปของคณะกรรมการ	๓.๗๗	๑.๐๐๖	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนมีการวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางและวิธีแก้ปัญหาของชุมชน	๓.๖๗	๑.๑๒๔	มาก
ภาพรวม	๓.๗๑	๐.๘๒๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชนนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก($\bar{X} = ๓.๗๑$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย๓อันดับได้แก่การพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย($\bar{X} = ๓.๙๓$) รองลงมาคือการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ($\bar{X} = ๓.๘๗$) และการพัฒนาชุมชนจัดให้มีการรักษาคู่ครองสวัสดิการทั้งทรัพย์สินและร่างกาย($\bar{X} = ๓.๘๓$)

ตารางที่ ๔.๒๐ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการมีส่วนร่วมและ
การมีส่วนร่วมของพหุภาคี

(n = ๓๐)

ด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคี	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านสถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๘๐	๑.๓๒๔	มาก
๒. ในชุมชนของท่านสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๕๐	๐.๙๓๘	มาก
๓. ในชุมชนของท่านสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๗๓	๐.๙๐๗	มาก
๔. ในชุมชนของท่านองค์กรพัฒนาเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๒๐	๐.๘๘๗	ปานกลาง
๕. ในชุมชนของท่านองค์กรธุรกิจมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๑๗	๑.๐๕๓	ปานกลาง
๖. ในชุมชนของท่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๙๗	๐.๙๒๘	มาก
๗. ในชุมชนของท่านองค์กรสงฆ์/วัดมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๔.๐๓	๐.๘๕๐	มาก
๘. ในชุมชนของท่านมีการเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม	๓.๖๓	๐.๙๒๘	มาก
๙. ในชุมชนของท่านมีกลุ่มกิจกรรมต่างๆ และตอบสนองความต้องการของสมาชิก	๓.๕๐	๐.๘๒๐	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านมีสภาพที่เรียบร้อยอยู่อย่างสม่ำเสมอ	๓.๖๗	๐.๗๕๘	มาก
ภาพรวม	๓.๖๒	๐.๖๘๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคีนั้นโดยรวม การมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๒$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย๓อันดับได้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๔.๐๓$) รองลงมาคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๙๗$) และสถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๐$)

ตารางที่ ๔.๒๑ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง **ในด้านหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง**

(n = ๓๐)

ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านยึดหลักความประหยัดในทางที่ถูกต้อง	๓.๖๐	๐.๘๙๔	มาก
๒. ในชุมชนของท่านยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต	๓.๘๗	๐.๗๓๐	มาก
๓. ในชุมชนของท่านไม่มีการแก่งแย่งผลประโยชน์	๓.๔๗	๐.๘๑๙	ปานกลาง
๔. ในชุมชนของท่านมีการใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม	๓.๖๓	๐.๘๕๐	มาก
๕. ในชุมชนของท่านมีความพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ	๓.๗๐	๐.๙๕๒	มาก
๖. ในชุมชนของท่านมีการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น	๓.๖๓	๐.๘๐๙	มาก
๗. ในชุมชนของท่านมีการให้ความรู้และแนวทางในการดำรงชีวิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๖๐	๐.๘๑๔	มาก
๘. ในชุมชนของท่านมีการวางแผนการตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม	๓.๔๗	๐.๙๗๓	ปานกลาง
๙. ในชุมชนของท่านมีการเตรียมตัวเพื่อพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น	๓.๕๓	๐.๙๗๓	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านมีการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี	๓.๕๐	๐.๖๘๒	มาก
ภาพรวม	๓.๖๐	๐.๖๗๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่าประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๐$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่ยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต ($\bar{X} = ๓.๘๗$) รองลงมาคือมีความพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ ($\bar{X} = ๓.๗๐$) และมีการใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม ($\bar{X} = ๓.๖๓$)

ตารางที่ ๔.๒๒ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง **ในด้านระดับของภัยทาง
สังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์**

(n = ๓๐)

ด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านมีความมั่นคงของที่อยู่อาศัยของประชาชน	๓.๘๗	๐.๙๐๐	มาก
๒. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน	๔.๐๓	๐.๘๐๙	มาก
๓. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน	๓.๘๓	๐.๘๗๔	มาก
๔. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านการมีงานทำและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน	๓.๗๔	๐.๙๓๗	มาก
๕. ในชุมชนของท่านประชาชนมีความมั่นคงส่วนบุคคล มีรายได้พอเพียงต่อการดำเนินชีวิต	๓.๔๓	๐.๘๑๗	ปานกลาง
๖. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมพัฒนาทางด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์ สติปัญญาที่ถูกต้องตามวัย	๓.๕๗	๐.๗๗๔	มาก
๗. ในชุมชนของท่านมีการตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๓.๗๐	๐.๗๕๐	มาก
๘. ในชุมชนของท่านมีพื้นฐานของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	๓.๗๓	๐.๘๒๘	มาก
๙. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานร่วมกันในชุมชน	๓.๖๐	๐.๘๙๔	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านมีการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน	๓.๔๐	๑.๑๖๓	ปานกลาง
ภาพรวม	๓.๖๖	๐.๖๘๔	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์นั้น โดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๖$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย๓อันดับได้แก่มีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ($\bar{X} = ๔.๐๓$) รองลงมาคือมีความมั่นคงของที่อยู่อาศัยของประชาชน ($\bar{X} = ๓.๘๗$) และมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน ($\bar{X} = ๓.๘๓$)

กลุ่มที่ ๔ ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน

ตารางที่ ๔.๒๘ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง โดยภาพรวม

(n = ๓๐)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านการพัฒนาชุมชน	๓.๖๘	๐.๖๓๙	มาก
๒. ด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคี	๓.๗๓	๐.๖๐๒	มาก
๓. ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๙๒	๐.๙๗๕	มาก
๔. ด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์	๓.๗๗	๐.๖๔๗	มาก
ภาพรวม	๓.๗๘	๐.๖๒๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๘ พบว่าการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๘ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๒๙ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชน
(n = ๓๐)

ด้านการพัฒนาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านมีการพัฒนาชุมชนเป็นการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสมาชิกในชุมชน	๓.๖๐	๐.๗๒๔	มาก
๒. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย	๓.๗๓	๐.๖๙๑	มาก
๓. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนจัดให้มีการรักษาคู่ครองสวัสดิการทั้งทรัพย์สินและร่างกาย	๓.๕๓	๐.๗๓๐	มาก
๔. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนปลูกฝังค่านิยมให้สมาชิกในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	๓.๗๐	๐.๘๑๕	มาก
๕. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามหลักของการพัฒนาชุมชนโดยประชาชนในชุมชน	๓.๗๗	๐.๗๒๘	มาก
๖. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการช่วยป้องกันปัญหาสังคม	๓.๗๓	๐.๗๘๕	มาก
๗. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนช่วยสนับสนุนให้ประชาชนปรับตัวตามทันต่อสถานการณ์ต่างๆ	๓.๗๐	๐.๗๙๔	มาก
๘. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาทัศนคติของประชาชน โดยการเพิ่มพูนความรู้และทักษะแก่ชุมชน	๓.๖๐	๐.๘๕๕	มาก
๙. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปของคณะกรรมการ	๓.๗๓	๐.๘๒๘	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนมีการวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางและวิธีแก้ปัญหาของชุมชน	๓.๗๐	๐.๘๑๕	มาก
ภาพรวม	๓.๖๘	๐.๖๓๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๘ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชนนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๘$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย๓อันดับได้แก่การพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ($\bar{X} = ๓.๗๗$) รองลงมาคือการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย, การพัฒนาชุมชนเป็นการช่วยป้องกันปัญหาสังคม และการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการ ($\bar{X} = ๓.๗๓$) และการพัฒนาชุมชนปลูกฝังค่านิยมให้สมาชิกในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน, การพัฒนาชุมชนช่วยสนับสนุนให้ประชาชนปรับตัวตามทันต่อสถานการณ์ต่างๆ และการพัฒนาชุมชนมีการวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางและวิธีแก้ปัญหาของชุมชน ($\bar{X} = ๓.๗๐$)

ตารางที่ ๔.๓๐ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการมีส่วนร่วมและ
การมีส่วนร่วมของพหุภาคี

(n = ๓๐)

ด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคี	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านสถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๘๗	๐.๗๓๐	มาก
๒. ในชุมชนของท่านสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๗๗	๐.๗๗๔	มาก
๓. ในชุมชนของท่านสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๗๗	๐.๘๑๗	มาก
๔. ในชุมชนของท่านองค์กรพัฒนาเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๕๗	๐.๘๕๘	มาก
๕. ในชุมชนของท่านองค์กรธุรกิจมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๖๐	๐.๘๙๔	มาก
๖. ในชุมชนของท่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๘๐	๐.๘๐๕	มาก
๗. ในชุมชนของท่านองค์กรสงฆ์/วัดมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๘๐	๐.๗๑๔	มาก
๘. ในชุมชนของท่านมีการเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม	๓.๗๓	๐.๗๔๐	มาก
๙. ในชุมชนของท่านมีกลุ่มกิจกรรมต่างๆ และตอบสนองความต้องการของสมาชิก	๓.๗๐	๐.๗๙๔	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านมีสภาพที่เรียบร้อยอยู่อย่างสม่ำเสมอ	๓.๖๗	๐.๖๖๑	มาก
ภาพรวม	๓.๗๓	๐.๖๐๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๐ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคีนั้นโดยรวม การมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๓$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย๓อันดับได้แก่สถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๗$) รองลงมาคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๐$) และสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๗๗$)

ตารางที่ ๔.๓๑ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง **ในด้านหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง**

(n = ๓๐)

ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านยึดหลักความประหยัดในทางที่ถูกต้อง	๓.๗๓	๐.๘๒๘	มาก
๒. ในชุมชนของท่านยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต	๓.๙๗	๐.๘๐๙	มาก
๓. ในชุมชนของท่านไม่มีการแก่งแย่งผลประโยชน์	๓.๙๐	๐.๖๐๗	มาก
๔. ในชุมชนของท่านมีการเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติม	๓.๗๐	๐.๘๓๗	มาก
๕. ในชุมชนของท่านมีความพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ	๓.๘๓	๐.๘๗๔	มาก
๖. ในชุมชนของท่านมีการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น	๓.๖๗	๐.๘๘๔	มาก
๗. ในชุมชนของท่านมีการให้ความรู้และแนวทางในการดำรงชีวิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๗๐	๐.๗๙๔	มาก
๘. ในชุมชนของท่านมีการวางแผนการตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม	๓.๗๗	๐.๗๗๔	มาก
๙. ในชุมชนของท่านมีการเตรียมตัวเพื่อพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น	๓.๘๐	๐.๗๖๑	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านมีการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี	๓.๘๓	๐.๖๔๘	มาก
ภาพรวม	๓.๙๒	๐.๙๗๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๑ พบว่าระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๙๒) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่ ยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต (\bar{X} = ๓.๙๗) รองลงมาคือไม่มีการแก่งแย่งผลประโยชน์

(\bar{X} = ๓.๙๐) และมีความพอใจเป็นเป้าหมายสำคัญ และมีการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี (\bar{X} = ๓.๘๓)

ตารางที่ ๔.๓๒ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์

(n = ๓๐)

ด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านมีความมั่นคงของที่อยู่อาศัยของประชาชน	๓.๗๗	๐.๘๑๗	มาก
๒. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน	๓.๙๓	๐.๗๘๕	มาก
๓. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน	๓.๘๗	๐.๗๓๐	มาก
๔. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านการมีงานทำและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน	๓.๗๗	๐.๕๘๕	มาก
๕. ในชุมชนของท่านประชาชนมีความมั่นคงส่วนบุคคล มีรายได้พอเพียงต่อการดำเนินชีวิต	๓.๗๐	๐.๘๓๗	มาก
๖. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมพัฒนาทางด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์ สติปัญญาที่ถูกต้องตามวัย	๓.๘๓	๐.๖๙๙	มาก
๗. ในชุมชนของท่านมีการตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๓.๕๗	๐.๖๗๙	มาก
๘. ในชุมชนของท่านมีพื้นฐานของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	๓.๗๐	๐.๘๗๗	มาก
๙. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานร่วมกันในชุมชน	๓.๘๐	๐.๘๐๕	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านมีการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน	๓.๗๗	๐.๘๕๘	มาก
ภาพรวม	๓.๗๗	๐.๖๔๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๒ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์นั้น โดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๗$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ สามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย๓อันดับได้แก่มีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ($\bar{X} = ๓.๙๓$) รองลงมาคือมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน ($\bar{X} = ๓.๘๗$) และมีการส่งเสริมพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาที่ถูกต้องตามวัย ($\bar{X} = ๓.๘๓$)

กลุ่มที่ ๕ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ ๔.๒๓ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน ในจังหวัดลำปาง โดยภาพรวม

(n = ๓๐)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านการพัฒนาชุมชน	๓.๗๘	๐.๕๓๘	มาก
๒. ด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคี	๓.๗๔	๐.๕๓๓	มาก
๓. ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๗๖	๐.๕๒๒	มาก
๔. ด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์	๓.๘๒	๐.๕๙๓	มาก
ภาพรวม	๓.๗๗	๐.๕๑๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่าการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๗ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๒๔ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชน
(n = ๓๐)

ด้านการพัฒนาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านมีการพัฒนาชุมชนเป็นการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสมาชิกในชุมชน	๓.๖๗	๐.๖๐๖	มาก
๒. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย	๓.๗๓	๐.๕๘๓	มาก
๓. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนจัดให้มีการรักษาคู่ครองสวัสดิการทั้งทรัพย์สินและร่างกาย	๓.๘๗	๐.๗๓๐	มาก
๔. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนปลูกฝังค่านิยมให้สมาชิกในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	๓.๘๐	๐.๖๑๐	มาก
๕. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามหลักของการพัฒนาชุมชนโดยประชาชนในชุมชน	๓.๙๐	๐.๖๐๗	มาก
๖. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการช่วยป้องกันปัญหาสังคม	๓.๗๐	๐.๖๕๑	มาก
๗. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนช่วยสนับสนุนให้ประชาชนปรับตัวตามทันต่อสถานการณ์ต่างๆ	๓.๗๐	๐.๖๕๑	มาก
๘. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาทัศนคติของประชาชน โดยการเพิ่มพูนความรู้และทักษะแก่ชุมชน	๓.๘๐	๐.๗๖๑	มาก
๙. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการ	๓.๘๗	๐.๘๑๙	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนมีการวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางและวิธีแก้ปัญหาของชุมชน	๓.๗๓	๐.๘๒๘	มาก

ภาพรวม	๓.๗๘	๐.๕๓๘	มาก
--------	------	-------	-----

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชนนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่การพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย($\bar{X} = 3.90$) รองลงมาคือการพัฒนาชุมชนจัดให้มีการรักษาคู่ครองสวัสดิการทั้งทรัพย์สินและร่างกาย และการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการ ($\bar{X} = 3.87$) และการพัฒนาชุมชนปลูกฝังค่านิยมให้สมาชิกในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และการพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาทัศนคติของประชาชน โดยการเพิ่มพูนความรู้และทักษะแก่ชุมชน ($\bar{X} = 3.80$)

ตารางที่ ๔.๒๕ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง **ในด้านการมีส่วนร่วมและ
การมีส่วนร่วมของพหุภาคี**

(n = ๓๐)

ด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคี	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านสถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๘๓	๐.๙๔๘	มาก
๒. ในชุมชนของท่านสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๗๓	๐.๗๘๕	มาก
๓. ในชุมชนของท่านสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๘๐	๐.๖๑๐	มาก
๔. ในชุมชนของท่านองค์กรพัฒนาเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๖๓	๐.๗๖๕	มาก
๕. ในชุมชนของท่านองค์กรธุรกิจมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๕๐	๐.๗๓๑	มาก
๖. ในชุมชนของท่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๗๓	๐.๖๙๑	มาก
๗. ในชุมชนของท่านองค์กรสงฆ์/วัดมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๙๐	๐.๗๑๒	มาก
๘. ในชุมชนของท่านมีการเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม	๓.๗๗	๐.๗๒๘	มาก
๙. ในชุมชนของท่านมีกลุ่มกิจกรรมต่างๆ และตอบสนองความต้องการของสมาชิก	๓.๗๗	๐.๖๗๙	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านมีสภาพที่เรียบร้อยอยู่อย่างสม่ำเสมอ	๓.๗๓	๐.๘๒๘	มาก
ภาพรวม	๓.๗๔	๐.๕๓๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคีนั้นโดยรวม การมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๔$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย๓อันดับได้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๙๐$) รองลงมาคือสถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๓$) และสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๐$)

ตารางที่ ๔.๒๖ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง **ในด้านหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง**

(n = ๓๐)

ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านยึดหลักความประหยัดในทางที่ถูกต้อง	๓.๘๓	๐.๙๔๘	มาก
๒. ในชุมชนของท่านยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต	๓.๘๗	๐.๖๘๑	มาก
๓. ในชุมชนของท่านไม่มีการแก่งแย่งผลประโยชน์	๓.๖๗	๐.๙๙๔	มาก
๔. ในชุมชนของท่านมีการใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม	๓.๖๗	๐.๖๐๖	มาก
๕. ในชุมชนของท่านมีความพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ	๓.๗๗	๐.๗๗๔	มาก
๖. ในชุมชนของท่านมีการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น	๓.๘๓	๐.๖๙๙	มาก
๗. ในชุมชนของท่านมีการให้ความรู้และแนวทางในการดำรงชีวิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๘๐	๐.๕๕๑	มาก
๘. ในชุมชนของท่านมีการวางแผนการตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม	๓.๗๐	๐.๗๕๐	มาก
๙. ในชุมชนของท่านมีการเตรียมตัวเพื่อพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น	๓.๗๓	๐.๗๘๕	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านมีการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี	๓.๗๓	๐.๖๙๑	มาก
ภาพรวม	๓.๗๖	๐.๕๒๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่าระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๗๖) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่ ยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต (\bar{X} = ๓.๘๗) รองลงมาคือยึดหลักความประหยัดในทางที่

ถูกต้อง และมีการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น ($\bar{X} = ๓.๘๓$) และมีการให้ความรู้และแนวทางในการดำรงชีวิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = ๓.๘๐$)

ตารางที่ ๔.๒๗ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์

(n = ๓๐)

ด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านมีความมั่นคงของที่อยู่อาศัยของประชาชน	๓.๘๗	๐.๗๑๘	มาก
๒. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน	๔.๑๐	๐.๗๑๒	มาก
๓. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน	๓.๘๐	๐.๖๖๔	มาก
๔. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านการมีงานทำและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน	๓.๘๓	๐.๗๔๗	มาก
๕. ในชุมชนของท่านประชาชนมีความมั่นคงส่วนบุคคล มีรายได้พอเพียงต่อการดำเนินชีวิต	๓.๗๓	๐.๗๘๕	มาก
๖. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมพัฒนาทางด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์ สติปัญญาที่ถูกต้องตามวัย	๓.๖๓	๐.๗๖๕	มาก
๗. ในชุมชนของท่านมีการตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๓.๗๗	๐.๗๗๔	มาก
๘. ในชุมชนของท่านมีพื้นฐานของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	๓.๘๐	๐.๖๖๔	มาก
๙. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานร่วมกันในชุมชน	๓.๘๐	๐.๗๖๑	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านมีการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน	๓.๗๓	๐.๖๙๑	มาก
ภาพรวม	๓.๘๒	๐.๕๙๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์นั้น โดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๒$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อยอันดับได้แก่มีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ($\bar{X} = ๔.๑๐$) รองลงมาคือมีความมั่นคงของที่อยู่อาศัยของประชาชน ($\bar{X} = ๓.๙๗$) และมีการส่งเสริมด้านการมีงานทำและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๓$)

กลุ่มที่ ๖ ตัวแทนจากองค์กรธุรกิจ

ตารางที่ ๔.๓๓ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง โดยภาพรวม

(n = ๓๐)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านการพัฒนาชุมชน	๓.๒๓	๐.๗๓๑	ปานกลาง
๒. ด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคี	๓.๒๖	๐.๘๐๖	ปานกลาง
๓. ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๓๐	๐.๗๘๐	ปานกลาง
๔. ด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์	๓.๒๑	๐.๗๕๙	ปานกลาง
ภาพรวม	๓.๒๕	๐.๗๐๙	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓๓ พบว่าการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๒๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๓๔ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชน
(n = ๓๐)

ด้านการพัฒนาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านมีการพัฒนาชุมชนเป็นการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสมาชิกในชุมชน	๓.๕๗	๐.๘๑๗	มาก
๒. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย	๓.๔๗	๐.๘๖๐	ปานกลาง
๓. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนจัดให้มีการรักษาคู่ครองสวัสดิการทั้งทรัพย์สินและร่างกาย	๓.๓๐	๐.๘๘๘	ปานกลาง
๔. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนปลูกฝังค่านิยมให้สมาชิกในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	๓.๒๓	๐.๘๗๑	ปานกลาง
๕. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามหลักของการพัฒนาชุมชนโดยประชาชนในชุมชน	๓.๔๐	๐.๘๓๒	ปานกลาง
๖. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการช่วยป้องกันปัญหาสังคม	๓.๓๗	๑.๐๖๖	ปานกลาง
๗. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนช่วยสนับสนุนให้ประชาชนปรับตัวตามทันต่อสถานการณ์ต่างๆ	๓.๑๐	๐.๘๖๐	ปานกลาง
๘. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาทัศนคติของประชาชน โดยการเพิ่มพูนความรู้และทักษะแก่ชุมชน	๓.๑๐	๐.๘๖๐	ปานกลาง
๙. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปของคณะกรรมการ	๒.๘๗	๐.๘๓๗	ปานกลาง
๑๐. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนมีการวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางและวิธีแก้ปัญหาของชุมชน	๒.๘๓	๐.๘๖๘	ปานกลาง
ภาพรวม	๓.๒๓	๐.๗๓๑	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓๔ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชนนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๒๓$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย๓อันดับได้แก่มีการพัฒนาชุมชนเป็นการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสมาชิกในชุมชน ($\bar{X} = ๓.๕๗$) รองลงมาคือการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ($\bar{X} = ๓.๔๗$) และการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ($\bar{X} = ๓.๔๐$)

ตารางที่ ๔.๓๕ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคี

(n = ๓๐)

ด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคี	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านสถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๔๗	๐.๘๑๙	ปานกลาง
๒. ในชุมชนของท่านสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๔๓	๐.๘๙๘	ปานกลาง
๓. ในชุมชนของท่านสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๓๗	๐.๙๙๙	ปานกลาง
๔. ในชุมชนของท่านองค์กรพัฒนาเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๑๗	๐.๙๕๐	ปานกลาง
๕. ในชุมชนของท่านองค์กรธุรกิจมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๑๗	๐.๙๑๓	ปานกลาง
๖. ในชุมชนของท่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๒๓	๑.๐๔๐	ปานกลาง
๗. ในชุมชนของท่านองค์กรสงฆ์/วัดมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๒๓	๑.๐๐๖	ปานกลาง
๘. ในชุมชนของท่านมีการเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม	๓.๓๐	๑.๐๒๒	ปานกลาง
๙. ในชุมชนของท่านมีกลุ่มกิจกรรมต่างๆ และตอบสนองความต้องการของสมาชิก	๓.๑๓	๑.๑๐๖	ปานกลาง
๑๐. ในชุมชนของท่านมีสภาพที่เรียบร้อยอยู่อย่างสม่ำเสมอ	๓.๑๓	๐.๘๖๐	ปานกลาง
ภาพรวม	๓.๒๖	๐.๘๐๖	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓๕ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคีนั้นโดยรวม การมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง(\bar{X} = ๓.๒๖) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย๓อันดับได้แก่สถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (\bar{X} = ๓.๔๗) รองลงมาคือสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (\bar{X} = ๓.๔๓) และสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน(\bar{X} = ๓.๓๗)

ตารางที่ ๔.๓๖ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง

(n = ๓๐)

ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านยึดหลักความประหยัดในทางที่ถูกต้อง	๓.๔๐	๐.๙๖๘	ปานกลาง
๒. ในชุมชนของท่านยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต	๓.๕๓	๐.๙๓๗	มาก
๓. ในชุมชนของท่านไม่มีการแก่งแย่งผลประโยชน์	๓.๑๐	๐.๙๖๐	ปานกลาง
๔. ในชุมชนของท่านมีการเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติม	๓.๔๐	๐.๙๓๒	ปานกลาง
๕. ในชุมชนของท่านมีความพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ	๓.๓๗	๑.๐๓๓	ปานกลาง
๖. ในชุมชนของท่านมีการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น	๓.๔๐	๑.๑๐๒	ปานกลาง
๗. ในชุมชนของท่านมีการให้ความรู้และแนวทางในการดำรงชีวิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๒๓	๑.๑๓๕	ปานกลาง
๘. ในชุมชนของท่านมีการวางแผนการตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม	๓.๑๓	๐.๙๗๓	ปานกลาง
๙. ในชุมชนของท่านมีการเตรียมตัวเพื่อพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น	๓.๐๓	๑.๐๖๖	ปานกลาง
๑๐. ในชุมชนของท่านมีการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี	๓.๓๗	๐.๙๒๘	ปานกลาง
ภาพรวม	๓.๓๐	๐.๗๘๐	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๓๖ พบว่าระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = ๓.๓๐) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่ ยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต (\bar{X} = ๓.๕๓) รองลงมาคือยึดหลักความประหยัดในทางที่ถูกต้อง, มีการเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติม และมีการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น (\bar{X} = ๓.๔๐)

และมีความพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ และมีการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี (\bar{X} = ๓.๓๗)

ตารางที่ ๔.๓๗ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์

(n = ๓๐)

ด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านมีความมั่นคงของที่อยู่อาศัยของประชาชน	๓.๒๗	๐.๘๖๘	
๒. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน	๓.๔๐	๐.๙๓๒	
๓. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน	๓.๓๐	๑.๐๒๒	
๔. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านการมีงานทำและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน	๓.๒๔	๑.๑๒๓	
๕. ในชุมชนของท่านประชาชนมีความมั่นคงส่วนบุคคล มีรายได้พอเพียงต่อการดำเนินชีวิต	๓.๒๘	๑.๑๖๒	
๖. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมพัฒนาทางด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์ สติปัญญาที่ถูกต้องตามวัย	๓.๒๔	๑.๐๒๓	
๗. ในชุมชนของท่านมีการตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๒.๘๖	๐.๙๙๐	
๘. ในชุมชนของท่านมีพื้นฐานของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	๓.๑๗	๐.๘๘๙	
๙. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานร่วมกันในชุมชน	๓.๑๓	๐.๘๖๐	
๑๐. ในชุมชนของท่านมีการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน	๓.๐๓	๐.๘๖๕	
ภาพรวม	๓.๒๑	๐.๗๕๙	

จากตารางที่ ๔.๓๗ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์นั้น โดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = ๓.๒๑$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อยถนัดอันดับได้แก่มีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ($\bar{X} = ๓.๔๐$) รองลงมาคือมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน ($\bar{X} = ๓.๓๐$) และประชาชนมีความมั่นคงส่วนบุคคล มีรายได้พอเพียงต่อการดำเนินชีวิต ($\bar{X} = ๓.๒๘$)

กลุ่มที่ ๗ ตัวแทนจากหน่วยงานอื่น

ตารางที่ ๔.๓๘ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแสดงระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง โดยภาพรวม

(n = ๓๐)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ด้านการพัฒนาชุมชน	๓.๖๘	๐.๕๑๗	มาก
๒. ด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคี	๓.๗๒	๐.๕๐๑	มาก
๓. ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๖๑	๐.๓๒๒	มาก
๔. ด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์	๓.๕๑	๐.๓๘๗	มาก
ภาพรวม	๓.๖๓	๐.๒๖๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๘ พบว่าการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๓ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๓๙ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชน

(n = ๓๐)

ด้านการพัฒนาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านมีการพัฒนาชุมชนเป็นการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสมาชิกในชุมชน	๓.๖๓	๐.๖๖๙	มาก
๒. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย	๓.๖๗	๐.๖๐๖	มาก
๓. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนจัดให้มีการรักษาคู่ครองสวัสดิการทั้งทรัพย์สินและร่างกาย	๓.๕๗	๐.๗๒๘	มาก
๔. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนปลูกฝังค่านิยมให้สมาชิกในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน	๓.๗๐	๐.๗๐๒	มาก
๕. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามหลักของการพัฒนาชุมชนโดยประชาชนในชุมชน	๓.๗๗	๐.๗๒๘	มาก
๖. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการช่วยป้องกันปัญหาสังคม	๓.๘๐	๐.๘๔๗	มาก
๗. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนช่วยสนับสนุนให้ประชาชนปรับตัวตามทันต่อสถานการณ์ต่างๆ	๓.๖๐	๐.๘๙๔	มาก
๘. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาทัศนคติของประชาชน โดยการเพิ่มพูนความรู้และทักษะแก่ชุมชน	๓.๗๗	๐.๘๙๘	มาก
๙. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการ	๓.๗๐	๐.๙๕๒	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนมีการวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางและวิธีแก้ปัญหาของชุมชน	๓.๖๓	๑.๐๓๓	มาก
ภาพรวม	๓.๖๘	๐.๕๑๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๙ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชนนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๘$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย๓อันดับได้แก่การพัฒนาชุมชนเป็นการช่วยป้องกันปัญหาสังคม ($\bar{X} = ๓.๘๐$) รองลงมาคือการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย และการพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาทัศนคติของประชาชน โดยการเพิ่มพูนความรู้และทักษะแก่ชุมชน ($\bar{X} = ๓.๗๗$) และการพัฒนาชุมชนปลูกฝังค่านิยมให้สมาชิกในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปของคณะกรรมการ ($\bar{X} = ๓.๗๐$)

ตารางที่ ๔.๔๐ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง **ในด้านการมีส่วนร่วมและ**
การมีส่วนร่วมของพหุภาคี

(n = ๓๐)

ด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคี	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านสถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๘๗	๐.๖๒๙	มาก
๒. ในชุมชนของท่านสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๘๓	๐.๖๔๘	มาก
๓. ในชุมชนของท่านสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๘๐	๐.๗๖๑	มาก
๔. ในชุมชนของท่านองค์กรพัฒนาเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๘๐	๐.๘๐๕	มาก
๕. ในชุมชนของท่านองค์กรธุรกิจมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๕๗	๐.๗๗๔	มาก
๖. ในชุมชนของท่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๕๐	๐.๙๐๐	มาก
๗. ในชุมชนของท่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน	๓.๔๗	๐.๘๑๙	ปานกลาง
๘. ในชุมชนของท่านมีการเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม	๓.๗๗	๐.๘๑๗	มาก
๙. ในชุมชนของท่านมีกลุ่มกิจกรรมต่างๆ และตอบสนองความต้องการของสมาชิก	๓.๘๐	๐.๙๒๕	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านมีสภาพที่เรียบร้อยอยู่อย่างสม่ำเสมอ	๓.๘๐	๐.๗๖๑	มาก
ภาพรวม	๓.๗๒	๐.๕๐๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๐ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคีนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๒$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย๓อันดับได้แก่สถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๗$) รองลงมาคือสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๓$) และสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน, องค์กรพัฒนาเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน, มีกลุ่มกิจกรรมต่างๆ และตอบสนองความต้องการของสมาชิก และมีสภาพที่เรียบง่ายอยู่อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = ๓.๘๐$)

ตารางที่ ๔.๔๑ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง **ในด้านหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง**

(n = ๓๐)

ด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านยึดหลักความประหยัดในทางที่ถูกต้อง	๓.๕๓	๐.๗๓๐	มาก
๒. ในชุมชนของท่านยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต	๓.๕๐	๐.๗๓๑	มาก
๓. ในชุมชนของท่านไม่มีการแก่งแย่งผลประโยชน์	๓.๕๐	๐.๖๓๐	มาก
๔. ในชุมชนของท่านมีการเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติม	๓.๕๓	๐.๘๑๙	มาก
๕. ในชุมชนของท่านมีความพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ	๓.๕๗	๐.๗๗๔	มาก
๖. ในชุมชนของท่านมีการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น	๓.๗๓	๐.๙๐๗	มาก
๗. ในชุมชนของท่านมีการให้ความรู้และแนวทางในการดำรงชีวิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๖๓	๐.๘๙๐	มาก
๘. ในชุมชนของท่านมีการวางแผนการตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม	๓.๖๗	๑.๐๒๘	มาก
๙. ในชุมชนของท่านมีการเตรียมตัวเพื่อพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น	๓.๕๐	๐.๙๐๐	มาก
๑๐. ในชุมชนของท่านมีการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี	๓.๘๓	๐.๗๔๐	มาก
ภาพรวม	๓.๖๑	๐.๓๒๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๑ พบว่าระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๖๑) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่ มีการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี (\bar{X} = ๓.๘๘) รองลงมาคือมีการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น (\bar{X} = ๓.๗๓) และมีการวางแผนการตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม (\bar{X} = ๓.๖๗)

ตารางที่ ๔.๔๒ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทาง
สังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์

(n = ๓๐)

ด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
๑. ในชุมชนของท่านมีความมั่นคงของที่อยู่อาศัยของประชาชน	๓.๕๗	๐.๕๖๘	มาก
๒. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน	๓.๖๓	๐.๔๙๐	มาก
๓. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน	๓.๖๐	๐.๕๖๓	มาก
๔. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านการมีงานทำและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน	๓.๖๗	๐.๖๐๖	มาก
๕. ในชุมชนของท่านประชาชนมีความมั่นคงส่วนบุคคล มีรายได้พอเพียงต่อการดำเนินชีวิต	๓.๕๓	๐.๘๖๐	มาก
๖. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาที่ถูกต้องตามวัย	๓.๔๐	๐.๘๙๔	ปานกลาง
๗. ในชุมชนของท่านมีการตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๓.๓๓	๐.๗๑๑	ปานกลาง
๘. ในชุมชนของท่านมีพื้นฐานของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	๓.๓๗	๐.๘๐๙	ปานกลาง
๙. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานร่วมกันในชุมชน	๓.๔๓	๐.๙๗๑	ปานกลาง
๑๐. ในชุมชนของท่านมีการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน	๓.๕๗	๑.๐๐๖	มาก
ภาพรวม	๓.๕๑	๐.๓๘๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๒ พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์นั้น โดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๑$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย๓อันดับได้แก่มีการส่งเสริมด้านการมีงานทำและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน ($\bar{X} = ๓.๖๗$) รองลงมาคือมีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ($\bar{X} = ๓.๖๓$) และมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน ($\bar{X} = ๓.๖๐$)

นอกจากการพิจารณาแบบสอบถามด้วยวิธีการเชิงปริมาณ เพื่อเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๕ รูป/คน เพื่อให้ได้ข้อมูลวิจัยที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่องานวิจัย และการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ซึ่งจะมีการแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ตามประเภทของเครือข่ายพหุภาคี จำนวน ๕ กลุ่ม โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

๑. กลุ่มนักพัฒนาชุมชน

๑. นายปฐม ยอดคำ	พัฒนาการอำเภอเมืองลำปาง
๒. นายโยธิน ชมภูศรี	หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม อบต.พิชัย
ผู้ประสานงานชมรมพัฒนาชุมชนแห่งประเทศไทย ภาคเหนือ
๓. นางสาวอัจฉรา สงวนพงษ์	นักพัฒนาชุมชน ๕ เทศบาลเมืองเขลางค์นคร

๒. ผู้บริหารสถานศึกษา และนักวิชาการการศึกษา

๑. ดร.จันทรัตน์ กันทะวัง	ศึกษานิเทศก์ สพฐ.ลำปาง
๒. ผศ.สันติ ช่างเจรจา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ลำปาง
๓. นายเทพฤทธิ์ อินทราประสิทธิ์	ครูโรงเรียนบ้านสามขา

๓. กลุ่มพระสงฆ์

๑. พระมหานพต สุวณฺณเมธี	เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม วัดบรรพตสถิต
๒. พระประพจน์สร้อย ญาณธีโร	ผู้อำนวยการโรงเรียนสุนทรศึกษา
เลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอแม่ทะ
๓. พระสาธิต ธีรปัญญา	เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา

๔. องค์กรเอกชน/ ธุรกิจ

๑. นายวาจิส กันทะวัง	อาจารย์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
๒. นางจารุวรรณ คำเมือง	กรรมการผู้จัดการ FANG THAI Factory Limited Partnership

๓. นายสังวร ยะโส

ชาวบ้านสามขา ต.หัวเสือ อ.เมืองลำปางทำธุรกิจส่วนตัว

๕. ผู้ใหญ่บ้าน/ ผู้นำชุมชน/ ชาวบ้าน

๑. นายบุญเรือน เต๋าคำ

ผู้ใหญ่บ้านสามขา ต.หัวเสือ อ.แม่ทะ จ.ลำปาง

๒. ดร. อาภากร ปัญญา

ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล เทศบาลตำบลวังดิน

๓. นางสุทธิณา พรหมมูล

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านพรประสิทธิ์ ต.บ่อแฮ้ว อ.เมืองลำปาง

โดยผู้วิจัย สามารถแยกประเด็นได้ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ สภาพทั่วไปไม่ว่าจะเป็นจุดดี จุดด้อย และโอกาสต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง

ประเด็นที่ ๒ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง

ประเด็นที่ ๓ ปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคี อาทิเช่น สถาบันครอบครัว , สถาบันการศึกษา, สถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน , องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจในจังหวัดลำปาง และมีหน่วยงานใดที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยพิจารณาถึงปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๓.๑ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความพอประมาณในชุมชน

๓.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความมีเหตุผลในชุมชน

๓.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในชุมชน

ประเด็นที่ ๔ แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง และหน่วยงานใดควรจะเข้าร่วมมือในการพัฒนา

โดยมีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

๑. กลุ่มนักพัฒนาชุมชน

ประเด็นที่ ๑ สภาพทั่วไปไม่ว่าจะเป็นจุดดี จุดด้อย และโอกาสต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง

จากการสัมภาษณ์ พบว่าจุดเด่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง ผู้นำให้ความสำคัญร่วมมือในการนำนโยบายไปปฏิบัติ^๑ และยินดีที่จะพัฒนาตนเองในการนำองค์ความรู้เพื่อไปสู่การพัฒนาชุมชนเป็นจังหวัดที่ยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี^๒ โดยได้ขึ้นชื่อเป็นเมืองที่ต้องห้ามพลาดมี

^๑ สัมภาษณ์นายปฐม ยอดคำ , พัฒนาการอำเภอเมืองลำปาง , วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๘.

^๒ สัมภาษณ์นายโยธิน ชมภูศรี , หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม อบต.พิชัย จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

แหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและโบราณสถานที่สำคัญมีเครื่องปั้นดินเผาที่ทำจากดินขาวขึ้นชื่อกับ ถ้วยชามตราไก่ที่เห็นกันจนคุ้นชิน รวมทั้งจังหวัดลำปางเป็นจังหวัดลำปางในภาคเหนือตอนบนที่มี ลักษณะที่มีสภาพภูมิประเทศแบบแอ่งกระทะ^๓ซึ่งมีบริเวณที่อยู่อาศัยในพื้นที่ราบเป็นส่วนใหญ่ มีลักษณะ ภูมิอากาศร้อนชื้น ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพด้านเกษตรกรรม รายได้ของจังหวัดจะมาจากด้าน การเกษตร ด้วยเหตุจากลักษณะปัจจัยดังกล่าว ทำให้การพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปางเน้นหนักใน เรื่องการเกษตรประกอบกับประชากรในวัยทำงานจะประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ทำ ให้แนวโน้มการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงอยู่ในรูปแบบการพัฒนาด้านการเกษตร

ส่วนจุดด้อยพบว่าการปฏิบัติงานเน้นการทำงานในเชิงวิชาการ^๔มากกว่าจะลงพื้นที่จริง เน้น ด้านรายงานเอกสารจนเกินไป และผู้ปฏิบัติไม่ได้ลงในพื้นที่ การรายงานในระดับนโยบายต้องการ รายงานแบบด่วน จนไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริงยังขาดการพัฒนาาระบบโครงสร้างพื้นฐาน^๕ใน พื้นที่นอกเมือง ระบบการเชื่อมโยงงานในหน่วยงานไม่ว่าทั้งภาครัฐและเอกชนที่เป็นระบบ ในลักษณะ ต่างคนต่างทำกิจกรรมของตนเอง รวมทั้งการพัฒนาด้านสังคมเกษตรกรรมของจังหวัดลำปาง ขาด ความรู้ด้านเทคโนโลยี^๖ที่นำมาควบคุมกับการพัฒนาด้านการเกษตร เกษตรกรจึงทำไร่ ทำนา หรือทำ สวนแบบขาดความรู้ทางการเกษตรสมัยใหม่ทำให้ได้ผลผลิตที่ไม่ได้ดีเท่าที่ควร รวมถึงขาดการนำ เครื่องจักรกล วัสดุอุปกรณ์ เช่น รถหว่านข้าว รถเกี่ยวข้าว เป็นต้น เข้ามาใช้ในการเพิ่มผลิตรวมทั้ง ช่วยเบาแรงของเกษตรกร นอกจากนี้เกษตรกรมักใช้สารเคมีที่รุนแรงเข้ามาใช้ในการทำนา เกิดผล กระทบกับสิ่งแวดล้อมและต่อสุขภาพอย่างมาก

ในทางกลับกันยังมีโอกาสสำหรับการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง โดยอภิปติกรมการพัฒนา ชุมชน ได้มีนโยบายที่ชัดเจน มีนโยบายนำไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน เน้นการบูรณาการ^๗ การมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนในสังคม ได้แก่

- เกษตรตำบล/อำเภอ/จังหวัด
- สาธารณสุขทุกระดับ โดยเฉพาะ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน
- การศึกษานอกโรงเรียน
- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นทุกระดับ
- ผู้นำท้องถิ่นทุกระดับ

รวมทั้งเป็นจังหวัดที่มีที่ตั้งเป็นจุดศูนย์กลางในภาคเหนือ^๘การคมนาคมขนส่งสะดวกสามารถ สร้างเป็นจุดโลจิสติกส์ในภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพหากจะพัฒนาชุมชนทางการเกษตรควรเน้น

^๓ สัมภาษณ์นางสาวอัจฉรา สงวนพงษ์, นักพัฒนาชุมชน ๕ เทศบาลเมืองเขลางค์นคร จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

^๔ สัมภาษณ์นายปฐม ยอดคำ, พัฒนาการอำเภอเมืองลำปาง, วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๘.

^๕ สัมภาษณ์นายโยธิน ชมภูศรี, หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม อบต.พิชัย จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

^๖ สัมภาษณ์นางสาวอัจฉรา สงวนพงษ์, นักพัฒนาชุมชน ๕ เทศบาลเมืองเขลางค์นคร จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

^๗ สัมภาษณ์นายปฐม ยอดคำ, พัฒนาการอำเภอเมืองลำปาง, วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๘.

^๘ สัมภาษณ์นายโยธิน ชมภูศรี, หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม อบต.พิชัย จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อเกิดความยั่งยืนควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่แบบชีวภาพที่ปลอดภัย^๙

ประเด็นที่ ๒ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง

พบว่างานพัฒนาชุมชน ไม่สามารถที่จะสั่งการต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน^{๑๐} และหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องต่อการพัฒนาชุมชนชาวบ้านเป็นผู้ต่อยอดความคิด และนำความคิดหรือองค์ความรู้ไปต่อยอด สู่การปฏิบัติด้วยความเต็มใจ ตั้งใจ และได้ผลต่อการปฏิบัติอย่างจริงจัง ทั้งนี้ งานพัฒนาชุมชนต้องทำอย่างต่อเนื่อง และมีการติดตามประเมินผล จนกว่าชาวบ้านจะสามารถยืนได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง ในความคิดของข้าพเจ้า ยังอยู่ในระดับกลาง^{๑๑} โดยมองว่าชุมชนในชนบทให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยจะแตกต่างกับชุมชนในเมืองซึ่งจะต่างคนต่างอยู่ ซึ่งในชนบทประชาชนยังมีวิถีชีวิตที่ดั้งเดิมยังให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมในชุมชนไม่ว่าจะเป็นทั้งประเพณีวัฒนธรรม พื้นฐานในการดำรงชีวิตเหมือนกัน ประชาชนยังให้ความสำคัญโดยมีผู้นำชุมชน วัด หรือปราชญ์ชาวบ้าน ความเชื่อ เป็นผู้เชื่อมประสานในการมีส่วนร่วมในการจัดการหรือพัฒนาชุมชน ในส่วนของชุมชนเมืองเป็นชุมชนที่สร้างใหม่ ผู้คนที่เข้ามาอาศัยส่วนใหญ่เป็นบุคคลต่างถิ่นต่างวัฒนธรรม เมื่อเข้ามาอาศัยรวมกันการที่จะมีกิจกรรมหรือการมีส่วนร่วมในชุมชนค่อนข้างน้อย บางครั้งอาจมีความคิดต่างกัน แต่เมื่อมีผู้ประสานงานหรือผู้นำที่สามารถแนะนำหรือริเริ่มที่จะมีการพัฒนาชุมชน ชุมชนนั้นอาจมีการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันได้ แต่ก็มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอยู่บ้าง การมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดลำปาง ต่อการพัฒนาชุมชนยังอยู่ในวงแคบจะมีกลุ่มอยู่แต่ในกลุ่มข้าราชการ^{๑๒} แกนนำด้านการพัฒนาต่าง ๆ ไม่สามารถกระจายไปในทุกระดับ ทุกเพศ ทุกวัยได้

ประเด็นที่ ๓ ปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคี อาทิเช่น สถาบันครอบครัว , สถาบันการศึกษา, สถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน ,องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจในจังหวัดลำปาง และมีหน่วยงานใดที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยพิจารณาถึงปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๓.๑ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความพอประมาณในชุมชน

๓.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความมีเหตุผลในชุมชน

๓.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในชุมชน

^๙สัมภาษณ์นางสาวอัจฉรา สงวนพงษ์ , นักพัฒนาชุมชน ๕ เทศบาลเมืองเขลางค์นคร จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๐}สัมภาษณ์นายปฐม ยอดคำ , พัฒนาการอำเภอเมืองลำปาง , วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๑}สัมภาษณ์นายโยธิน ชมภูศรี , หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม อบต.พิชัย จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๒}สัมภาษณ์นางสาวอัจฉรา สงวนพงษ์ , นักพัฒนาชุมชน ๕ เทศบาลเมืองเขลางค์นคร จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

ปัจจัยและองค์ประกอบที่มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

พบว่าปัจจัยและองค์ประกอบหลักคือ นโยบายของภาครัฐ ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบาย ซึ่งในการพัฒนาชุมชนจะประสบผลสำเร็จสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ ต้องมีกระบวนการที่เริ่มจากปัญหาของประชาชน ชุมชน สังคม โดยประชาชนต้องช่วยเหลือตนเองก่อน และเมื่อเกินระดับความสามารถของชุมชนก็ต้องขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งหน่วยงานในพื้นที่จะต้องมีการประสานงานกันเพื่อบูรณาการในการแก้ไขปัญหาทางสังคมของชุมชน โดยแยกตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานนั้นๆ

โครงการที่ประสบความสำเร็จที่สามารถเห็นได้ชัดเจนในชุมชนคือ การดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นโครงการที่สามารถช่วยเหลือชุมชนโดยชุมชนเป็นผู้ดำเนิน ซึ่งวัตถุประสงค์ของกองทุนคือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามปกติสุข และในยามเจ็บไข้ได้ป่วยหรือเสียชีวิต เกิดการรวมตัวกันออมเงินจากการลดค่าใช้จ่าย เป็นการสร้างกระบวนการ การมีส่วนร่วมในการพัฒนา ระหว่างชาวบ้านกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงาน และ องค์กรอื่นๆ และสร้างเครือข่าย และเกิดความเชื่อมโยงกับกองทุนต่างๆ ในชุมชน ซึ่งจะเห็นได้ว่ากระบวนการที่เกิดขึ้น มีปัจจัยและองค์ประกอบที่เห็นได้ชัด ที่สามารถแก้ไขและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน^{๑๓} ความสำเร็จ และความล้มเหลว ของการพัฒนาชุมชนในด้านเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ขึ้นอยู่กับความสนใจ ใส่ใจ และเอาจริง เอาใจต่อการนำไปสู่การปฏิบัติในวิถีชีวิตของประชาชนอย่างแท้จริง เพราะชาวบ้านถือว่าเป็นหัวใจสำคัญต่อการนำนโยบายตลอดถึงแนวทางไปปฏิบัติ เพื่อให้ได้เห็นเป็นประจักษ์พยาน หัวใจสำคัญของความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับ ความเข้าใจของคนในชุมชน^{๑๔} ทั้งนี้ พัฒนาการชุมชน หรือหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วม จะต้องไปให้ความรู้อย่างชัดเจน และเป็นความต้องการของชุมชนที่จะนำไปต่อยอด เบื้องต้น ต้องมีอาสาสมัครในหมู่บ้านที่จะเป็นต้นแบบภายในหมู่บ้าน จำนวน ๓๐ คนขึ้นไป เป็นต้นแบบ ปัจจัยที่จะทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาได้ดีจำเป็นต้องอาศัยแนวร่วมในทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นจุดเริ่มต้น สถาบันการศึกษาที่จะเพาะบ่มจิตสำนึกต่อการเห็นความสำคัญการมีส่วนร่วมในการพัฒนารวมถึงหน่วยงานทั้งส่วนภาครัฐ และเอกชนก็มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อน ซึ่งหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในจังหวัดลำปาง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีภารกิจในการพัฒนา ชุมชนโดยจะดำเนินการโครงการในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องในเขตพื้นที่รับผิดชอบ^{๑๕} ไม่ว่าจะเป็น โครงการปิดทองหลังพระ ที่จะเน้นการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่มีปัญหาของชุมชนโดยรัฐจะสนับสนุนด้านงบประมาณให้

^{๑๓} สัมภาษณ์นายโยธิน ชมภูศรี , หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม อบต.พิชัย จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๔} สัมภาษณ์นายปฐม ยอดคำ, พัฒนาการอำเภอเมืองลำปาง, วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๕} สัมภาษณ์นางสาวอัจฉรา สงวนพงษ์, นักพัฒนาชุมชน ๕ เทศบาลเมืองเขลางค์นคร จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

โครงการที่ประสบความสำเร็จล้มเหลว คือโครงการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งการกำหนดโครงการเมื่อมองดูแล้วไม่สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ อีกทั้งเงินที่นำไปสู่ชุมชน/หมู่บ้าน^{๑๖} ถูกกลายนำไปใช้อย่างไม่ถูกวัตถุประสงค์ของโครงการ ผู้ได้รับผลประโยชน์อยู่กระจุกโดยผู้มีอำนาจในการเบิกเงิน ประชาชนไม่สามารถมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโครงการได้อย่างเต็มที่

ดังนั้นเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสร้างแรงจูงใจต่อการนำไปปฏิบัติ จึงต้องมีการติดตามและประเมินผล^{๑๗} เช่น ประกวดหมู่บ้านในระดับจังหวัด เช่น บ้านศรีดอนชัย ต.ต้นธงชัย อ.เมืองลำปาง จ.ลำปาง มีการประกวด หมู่บ้านที่ส่งเสริมนโยบายหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในระดับประเทศ ซึ่งได้รับพระมหากรุณาธิคุณโล่รางวัลจาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโครงการ หมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข หมู่บ้านที่ผ่านการแข่งขันหรือได้รับรางวัล กรมพัฒนาชุมชนมีงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ๕ ปี เช่นในปีแรกสนับสนุน ๑ แสนบาท และปีที่ ๒-๔ สนับสนุน ๒.๕ หมื่นบาท เป็นต้น

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความพอประมาณในชุมชน

การรู้จักตนเอง ถือเป็นปัจจัยก่อให้เกิดความพอประมาณ^{๑๘} ในกิจกรรมดังกล่าว ได้รับการสนับสนุนการให้อำนาจความรู้เรื่อง การจัดทำบัญชีครัวเรือน จากธนาคารการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) -ให้ประเมินศักยภาพของตนเอง หรือ ทำการ SWOT ตนเองในด้านของเศรษฐกิจ

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจความเป็นอยู่ของครัวเรือนที่มีความเป็นอยู่ที่ดี, มีสิ่งอำนวยความสะดวก และปัจจัยด้านเครื่องสาธารณูปโภคที่เพียงพอ^{๑๙}เศรษฐกิจ รายได้ รายจ่าย ของคนในชุมชน^{๒๐}

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความมีเหตุผลในชุมชน เป็นปัจจัยที่จะทำให้เกิดความมีเหตุผลชัดเจน เป็นการนำเสนอให้เห็นเป็นหลักฐานชัดเจน ในกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การจัดทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งจะได้รู้ในรายการรับ-จ่าย จะทำให้ประชาชน มีความเป็นเหตุผลในการลดรายจ่าย ปัจจัยด้านสังคมภูมิปัญญา หากคนในชุมชนมีการศึกษาจะรู้จักหลักเหตุและผล^{๒๑}จิตใจและความรู้สึก ของคนในชุมชนของ

ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในชุมชนการสร้างภูมิคุ้มกัน เป็นการลดรายจ่าย โดยวิธีการช่วยเหลือตนเอง เช่น พี่สอนครัว ต้องการรู้เท่าทันสถานการณ์ของโลก รู้จักคุณค่าแท้ คุณค่าเทียมในการบริโภคและที่สำคัญที่สุดการวางชีวิต เป็นเรื่องสำคัญ เพราะถือว่า

^{๑๖} สัมภาษณ์นายโยธิน ชมภูศรี , หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม อบต.พิชัย จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๗} สัมภาษณ์นายปฐม ยอดคำ , พัฒนาการอำเภอเมืองลำปาง , วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๘} สัมภาษณ์นายโยธิน ชมภูศรี , หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม อบต.พิชัย จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๑๙} สัมภาษณ์นางสาวอัจฉรา สงวนพงษ์ , นักพัฒนาชุมชน ๕ เทศบาลเมืองเขลางค์นคร จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๒๐} สัมภาษณ์นายโยธิน ชมภูศรี , หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม อบต.พิชัย จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๒๑} สัมภาษณ์นางสาวอัจฉรา สงวนพงษ์ , นักพัฒนาชุมชน ๕ เทศบาลเมืองเขลางค์นคร จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างมีแบบแผน และลดความเสี่ยง ต่อการผิดพลาดในชีวิตปัจจัยด้านสังคมที่มีศีลธรรม มีคุณธรรมจะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง^{๒๒}

ประเด็นที่ ๔ แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง และหน่วยงานใดควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

พบว่าหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ทุกหน่วยงาน^{๒๓}มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐบางหน่วยงานมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง เช่น พัฒนาชุมชนทุกระดับ ได้แก่

- เกษตรตำบล/อำเภอ/จังหวัด
- สาธารณสุขทุกระดับ โดยเฉพาะ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน
- การศึกษานอกโรงเรียน
- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นทุกระดับ
- ผู้นำท้องถิ่นทุกระดับ
- นักพัฒนาชุมชน
- ผู้บริหารสถานศึกษา และนักวิชาการการศึกษา
- กลุ่มพระสงฆ์
- องค์กรเอกชน/ ธุรกิจ
- ผู้ใหญ่บ้าน/ ผู้นำชุมชน/ ชาวบ้าน

โดยในความคิดเห็นกับแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจของชุมชน มองว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาจังหวัดลำปาง จะเห็นได้ว่าจังหวัดลำปางมีศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ที่เป็นระบบ^{๒๔}โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ ไม่ว่าจะเป็น จุดเริ่มต้นในการดำเนินชีวิตในครอบครัว การทำเกษตรกรรมแบบยั่งยืน ซึ่งกลายเป็นบุคคลต้นแบบ โดยแต่ละที่จะมีความโดดเด่นตามบริบทของชุมชน ส่วนหน่วยงานที่จะเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนานั้น ควรจะเริ่มต้นกับประชาชนก่อน เพราะชุมชนจะเข้มแข็งได้ก็ขึ้นอยู่กับตนเองที่สามารถจัดการแก้ไขปัญหาได้โดยยั่งยืน ส่วนการสนับสนุนมองว่าน่าจะเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอนาคตจะต้องรับผิดชอบภาระงานที่จะถ่ายโอนภารกิจจากรัฐบาล ไม่ว่าจะ เป็นงานทางด้านสังคม โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ ความมั่นคง และยังเป็นหน่วยงานที่สามารถประสานส่งต่อไปยังหน่วยงานอื่นได้ ประชาชนในจังหวัดลำปางมีส่วนร่วมในการ

^{๒๒} สัมภาษณ์นางสาวอัจฉรา สวงพงษ์, นักพัฒนาชุมชน ๕ เทศบาลเมืองเขลางค์นคร จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๒๓} สัมภาษณ์นายปฐม ยอดคำ, พัฒนาการอำเภอเมืองลำปาง, วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๒๔} สัมภาษณ์นายโยธิน ชมภูศรี, หัวหน้าส่วนสวัสดิการสังคม อบต.พิชัย จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

พัฒนาชุมชนค่อนข้างอยู่ในวงจำกัด^{๒๕} ทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึง จะพบว่าการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะกระทำได้ดีในบางชุมชน ไม่สามารถนำไปปรับใช้กับชุมชนหากสามารถนำมาพัฒนาชุมชนให้ได้ผลดี ควรมีหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วม ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน สถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนา สถาบันการศึกษา เพื่อให้เกิดการบูรณาการในทุกภาคส่วน

๒. กลุ่มผู้บริหารการศึกษา

ประเด็นที่ ๑ สภาพทั่วไปไม่ว่าจะเป็นจุดดี จุดด้อย และโอกาสต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง

พบว่าจุดเด่น จังหวัดลำปางมีทรัพยากรธรรมชาติมาก^{๒๖} เช่น ถ่านหิน ดินขาว และมีพื้นที่ในการเกษตรกรรมค่อนข้างมาก มีโรงงานอุตสาหกรรมและแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม มีแหล่งโบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เหมาะแก่การพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยว

จุดด้อย จังหวัดลำปางขาดการวางแผนการพัฒนาจังหวัดที่ต่อเนื่อง เนื่องจากมีการเปลี่ยนผู้บริหาร (ผวจ.) ค่อนข้างบ่อย ทำให้การขับเคลื่อนนโยบายไม่เป็นไปตามแผน และมีการเปลี่ยนนโยบายไปตามทัศนคติของผู้ว่า จึงก่อให้เกิดโอกาสของจังหวัดลำปางมีความหลากหลายของทรัพยากรบุคคล มีสถาบันการศึกษาหลายแห่ง มีแหล่งอุตสาหกรรม(แม่เมาะ ปูนซิเมนต์ เป็นต้น) ที่เป็นลูกค้าทางเศรษฐกิจค่อนข้างมาก ดังนั้นจึงเป็นโอกาสที่จะส่งเสริม สนับสนุนทุนสังคมให้มีส่วนร่วมช่วยในการพัฒนาจังหวัด เช่น สินค้าทางการเกษตร ,OTOB เป็นต้นการวิเคราะห์ SWOT^{๒๗} เป็นหลักการวิเคราะห์และวางแผนการทำงานของพัฒนาจังหวัดลำปาง เพื่อให้บรรลุความสำเร็จและมีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งในการวิเคราะห์นั้นต้องวิเคราะห์จากปัจจัยภายใน (Internal analysis) ได้แก่ จุดแข็งและจุดอ่อนของจังหวัด รวมถึงปัจจัยภายนอก (External analysis) ได้แก่ โอกาสและอุปสรรค ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับสังคม การเมือง ประชาชน เศรษฐกิจ เป็นต้น เพราะนอกจากจะสามารถแก้ไขปัญหาภายในและภายนอกจังหวัดได้แล้ว ยังทำให้ประสิทธิภาพการทำงานที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งในกระบวนการวิเคราะห์จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกิดประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาอย่างแท้จริง ประเด็นการวิเคราะห์ปัญหาควรให้ครอบคลุมในทุกๆด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความมั่นคงและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการบริหารจัดการ ซึ่งสภาพทั่วไปในความคิดเห็นจังหวัดลำปางมีศักยภาพและความพร้อมสามารถพัฒนาสู่เป้าหมายการเป็นนครแห่งความสุขได้

ประเด็นที่ ๒ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง

^{๒๕} สัมภาษณ์นางสาวอัจฉรา สงวนพงษ์, นักพัฒนาชุมชน ๕ เทศบาลเมืองเขลางค์นคร จ. ลำปาง, วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๒๖} สัมภาษณ์ดร. ศรีจันทร์รัตน์, ศึกษาพิเศษ สพฐ.ลำปาง, วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๒๗} สัมภาษณ์ผ.ศ.สันติ ช่างเจรจา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง, วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๘.

พบว่าประชาชนเป็นทุนสังคมที่มีอยู่ จึงมีความสำคัญมากในการพัฒนาชุมชน เพราะ บทเรียน วิธีชีวิตต่าง ๆ ของผู้คนทั้งในอดีตและปัจจุบัน^{๒๘} หากคนรุ่นหลังรู้จักนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบท ความเปลี่ยนแปลงของสังคมจะก่อเกิดการพัฒหน้าที่ต่อยอด ให้คุณประโยชน์อย่างยิ่งทั้งต่อตนเองและสังคมในภาพรวมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมต้องเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักคิด^{๒๙} นักพัฒนาด้วยตนเองและการเรียนรู้ร่วมกันขององค์กร/ชุมชนในจังหวัด ต้องยึดหลักสำคัญในการปฏิบัติการที่ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ที่เสมอภาคเท่าเทียมทุกฝ่าย ควรมีความตระหนักในความเป็นเจ้าของ ต้องการคิดเอง ทำเอง กำหนดเอง กำกับกำหนดให้เกิดบทบาทการทำงานที่เหมาะสม ตามศักยภาพ และเป็นที่พอใจร่วมกันทั้งสองฝ่าย การมีส่วนร่วมควรมีอิสระไม่ครอบงำให้อิสรภาพในการคิด และการแสดงออกโดยไม่มีอคติ ให้เปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะความเชื่อมั่นในศักยภาพ ฐานความรู้ ภูมิปัญญา และประวัติศาสตร์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน การมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มในสังคมบนความแตกต่างหลากหลายทั้งด้านฐานะ เพศ วัย สถานะทางสังคม ฯลฯ จะทำให้งานที่ดำเนินไปนั้นไม่กระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งและส่งผลกระทบไปสู่คนทุกส่วนในชุมชน/สังคมอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม สร้างการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ทุกขั้นตอน การดำเนินงานพัฒนาตามโครงการพัฒนาเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมที่แท้จริงควรให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วม ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนกำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การปฏิบัติ การตรวจสอบ ติดตามประเมินผล การสรุปบทเรียน แก้ไขปรับปรุง และรวมทั้งการขยายผล และเผยแพร่ผลสู่สาธารณะ

ประเด็นที่ ๓ ปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคี อาทิเช่น สถาบันครอบครัว , สถาบันการศึกษา, สถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน , องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจในจังหวัดลำปาง และมีหน่วยงานใดที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยพิจารณาถึงปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๓.๑ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความพอประมาณในชุมชน

๓.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความมีเหตุผลในชุมชน

๓.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในชุมชน

ปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

พบว่าปัจจัยและองค์ประกอบมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนอย่างมากเพราะแต่ละสถาบัน/องค์กรมีส่วนช่วยผลักดัน ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาชุมชน เช่น

องค์กรพัฒนาเอกชน -จัดการองค์ความรู้ ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ชุมชน ช่วยเติมเต็มส่วนที่ชุมชนขาด

สถาบันการศึกษา - ร่วมทำวิจัย เป็นแหล่งข้อมูลและที่ปรึกษาของชุมชน , สร้างศักยภาพและสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชน

^{๒๘}สัมภาษณ์. ศรีจันทร์รัตน์ , ศึกษาพิเศษ สพฐ.ลำปาง, วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๒๙}สัมภาษณ์.ศ.สันติ ช่างเจรจา , มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง, วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๘.

สถาบันทางศาสนา - เป็นศูนย์รวมจิตใจเชื่อมสายใยในการพัฒนา ช่วยปลูกฝังทัศนคติ และแนวการปฏิบัติที่ถูกต้อง

สื่อมวลชน - เป็นแกนกลางในการไหลเวียนข้อมูลสารสนเทศ -ใช้สื่อในการให้ความรู้/ สร้างค่านิยมที่ดีแก่ชุมชน

ภาคเอกชน -สนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ และยกระดับภูมิปัญญา ท้องถิ่น ทำวิจัยร่วมกับชุมชน , สนับสนุนทรัพยากร วิทยากร และร่วมรับผิดชอบกับชุมชน

ภาคประชาชน -รวมกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา , ริเริ่มและเป็นแกนนำจัดกิจกรรม

รวมถึงการจัดให้มีมาตรการทางสังคม ติดตาม ตรวจสอบต่างๆ ในชุมชนการมีส่วนร่วม ดังกล่าวในการพัฒนาชุมชนมีหลาย ๆ โครงการที่ทำแล้วประสบความสำเร็จ เช่น โครงการส่งเสริม สนับสนุนการศึกษา ,โครงการพัฒนาเกษตรกร เป็นต้น แต่โครงการเหล่านี้จะขาดความต่อเนื่องและ ยั่งยืน ซึ่งเปลี่ยนไปตามนโยบาย จึงทำให้การพัฒนาชุมชนไม่ได้มาจากปัญหาและความต้องการของ ชุมชนอย่างแท้จริง โดยปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความพอประมาณในชุมชน^{๓๐}ได้แก่ คติ ความคิด ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชนที่อยู่กันอย่าง เอื้ออาทร พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความมีเหตุผลในชุมชนได้แก่ คุณสมบัติของผู้นำชุมชน คุณสมบัติของสมาชิกชุมชนและความเข้มแข็งของชุมชน และปัจจัยที่มีผล ต่อการก่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในชุมชนได้แก่ ความเชื่อทางศาสนา คุณธรรมในการ ดำรงชีวิต การได้รับการสนับสนุนและการยอมรับความพอประมาณแบบทางสายกลางพอดีที่ไม่น้อย เกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ยึดหลักประหยัด อดออม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ โลภ ปลอ่ยวางความมีเหตุผลแบบมีสติ การตัดสินใจที่มีหลักการ ระบบ วิธีการที่เป็นรูปธรรมเป็นไป อย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้อง การสร้างภูมิคุ้มกันแบบมีแบบแผน สร้างเสริม ศักยภาพทางปัญญา เติมความรู้และพัฒนาความคิดอย่างสม่ำเสมอ ปรับเปลี่ยนและประยุกต์ใช้อย่าง เหมาะสม เตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นใน อนาคตทั้งใกล้และไกลตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ดังนั้นการพัฒนาจังหวัดลำปางบนการพัฒนาแบบพหุภาคี^{๓๑} ทุกภาคส่วนควรให้ความสำคัญต่อการ สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นการพัฒนา ที่เน้นกระบวนการมากกว่า รูปแบบ และต้องการความต่อเนื่องในการปฏิบัติ รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่เริ่มจาก ฐาน ทรัพยากรในท้องถิ่น อันเป็นทุนในชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาค ธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ สื่อมวลชน ฯลฯ ที่เข้าใจและมีเป้าหมายการพัฒนาในทิศทาง เดียวกันเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการ ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนา อย่างยั่งยืน ตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ เช่น โครงการแนวทางการทำงานของเครือข่าย สถาบันการศึกษาในจังหวัดลำปางเพื่อสร้างการเรียนรู้และเสริมศักยภาพชุมชนพื้นที่ตำบลนิคมพัฒนา

^{๓๐} สัมภาษณ์ผ.ศ.สันติ ช่างเจรจา , มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง, วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๓๑} สัมภาษณ์ดร. ศรีจันทรัตน์ , ศึกษาพิเศษ สพฐ.ลำปาง, วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๘.

อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง สนับสนุนทุนวิจัยจากสกว.เพื่อท้องถิ่น เป็นต้น โครงการภายใต้การส่งเสริมการพัฒนาในเชิงอบรบแบบให้เปล่าของหน่วยงานรัฐยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ประเด็นที่ ๔ แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง และหน่วยงานใดควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

การมีส่วนร่วมเป็นการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อ และความยึดมั่นของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลา แต่ละยุคแต่ละสมัยอีกด้วย การมีส่วนร่วมจึงเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา เพราะการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และอุทิศตนมากยิ่งขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา^{๓๒} ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง จึงควรเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติการและการแก้ไขปัญหาของตนเองอย่างเข้มแข็ง โดยใช้ศักยภาพของชุมชนร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และได้รับการสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานจากหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง ซึ่งผู้เกี่ยวข้องทุกคนต้องยอมรับว่าการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมของสังคมที่พึงปรารถนานั้น จะต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่จำเป็นจะต้องคำนึงถึงระบบ กลไก โดยการสร้างให้คนมีโอกาสเข้าถึงศักยภาพของตนเอง เศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดควรพัฒนาสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มจากทัศนคติ^{๓๓}-ความคิด-พฤติกรรม-การกระทำโดยเริ่มต้นจากครอบครัวที่เป็นหน่วยเล็กที่สุดของชุมชน ตลอดจนหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาคเศรษฐกิจ ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ในบทบาทที่เกี่ยวข้องทุกด้านทั้งแรงงาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิพิธภัณฑสถาน ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม แหล่งน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ สภาพภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ฯลฯและเป็นทั้งส่วนเสริมให้การพัฒนาศักยภาพของคนดำรงอยู่ต่อไป โดยหน่วยงานที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ได้แก่

- ๑) หน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง
- ๒) หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น
- ๓) หน่วยงานอื่น ได้แก่ องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา สื่อ
- ๔) ภาคเอกชน
- ๕) ภาคประชาชน

๓. กลุ่มพระสงฆ์

^{๓๒} สัมภาษณ์ดร. ศรีจันทร์รัตน์ , ศึกษาพิเศษ สพฐ.ลำปาง, วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๓๓} สัมภาษณ์ผ.ศ.สันติ ช่างเจรจา , มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง, วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๘.

ประเด็นที่ ๑ สภาพทั่วไปไม่ว่าจะเป็นจุดดี จุดด้อย และโอกาสต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง

จากการสัมภาษณ์พบว่าชุมชนจังหวัดลำปางตั้งอยู่ในถิ่นฐานที่เป็นต้นน้ำ^{๓๔}สำคัญที่เอื้อต่อการเพาะปลูกทำการเกษตรแบบยั่งยืนได้ และสามารถพัฒนาชุมชนในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงอนุรักษ์ได้มีประชาชนชาวบ้าน ภูมิปัญญาหลากหลาย เป็นต้นว่า ประชาชนทางการเกษตรทางด้านสมุนไพร ทางการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม ฯลฯ มีบุคคลคน องค์กร ภาคประชาสังคม (NGO) ทำงานด้านการพัฒนาสังคมจำนวนมาก^{๓๕}และการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของบุคคลคน องค์กร ภาคประชาสังคม (NGO) ดังกล่าวมีความหลากหลายครอบคลุมทุกมิติและทุกประเด็นในการพัฒนา^{๓๖}

ถือว่าเป็นทุนทางสังคมที่สามารถนำมาเป็นพลังการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนแบบเศรษฐกิจพอเพียงแบบยั่งยืนได้ อีกทั้งสภาพพื้นที่ของจังหวัดลำปางเป็นศูนย์กลางในระบบขนส่งเชื่อมการค้าการลงทุนไปสู่ภูมิภาคในภาคเหนือตอนบนได้เป็นอย่างดี และมีโอกาสที่จะเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงไปสู่ประชาคมอาเซียนได้มีปัจจัยพื้นฐานในด้านพลังงานไฟฟ้า และแหล่งน้ำได้อย่างพอเพียงในการที่จะรองรับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี แต่ในทางกลับกันมีข้อจำกัดอยู่บ้างในเรื่องภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา พื้นที่ราบลุ่มมีน้อย พื้นที่ประกอบอาชีพของเกษตรกร ส่วนใหญ่จะเป็นพืชไร่ ทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าสูงมีบ่อดินขามาก จึงมีโอกาที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมทางด้านเซรามิกได้มากขาดทำงานขาดการบูรณาการ ทั้งในส่วนของภาคประชาสังคม(NGO) ด้วยกันเอง ตลอดจนถึงระหว่างภาครัฐกับภาคประชาสังคม(NGO) รวมทั้งชาวจังหวัดลำปางส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จึงมีความขัดแย้งในเรื่องศาสนามีน้อยจึงอยู่กันแบบพี่น้อง จึงเป็นเมืองแห่งความสงบโดยพิจารณาการบูรณาการทำงานด้านการพัฒนาสังคมทั้งในส่วนของภาคประชาสังคม(NGO) ด้วยกันเองตลอดจนถึงระหว่างภาครัฐกับภาคประชาสังคม(NGO) มากขึ้นบ้างแล้ว

ประเด็นที่ ๒ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง

พบว่าประชาชนจังหวัดลำปางยังมีความตื่นตัวค่อนข้างน้อยในเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ส่วนใหญ่จะมีความมองว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่จะพัฒนาชุมชน เข้าทำนองที่ว้าวมือ แต่ไม่ร่วมคิด^{๓๗}การพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง มีจุดเด่นอยู่ที่การมี บุคคลคน องค์กร ภาคประชาสังคม (NGO) ที่ทำงานด้านการพัฒนาสังคมจำนวนมากและการทำงานด้านการพัฒนาสังคมของบุคคลคน องค์กร ภาคประชาสังคม (NGO) ดังกล่าว มีความหลากหลายครอบคลุมทุกมิติและทุกประเด็นในการพัฒนา ดังนั้น จากสภาพการนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าประชาชนในจังหวัดลำปางมีความสนใจ หรือมีส่วนร่วมในการการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปางสูงมากทั้งในส่วนของการ

^{๓๔} สัมภาษณ์พระมหานพดล สุวณณเมธี , เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม วัดบรรพตสถิต, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๓๕} สัมภาษณ์พระประพจน์สรวิช ญาณธีโร , ผู้อำนวยการโรงเรียนสุนทรศึกษา เลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอแม่ทะ, วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๓๖} สัมภาษณ์พระสาธิต ธีรปัญญา , เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๓๗} สัมภาษณ์พระมหานพดล สุวณณเมธี , เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม วัดบรรพตสถิต, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๘.

เป็นผู้ดำเนินการด้านการพัฒนา และเป็นผู้เข้าร่วมกระบวนการพัฒนาที่รัฐหรือภาคประชาสังคม (NGO) เป็นผู้จัดขึ้น^{๗๘} การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการการพัฒนาชุมชนเป็นสิ่งสำคัญจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะการมีส่วนร่วมในการการพัฒนาชุมชนของประชาชนดังกล่าว เป็นการบ่งบอกว่าประชาชนได้ยกระดับหรือพัฒนาตนเองจากประชชนมาเป็นพลเมือง คือ ผู้ที่เป็นกำลังในการพัฒนาบ้านเมืองแล้ว

ประเด็นที่ ๓ ปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคี อาทิเช่น สถาบันครอบครัว , สถาบันการศึกษา, สถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน ,องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจในจังหวัดลำปาง และมีหน่วยงานใดที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยพิจารณาถึงปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๓.๑ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความพอประมาณในชุมชน

๓.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความมีเหตุผลในชุมชน

๓.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในชุมชน

ปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแบบพหุภาคีในเขตจังหวัดลำปางยังถือว่ามีความจํานวนน้อยมาก ส่วนมากจะเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ และขึ้นอยู่กับผู้นำ ผู้บริหารของแต่ละคนด้วย ไม่ได้คำนึงถึงยุทธศาสตร์จังหวัด มีกรณีตัวอย่างองค์กรที่พัฒนาแบบพหุภาคีที่ประสบความสำเร็จในด้านเศรษฐกิจพอเพียง สิ่งแวดล้อม ชยะ ที่ บ้านแม่มอก อำเภอเถิน สถาบันแสนตอที่ขับเคลื่อนลดเหล้าในงานศพ^{๗๙} ส่วนการศึกษาก็ไม่ได้ศึกษาเพื่อเรียนรู้ท้องถิ่น แต่เป็นการศึกษาเพื่อแข่งขันกันออกจากชุมชนมากกว่า เป็นการศึกษาเรื่องไกลจากตัวเอง สถาบันศาสนาก็ไม่ได้ปรับตัวเพื่อทำงานเชิงรุก ซึ่งการพัฒนาชุมชน ในจังหวัดลำปางมีจุดต่ออยู่ที่การขาดทำงานขาดการบูรณาการ^{๘๐} ทั้งในส่วนของภาคประชาสังคม(NGO) ด้วยกันเองตลอดจนถึงระหว่างภาครัฐกับภาคประชาสังคม(NGO) ดังนั้น ปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคี อาทิ เช่น สถาบันครอบครัว , สถาบันการศึกษา, สถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน ,องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจในจังหวัดลำปาง จึงมีอยู่น้อย แต่ถึงจะมีอยู่น้อยหรือมีอยู่แบบกระจัดกระจายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีในจังหวัดลำปางก็พอที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนให้จังหวัดลำปางเจริญก้าวหน้าในมิติต่างๆ อยู่มากหน่วยงานที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีในจังหวัดลำปางส่วนมากจะมีองค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาจังหวัดลำปาง ผ่านการจัดทำกิจกรรม

^{๗๘} สัมภาษณ์พระสาธิต ธีรปญโญ , เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๗๙} สัมภาษณ์พระประพนธ์สร้อย ญาณธโร , ผู้อำนวยการโรงเรียนสุนทรศึกษา เลขาธิการรองเจ้าคณะอำเภอแม่ทะ, วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๘

^{๘๐} สัมภาษณ์พระสาธิต ธีรปญโญ , เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๘.

และโครงการต่างๆ ร่วมกัน ส่วนสถาบันศาสนา องค์กรธุรกิจ สถาบันครอบครัว ยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาดังกล่าวเท่าที่ควร

โครงการที่ประสบความสำเร็จกิจกรรมและโครงการต่างๆที่สถาบันครอบครัว , สถาบันการศึกษา, สถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน ,องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจ ในจังหวัดลำปางที่ทำร่วมกันแล้วประสบความสำเร็จที่เห็นได้ชัดมีอยู่หลายโครงการ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างมาแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่าง ๒ โครงการคือ ๑.โครงการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคด้านโทรคมนาคมจังหวัดลำปาง ของศูนย์คุ้มครองสิทธิผู้บริโภคสมาคมชีวิตดีจังหวัดลำปาง ๒.โครงการยุทธศาสตร์ป้องกันและแก้ไขปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเครือข่ายประชาคมงดเหล้าจังหวัดลำปาง เป็นต้นโดยทุกสถาบันทางสังคม ได้แก่ครอบครัว ศาสนา การศึกษา ปกครอง ฯลฯต้องสร้างค่านิยมให้เห็นคุณค่ามากกว่ามูลค่า^{๔๑}สร้างกิจกรรม สร้างโอกาส สร้างพื้นที่ สร้างความรู้ อย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนคนดีให้มีโอกาสได้เป็นผู้นำอย่างต่อเนื่องเพื่อขับเคลื่อนงานพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง

ในทางกลับกันโครงการที่ประสบความสำเร็จกิจกรรมและโครงการต่างๆที่สถาบันครอบครัว , สถาบันการศึกษา, สถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน ,องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจ ในจังหวัดลำปางที่ทำร่วมกันแล้วประสบความสำเร็จที่เห็นได้ชัดมีอยู่หลายโครงการ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างมาแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่าง ๒ โครงการ^{๔๒}คือ ๑.โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันจังหวัดลำปาง ๒.โครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาท้องไม่พร้อมในกลุ่มรุ่นจังหวัดลำปาง เป็นต้น

ประเด็นที่ ๔ แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง และหน่วยงานใดควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

พบว่า การขัดเกลาทงจิตใจโดยใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา^{๔๓} อาทิเช่น หลักมกน้อย สันโดษ หลักโภชนมัตตัญญูตา หลักปาริสุทธิศีล ๔ เป็นต้น มาสอดแทรกให้ประชาชนนำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวัน สามารถเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความพอประมาณในชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยมีสถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน ,องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ,สถาบันการศึกษา ร่วมมือกัน เป็นกลไกในการขับเคลื่อน แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าองค์กรดังกล่าวข้างต้นในจังหวัดลำปางยังไม่ร่วมมือกันเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิดความพอประมาณในชุมชนได้เท่าที่ควร ซึ่งการขัดเกลาทงจิตใจโดยใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา อาทิเช่น หลักอปริหานิยธรรม ๗ ประการ บูรณาการกับหลักประชาธิปไตย เป็นต้น มาสอดแทรกให้ประชาชนนำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวัน สามารถเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความมี

^{๔๑} สัมภาษณ์พระประพนธ์สร้อย ญาณธีโร , ผู้อำนวยการโรงเรียนสุนทรศึกษา เลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอแม่ทะ, วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๘

^{๔๒} สัมภาษณ์พระมหานพดล สุวณณเมธี , เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม วัดบรรพตสถิต, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๔๓} สัมภาษณ์พระสาธิต ธีรปญโญ , เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๘.

เหตุผลในชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยมีสถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, สถาบันการศึกษา ร่วมมือกัน เป็นกลไกในการขับเคลื่อน แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า องค์กรดังกล่าวข้างต้นในจังหวัดลำปางยังไม่ร่วมมือกันเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิดความมีเหตุผลในชุมชนได้เป็นอย่างดี อันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในชุมชนการร่วมตัวกันตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์^{๔๔} เอาเงินที่ร่วมกันมาเป็นสวัสดิการดูแลรักษาพยาบาลผู้ป่วยฉุกเฉิน เอามาลงทุนในรูปแบบสหกรณ์ออมทรัพย์ และการเป็นผู้ผลิตทุกอย่างที่ใช้ใช้ทุกอย่างที่ผลิต ปลูกทุกอย่างที่กินกินทุกอย่างปลูก ตลอดจนถึงการทำบัญชีครัวเรือน การออม เป็นต้น โดยมีสถาบันครอบครัว, สถาบันการศึกษา, สถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจ ร่วมกันเป็นผู้ผลักดันหนุนเสริมสามารถเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยสถาบันการศึกษากับชุมชนต้องบูรณาการหลักสูตรการเรียนการสอนแบบเรียนรู้ใช้ชุมชนเป็นฐานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเอาจริงเอาจังในการขับเคลื่อนการพัฒนาโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา^{๔๕} องค์กรทางธุรกิจต้องสนับสนุนส่งเสริมผลิตผลอันเกิดจากเศรษฐกิจแบบพอเพียง รวมทั้งสถาบันศาสนาต้องสร้างสอนจิตสำนึกและศรัทธาในแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังและต่อเนื่องซึ่งอาจจะมีภารกิจกรรมการร่วมตัวกันตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เอาเงินที่ร่วมกันมาเป็นสวัสดิการดูแลรักษาพยาบาลผู้ป่วยฉุกเฉิน เอามาลงทุนในรูปแบบสหกรณ์ออมทรัพย์ และการเป็นผู้ผลิตทุกอย่างที่ใช้ใช้ทุกอย่างที่ผลิต ปลูกทุกอย่างที่กินกินทุกอย่างปลูก^{๔๖} ตลอดจนถึงการทำบัญชีครัวเรือน การออม หรือการเข้าโครงการชุมชนพอเพียง ครอบครัวพอเพียงของรัฐบาล เป็นต้น โดยมีสถาบันครอบครัว, สถาบันการศึกษา, สถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจ ร่วมกันเป็นผู้ผลักดันหนุนเสริม เป็นสามารถเป็นแนวทางของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางได้เป็นอย่างดี

๔. กลุ่มเอกชน

ประเด็นที่ ๑ สภาพทั่วไปไม่ว่าจะเป็นจุดดี จุดด้อย และโอกาสต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง

จากการสัมภาษณ์พบว่าโอกาสในการพัฒนาชุมชนรากหญ้าหรือผู้มีรายได้น้อย ชุมชนส่วนใหญ่มักจะฝากความหวังกับหน่วยงานภาครัฐ^{๔๗} มากกว่าสร้างศักยภาพและหาโอกาสให้ตนเอง ดังนั้นเมื่อรอโอกาสการสนับสนุนจากภาครัฐเพียงอย่างเดียวการพัฒนาแบบต่อเนื่องและยั่งยืนจึงเกิดขึ้นยาก

^{๔๔} สัมภาษณ์พระสาธิต ธีรพลโณ, เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๔๕} สัมภาษณ์พระประพจน์สรวิช ญาณธีโร, ผู้อำนวยการโรงเรียนสุนทรศึกษา เลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอแม่ทะ, วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๘

^{๔๖} สัมภาษณ์พระมหานพพล สุวณณเมธี, เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม วัดบรรพตสถิต, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๔๗} สัมภาษณ์นางจารุวรรณ คำเมือง, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง, วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘.

หากแม้แต่ขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละปีงบประมาณของแต่ละหน่วยงานที่รับผิดชอบ และจะมีสักกี่หน่วยงานที่มุ่งหวังสร้างคนโดยให้ปัญญาในการพัฒนา มิใช่เพียงแค่ทำตามแนวนโยบาย ละลายงบ และก็จบด้วยการสรุปประเมินผล ในปีต่อไปมีงบใหม่ นโยบายใหม่ก็ไปทำที่ใหม่โดยไม่ได้ติดตามผลว่า โครงการในปีก่อนหน้าก่อให้เกิดการพัฒนาหรือไม่ และชาวบ้านขาดเหลือหรือต้องการต่อยอดอะไร ซึ่งโอกาสการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐหาได้น้อยมากดังนั้นแนวทางที่จะทำอย่างไรให้คนในชุมชนลุกขึ้นมารวมกลุ่มและสู้เพื่อสร้างโอกาสให้ตนเอง” โดยไม่ต้องหวังรอรับการสนับสนุนจากภาครัฐหรือหน่วยงานภายนอกเพียงอย่างเดียว และจะอย่างไรให้คนรุ่นใหม่มีโอกาสได้กลับมาพัฒนาชุมชนตามแนวคิดของคน Generation Y เนื่องจากการพัฒนาต้องพัฒนาให้เหมาะสมตรงตามยุคตามสมัยด้วย ผู้คนถึงจะมีภูมิคุ้มกันและเอาตัวรอดได้ หากก้มหน้าพัฒนาโดยไม่สนใจเรียนรู้โลกภายนอกด้วยอาจจะเสียเวลาเปล่า นอกจากนี้ข้าพเจ้าคิดว่าจุดเริ่มต้นแรกของการพัฒนาสิ่งอื่นใดและสำคัญมากคือ “การพัฒนาความคิดคน” และการฝึกทักษะการคิด ทั้งระบบการศึกษาไทยและระบบผู้เกี่ยวข้องเคารพผู้ใหญ่ควรเปิดโอกาสให้คนที่ถูกมองว่าเป็นเด็กหรือผู้น้อยได้มีโอกาสคิดและลองทำในสิ่งที่คิดมากขึ้นโดยไม่ถูกกล่าวหาว่าดื้อรั้นหรือไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่เพราะมีความคิดที่แตกต่าง หากให้คนใน Generation Y ได้มาทำงานร่วมกัน โดยคน Generation X ให้โอกาสได้คิดต่าง ลองทำสนับสนุน และเสนอแนะอาจจะเกิดการพัฒนารูปแบบสร้างสรรค์และเป็นการพัฒนาแบบยืดหยุ่นตามยุคสมัยก็เป็นได้ สำหรับจุดเด่น มีความพยายามของบุคคลและกลุ่มจิตอาสาเข้ามาพัฒนาด้วยใจ^{๔๘} แต่ขาดทุนและการสนับสนุน ทั้งด้านวิชาชีพ และทั่วไป ไป Erกลุ่มเรายังมอຍพญาແ່ WE LOVE THE KING WE LOVE LAMPANG แต่ต้องหางบประมาณ และกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มเอง ทางการไม่สนับสนุน กลัวผู้อื่นมีผลงานมากกว่า แต่กลุ่มต่างๆ อยู่ด้วยใจ อยู่ด้วยเป็นภาระหน้าที่ ที่มีต่อตนเองและสังคม เห็นหลายๆกลุ่ม มีอยู่หลากหลายซึ่งจ.ลำปางมีงบประมาณเพื่อพัฒนาจากกองทุนพัฒนารอบโรงไฟฟ้าคนละ 1,500,000 บาท 1 ปีละ 400 ล้านบาท แต่กระบวนการมีส่วนร่วมล้มเหลวเงินไม่มีผลงานแม้แต่จะเข้าหุ เข้าตาแทบไม่ได้ยินและจุดด้อย ราชการ ผู้นำชุมชนผู้นำทั้งระบบ สส. สว. สจ. ไม่มีวิสัยทัศน์ที่จะให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม จากแรงกายแรงใจที่จะมาพัฒนา จากประสบการณ์ตรง สิ่งที่ราชการต้องการจากประชาชน คือ เปิดป้าย ถ่ายรูปเป็นอันจบพิธี ต่างคนต่างทำ ทุกกลุ่มทั้งภาคการศึกษา กลุ่มศาสนา กลุ่มอาชีพ นักการเมือง ไม่มีกลุ่มที่ยั่งยืน โดดเด่นเหมือนจังหวัดอื่นๆ

ประเด็นที่ ๒ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง

พบว่าประชาชนไม่มีส่วนร่วมแม้แต่คิดเพราะราชการ และผู้นำคิดให้ ทำ เทศกาล ต่างๆ ทำตามนโยบายผู้นำชาวบ้าน ชุมชนก็ไม่มีส่วนร่วม ภาษาชาวบ้านเวลาเขามีงาน เกาะรั้งดูเท่านั้น สงกรานต์ ลอยกระทง ฯลฯ ทำกันเองดูกันเอง ของคณะทำงาน คนมาร่วมงานนับจำนวนได้^{๔๙} ประชาชนในชนบทน้อยคนนักที่จะกล้าลุกขึ้นมาเป็นแกนนำทางความคิดอย่างมั่นใจและไม่ประหมา ทั้งๆที่ยังมีชาวบ้านอีกหลายคนที่มีความคิดที่ดีและเป็นสิ่งที่คิดออกมาด้วยความจริงใจไม่มี

^{๔๘} สัมภาษณ์นายวาจิส กันทะวัง , อาจารย์มหาวิทยาลัยสวนดุสิต , วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๔๙} สัมภาษณ์นายวาจิส กันทะวัง , อาจารย์มหาวิทยาลัยสวนดุสิต , วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๘.

ผลประโยชน์แอบแฝง แต่ด้วยหลายสาเหตุที่ทำให้เขาไม่มั่นใจและไม่กล้าแสดงความคิดเห็นออกมา หนึ่งในสาเหตุใหญ่ที่สำคัญคือสังคมไทยมักจะยกย่องผู้ที่มีหน้ามีตา มีตำแหน่งทางสังคม^{๕๐} มีการศึกษาฐานะร่ำรวย ดังนั้นเมื่อชาวบ้านเห็นผู้คนเหล่านี้ (หน่วยงานราชการหรือหน่วยงานภายนอก) เดินเข้ามาจึงไม่กล้า ไม่มั่นใจที่จะพูดความคิดของตนและเชื่อมั่นในความคิดของคนเหล่านั้นโดยไม่คิดที่จะ Criticize ต่อด้วยความเชื่อที่ว่าเขาการศึกษาสูงกว่าและเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ ดังนั้นข้อเสนอแนะคือเมื่อต้องการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนต้องหาแนวทางสร้างความมั่นใจและแรงกระตุ้นให้ชาวบ้านคิดและกล้าสื่อสารออกมา

ประเด็นที่ ๓ ปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคี อาทิเช่น สถาบันครอบครัว , สถาบันการศึกษา, สถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน ,องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจในจังหวัดลำปาง และมีหน่วยงานใดที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยพิจารณาถึงปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๓.๑ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความพอประมาณในชุมชน

๓.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความมีเหตุผลในชุมชน

๓.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในชุมชน

พบว่าการพัฒนาทุกประเภทจำเป็นที่จะต้องมีความสัมพันธ์และเครือข่ายเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อีกทั้งเพื่อการช่วยเหลือและเติมเต็มให้กันละกัน ในมุมมองของข้าพเจ้าสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมากเพราะเป็นสถาบันแรกที่สร้างคนให้กับสังคม^{๕๑} หากสถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกัน หนึ่งในสมาชิกครอบครัวก็มีพลังที่จะมาช่วยระดมปัญญาและกำลังที่จะขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาในชุมชนของตนเองต่อไป เพราะเปรียบได้ว่าชุมชนเป็นเหมือนสถาบันครอบครัวระดับ Macro และครัวเรือนในชุมชนเป็นสถาบันครอบครัวระดับ Micro หากระดับ Micro เข้มแข็ง ระดับ Macro ก็ง่ายต่อการพัฒนาให้เข้มแข็งได้ด้วยเช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้นหากสร้างสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็งได้ การพัฒนาชุมชนก็คงจะไม่รอโอกาสจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว แต่มีศักยภาพพอที่จะขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาได้ด้วยตนเองข้าราชการหรือผู้มีส่วนได้เสียจากโครงการทำโครงการเอง จ้างเอง ประเมินเอง ยังไม่มีการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมหรือช่วยเหลือกันพร้อมๆกัน กลุ่มแต่ละกลุ่มก็จะมีไฟ ตอนก่อตั้งได้เกิน 3 ปี – 5 ปี ก็จะมอดไม่เห็นแม้แต่ควัน กลุ่มรักครอบครัวของ สสส. ผู้สูงอายุ กลุ่มผู้ทำที่ทำได้ยาวหน่อยก็อาศัยงบประมาณมากกว่าผลประโยชน์ของการพัฒนาจริงๆ เช่น กลุ่มรักษาสีงแวดล้อม จ. ลำปาง กลุ่มพัฒนาอาชีพหมู่บ้าน หรือ พัฒนาชุมชน ข้าราชการคิดว่าเงินอยู่ที่ตัวเอง ตัวเองใหญ่สุดทำให้การพัฒนา 30 – 40 ปี ที่มองเห็นกับไม่มีโอกาส ในขณะที่สถาบันศาสนา ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ถูกนำมาใช้ ใช้หลักคิดเศรษฐศาสตร์แบบ

^{๕๐}สัมภาษณ์นางจรรุวรรณ คำเมือง , มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง, วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๕๑}สัมภาษณ์นางจรรุวรรณ คำเมือง , มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง, วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘.

ตะวันตกคิด เช่น เวลาทีมงานก็จัดซื้อข้าวกล่องแจกกระบอกโรงเรียน หรือห่อข้าวมากินด้วยกันแบ่งกันมีน้อยมาก ปัจจุบันเห็นกลุ่ม WE LOVE LAMPANG^{๕๒} ห่อข้าวมากินด้วยกันมาแบ่งกัน และทำงาน 6 – 7 ปี โดยไม่มีงบประมาณสักบาทเดียว สำหรับจุดต่อๆ ความอิจฉากัน ไม่อยากให้ผู้อื่นประสบความสำเร็จ ใสร้าย ป้ายสีกันของกลุ่มต่างๆ ก็ทำให้ ไม่ได้ยิน ไม่ได้เห็น ไม่ได้ฟัง ความดีของกลุ่มอื่นๆ

จะเห็นได้ว่าในยุคปัจจุบันมีการแข่งขันสูงมาก ในขณะที่ยุคสมัยเปลี่ยนไป แต่ความคิดและวิถีชีวิตของคนยังไม่เปลี่ยนทำให้คนส่วนใหญ่เป็นเพียงผู้รับหรือผู้บริโภค แต่ไม่ได้คิดต่อ^{๕๓} สุดท้ายเราจึงกลายเป็นผู้วิ่งตามกระแสโลก ไม่ได้วิ่งเท่าทันหรือนำกระแสโลก จนทำให้ความพอเพียงหรือความพอประมาณเกิดขึ้นได้ยาก อีกปัจจัยคือการยึดติดกับสิ่งเดิมๆ วิถีเดิมๆ มากเกินไปโดยไม่เรียนรู้โลกภายนอกทำให้ไม่มีภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตหรือไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปได้ ท้ายที่สุดตกเป็นเหยื่อของทุกกระแสสังคมที่เข้ามา ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ค่าครองชีพสูง ในขณะที่รายได้ต่ำ ค่าเลี้ยงดูและส่งเสริมการศึกษาบุตร เป็นต้นโดยมีส่วนร่วม ภายใต้เศรษฐกิจพอเพียง 1. ปัจจัยพอประมาณ 2. เหตุผล 3. การสร้างภูมิคุ้มกันเกิดซึ่งพิจารณาได้ว่า การมีส่วนร่วมทำในปฏิบัติ นั้นประชาชนส่วนน้อยไม่ถึง 5% ของประชากรทั้งหมด ของจังหวัดที่เข้าใจ ในเงื่อนไขของการพัฒนาทั้ง 3 ข้อแต่ถ้าตามระบบราชการ รายงาน หรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องในการรายงาน จะพบว่าตอบ 80 – 100% ที่ชาวบ้านประชาชนมีส่วนร่วม^{๕๔} จะเห็นได้ว่าถ้าจะศึกษาดูงาน ดูครอบครัว ดูโรงเรียน ที่ได้รับรางวัลดีเด่นเขตชูเกียรติ เศรษฐกิจพอเพียง แทบจะไม่ได้ไม่มีเลย รายงานระบบราชการได้เป็นจังหวัดพอเพียง เป็นนครแห่งความพอเพียง แล้วตอนนี้ถ้าท่านจะเข้าไปดูงานศึกษาได้เลย เหมือนเดินไปจ่ายของในตลาดสด นั้นไม่มี แสดงว่า ความเป็นจริงไม่ได้เกิด การพัฒนารู้ แต่ พัฒนาการ และ คนทำงานอยู่ 2 ฝ่าย ชาวบ้านในหมู่บ้านที่โครงการตั้งอยู่ ไม่มีส่วนร่วม กระบวนการมีส่วนร่วม 50% และน้อยกว่านั้นมากๆ

ประเด็นที่ ๔ แนวทางของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง และหน่วยงานใดควรจะสามารถร่วมมือในการพัฒนา

พบว่าทุกหน่วยงานควรสร้างนโยบายและสนับสนุนชาวบ้านไปในทิศทางเดียวกันหรือให้มีความสอดคล้องกัน นอกจากนี้ควรเริ่มต้นพัฒนาสถาบันครอบครัวของแต่ละครัวเรือนให้มีความเข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกัน สามารถปรับตัวยืดหยุ่นตามยุคสมัย^{๕๕} โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรม^{๕๖} ตั้งแต่เริ่มโครงการและมีกิจกรรมต่อเนื่องโดยใช้ผู้นำตามธรรมชาติ กับผู้นำในโครงการปกครอง และระบบราชการอย่างจริงจัง และจริงจัง รวมทั้งสนับสนุนให้

^{๕๒} สัมภาษณ์นายวาจิส กันทะวัง , อาจารย์มหาวิทยาลัยสวนดุสิต , วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๕๓} สัมภาษณ์นางจรรุวรรณ คำเมือง , มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง, วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๕๔} สัมภาษณ์นายวาจิส กันทะวัง , อาจารย์มหาวิทยาลัยสวนดุสิต , วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๕๕} สัมภาษณ์นายวาจิส กันทะวัง , อาจารย์มหาวิทยาลัยสวนดุสิต , วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๕๖} สัมภาษณ์นางจรรุวรรณ คำเมือง , มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาลำปาง, วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘.

ผู้ที่ทำอยู่แล้วมีเวทีและพื้นที่ในการประชาสัมพันธ์ผลงานของกลุ่ม ส่วนที่ทำในระบบ ก็ทำไปส่วนที่อยู่นอกเหนือจากการช่วยเหลือของรัฐ (นอกงบประมาณ) ควรมีการนำเสนออย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยทุกภาคส่วนทั้งรัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา หันมาพูดคุยกันทั้งระดับผู้นำองค์กรและผู้ที่อยู่ในการปฏิบัติ ไม่ได้อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง มีความรับผิดชอบแล

๕ กลุ่มผู้ใหญ่บ้าน/ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน

ประเด็นที่ ๑ สภาพทั่วไปไม่ว่าจะเป็นจุดดี จุดด้อย และโอกาสต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักพบว่าข้อดีหรือจุดเด่น^{๕๗} ซึ่งเป็นศักยภาพที่มีอยู่ในพื้นที่จังหวัดลำปาง มาเป็นเครื่องมือในพัฒนาชุมชน จะทำให้เข้มแข็ง และยั่งยืน ยิ่งหากมีโอกาสด้านต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยง จะทำให้เกิดประโยชน์ แต่การพัฒนาชุมชน และประชาชนในแต่ละพื้นที่ชัดเจน เป็นรูปธรรมได้ หากแต่ ข้อเสีย หรือจุดด้อยของพื้นที่จังหวัดลำปาง ต้องพยายามหาต้นเหตุของปัญหา หรือปัจจัยที่ทำให้เกิดจุดด้อย ข้อเสีย แต่สามารถแก้ไขได้เช่นกัน หากนำโอกาสที่จังหวัดลำปางมีอยู่ มาเสริมสร้าง และปรับแก้ไข จุดด้อย จะทำให้กลายเป็นจุดเด่นได้ต่อไป รวมทั้งมีการยกระดับชุมชนด้านคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น^{๕๘}มีการช่วยเหลืองบประมาณจากหน่วยงานของรัฐบาล เช่น จาก อ.บ.ต., เทศบาลตำบล, เทศบาลเมือง โดยการเขียนโครงการเสนอขึ้นไปยังหน่วยงานต่าง ๆ เพื่ออนุมัติงบประมาณ รวมทั้งจังหวัดยังมีสถานที่แหล่งประวัติศาสตร์^{๕๙}โบราณวัตถุเก่าแก่ธรรมชาติและสิ่งแวดลอมมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองคนลำปางมีอัธยาศัยไมตรีดี มีแหล่งท่องเที่ยวอยู่หลายแห่งรวมทั้งเป็นจุดศูนย์กลางต้อนรับประเทศเพื่อนบ้าน การเปิดประชาคมอาเซียน และจุดพักรับสินค้า

ในขณะที่ข้อจำกัดในการพัฒนาขาดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านอย่างแท้จริงการทำงานยังขาดการบูรณาการ^{๖๐} และการมีส่วนร่วมมีแต่คนคิด ไม่มีมีคนทำ และลงมือปฏิบัติหน่วยงานทุกภาคส่วนยังทำงานของใครของมันอยู่และเมื่อทำโครงการไปแล้วต้องมีการประเมินความสำเร็จในโครงการนั้น ๆ ได้ผลมากน้อยเพียงไร เมื่อมีปัญหาจึงหาทางแก้ไขและติดตามโครงการต่าง ๆ ให้ได้ผลเป็น

^{๕๗} สัมภาษณ์ดร.อาภากร ปัญญา , ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล เทศบาลวังดิน, วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๕๘} สัมภาษณ์นางสุทธิณา พรมมูล , ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านพรประสิทธิ์ ต.บ่อแก้ว อ.เมือง จ.ลำปาง, วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๕๙} สัมภาษณ์นายบุญเรือน เฒ่าคำ , ผู้ใหญ่บ้านสามขา ต. หัวเสือ อ.แม่ทะ จ.ลำปาง, วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๖๐} สัมภาษณ์นางสุทธิณา พรมมูล , ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านพรประสิทธิ์ ต.บ่อแก้ว อ.เมือง จ.ลำปาง, วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๘.

รูปธรรม พร้อมโปร่งใส และตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน^{๖๑} โดยชุมชนบางครอบครัวไม่มีพื้นที่ทำกิน ต้องไปเช่าพื้นที่มาทำโครงการทำให้เกิดเพิ่มรายจ่าย และหาวิธีทำอย่างไรเพื่อให้ชุมชนมีความสนใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้มีโอกาสในการเป็นจุดศูนย์กลางพักสินค้าของการเปิด AEC ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายสามารถพัฒนาและสร้างรายได้ให้กับชุมชนมีสินค้า OTOP ที่โด่งดัง เช่น เซรามิก แกะสลัก และอื่น ๆ อีกมากมาย

ประเด็นที่ ๒ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง

เป็นสิ่งที่ดีที่ให้ชาวบ้านและชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองลำปาง สร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด ความเป็นเจ้าของของหวงแหน^{๖๒} โดยจังหวัดลำปาง มีกลุ่ม องค์กร มากมาย ที่ขับเคลื่อนงานด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสาธารณสุข ด้านแรงงาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง และอีกหลายด้าน ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มีจิตอาสา รักบ้านรักเมือง ของตนเอง จึงเกิดการรวมตัวทำสิ่งดี ๆ แก่ตนเอง และสังคม คนอาสาจะเข้าถึงปัญหาชาวบ้านได้ดีกว่า ภาครัฐ จึงทำให้เกิด อาสาสมัคร ในแต่ละหน่วยงาน เช่น โรงพยาบาล จะมี อสม. / พัฒนาสังคมฯ จะมี อพม. / พัฒนาชุมชน จะมี อพช. / แรงงาน จะมี อสร. และอื่นๆ เพื่อให้คนอาสาทำงานให้พื้นที่ได้ข้อมูลเชิงลึก แก้ปัญหาตรงจุด^{๖๓}รวมทั้งชาวลำปาง ส่วนใหญ่เป็นคนทำงานและมีรายได้ เวลาผู้นำชุมชนเรียกประชุมแต่ละครั้งมักจะไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร แต่มีการร่วมมือดีมาก และทำให้หมู่บ้านนั้น ๆ พัฒนาดียิ่งขึ้น แต่อยู่อย่างเพียงพอ ทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนรู้จักเก็บออม และเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวและประชาชนนั้น ๆ โดยเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัวของชาวจังหวัดลำปาง ยังคงเป็นสถาบันที่อบอุ่นคงความเป็นครอบครัวไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ถึงแม้ว่าในยุคสมัยการแข่งขันทุกด้านจะมีความสูงและรวดเร็วยิ่งนักก็ตาม หรือแม้แต่ข้อมูล ซึ่งถือว่า ยุคนี้เป็นข้อมูลข่าวสารเป็นยุคแห่งการเรียนรู้การแข่งขันที่สูงก็ตามแต่สถาบันครอบครัวในการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในครอบครัวชุมชนจังหวัดลำปาง ก็ยังคงมีวัฒนธรรมที่มีความเชื่อฟังต่อบิดามารดา ผู้เฒ่าผู้แก่ ในการบอก ชี้แนะ ให้ทำตามกันเช่น หากมีกรณีขอมติอันใดอันหนึ่งในชุมชน เพื่อผลักดันต้องฟังมามติทั้งครอบครัวนั้น ผู้เป็นบุตรก็จะเชื่อฟังผู้เป็นบิดาหรือมารดา บอกกว่าให้เป็นไปตามนั้นในการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีอันเป็นปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสถาบันครอบครัวคือ ความเชื่อ ความรัก และวัฒนธรรมที่สืบสานมาตั้งแต่บรรพบุรุษซึ่งประชาชนต้องแสวงหาความรู้ ประสบการณ์ ตลอดทั้งการให้แนวทาง หลักความเชื่อ ศาสนา การมีธรรมะประกอบในการตัดสินใจเสนอ /แสดง/ แนวคิด ภาคปฏิบัติในการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ การยังคงยึดหลักของการใช้หลักธรรมคำสอนศาสนาและการใช้ความรู้จากสถาบันการศึกษาในการมีส่วนร่วมของการพัฒนาในขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กร ธุรกิจจังหวัดลำปาง ส่วนมากโดยภาพรวมปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนจังหวัดลำปางมี

^{๖๑} สัมภาษณ์ ดร.อาภากร ปัญญา , ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล เทศบาลวังดิน, วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๖๒} สัมภาษณ์ นายบุญเรือน เฒ่าคำ , ผู้ใหญ่บ้านสามขา ต. หัวเสือ อ.แม่ทะ จ.ลำปาง, วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๖๓} สัมภาษณ์ ดร.อาภากร ปัญญา , ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล เทศบาลวังดิน, วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

ส่วนร่วมในการพัฒนา คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ภาคองค์กรพัฒนาได้กำหนดขึ้นและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้นั้นเป็นแนวทางที่ชุมชนรู้สึกได้ว่ามีความพึงพอใจ มากกว่า การมีส่วนร่วมแบบอภิปรายทางการหรือข้อมูลเชิงลึก จากที่กล่าวมาข้างต้นปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ “คน” ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมากน้อยขนาดไหน ส่วนใหญ่ไม่ได้คิดพึ่งตัวเองเลย คิดแต่พึ่งคนอื่นยึดติดระบบสงเคราะห์ให้คนอื่นช่วย หรือองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดข้อมูลหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักการ พอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันของชุมชน คนเรารู้วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมของตนเอง ของชุมชน แต่หันไปอิงตามกระแสวัตถุนิยม ความเจริญเทคโนโลยี สื่อต่าง ๆ เลยหลุดจากฐานเดิมไปเข้าสู่สังคมเมือง อยู่ตัวใครตัวมัน^{๖๔} เห็นแก่ตัวกันมากขึ้น ใครดีใครได้ มียวสาได้สาวเอาทำให้มีปัญหาเกิดขึ้นมาเต็มพื้นที่

ประเด็นที่ ๓ ปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคี อาทิเช่น สถาบันครอบครัว , สถาบันการศึกษา, สถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจในจังหวัดลำปาง และมีหน่วยงานใดที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยพิจารณาถึงปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการประยุกต์ใช้หลักธรรมของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๓.๑ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความพอประมาณในชุมชน

๓.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความมีเหตุผลในชุมชน

๓.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในชุมชนด้วยหลักธรรม

พบว่าปัจจัยหลักสำคัญ และองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ สถาบันครอบครัว ชุมชนเข้มแข็ง ถ้าครอบครัวอ่อนแอก็ไปไม่รอด^{๖๕} สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา องค์กรพัฒนาชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจในจังหวัดลำปาง ถ้าทุกองค์กรรวมพลังรวมกันได้เป้าหมายคือ ลำปางแห่งความสุขตามนโยบายผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถทำได้ไม่ยาก อยากเห็นทุกองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมทำวิเคราะห้และลงมือทำร่วมกัน ยกตัวอย่างเช่น ถ้าทำจริงที่บ้านสามขาทำกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ตำบลสามขา ชาวบ้านมีเงินออมของตัวเอง จัดสวัสดิการได้จิตสำนึกความเจ้าของเกิด และความภาคภูมิใจ พึ่งตัวเอง โครงการล้มเหลวนี่ส่วนใหญ่จะเป็นโครงการของภาครัฐ คิดให้คนอื่นทำ ทำตามนโยบาย พอโครงการจบก็จบตามโครงการไม่ได้ต่อยอด แต่ของชาวบ้านมีการติดต่ออยู่ตลอดเวลาโดยทุกภาคีจะมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน ต่างทำงาน ตามงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด และให้ได้ผลงานตามตัวชี้วัด บางองค์กรจะทำต่อเนื่องทุกปี เพื่อความเข้มแข็ง และกระตุ้นความร่วมมือของชาวบ้าน แต่บางองค์กรหากไม่มีงบประมาณ ก็ไม่พยายามที่จะบูรณาการงานกับหน่วยงานอื่น ไม่อยากถูกตำหนิ ซึ่งปรากฏให้

^{๖๔}สัมภาษณ์นายบุญเรือน เฒ่าคำ , ผู้ใหญ่บ้านสามขา ต. หัวเสือ อ.แม่ทะ จ.ลำปาง, วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๖๕}สัมภาษณ์นางสุทธิณา พรหมมูล , ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านพรประสิทธิ์ ต.บ่อแฮ้ว อ.เมือง จ.ลำปาง, วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๘.

เห็นเป็นจำนวนมาก จัดตั้งเป็นสมาคม มูลนิธิ สภา สถาบัน ต่างๆ ลงตรวจสอบจริงๆ จะพบว่า มีแต่ชื่อ ไม่มีงบประมาณ และไม่ดำเนินงาน รวมทั้งมีหน่วยงานใดที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ช่วง คสช. จะมี กองทัพ เข้ามาทำงานในพื้นที่ และดูแลทุกข์สุขประชาชน รวมถึงการอบรมอาชีพ การบริหารด้าน คุณภาพชีวิต พร้อมแสดงให้เห็นถึงโครงการที่ประสบความสำเร็จ และล้มเหลว โครงการที่ประสบความสำเร็จ คือ โครงการที่มาจากความต้องการของชาวบ้านจริงๆ โดยชาวบ้านเป็นคณะกรรมการ ดำเนินการด้วย ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดโครงการ เช่น โครงการแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง ตามสภาพพื้นที่ เพราะ ทุกคนเห็นปัญหาร่วมกัน ช่วยกันออกความคิดเห็น จนสามารถร่วมหาแนวทางแก้ไขได้ ประสบ ความสำเร็จ ร่วมมือ ร่วมไม้ ร่วมตักตสันใจ ร่วมรับประโยชน์

ในขณะที่โครงการที่ล้มเหลว จะเป็นโครงการตามนโยบายของแต่ละหน่วยงานที่มีความ ต้องการจะส่งเสริม หรือแก้ไขปัญหมาให้ชาวบ้าน แต่ไม่ตรงกับความต้องการ เช่น การส่งเสริมการแปรรู ผลิตผลผลิตทางการเกษตร ลงพื้นที่ประชุมกับกลุ่มแม่บ้าน ให้เชิญสมาชิกกลุ่มมาอบรมรับฟังความรู้ และลงมือปฏิบัติ^{๖๖} ตามแผนงานโครงการฯ แต่วิชาหรือองค์ความรู้ที่ให้ชาวบ้าน ไม่ครบวงจร สอนแต่ การผลิต แต่ไม่สอนการตลาด ทักษะการนำเสนอสินค้า ไม่มีการต่อยอด จึงทำให้โครงการนี้ ล้มเหลว ซึ่งถ้าชาวบ้านทราบความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ถูกต้องและชัดเจน หรือไม่เพียงใด เพราะหน่วยงานที่ลงทำงานในพื้นที่ จะบอกเพียงว่าต้องอยู่อย่างพอเพียง แค่นั้น คือพอเพียงของแต่ละคน ส่วนใหญ่จะนำครอบครัวที่ประสบความสำเร็จมาเป็นตัวอย่าง เพื่อเสริมแรงให้ชาวบ้านเกิด ความต้องการจะทำและดำเนินชีวิตตามแบบอย่างที่ดี แต่ลืมไปว่าพื้นฐานความรู้ ความนึกคิด ฐานะ ครอบครัวยุค การปลูกฝัง การเลี้ยงดู แตกต่างกันไป ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีหลายแง่มุมที่สามารถจะ นำมาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตได้ แต่ส่วนใหญ่ จะเน้นไปภาคเกษตรมากกว่า การจัดการพื้นที่ เพาะปลูก ฉะนั้น คนที่ไม่ได้อยู่ภาคเกษตร จะถูกละเลยจะพหุภาคี และจะไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนา ชุมชน เพราะไม่เกี่ยวกับตัวเขาเอง เขาไม่ได้รับประโยชน์ ไม่ให้ความสนใจ^{๖๗} ไม่ร่วมมือ การพัฒนา ชุมชนให้ยั่งยืนจะเป็นไปได้ไม่สมบูรณ์ และติมากนัก

ในการก่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในชุมชนด้วยหลักธรรมซึ่งเป็นคำสั่งสอนที่มีคุณ งามความดี และติดตัวประชาชนชาวไทยในทุก ๆ ชุมชนมาอย่างยาวนานกว่า ๒๕๐๐ ปี พบว่าปัจจัย หลักสำคัญ และองค์ประกอบมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนตามหลักพุทธศาสนา สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ สถาบันศาสนา ต้องให้ความรู้ ความเข้าใจในประเด็นนี้แก่พุทธศาสนิกชนซึ่งรวมไป ถึงพหุภาคีทั้งหมด ตามหลักอภิธานิยธรรม ๗ ซึ่งธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม ๗ ประการ^{๖๘} ผู้ ปฏิบัติธรรมนี้จะนำไปเพื่อความเจริญทุกฝ่ายในพหุภาคี ไม่ว่าจะ เป็นภายในครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรธุรกิจและ

^{๖๖} สัมภาษณ์ ดร.อากาศกร ปัญญา , ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบล เทศบาลวังคิน, วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๖๗} สัมภาษณ์นางสุทธิธิดา พรหมมูล , ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านพรประสิทธิ์ ต.บ่อแก้ว อ.เมือง จ.ลำปาง, วันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๘.

^{๖๘} สัมภาษณ์พระประพนธ์สร้อย ญาณสิทธิ์ , ผู้อำนวยการโรงเรียนสุนทรศึกษา เลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอแม่ทะ, วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๘

ตัวแทนจากหน่วยงานอื่น ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมีแนวทางปฏิบัติที่จะก่อให้เกิดการร่วมมือกันพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยวิธีการดังนี้

๑.๑ หมั่นประชุมกันเนืองนิจ เป็นการดำรงชีวิตอยู่ การทำงานร่วมกันของคนในสังคมโดยต้องมีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ยอมรับในเหตุผลที่ถูกต้องเหมาะสมและเป็นประโยชน์ เพื่อความเข้าใจที่ดีต่อกันของทุกคนในชุมชน อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือจากทุก ๆ ฝ่ายในทุกกรณี เช่น ในครอบครัว พ่อ แม่ ลูก ปรึกษากัน^{๖๕} ลูกก็จะมีอารมณ์อบอุ่น ปัญหาวัยรุ่นก็จะไม่เกิดขึ้น ในสถานประกอบการ ผู้บังคับบัญชามีการประชุมปรึกษากับผู้ร่วมงานทุกครั้ง งานก็จะประสบความสำเร็จ หรือแก้ปัญหาในงานได้ทันต่อเหตุการณ์

๑.๒ การพร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม และกระทำกิจกรรมที่ควรกระทำในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดความยุติธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่คนที่อยู่ร่วมกัน ไม่เกิดปัญหาการทำงานก็สำเร็จได้ เช่น ในครอบครัว องค์กร ชุมชน มีอะไรปรึกษาหารือกันก็ต้องอยู่พร้อมหน้ากัน เพื่อทุกคนจะได้ยอมรับในสิ่งที่จะทำลงไปด้วยความเต็มใจ

๑.๓ ไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติ และไม่เลิกสิ่งที่ยังบัญญัติไว้แล้ว เช่น บ้านเมืองจะสงบสุขได้ ทุกคนจะต้องเคารพระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของชุมชนและสังคมตามความพอใจของตนหรือของกลุ่มโดยคำนึงถึงความถูกต้องตัวอย่าง เช่น นักเรียนจะต้องแต่งเครื่องแบบของโรงเรียน เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ชุมชนจะต้องสร้างความร่วมมือ ร่วมใจกัน

๑.๔ เคารพนับถือผู้ใหญ่การเคารพ และรับฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี ประกอบกับการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีผู้นำ ถ้าเราให้การเคารพและเชื่อฟังผู้นำ ชุมชน สังคมก็จะสงบสุข เช่น กรณีลูกเชื่อฟัง พ่อ แม่ ก็จะเป็นคนดี สร้างประโยชน์แก่สังคม

๑.๕ ไม่ข่มเหงล่วงเกินสตรี สตรีถือว่าเป็นเพศแม่ เป็นเพศที่อ่อนแอ^{๗๐} บุรุษควรให้เกียรติให้การยกย่อง ปกป้องไม่ให้ใครละเมิดสิทธิหรือข่มเหงรังแก

๑.๖ สักการะเคารพเจดีย์ เป็นการให้ความเคารพ และปกป้องรักษาปูชนียสถานที่สำคัญในศาสนา เพื่อจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของกลุ่มคนในหมู่คณะที่อยู่ร่วมกันและระลึกถึงกัน เช่น การเคารพพระธาตุประจำปีเกิด

๑.๗ ให้การอารักขา ค้ำครอง อันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ คือการค้ำครองบรรพชิต ซึ่งเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงทน ยั่งยืน

หลักอุปนิทานธรรมจะเป็นเครื่องมือที่นำมาพัฒนาตัวบุคคลเป็นสำคัญ เนื่องจากตัวบุคคลเป็นเครื่องมือ กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้ได้มาเพื่อการสร้างการพัฒนาชุมชน โดยในการพัฒนาตัวบุคคลจึงต้องอาศัย ธรรมที่สำคัญที่หล่อหลอมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนรักชุมชน รัก

^{๖๕} สัมภาษณ์พระสาธิต ธีรปญโญ , เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๗๐} สัมภาษณ์พระประพนธ์สร้อย ญาณธีโร , ผู้อำนวยการโรงเรียนสุนทรศึกษา เลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอแม่ทะ, วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๘

อิสระเสรี มีนิสัยโอบอ้อมอารี มีเมตตากรุณาต่อกัน ซึ่งสาราณียธรรม เป็นธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน เป็นคุณธรรมที่ทำให้คนเราไม่เห็นแก่ตัว เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น สาราณียธรรม^{๗๑} มี ๖ หลัก ได้แก่

๑. เมตตาทายกรรม เป็นการอยู่ร่วมกันและปฏิบัติต่อกันด้วยเมตตา ด้วยความปรารถนาดีต่อกัน เช่น แสดงไมตรีและหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ ร่วมชุมชนโดยช่วยเหลือฐานะต่างๆ ด้วยความเต็มใจ เคารพนับถือซึ่งกันและกัน

๒. เมตตาตวจีกรรม เป็นการพูดกันด้วยเมตตา พูดด้วยความปรารถนาดีต่อกันเช่น แนะนำ สั่งสอนตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ ไม่พูดเพื่อผลประโยชน์ ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองเพียงฝ่ายเดียว

๓. เมตตาโมกกรรม เป็นการคิดต่อกันด้วยเมตตา คิดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน เช่น ตั้งจิตปรารถนาดี คิดปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน พิจารณาร่วมกันในแง่ดี

๔. สาธารณโภคี เป็นการแบ่งปันสิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรม แบ่งปันผลผลิตที่ร่วมกันหา ร่วมกันทำโดยยุติธรรม แต่ก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั้งถึงกัน คือการร่วมสุข ร่วมทุกข์กัน

๕. สีสสามัญญตา เป็นความประพฤติเสมอภาคกัน เป็นการประพฤติสุจริตดีงาม เหมือนๆกัน มีระเบียบวินัยไปในทางเดียวกัน ไม่ประพฤติให้เป็นที่รังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

๖. ทิฏฐิสามัญญตา เป็นการสร้างความเสมอภาคกัน ทางความคิด ปรับความคิด ความเห็นให้มีเหตุผลมีผลถูกต้องเหมือนๆ กัน การเคารพเหตุผล ยึดหลักความดีงามเป็น อุดมคติ อย่างเดียวกันหลักธรรมที่ใช้ในการดำรงชีวิต และอยู่ร่วมกันในสังคม ช่วยพัฒนาชุมชน สังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน มีความปลอดภัย ยึดหลักคำสอนมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ ต้องการให้ทำความดี^{๗๒} ละเว้นชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ มีเมตตาเป็นหลัก ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความอดทน อดกลั้น การมีสัมมาคารวะ สมานฉันท์ เป็นมิตรที่ดีต่อกันโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ก่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนที่ระลึกถึงความพอเพียง ยึดหลัก พอประมาณมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ความไม่แน่นอน ๓ หลักนี้เปรียบเสมือนห่วงสัจลักษณ์ที่ต้องสอดคล้องกันไป โดยที่การขับเคลื่อนของ ๓ ห่วงดังกล่าว จะมีเงื่อนไขความรู้ คือ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และเงื่อนไขคุณธรรม คือ ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน แบ่งปัน ขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน และเมื่อเป็นเช่นนี้ก็จะนำไปสู่การมีชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม ที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นปรัชญาที่ยึดหลักทางสายกลาง ที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง และมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง โยจะต้องอาศัยความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน ทั้งนี้ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน^{๗๓} เพื่อให้ชุมชนสามารถอยู่ได้ด้วยความร่วมมือกันของพหุ

^{๗๑} สัมภาษณ์พระมหานพต สุวณณเมธี , เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม วัดบรรพตสถิต, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๗๒} สัมภาษณ์พระสาธิต ธีรปญโญ , เครือข่ายพระสงฆ์นักพัฒนา, วันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๘.

^{๗๓} สัมภาษณ์พระประพนธ์สร้อย ญาณธีโร , ผู้อำนวยการโรงเรียนสุนทรศึกษา เลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอแม่ทะ, วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๘

ภาคี ซึ่งเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง และมีความพร้อมที่จะจัดการชุมชนต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะต้องอาศัย ความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังของพหุภาคี ซึ่งจะต้องมีการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน โดยนำเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสร้างให้ชุมชนมีการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน เพื่อให้สามารถอยู่ ได้แม้ในโลกโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูงที่มีการแข่งขันสูง และความเป็นปึกแผ่นของชุมชน

ประเด็นที่ ๔ แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง และหน่วยงานใดควรที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา

พบว่าประชาชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนต้องสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็ง ทำงานต่อเนื่อง เป็นงานเดียวกัน ไม่สลับซ้ำซ้อน เข้าใจง่าย นำงบประมาณมารวมกัน และวางแผนปฏิทินงานให้ชัดเจน ลงปฏิบัติตามแผนงานนั้นๆ ติดตามประเมินผลทุกกิจกรรม ถอดองค์ความรู้ ทำคู่มือการดำเนินงาน เพื่อเป็นแนวทางให้รุ่นต่อไป ได้ทำตามแนวทางที่ถูกต้องและหน่วยงานใด ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความต้องการของชุมชน เช่นด้านความปลอดภัยชีวิตและทรัพย์สิน ก็เชิญ สถานีตำรวจ ด้านปัญหาการค้ามนุษย์ ก็เชิญ สำนักงานแรงงานหรือ สำนักงานสังกัดกระทรวงแรงงาน ซึ่งดูแลรับผิดชอบโดยตรงตามอำนาจหน้าที่ ควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ที่หน่วยงานที่จะเข้ามาในพื้นที่ชุมชน ต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนทุกประเด็นก่อน แล้วเปิดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อให้ชาวบ้านตรวจสอบข้อมูลที่หน่วยงานนำเสนอ ว่าถูกต้องหรือไม่ เมื่อถูกต้องแล้ว จะทำให้การวิเคราะห์ชุมชนเป็นไปได้ง่าย เพราะเริ่มต้นครั้งแรกคือ การให้ความสำคัญกับข้อมูลของชุมชน ต่อมาการให้ความสำคัญกับชาวบ้าน ถือเป็นกาให้เกียรติเจ้าของข้อมูล และการดำเนินงานจะต้องคืนความรู้สู่ชุมชน ทุกครั้ง เพื่อให้ชาวบ้านทราบสถานการณ์ปัจจุบัน หากเป็นปัญหาจะเกิดแนวร่วมทันที โดยสามารถมองและสรุปได้ว่า การเสนอหลักการเหตุผล ของโครงการที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง จะมีตัวโครงการที่สูงมากในระดับการนำเสนอโครงการของชุมชน คือการมีส่วนร่วมด้วยโครงการส่วนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติชุมชนในจังหวัดลำปาง ประสบผลสำเร็จในการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในระดับชุมชนเศรษฐกิจครัวเรือน ควรมั่นคงในคลังอาหาร และภูมิคุ้มกันที่ดี เหนียวแน่น อยู่ในระดับที่สูงสุด ภาพรวมของการประกอบอาชีพในชุมชนจังหวัดลำปาง ส่วนหน่วยงานที่ควรเข้ามาเป็นทางการและให้ความร่วมมือในการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควรเป็นหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.) เป็นหลัก อบต.ควรมีการกำหนดนโยบายของผู้บริหารที่ชัดเจนว่าด้วยการสร้างฐานเศรษฐกิจชุมชน ครัวเรือน ตามแนวทางนี้ ทั้งการประกอบอาชีพ การใช้จ่าย บัญชีครัวเรือน ปัจจุบันมีโครงการที่ควรเป็นแบบอย่างแล้วขยายต่อไปในชุมชนนั้นคือ “โครงการคนกล้าคืนถิ่น”^{๑๔} เป็นโครงการที่บ่งบอกถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริงถ้าทุกคนเข้าใจหลักคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เข้าใจเข้าถึงลงมือปฏิบัติระบบข้างในง่ายก็คือ ระบบวิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรมแต่ละหมู่บ้าน แต่ละชุมชน แต่ทุกวันนี้ถ้าหมู่บ้านไหน

^{๑๔}สัมภาษณ์นายบุญเรือน เฒ่าคำ , ผู้ใหญ่บ้านสามขา ต. หัวเสือ อ.แม่ทะ จ.ลำปาง, วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๘.

ชุมชนไหนทำอยู่ได้ อยู่อย่างมีความสุขและยั่งยืนตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง”

จากการเก็บข้อมูลด้วยวิธีทางปริมาณและคุณภาพ ทำให้เกิดแนวคิดในประเด็นการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางจำเป็นต้องสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนท้องถิ่นในชนบท หรือ “เศรษฐกิจของท้องถิ่น” ที่มุ่งแสดงถึงความ เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ของตนเองที่มีส่วนสำคัญยิ่งต่อความยั่งยืนของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยรวมที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมเป็นเจ้าของ โดยการพัฒนาจากฐานของ “ศักยภาพของท้องถิ่น” รวมถึงเงินทุน แรงงาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พืชปศุสัตว์ วัต ที่ดิน แหล่งน้ำ ความหลากหลายทาง ชีวภาพ สภาพภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ฯลฯและความร่วมมือของพหุภาคี เพื่อพัฒนาศักยภาพตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยใช้กิจกรรมเศรษฐกิจสร้าง “กระบวนการเรียนรู้” ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ ในขณะที่เดียวกันยังมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ หรืออีกนัยหนึ่ง เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการภายใต้ฐานคิดที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างบูรณาการ มีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และยึดพื้นที่เป็นหลัก เพื่อให้การพัฒนาตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน และสอดคล้องกับ ศักยภาพของท้องถิ่นที่เกิดจากการสร้างภาคีและเครือข่ายความร่วมมือ ในลักษณะ “พหุภาคี” เพื่อประสาน “พลังสร้างสรรค์” ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน โดยมีองค์กรชุมชนเป็นแกนกลาง ส่วนภาคีต่าง ๆ ทำหน้าที่ช่วยผลักดัน กระตุ้น อำนวยความสะดวก ส่งเสริม และสนับสนุนการพัฒนา เริ่มตั้งแต่การพัฒนาจากชุมชนท้องถิ่นไปสู่ระดับชาติ และให้องค์กรชุมชนเป็นจักรกลสำคัญในการดำเนินการพัฒนา เพื่อให้เกิดพลังการพัฒนาจากความต้องการของคนในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนามีความต่อเนื่อง เพิ่มการส่งเสริมการรวมกลุ่มชาวบ้านและการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งด้าน การศึกษา สาธารณะสุข การผลิต การตลาด การระดมทุน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยอาศัยกิจกรรมเศรษฐกิจสร้างการเรียนรู้ และสร้างอาชีพที่หลากหลาย เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่คนในชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านเพศ วัย การศึกษา ความถนัด ฐานะเศรษฐกิจ ฯลฯ และยึดปรัชญาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวพระราชดำรัส “การพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง” เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างบูรณาการ ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

บทที่ ๕

สรุป และข้อเสนอแนะ

การดำเนินงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง” ๑. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ๒. เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางสำหรับแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (๑) ตัวบุคคล (Man) ได้แก่ ๑) การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง จำนวน ๑๕ ท่าน โดยศึกษาจากผู้ที่มีการนำแนวคิดทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ต่อการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อาทิเช่น ทางพระพุทธศาสนา นักวิชาการ ผู้นำชุมชน และผู้รับผิดชอบงานด้านพัฒนาชุมชนโดยตรงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลโดย (๑) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การจัดข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์อุปนัย (Analytic Induction) (๒) ข้อมูลเชิงปริมาณนำมาจัดกระทำเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean: \bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ผลจากการศึกษาสรุปได้ตามขั้นตอนต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ สรุปผลการวิจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ให้ข้อมูลหลัก

๕.๑.๒ ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๕.๑.๓ แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๕.๑.๔ สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ สรุปผลการวิจัยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มที่ ๑ ตัวแทนจากกลุ่มครอบครัว พบว่าสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓ และเพศหญิงร้อยละ ๔๖.๗ อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๒๑ - ๔๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๔ และอายุตั้งแต่ ๖๑ ปีขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐ และสถานภาพหย่า/หม้ายมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๑๖.๗ ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓ และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมี

จำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓และอาชีพพนักงานห้างร้าน/บริษัทและเจ้าของธุรกิจมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท และ ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๑๐.๐ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า ๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐ และระยะเวลา ๑ - ๓ ปี และ ๔ - ๖ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓ เท่านั้น

กลุ่มที่ ๒ ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา

พบว่าสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ ๘๓.๓ และเพศชายร้อยละ ๑๖.๗อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุระหว่าง ๒๑ - ๔๐ปีคิดเป็นร้อยละ ๗๖.๗ และอายุระหว่าง ๔๑ - ๖๐ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๒๓.๓สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๓และสถานภาพอื่นๆมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๗และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗และอาชีพอื่น ๆ มีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๔และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาทมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๒๓.๓และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า ๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๘๖.๗และระยะเวลา ๔ - ๖ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓ เท่านั้น

กลุ่มที่ ๓ ตัวแทนจากสถาบันศาสนา

พบว่าสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐ และเพศชายร้อยละ ๓๐.๐อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุระหว่าง ๒๑ - ๔๐ปีคิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐ และอายุ ๖๑ ปีขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๒๓.๓ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗และสถานภาพอื่นๆมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๔ และระดับการศึกษามัธยมศึกษา มีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐และอาชีพรับจ้างทั่วไป ค้าขาย และพนักงานห้างร้าน/บริษัทมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๗ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาทมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า ๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐ และระยะเวลา ๗ - ๑๐ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓ เท่านั้น

กลุ่มที่ ๔ ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน

พบว่าสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ และเพศชายร้อยละ ๔๓.๓ อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๒๑ - ๔๐ ปีคิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ และอยู่ระหว่าง ๔๑ - ๖๐ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๔๓.๓ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓ และสถานภาพอื่นๆมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓ ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓ อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓ และอาชีพเกษตรกรมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๐ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาทมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า ๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๓ และระยะเวลา ๑ - ๓ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓ เท่านั้น

กลุ่มที่ ๕ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พบว่าสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชายและเพศหญิง ในอัตราส่วนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐ อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๒๑ - ๔๐ ปีคิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐ และอายุตั้งแต่ ๒๐ ปีลงไปมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๗ และสถานภาพหย่า/หม้ายมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๒๐.๐ ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐ และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗ อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐ และอาชีพค้าขายมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๕,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาทมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๑๐.๐ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า ๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๗ และระยะเวลา ๔ - ๖ ปี และ ๗ - ๑๐ ปี มีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗ เท่านั้น

กลุ่มที่ ๖ ตัวแทนจากองค์กรธุรกิจ

พบว่าสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ และเพศชายร้อยละ ๔๓.๓ อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๒๑ - ๔๐ ปีคิดเป็นร้อยละ ๘๖.๗ และอายุ ๔๑ - ๖๐ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๑๓.๓ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ และสถานภาพหย่า/หม้ายมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๑๐.๐ ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็น

ร้อยละ ๗๓.๓ และระดับการศึกษามัธยมศึกษาที่มีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗ อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานห้างร้าน/บริษัท คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐ และอาชีพรับจ้างทั่วไป และเกษตรกรมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไปมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า ๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐ และระยะเวลา ๑ - ๓ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓ เท่านั้น

กลุ่มที่ ๗ ตัวแทนจากหน่วยงานอื่น

พบว่าสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐ และเพศชายร้อยละ ๔๐.๐ อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๒๑ - ๔๐ ปีคิดเป็นร้อยละ ๖๓.๓ และอายุระหว่าง ๔๑ - ๖๐ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓๖.๗ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓ และสถานโสด มีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗ ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๖ และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗ อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานห้างร้าน/บริษัท คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๔ และอาชีพเกษตรกรและราชการ/รัฐวิสาหกิจมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๓.๓ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาทมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๖.๗ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มากกว่า ๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐ และระยะเวลา ๗ - ๑๐ ปีมีจำนวนน้อยที่สุดเพียงร้อยละ ๒๐.๐ เท่านั้น

๕.๑.๒ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

กลุ่มที่ ๑ ตัวแทนจากกลุ่มครอบครัว

พบว่าการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๒ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับมากทุกด้าน

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชนนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๐$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่การพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ($\bar{X} = ๓.๘๗$) รองลงมาคือการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้

ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ($\bar{X} = ๓.๘๓$) และการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปของคณะกรรมการ ($\bar{X} = ๓.๗๗$)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคีนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๘$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่สถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๔.๑๐$) รองลงมาคือสถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๓$) และสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๗๓$)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๖$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่ยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต ($\bar{X} = ๓.๙๓$) รองลงมาคือมีการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น และมีการเตรียมตัวเพื่อพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ($\bar{X} = ๓.๘๗$) และมีความพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ, มีการให้ความรู้และแนวทางในการดำรงชีวิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีการวางแผนการตัดสินใจบนพื้นฐาน ($\bar{X} = ๓.๘๐$)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์นั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๔$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่มีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ($\bar{X} = ๓.๙๐$) รองลงมาคือมีการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานร่วมกันในชุมชน และมีการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๓$) และมีการส่งเสริมพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาที่ถูกต้องตามวัย ($\bar{X} = ๓.๘๐$)

กลุ่มที่ ๒ ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา

พบว่า การมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๗ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่า การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับมากทุกด้าน

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชนนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X}

= ๓.๖๒) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓อันดับได้แก่มีการพัฒนาชุมชนเป็นการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสมาชิกในชุมชน (\bar{X} = ๓.๘๓) รองลงมาคือการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปของคณะกรรมการ (\bar{X} = ๓.๘๐) และการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย (\bar{X} = ๓.๖๗)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคีนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๗๑) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓อันดับได้แก่สถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (\bar{X} = ๓.๙๐) รองลงมาคือสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (\bar{X} = ๓.๘๗) และสถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (\bar{X} = ๓.๘๖)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๖๓) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓อันดับได้แก่ยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต (\bar{X} = ๓.๗๗) รองลงมาคือไม่มีการแก่งแย่งผลประโยชน์ (\bar{X} = ๓.๗๓) และยึดหลักความประหยัดในทางที่ถูกต้อง และมีการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี (\bar{X} = ๓.๗๐)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์นั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๗๒) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓อันดับได้แก่มีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน (\bar{X} = ๔.๐๓) รองลงมาคือมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน (\bar{X} = ๓.๙๗) และมีการส่งเสริมด้านการมีงานทำและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน (\bar{X} = ๓.๘๐)

กลุ่มที่ ๓ ตัวแทนจากสถาบันศาสนา

พบว่าการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับมากทุกด้าน

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชนนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย 3 อันดับได้แก่การพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ($\bar{X} = 3.43$) รองลงมาคือการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ($\bar{X} = 3.47$) และการพัฒนาชุมชนจัดให้มีการรักษาคุ่มครองสวัสดิการทั้งทรัพย์สินและร่างกาย ($\bar{X} = 3.43$)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคีนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย 3 อันดับได้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 4.03$) รองลงมาคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 3.47$) และสถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 3.40$)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย 3 อันดับได้แก่ยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต ($\bar{X} = 3.47$) รองลงมาคือมีความพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ ($\bar{X} = 3.40$) และมีการเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติม ($\bar{X} = 3.43$)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์นั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย 3 อันดับได้แก่มีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ($\bar{X} = 4.03$) รองลงมาคือมีความมั่นคงของที่อยู่อาศัยของประชาชน ($\bar{X} = 3.47$) และมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน ($\bar{X} = 3.43$)

กลุ่มที่ ๔ ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน

การมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย 3.75 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับมากทุกด้าน

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชนนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} =$

๓.๖๘) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่การพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ($\bar{X} = ๓.๗๗$) รองลงมาคือการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย, การพัฒนาชุมชนเป็นการช่วยป้องกันปัญหาสังคม และการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการ ($\bar{X} = ๓.๗๓$) และการพัฒนาชุมชนปลูกฝังค่านิยมให้สมาชิกในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน, การพัฒนาชุมชนช่วยสนับสนุนให้ประชาชนปรับตัวตามทันต่อสถานการณ์ต่างๆ และการพัฒนาชุมชนมีการวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางและวิธีแก้ปัญหาของชุมชน ($\bar{X} = ๓.๗๐$)

พบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคีนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๓$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่สถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๗$) รองลงมาคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๘๐$) และสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = ๓.๗๗$)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๒$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่ยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต ($\bar{X} = ๓.๙๗$) รองลงมาคือไม่มีการแก่งแย่งผลประโยชน์ ($\bar{X} = ๓.๙๐$) และมีความพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ และมีการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี ($\bar{X} = ๓.๘๓$)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมติความมั่นคงของมนุษย์นั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๗$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่มีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ($\bar{X} = ๓.๙๓$) รองลงมาคือมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน ($\bar{X} = ๓.๘๗$) และมีการส่งเสริมพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาที่ถูกต้องตามวัย ($\bar{X} = ๓.๘๓$)

กลุ่มที่ ๕ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๗ และเมื่อ

จำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับมากทุกด้าน

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชนนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย 3 อันดับได้แก่การพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย ($\bar{X} = 3.90$) รองลงมาคือการพัฒนาชุมชนจัดให้มีการรักษาคุ้มครองสวัสดิการทั้งทรัพย์สินและร่างกาย และการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปแบบของคณะกรรมการ ($\bar{X} = 3.87$) และการพัฒนาชุมชนปลูกฝังค่านิยมให้สมาชิกในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และการพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาทัศนคติของประชาชน โดยการเพิ่มพูนความรู้และทักษะแก่ชุมชน ($\bar{X} = 3.80$)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคีนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย 3 อันดับได้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 3.90$) รองลงมาคือสถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 3.83$) และสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 3.80$)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย 3 อันดับได้แก่ยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต ($\bar{X} = 3.87$) รองลงมาคือยึดหลักความประหยัดในทางที่ถูกต้อง และมีการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.83$) และมีการให้ความรู้และแนวทางในการดำรงชีวิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 3.80$)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์นั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย 3 อันดับได้แก่มีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ($\bar{X} = 4.10$) รองลงมาคือมีความมั่นคงของที่อยู่อาศัยของประชาชน ($\bar{X} = 3.97$) และมีการส่งเสริมด้านการมีงานทำและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน ($\bar{X} = 3.83$)

กลุ่มที่ ๖ ตัวแทนจากองค์กรธุรกิจ

การมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๒๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชนนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = ๓.๒๓) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่มีการพัฒนาชุมชนเป็นการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสมาชิกในชุมชน (\bar{X} = ๓.๕๗) รองลงมาคือการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย (\bar{X} = ๓.๔๗) และการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย (\bar{X} = ๓.๔๐)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคีนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = ๓.๒๖) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่สถานบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (\bar{X} = ๓.๔๗) รองลงมาคือสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (\bar{X} = ๓.๔๓) และสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (\bar{X} = ๓.๓๗)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = ๓.๓๐) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่ยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต (\bar{X} = ๓.๕๓) รองลงมาคือยึดหลักความประหยัดในทางที่ถูกต้อง, มีการใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม และมีการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น (\bar{X} = ๓.๔๐) และมีความพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ และมีการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี (\bar{X} = ๓.๓๗)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์นั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = ๓.๒๑) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่มีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน (\bar{X}

= ๓.๔๐) รองลงมาคือมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน (\bar{X} = ๓.๓๐) และประชาชนมีความมั่นคงส่วนบุคคล มีรายได้พอเพียงต่อการดำเนินชีวิต (\bar{X} = ๓.๒๘)

กลุ่มที่ ๗ ตัวแทนจากหน่วยงานอื่น

การมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๖๓ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับมากทุกด้าน

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการพัฒนาชุมชนนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๖๘) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่การพัฒนาชุมชนเป็นการช่วยป้องกันปัญหาสังคม (\bar{X} = ๓.๘๐) รองลงมาคือการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย และการพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาทัศนคติของประชาชน โดยการพัฒนาความรู้และทักษะแก่ชุมชน (\bar{X} = ๓.๗๗) และการพัฒนาชุมชนปลูกฝังค่านิยมให้สมาชิกในชุมชนเกิดความรู้สึกภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปของคณะกรรมการ (\bar{X} = ๓.๗๐)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคีนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๗๒) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่สถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (\bar{X} = ๓.๘๗) รองลงมาคือสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน (\bar{X} = ๓.๘๓) และสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน, องค์กรพัฒนาเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน, มีกลุ่มกิจกรรมต่างๆ และตอบสนองความต้องการของสมาชิก และมีสภาพที่เรียบร้อยอย่างสม่ำเสมอ (\bar{X} = ๓.๘๐)

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๖๑) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย ๓ อันดับได้แก่มีการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี (\bar{X} = ๓.๘๘) รองลงมาคือมีการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น (\bar{X} = ๓.๗๓) และมีการวางแผนการตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม (\bar{X} = ๓.๖๗)

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในด้านระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์นั้นโดยรวมการมีส่วนร่วม/การมี

ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๑$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการสามารถเรียงลำดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจไปหาน้อย๓อันดับได้แก่มีการส่งเสริมด้านการม้งงานทำและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน ($\bar{X} = ๓.๖๗$) รองลงมาคือมีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ($\bar{X} = ๓.๖๓$) และมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน ($\bar{X} = ๓.๖๐$)

นอกจากการพิจารณาแบบสอบถามด้วยวิธีการเชิงปริมาณ เพื่อเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการผู้วิจัยจึงทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๕ รูป/คน เพื่อให้ได้ข้อมูลวิจัยที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่องานวิจัย และการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ซึ่งจะมีการแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ตามประเภทของเครือข่ายพหุภาคีด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลโดย (๑) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การจัดข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์อุปนัย (Analytic Induction)

๕.๑.๓ แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

ประเด็นที่ ๑ สภาพทั่วไปไม่ว่าจะเป็นจุดดี จุดด้อย และโอกาสต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง

จุดเด่นสำหรับการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง ผู้นำให้ความร่วมมือในการนำนโยบายไปปฏิบัติ และยินดีที่จะพัฒนาตนเองในการนำองค์ความรู้เพื่อไปสู่การพัฒนาชุมชน เป็นจังหวัดที่ยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีโดยได้ขึ้นชื่อเป็นเมืองที่ต้องห้ามพลาด มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและโบราณสถานที่สำคัญ มีเครื่องบินเหมาเที่ยวที่มาจากดินขาวขึ้นชื่อกับถั่วชามตราไก่ที่เห็นกันจนคุ้นชิน รวมทั้งจังหวัดลำปางเป็นจังหวัดลำปางในภาคเหนือตอนบนที่มีลักษณะที่มีสภาพภูมิประเทศแบบแอ่งกระทะซึ่งมีบริเวณที่อยู่อาศัยในพื้นที่ราบเป็นส่วนใหญ่ มีลักษณะภูมิอากาศร้อนชื้น ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพด้านเกษตรกรรม รายได้ของจังหวัดจะมาจากด้านการเกษตร ด้วยเหตุจากลักษณะปัจจัยดังกล่าว ทำให้การพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปางเน้นหนักในเรื่องการเกษตรประกอบกับประชากรในวัยทำงานจะประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ทำให้แนวโน้มการพัฒนาที่ยั่งยืนอยู่ในรูปแบบการพัฒนาด้านการเกษตร

ส่วนจุดด้อยพบว่าการปฏิบัติงานเน้นการทำงานในเชิงวิชาการมากกว่าจะลงพื้นที่จริง เน้นด้านรายงานเอกสารจนเกินไป และผู้ปฏิบัติไม่ได้ลงในพื้นที่ การรายงานในระดับนโยบายต้องการรายงานแบบด่วน จนไม่ได้นำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ยังขาดการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่นอกเมือง ระบบการเชื่อมโยงงานในหน่วยงานไม่ว่าทั้งภาครัฐและเอกชนที่เป็นระบบ ในลักษณะต่างคนต่างทำกิจกรรมของตนเอง รวมทั้งการพัฒนาด้านสังคมเกษตรกรรมของจังหวัดลำปาง ขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีที่นำมาควบคู่กับการพัฒนาด้านการเกษตร เกษตรกรจึงทำไร่ ทำนา หรือทำสวนแบบขาดความรู้ทางการเกษตรสมัยใหม่ทำให้ได้ผลผลิตที่ไม่ได้ดีเท่าที่ควร รวมถึงขาดการนำเครื่องจักรกล วัสดุอุปกรณ์ เช่น รถหว่านข้าว รถเกี่ยวข้าว เป็นต้น เข้ามาใช้ในการเพิ่มผลิตรวมทั้งช่วยเบาแรงของเกษตรกร นอกจากนี้เกษตรกรมักใช้สารเคมีที่รุนแรงเข้ามาใช้ในการทำนา เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและต่อสุขภาพอย่างมาก

ในทางกลับกันยังมีโอกาสสำหรับการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง โดยอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน ได้มีนโยบายที่ชัดเจน มีนโยบายนำไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน เน้นการบูรณาการ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ได้แก่

- เกษตรตำบล/อำเภอ/จังหวัด
- สาธารณสุขทุกระดับ โดยเฉพาะ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน
- การศึกษานอกโรงเรียน
- องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นทุกระดับ
- ผู้นำท้องถิ่นทุกระดับ

รวมทั้งเป็นจังหวัดที่มีที่ตั้งเป็นจุดศูนย์กลางในภาคเหนือ การคมนาคมขนส่งสะดวกสามารถสร้างเป็นจุดโลจิสติกส์ในภูมิภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากจะพัฒนาชุมชนทางการเกษตรควรนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อเกิดความยั่งยืนควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่แบบชีวภาพที่ปลอดภัย

ประเด็นที่ ๒ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปาง

ประชาชนเป็นทุนสังคมที่มีอยู่ จึงมีความสำคัญมากในการพัฒนาชุมชน เพราะบทเรียน วิถีชีวิตต่าง ๆ ของผู้คนทั้งในอดีตและปัจจุบัน หากคนรุ่นหลังรู้จักนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบท ความเปลี่ยนแปลงของสังคมจะก่อเกิดการพัฒนาที่ต่อยอด ให้คุณประโยชน์อย่างยิ่งทั้งต่อตนเองและสังคมในภาพรวมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมต้องเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของนักคิด นักพัฒนาด้วยตนเองและการเรียนรู้ร่วมกันขององค์กร/ชุมชนในจังหวัด ต้องยึดหลักสำคัญในการปฏิบัติที่ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ที่เสมอภาคเท่าเทียมทุกฝ่ายควรมีความตระหนักในความเป็นเจ้าของ ต้องการคิดเอง ทำเอง กำหนดเอง กำกับกำหนดให้เกิดบทบาทการทำงานที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ**ณัฐวัฒน์ สุดประเสริฐ**^๑ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมเชิงจริยธรรมในสังคมมนุษย์ในจังหวัดตีสู่ตร และวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงจริยธรรมในสังคมมนุษย์ที่มีผลกระทบต่ออายุและทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดตีสู่ตร”พบว่า ผู้บริหารควรเริ่มต้นการวางแผนจากความคิดที่ดีเพื่อกำหนดเป้าหมายกำไรที่เป็นธรรมและทิศทางการบริหารงานที่ไม่มีโทษ ขณะบริหารงานก็ควรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับพนักงาน ในตอนท้ายจะมีการประเมินผลว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ไม่ว่าจะผลจะเป็นอย่างไรผู้บริหารต้องทำความเข้าใจตามความเป็นจริงของสรรพสิ่งและดำรงสติให้มั่น เพื่อป้องกันการละเมิดจริยธรรมในการบริหารงาน นอกจากนี้ผู้บริหารควรมองและปฏิบัติต่อพนักงานในฐานะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่ามากที่สุดขององค์กร ซึ่งมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง มีสิทธิและหน้าที่ตามสมควรแก่ฐานะ จึงไม่ควรดูหมิ่นและไม่ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ตน แต่ควรให้โอกาสฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้นและเคารพในสิทธิของพนักงาน สิ่งเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดคุณค่ามากมายทั้งในด้านผู้บริหาร พนักงาน องค์กร และสังคมโดยรวม ตามศักยภาพ และ

^๑นายณัฐวัฒน์ สุดประเสริฐ, “พฤติกรรมเชิงจริยธรรมในสังคมมนุษย์ที่มีผลต่ออายุและทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดตีสู่ตร”,วิทยานิพนธ์**พุทธศาสตร์คุณิบัณฑิต(พระพุทธศาสนา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๕๕).

เป็นที่พอใจร่วมกันทั้งสองฝ่าย การมีส่วนร่วมควรมีอิสระไม่ครอบงำให้อิสระภาพในการคิด และการแสดงออกโดยไม่มีอคติ ให้เปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะความเชื่อมั่นในศักยภาพ ฐานความรู้ ภูมิปัญญา และประวัติศาสตร์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน การมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มในสังคมบนความแตกต่างหลากหลายทั้งด้านฐานะ เพศ วัย สถานะทางสังคม ฯลฯ จะทำให้งานที่ดำเนินไปนั้นไม่กระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งและส่งผลกระจายไปสู่คนทุกส่วนในชุมชน/สังคมอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม สร้างการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ทุกขั้นตอน การดำเนินงานพัฒนาตามโครงการพัฒนาเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมที่แท้จริงควรให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วม ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนกำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การปฏิบัติ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล การสรุปบทเรียน แก้ไขปรับปรุง และรวมทั้งการขยายผล และเผยแพร่ผลสู่สาธารณะ

ประเด็นที่ ๓ ปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคี อาทิเช่น สถาบันครอบครัว , สถาบันการศึกษา, สถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน , องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจในจังหวัดลำปาง และมีหน่วยงานใดที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยพิจารณาถึงปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๓.๑ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความพอประมาณในชุมชน

๓.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความมีเหตุผลในชุมชน

๓.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในชุมชนด้วยหลักธรรม

ทางพระพุทธศาสนา

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแบบพหุภาคีในเขตจังหวัดลำปางยังถือว่ามีความจํานวนน้อยมาก ส่วนมากจะเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ และขึ้นอยู่กับผู้นำ ผู้บริหารของแต่ละคนด้วย ไม่ได้คำนึงถึงยุทธศาสตร์จังหวัด มีกรณีตัวอย่างองค์กรที่พัฒนาแบบพหุภาคีที่ประสบความสำเร็จในด้านเศรษฐกิจพอเพียง สิ่งแวดล้อม ชยะ ที่ บ้านแม่มอก อำเภอเถิน สถาบันแผนกผู้ขับเคื่อนลต เหล้าในงานศพ ส่วนการศึกษาก็ไม่ได้ศึกษาเพื่อเรียนรู้ท้องถิ่น แต่เป็นการศึกษาเพื่อแข่งขันกันออกจากชุมชนมากกว่า เป็นการศึกษารื่องไกลจากตัวเอง สถาบันศาสนาก็ไม่ได้ปรับตัวเพื่อทำงานเชิงรุก ซึ่งการพัฒนาชุมชน ในจังหวัดลำปางมีจุดด้อยอยู่ที่การขาดทำงานขาดการบูรณาการ ทั้งในส่วนของภาคประชาสังคม(NGO) ด้วยกันเองตลอดจนถึงระหว่างภาครัฐกับภาคประชาสังคม(NGO) ดังนั้น ปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคี อาทิเช่น สถาบันครอบครัว , สถาบันการศึกษา, สถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน ,องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจในจังหวัดลำปาง จึงมีอยู่น้อย ซึ่งไม่สอดคล้องกับ**กฤษฎากรณ์ ยุงทอง**^๒ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนา

^๒ กฤษฎากรณ์ ยุงทอง และคณะ, รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาจัว อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ : กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาจัว, (เพชรบุรี : สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕),หน้า บทคัดย่อ.

จัว อำเภอมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ : กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาจัว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนาจัว อำเภอมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และประชาชนที่เข้าร่วมประชุมที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมต่างๆของเทศบาลตำบลนาจัว โดยที่ประชาชนได้เสนอความต้องการของชุมชนให้ได้รับการบรรจุในโครงการหรือกิจกรรมของเทศบาลตำบลนาจัว เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาในปีถัดไปแต่ถึงจะมีอยู่น้อยหรือมีอยู่แบบกระจัดกระจายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีในจังหวัดลำปางก็พอที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนให้จังหวัดลำปางเจริญก้าวหน้าในมิติต่างๆอยู่มากหน่วยงานที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีในจังหวัดลำปางส่วนมากจะมีองค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาจังหวัดลำปาง ผ่านการจัดทำกิจกรรมและโครงการต่างๆ ร่วมกัน ส่วนสถาบันศาสนา องค์กรธุรกิจ สถาบันครอบครัว ยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาดังกล่าวเท่าที่ควร

โครงการที่ประสบความสำเร็จกิจกรรมและโครงการต่างๆที่สถาบันครอบครัว , สถาบันการศึกษา, สถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน ,องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจ ในจังหวัดลำปางที่ทำร่วมกันแล้วประสบความสำเร็จที่เห็นได้ชัดมีอยู่หลายโครงการ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างมาแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่าง ๒ โครงการคือ ๑.โครงการคุ้มครองสิทธิผู้บริโภคด้านโทรคมนาคมจังหวัดลำปาง ของศูนย์คุ้มครองสิทธิผู้บริโภคสมาคมชีวิตดีจังหวัดลำปาง ๒.โครงการยุทธศาสตร์ป้องกันและแก้ไขปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเครือข่ายประชาคมงดเหล้าจังหวัดลำปาง เป็นต้นโดยทุกสถาบันทางสังคม ได้แก่ครอบครัว ศาสนา การศึกษา ปกครอง ฯลฯต้องสร้างค่านิยมให้เห็นคุณค่ามากกว่ามูลค่าสร้างกิจกรรม สร้างโอกาส สร้างพื้นที่ สร้างความรู้ อย่างต่อเนื่องและสนับสนุนคนดีให้มีโอกาสได้เป็นผู้นำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ**มุสตี จันท์บาง**^๓ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงการพหุภาคีเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการสร้างเสริมพฤติกรรมการบริโภคอ่อนหวานเด็กนักเรียน สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย เครือข่ายเด็กไทยไม่กินหวาน สถาบันเสริมสร้างพลังชุมชน โรงพยาบาลสมเด็จพระญาณสังวร โรงพยาบาลเทิง โรงพยาบาลพาน และสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย ได้ร่วมกันพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมการบริโภคอ่อนหวานในเด็กนักเรียน การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยซึ่งเป็นพหุภาคีจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน กับเครือข่ายภาคีหุ้นส่วนซึ่งประกอบด้วยคณะครูและแกนนำนักเรียนของโรงเรียนระดับประถมศึกษา ในอำเภอมือง อำเภอมือง

^๓ มุสตี จันท์บาง และคณะ, โครงการพหุภาคีเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการสร้างเสริมพฤติกรรมการบริโภคอ่อนหวานเด็กนักเรียน, ได้รับทุนสนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), (กรุงเทพมหานคร : สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, มปป.), หน้าบทความย่อ.

และอำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้เพื่อ ศึกษาและพัฒนา รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสร้างเสริมทัศนสุขภาพของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาโดยใช้กระบวนการสุนทรียปฏิบัติ การสร้างศักยภาพเจ้าหน้าที่ทันตสาธารณสุข ครูและแกนนำนักเรียนให้มีบทบาทนวัตกรสังคม ดาเนินโครงการสร้างเสริมทัศนสุขภาพในโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังจากการดำเนินงานเป็นเวลา ๑ ปี ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านสร้างเสริมพฤติกรรมลดการบริโภคหวานในเด็กที่เน้น การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างชัดเจน คือ ๑.ในเชิงกลยุทธ์มีการทำงานบูรณาการงานสร้างเสริมทัศนสุขภาพพร้อมไปกับประเด็นสุขภาพอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่นโรคอ้วน เบาหวาน ภาวะทุโภชนาการ ๒. เกิดรูปธรรมในการลดการบริโภคหวานในโรงเรียนโดยเฉพาะในโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งมีนวัตกรรมในการปรุงอาหารที่ลดปริมาณน้ำตาลการบริโภคกล้วยน้ำว้าและพืช ผักผลไม้ที่ปลูกเองในโรงเรียนและลดการบริโภคขนมหวาน ๓.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำอย่างชัดเจน ๔.เกิดการกระบวนการสร้างเครือข่ายหวานพอดีชีวิตมีสุขในพื้นที่ด้วยความสมัครใจ ๕. นวัตกรสังคม เกิดความมั่นใจและภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วม มีความเชื่อมั่นในการทำงานเป็นทีมและการคิดบวก ๖.กลุ่มแกนนำนักเรียนสามารถก่อกระแส และขับเคลื่อนกลุ่มสมาชิกในโครงการของตนได้ การศึกษานี้พบอีกว่า ในบางโรงเรียนภาคีหุ้นส่วนที่ยังใช้วิธีคิดแบบดั้งเดิมที่ใช้ปัญหาเป็นตัวตั้งทำให้เกิดความสำเร็จได้น้อยกว่าโรงเรียนที่ใช้ปัญญาเป็นตัวตั้งอย่างเห็นได้ชัด ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ คือ ๑.ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญในการขับเคลื่อนและสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทัศนสุขภาพที่พึงประสงค์ คือภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ของผู้บริหารงานทันตสาธารณสุข และผู้บริหารสถานศึกษา ๒.การสร้างเสริมทัศนสุขภาพชุมชนควรริเริ่มจากการค้นหาทุนทางสังคมและปัญญาของชุมชนเป็นตัวตั้ง

ประเด็นที่ ๔ แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง และหน่วยงานใดควรจะเข้าร่วมมือในการพัฒนา

การมีส่วนร่วมเป็นการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อ และความยึดมั่นของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาแต่ละยุคแต่ละสมัยอีกด้วย การมีส่วนร่วมจึงเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา เพราะการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์และอุปสรรคมากขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง จึงควรเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลในชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติการและการแก้ไขปัญหาของตนเองอย่างเข้มแข็ง โดยใช้ศักยภาพของชุมชนร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และได้รับการสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานจาก

หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง ซึ่งผู้เกี่ยวข้องทุกคนต้องยอมรับว่าการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมของสังคมที่พึงปรารถนานั้น จะต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่จำเป็นจะต้องคำนึงถึงระบบ กลไก โดยการสร้างให้คนมีโอกาสเข้าถึงศักยภาพของตนเอง เศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดควรพัฒนาสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มจากทัศนคติ-ความคิด-พฤติกรรม-การกระทำ ซึ่งสอดคล้องกับ**นิธินาถ เจริญโกคราช**^๔ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ทั้งวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลองเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ๒) เพื่อสำรวจชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และ๓) เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านความหลากหลายชนิดของนกและพันธุ์ไม้ริมคลองไปใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรกลุ่มตัวอย่างในตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จำนวน ๕ หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ ๑ บ้านคลองโพธิ์ หมู่ที่ ๒ บ้านคลองเป้ง หมู่ที่ ๓ บ้านคลองบางแคหมู่ที่ ๔ บ้านคลองบางแค และหมู่ที่ ๕ บ้านคลองโพพงพาง จำนวนทั้งหมด ๒๓๗ คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง การวิจัยครั้งนี้ใช้การเก็บรวบรวมด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสำรวจภาคสนามเกี่ยวกับชนิดของนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง บริเวณริมคลองทั้ง ๓ คลอง คือ คลองบางแค คลองโพพงพาง และคลองบางนางลี่ มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทั้งในด้านการตัดสินใจในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติงานกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม การได้รับผลประโยชน์ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และการประเมินผลการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมบ่อยครั้ง จากการสำรวจชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลองทั้ง ๓ คลอง พบชนิดนก จำนวน ๕๓ ชนิดและพันธุ์ไม้ จำนวน ๑๙ ชนิด โดยบริเวณริมคลองบางแค จะมีชนิดนกและพันธุ์ไม้ชนิดเด่นบริเวณริมคลอง มากกว่าคลองอื่นๆ คือ มีจำนวนนก ๕๐ ชนิด และ ๑๙ ชนิดตามลำดับ ซึ่งจากการสำรวจพบประชากรบริเวณริมคลอง มีแนวทางในการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพโดยจัดกิจกรรมรักษาความสะอาดคลองและรักษาพันธุ์ไม้ชายคลอง ทั้งกิจกรรมเก็บขยะ ผักตบชวา สาหร่าย ในคลอง การปลูกต้นกล้าลาพู และต้นโกงกาง และการทาสวนผลไม้โดยใช้ปุ๋ยชีวภาพ

จากการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีขั้นตอนอยู่ ๔ ลักษณะ คือ ๑.การร่วมคิด ๒.การร่วมวางแผน ๓.การร่วมปฏิบัติการ ๔.การร่วมคิดตามประเมินผล ดังนั้นการปฏิบัติงานด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านจิตใจของชุมชน หากประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้ง ๔ ขั้นตอน การดำเนินการดังกล่าวก็จะบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มต้นจากครอบครัวที่เป็นหน่วยเล็กที่สุดของชุมชน ตลอดจนหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาคเศรษฐกิจ ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม

^๔ นิธินาถ เจริญโกคราช, รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ริมคลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม, ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, (สมุทรสงคราม : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๔), หน้า บทคัดย่อ.

และภาคบริการ ในบทบาทที่เกี่ยวข้องทุกด้านทั้ง แรงงาน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิพิธภัณฑสถาน ชาติพันธุ์ แหล่งน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพ สภาพภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ฯลฯ และเป็นทั้งส่วนเสริมให้การพัฒนาศักยภาพของคนดำรงอยู่ต่อไป โดยหน่วยงานที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ได้แก่

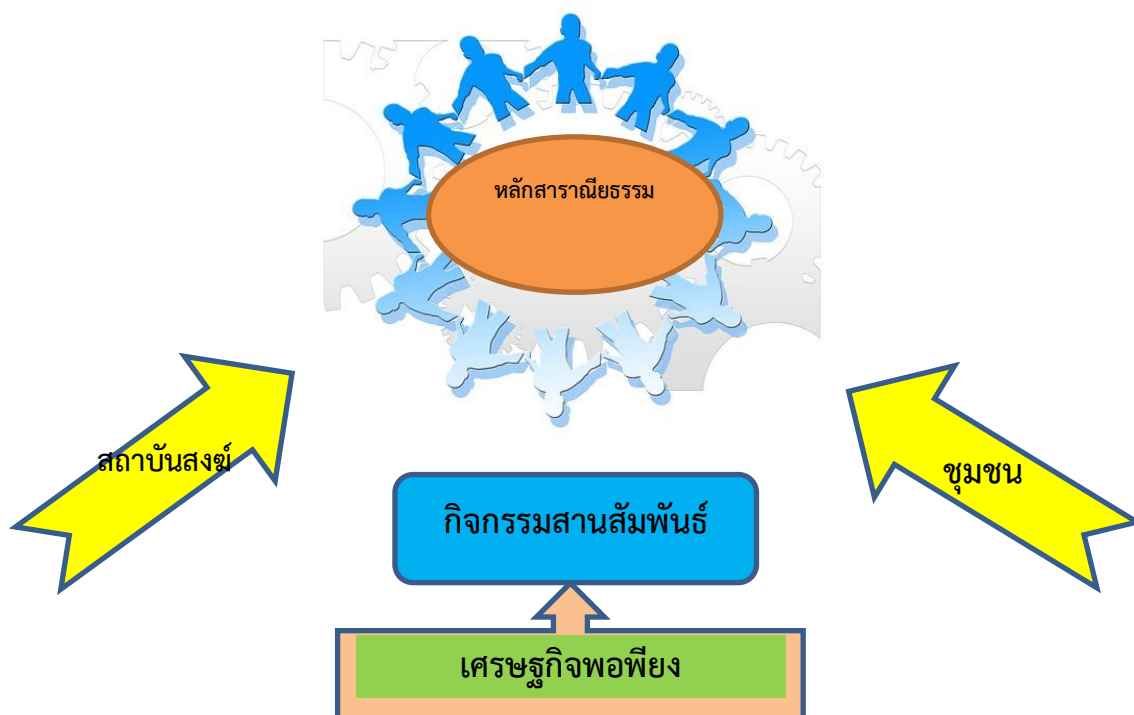
- ๑) หน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง
- ๒) หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น
- ๓) หน่วยงานอื่น ได้แก่ องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา สื่อ
- ๔) ภาคเอกชน
- ๕) ภาคประชาชน

จะเห็นได้ว่าการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนตามแนวทางของพุทธธรรมอย่างแท้จริงตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือความพอประมาณ ซื่อตรง ปราศจากความโลภ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น อันจะตรงต่อปรัชญาที่ว่า "พอประมาณ ความมีเหตุผล ซื่อตรง ไม่โลภ และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น" ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี" ซึ่งระบบเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งประเด็นให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายทรัพย์สินให้ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัด

๕.๑.๓ สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

จากการสัมภาษณ์และการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ค้นพบรูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางซึ่งจะเป็นแนวทางในรูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางดังนั้นเพื่อให้เห็นภาพอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงขอสรุปเป็นองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยในครั้งนี้ และแสดงให้เห็นเป็นรูปแบบ (Synthesis Model) ของที่ได้ผลการวิจัยและการอธิบายดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ ๕.๑ รูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

ที่มา : พระครูสังวรสุตกิจ,ผศ.ดร. , ๒๕๕๘

จากภาพสรุปได้ว่านอกเหนือจากการวิเคราะห์สภาพการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางควรมีการวางแผนการพัฒนาชุมชนด้วยหลักพุทธธรรม อันได้แก่หลักอปริหานิยธรรม โดยมีแนวทางปฏิบัติที่จะก่อให้เกิดการร่วมมือกันพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยวิธีการหมั่นประชุมกันเนืองนิจ มีการพร้อมเพรียงกันประชุม โดยไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่ได้บัญญัติ และไม่เลิกสิ่งที่ยังบัญญัติไว้แล้ว เช่น บ้านเมืองจะสงบสุขได้ ทุกคนจะต้องเคารพพระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของชุมชนและสังคมตามความพอใจของตนหรือของกลุ่มโดยคำนึงถึงความถูกต้องตัวอย่าง ด้วยการเคารพนับถือผู้ใหญ่การเคารพ และรับฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ถือว่าเป็นสิ่งที่ดี ประกอบกับการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีผู้นำ ถ้าเราให้การเคารพและเชื่อฟังผู้นำ ชุมชน สังคมก็จะสงบสุข และไม่ขัดแย้งวุ่นวาย สตรีถือว่าเป็นเพศแม่ เป็นเพศที่อ่อนแอ บุรุษควรให้เกียรติให้การยกย่อง ปกป้องไม่ให้ใครละเมิดสิทธิหรือข่มเหงรังแก มีการสักการะเคารพเจดีย์ในท้องถิ่น เป็นการให้ความเคารพ และปกป้องรักษาปูชนียสถานที่สำคัญในศาสนา เพื่อจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของกลุ่มคนในหมู่คณะที่อยู่ร่วมกันและระลึกถึงกัน เช่น การเคารพพระธาตุประจำปีเกิด และให้การอารักขา คຸ້ມครอง อันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ คือการคຸ້ມครองบรรพชิต ซึ่งเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงทน ยั่งยืน

โดยใช้เครื่องมือที่นำมาพัฒนาตัวบุคคลเป็นสำคัญด้วยหลักสารานีธรรม เนื่องจาก

ตัวบุคคลเป็นเครื่องมือ กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้ได้มาเพื่อการสร้างการพัฒนาชุมชน โดยในการพัฒนาตัวบุคคลจึงต้องอาศัย ธรรมที่สำคัญที่หล่อหลอมให้พุทธศาสนิกชนเป็นคนรักชุมชน รัก อิศระเสรี มีนิสัยโอบอ้อมอารี มีเมตตากรุณาต่อกัน ซึ่งสาราณียธรรม เป็นธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน เป็นคุณธรรมที่ทำให้คนเราไม่เห็นแก่ตัว เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น มี ๖ หลัก ได้แก่ เมตตาทายกรรม เมตตาเวจีกรรม เมตตาโมกกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญดา และทิวีสสามัญญดา เป็นหลักธรรมที่ใช้ในการดำรงชีวิต และอยู่ร่วมกันในสังคม ช่วยพัฒนาชุมชน สังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน มีความปลอดภัย ยึดหลักคำสอนมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ ต้องการให้ทำความดี ละเว้นชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ มีเมตตาเป็นหลัก ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และกำหนดกิจกรรมเพิ่มเติม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ทั้งด้านการประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ การ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาดูงาน การติดตามความก้าวหน้า เพื่อให้พหุภาคีมีความรู้ความ เข้าใจ และมีส่วนร่วมดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่นการเรียนรู้ เช่น เวที ประชาคมตำบล/อำเภอ ร้านค้าชุมชน ตลาดนัดชุมชน รวมถึงการวิเคราะห์ศักยภาพของท้องถิ่น การ วางแผนพัฒนา “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” ด้วยการส่งเสริมการรวมกลุ่ม กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ และการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน การพัฒนากิจกรรมทางด้านการศึกษา สังคม วัฒนธรรม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการวิจัยเพื่อสนับสนุนงานพัฒนาชุมชน โดยจัดตั้งสร้างศูนย์การ เรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบเบ็ดเสร็จระดับอำเภอ/จังหวัด โดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน ท้องถิ่น ด้วยการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาชุมชน และพัฒนาสถานที่ศึกษาดูงาน รวมทั้ง เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสู่สังคมในวงกว้าง ซึ่งการพัฒนาชุมชนให้ ความสำคัญต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นการพัฒนา ที่เน้น กระบวนการมากกว่ารูปแบบ และต้องการความต่อเนื่องในการปฏิบัติรวมทั้งให้ความสำคัญต่อการ พัฒนาที่เริ่มจาก ฐานทรัพยากรในท้องถิ่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาค ธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ เป็นต้น อันเป็นการสร้างจุดมุ่งหมายเพื่อการพึ่งตนเองเป็น หลัก มีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอนด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง พิจารณาถึงความ พอเหมาะพอดี มีเหตุผลที่พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุก มิติของการดำเนินชีวิต

การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำได้โดยยึดหลักสายกลาง ไม่ประหยัด จนตระหนี่ถี่เหนียว หรือฟุ้งเฟ้อจนเกินความจำเป็น กล่าวคือ ประหยัดในทางที่ถูกต้อง และลดละ ความฟุ่มเฟือย รวมทั้งต้องประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนใน การดำรงชีพก็ตาม ก็ต้องไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก โดยต้องขวนขวาย ใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เป็นการ แก่งแย่งผลประโยชน์ และแข่งขันกันในทางการค้าขายหรือประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ เนื่องจากสังคมไทยที่ล่มสลายลงเพราะยังมี บุคคลจำนวนมาก ไม่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากความละอาย เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาใช้เป็น หลักในการดำเนินชีวิตได้เพราะเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญา เป็นแนวปฏิบัติตนไม่ว่าจะอยู่ใน

กิจกรรม หรืออาชีพใด ก็ต้องยึดถือวิถีไทยอยู่แต่พอดี อย่าฟุ่มเฟือยอย่างไร้ประโยชน์ อย่ายึดวัตถุเป็น ที่ตั้ง ยึดเส้นทางสายกลางอยู่กินตามฐานะ ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต เจริญเติบโตอย่าง ค่อยเป็น ค่อยไป อย่าใช้หลักการลงทุนเชิงการพนัน ซึ่งตั้งอยู่บนความเสี่ยง กู้เงินมาลงทุนโดยหวังรวยอย่าง รวดเร็ว แล้วก็ไปสู่ความล้มละลายในที่สุด

เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานเพื่อชี้แนะ แนวทางในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนให้กับประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า ทุกระดับ ทุกสาขาอาชีพ โดยทรงห่วงใยต่อสถานการณ์ และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีผลมาจากการพัฒนาประเทศในแต่ละ ช่วงเวลา ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำรงอยู่ของประชาชนชาวไทยและสังคมไทยโดยรวม จึงทรงเตือน ทุกฝ่ายให้รู้จักคำว่า "พอเพียง" ทำอะไรด้วยสติ มีความรอบคอบระมัดระวัง ดำรงชีวิตอย่างสมถะและ สามัคคี ซึ่งจะนำพาตนเองและประเทศชาติให้รอดพ้นจากภาวะวิกฤตต่าง ๆ และนำพาชุมชน สังคม และประเทศชาติไปสู่ความมั่นคงและความสุขได้

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) รัฐบาลควรพิจารณาการพัฒนาศักยภาพในการเสริมสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมให้แก่ท้องถิ่นชนบททุกแห่งทุกส่วนโดยการดำเนินการและการริเริ่มจาก ประชาชนเองการพัฒนาชุมชนต้องอาศัยความสามารถของรัฐบาลที่เป็นผู้แทนเข้าไปบริหารในด้าน เครื่องมือเครื่องใช้ตลอดจนกระตุ้นและเร่งรัดให้ประชาชนมองเห็นปัญหาของตนเอง

๒) องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนควรมีการส่งเสริมการพัฒนาการเสริมสร้างความเจริญ ทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมให้แก่ท้องถิ่นชนบททุกแห่งทุกส่วนบนพื้นฐานของความรู้คู่คุณธรรม ด้วยการส่งเสริมระบบการจัดการความรู้ และการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อ การพัฒนาชุมชน อย่างยั่งยืน

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) ส่งเสริมการรวมกลุ่ม กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ และการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน การพัฒนากิจกรรมทางด้านการศึกษา สังคม วัฒนธรรม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อมเป็นประจำ อย่าง ต่อเนื่อง

๒) การพัฒนากิจกรรมทางด้านการศึกษา สังคม วัฒนธรรม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการวิจัยเพื่อสนับสนุนงานพัฒนาชุมชน โดยจัดตั้งสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบ เบ็ดเสร็จระดับอำเภอ/จังหวัด

๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรวิจัยเพื่อสนับสนุนงานพัฒนาชุมชน โดยจัดตั้งสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชน แบบเบ็ดเสร็จระดับอำเภอ/จังหวัด โดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนท้องถิ่น ด้วยการสร้าง หลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาชุมชน และพัฒนาสถานที่ศึกษาดูงาน

๒) ควรวิจัยในประเด็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นการพัฒนา ที่เน้นกระบวนการมากกว่ารูปแบบ และต้องการความต่อเนื่องในการปฏิบัติรวมทั้งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่เริ่มจาก ฐานทรัพยากรในท้องถิ่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมของพหุภาคี

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

- โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย. รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทยปี ๒๕๕๐ เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน. กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๕๐.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ทฤษฎีใหม่: มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด. กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๔๑.
- เดือนเด่น นิคมบริรักษ์. บรรษัทภิบาลกับเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. บรรณานุกรม. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาลัยมหิดล, ๒๕๒๗.
- ทองทิพภา วิริยะพันธุ์. เศรษฐกิจพอเพียง ความพอเพียงมวลรวมในประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: G.P. CYBERPRINT, ๒๕๕๐.
- นิพนธ์ พัวพงศกร. การพัฒนาอุตสาหกรรมไทยกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, ๒๕๔๒.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. กลวิธี แนวทาง วิธีการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๗.
- บัณฑิต อ่อนดา. มิติทางด้านวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนพับลิชซิง, ๒๕๔๑.
- ปรัชญา เวสารัชช์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท”. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๘.
- ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร. จิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๓๓.
- ประภาศรี สีหอำไพ. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- ประเวศน์ วะสี, ศ.นพ. ปาฐกถาป่วย อังภาภรณ์. ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และศีลธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๑.
- ปิยบุตร หล่อไทรเลิศ. เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แม็คจำกัด, ๒๕๔๖.
- ปรียานุช พิบูลสรารุช. ถอดรหัสเศรษฐศาสตร์เพื่อเข้าใจเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาว, ๒๕๕๑.

พนัส หันนาคินทร์. การสอนค่านิยมและหลักจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ,
๒๕๒๓.

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. “การมีส่วนร่วมของประชาชน”. วารสารพัฒนาชุมชน ๒. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๕.
กุมภาพันธ์, ๒๕๔๑.

พระบรมราชาวาท ๑๖๘ องค์ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช จัดพิมพ์เพื่อเฉลิม
พระเกียรติ เนื่องในพระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม
พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.

พระธรรมปิฎก. วัฒนธรรมเสวนา ณ วัดญาณเวศกวัน. กรุงเทพมหานคร: ภัคธรรม, ๒๕๔๔.

พุทธินันท์ สุขพรวรกุล. จากภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ปฏิบัติการพึ่งตนเอง. นนทบุรี: เคล็ดไทย,
๒๕๔๙.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
อนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖.

วีระ สำเนียงแจ่ม. บทการปฏิบัติการภูมิปัญญาท้องถิ่น ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
เศรษฐกิจพอเพียง. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๙.

วิมล วงษ์แสงจันทร์. ถอดรหัสเศรษฐศาสตร์เพื่อเข้าใจเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
แสงดาว, ๒๕๕๒.

วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. ถอดรหัสเศรษฐศาสตร์เพื่อเข้าใจเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
แสงดาว, ๒๕๕๑.

คันสนีย์ ฉัตรคุปต์ และ อุษา ชูชาติ. ฝึกสมองให้คิดอย่างมีวิจารณญาณ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท
สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๔๔.

สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์,
๒๕๓๓.

สมพร เทพสิทธิธา. การเดินตามรอยพระยุคลบาทเศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ไขปัญหาคความยากจน
และการทุจริต, พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สภาอุรวพุทธิกสมาคมแห่งชาติ, ๒๕๔๘.

----- ดวงประทีปจากพระบรมราชาวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อถวายเป็น
สักการะแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในมหามงคลสมัยทรงครองสิริราชสมบัติครบ
๖๐ ปี. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๔๙.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. ขบวนการประชาสังคมกับการพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศ
ไทย. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. จุดเปลี่ยนประเทศไทยเศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร:
ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๙.

สุเมธ ตันติเวชกุล. หลักธรรม หลักธรรม ตามรอยพระยุคลบาท. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร :
ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๘.

“-----”. การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริ.

- กรุงเทพมหานคร: กองประชาสัมพันธ์ สำนักผู้ว่าการ การประปาส่วนภูมิภาค, ๒๕๔๒.
 “-----”. ๒๐๙ คำสอนพ่อเศรษฐกิจพอเพียง หนังสือเฉลิมพระเกียรติเฉลิมฉลอง
 พระชนมายุ ๘๑ พรรษา. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา สถาบันบันลือธรรม, ๒๕๕๑.
 สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง. แนวทางปฏิบัติ ๗ ขั้นสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงจากแนวปฏิบัติสู่แนวคิดทาง
 ทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่นจำกัด (มหาชน),
 ๒๕๕๐.
 สุขสรรรค์ กันตะบุตร. การศึกษาการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ.
 กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๐.
 เสรี พงศ์พิศ. วิถีสู่ชุมชนพอเพียง. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๕๒.
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. วัดปัญญานันทาราม อำเภอคลองหลวง
 จังหวัดปทุมธานี การเผยแพร่ศาสนธรรมดีเด่น. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา
 ลาดพร้าว.๒๕๔๘.
 “-----”. แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. ๒๕๕๒ – ๒๕๕๙).
 กรุงเทพมหานคร : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๘.
 อภิชัย พันธเสน. “พุทธเศรษฐศาสตร์”. ในการสัมมนาทางวิชาการโครงการปราชญ์เพื่อแผ่นดิน
 ครั้งที่ ๒ เรื่องฐานปัญญาไทยในโลกสากล. จัดโดยราชบัณฑิตยสถาน
 กระทรวงศึกษาธิการ และศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร มหาวิทยาลัยศิลปากร.
 กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๓.
 “-----”. พุทธเศรษฐศาสตร์: วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์สาขา
 ต่างๆ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๔.
 อาชวี เตาลานนท์,ดร.ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง Road to Sustainable Economy.
 กรุงเทพมหานคร: หจก.เม็ดทรายพริ้นติ้ง, ๒๕๕๐.
 อารมณ์พันธ์ จันท์สว่าง.คำบรรยายลักษณะวิชาทฤษฎีและการพัฒนาชุมชน.กรุงเทพมหานคร:
 คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒. เอกสารอัดสำเนา.
 เอก อนันต์. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง Road to Sustainable Economy. กรุงเทพมหานคร:
 เม็ดทรายพริ้นติ้ง. ๒๕๕๐.

(๒) ภาษาอังกฤษ

Buhler, C. The course of human life as a psychological problem, In W.R. Looft (Ed.),
Development Psychology : A book of readings. New York : Holt, Reinhart &
 Winston, 1972.

(๓) รายงานการวิจัย

กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์. รายงานวิจัยเรื่องพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๓.

กฤษณากรณ์ ยุงทอง และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว อำเภอมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ : กรณีศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว. เพชรบูรณ์ : สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๕๕.

ณัฐวัฒน์ สุดประเสริฐ. “พฤติกรรมเชิงจริยธรรมในสังคมมนุษย์ที่มีผลต่ออายุและทรัพยากรธรรมชาติในจักกวัตตที่สุด”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , ๒๕๕๕.

นครินทร์ แก้วโชติ. “รุ่งธรรมาธิปไตยในฐานะเป็นเครื่องมือพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทย”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

นิธินาถ เจริญโภคธาต. รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนริมคลอง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายของชนิดนกและพันธุ์ไม้ริมคลอง ตำบลบางนางลี่ อำเภอมัวป่า จังหวัดสมุทรสงคราม. ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, สมุทรสงคราม : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๔.

ผุสดี จันทร์บาง และคณะ. โครงการพหุภาคีเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการสร้างเสริมพฤติกรรมกรบริโภคอ่อนหวานเด็กนักเรียน. ได้รับทุนสนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). กรุงเทพมหานคร : สำนักทันตสาธารณสุข กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, มปป.

วชิราภรณ์ ภัทโรวาสน์. การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานกรณีศึกษาครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคเหนือตอนบน. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (สสสค.). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่, ๒๕๕๕.

- ศันสนีย์ ชุมพลปัญญา. จริยธรรมทางธุรกิจของผู้บริหารที่มีต่อพนักงานในมุมมองทาง
พระพุทธศาสนา. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**. บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- สมจิตรรา กิตติมานนท์. การบริโภคอาหารเจเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางไตรสิกขา.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- สุปรียา อธิสิรานนท์. การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- สำราญ จูช่วย. รายงานวิจัยเรื่อง **วิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี
ที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยราช
พฤกษ์, ๒๕๕๕.

ภาคผนวก ก.
บทความวิจัย

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน ในจังหวัดลำปาง

พระครูสังวรสุตกิจ, ผศ.ดร.
พธ.บ., ร.ป.ม., พธ.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

บทคัดย่อ

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ๑. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง และ ๒. เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) โดยส่วนแรกจะทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ทราบถึงประเด็นของการศึกษาในรายละเอียดที่สำคัญ และมีความครอบคลุมในเนื้อหาสาระสำคัญที่ทำการศึกษาอย่างครบถ้วน จะทำให้ได้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึก (In-Depth) จากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ได้แก่ นักพัฒนาชุมชน นักวิชาการ ผู้บริหารองค์กร และผู้รับผิดชอบงานด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จำนวน ๑๕ ท่าน ที่มีรายละเอียดชัดเจนสามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิงตรรกะ (Analytic Induction) ส่วนที่สองจะศึกษาเชิงปริมาณ (Empirical Analysis) ด้วยแบบสอบถามกลุ่มตัวแทนต่าง ๆ ๗ กลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มครอบครัว , ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา, ตัวแทนจากสถาบันศาสนา , ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน , ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น , ตัวแทนจากองค์กรธุรกิจ และตัวแทนจากหน่วยงานอื่น กลุ่มละ ๓๐ ท่าน รวมจำนวน ๒๑๐ ท่าน ซึ่งผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purpose Sampling)

คำสำคัญ : พัฒนาชุมชน, พหุภาคี , ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of this study were 1) to study the concept and theory of the community development by multi-network co-operation under the sufficiency economy philosophy in Lampang Province.,2) to propose the model of the community development by multi-network co-operation under the sufficiency economy philosophy in Lampang Province. The research used the mixed research method to study samples consisting of 15 key informants consist of The community development officers , specialists , managers and the persons who responsibility about merit and ethics , then will be made analytic induction. In the second section will be studied about empirical analysis with 210 questionnaires from group

agency that consisted 30 persons / group as follows : the agency from group of family , academy , religion , organization development , local governments , organization and others total 210 persons that selected purpose sampling .

Keywords : Community Development , Multi-Network Co-operation , Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ (Introduction)

นับตั้งแต่รัฐบาลไทยได้ทำการพัฒนาประเทศโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามแนวทางการพัฒนาประเทศแบบเศรษฐกิจทุนนิยมประชาธิปไตย โดยเน้นการพัฒนาทุนทางวัตตุมมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนคนไทยได้อยู่ดีกินดี มีสาธารณูปโภคที่ครบครันด้วยความสะดวกสบายมาตลอดถึงศตวรรษ ซึ่งก็สามารถพบได้ว่าความมุ่งหวังดังกล่าวได้ประสบความสำเร็จมาแล้วระดับหนึ่งทำให้ประชาชนคนไทยได้รับการบริการน้ำประปา ไฟฟ้า รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกจำนวนมากที่พัฒนามากขึ้นตามเทคโนโลยีของโลกตะวันตก ได้แก่ รถยนต์ เครื่องทุนแรงทางการเกษตร เครื่องซักผ้า โทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์ ที่มีอยู่ประจำทุกครอบครัว หรือมีหลายๆ เครื่องในแต่ละบุคคล และแต่ละครอบครัว ในทางกลับกัน ความคุ้นเคยกันของคนในสังคมได้หายไปจากชุมชน และในขณะที่เดียวกันความสงบสุขของสังคมก็หายไปพร้อมๆ กับคนรุ่นหนุ่มสาว อันเนื่องมาจากความต้องการในการแสวงหาปัจจัยคือเงิน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการอุปโภคบริโภคเทคโนโลยีที่ได้กล่าวมา ดังจะเห็นได้จากดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ที่ตกต่ำมากที่สุด คือ ด้านมิติครอบครัว และสิทธิและความเป็นธรรมซึ่งมีค่าน้อยที่สุด ซึ่งก่อให้เกิดสังคมเห็นเชิงประจักษ์ได้ว่า “ความเจริญไม่ใช่สิ่งที่ดีเสมอไป เพราะถ้าเจริญแบบไม่มีปัญญาก็จะมีปัญหามากขึ้นอย่างเมืองไทยเจริญขึ้นแต่ความสุขกับน้อยลงตลอด”^๑

จากการรายงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า ค่าเฉลี่ยมิติความมั่นคงของมนุษย์ทั้งหมด ๘ ด้าน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย การศึกษา การมีงานทำและรายได้ ความมั่นคงส่วนบุคคล ครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม สิทธิและความเป็นธรรม และการเมืองและธรรมาภิบาล ซึ่งจังหวัดลำปางมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับภาคในด้านครอบครัว กับสิทธิและความเป็นธรรมดังที่กล่าวมา

จากสภาพปัญหาของต่อความมั่นคงของมนุษย์ทางด้านสังคมในมิติด้านครอบครัวและสิทธิที่ดัชนีของจังหวัดลำปางมีต่ำกว่าระดับค่าเฉลี่ยของภาคเหนือ ซึ่งในขณะเดียวกันก็ได้พบว่าจำนวนวัดที่มีพระสงฆ์อยู่ประจำ ๐ – ๒ รูป มีเป็นจำนวนมาก ทำให้บริบทของคุณธรรมจริยธรรมของชุมชนอยู่ในสภาวะเสื่อมเสียมากยิ่งขึ้น จากเงื่อนไขสำคัญสำหรับสังคมที่มีความสงบสุขทั้งสองประการที่อยู่ในระดับที่ตกต่ำดังกล่าวน่าจะเป็นสัญญาณเตือนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ให้ความระมัดระวังในการจัดระบบสังคมเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันต่อสภาวะความเสื่อมเสียที่จะดูแลบุคคลและครอบครัวที่เป็นหน่วยสำคัญ

^๑หลวงพ่อกา สุภโท, ธรรมลีลา, (กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๔), หน้า ๕๔

ของสังคมที่จะต้องหาสิ่งทดแทน หรือการร่วมมือกันในการแสดงบทบาทร่วมเพื่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ประชาชนในชุมชนที่จะสามารถดำรงความสงบสุขให้แก่สังคมได้ดังเดิม

จากการประมวลผลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาในประเด็นของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในชุมชนจังหวัดลำปางโดยบทบาทร่วมกันของพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งนี้ เพื่อเป็นการเสริมสร้างแนวทางต้นแบบของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในชุมชนจังหวัด ลำปาง โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการชี้ให้เห็นถึงแนวความคิดและ วิธีการในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและเป็นแนวทางให้พระสงฆ์ นักพัฒนาชุมชนในสังคมไทย สามารถใช้เป็นต้นแบบ (Role Model) ในการพัฒนาบทบาทการมีส่วนร่วมร่วมกันของพหุภาคีภายใต้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันจะนำไปสู่การสร้างเป็นนโยบายพัฒนาประเทศให้เกิดความมั่นคงอย่าง ยั่งยืน โดยเน้นการศึกษาไปยังหลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อไปสร้างวัฒนธรรมชุมชน สังคมไทยให้มีประสิทธิผลสูง เกิดความมั่นคง เนื่องจากมีการพัฒนาออกไปจากตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ โลก ร่วมสร้างศรัทธาที่มีแนวทางทางดี รวมทั้งการพัฒนาจิตใจของตนเอง การอยู่ ร่วมกันในสังคม และการก่อให้เกิดสังคมที่เป็นรูปธรรมของสังคมที่มีลักษณะของสังคมแบบพอเพียง โดยสามารถสรุปเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง
๒. เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์ ๔ ด้าน ตามนิยามของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

๒. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ได้แก่ นักพัฒนาชุมชน นักวิชาการ ผู้บริหาร องค์กร และผู้รับผิดชอบงานด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจำนวน ๑๕ ท่าน และกลุ่มตัวแทนต่าง ๆ ๗ กลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มครอบครัว , ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา , ตัวแทนจากสถาบันศาสนา , ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน , ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น , ตัวแทนจากองค์กรธุรกิจ และตัวแทนจากหน่วยงานอื่น กลุ่มละ ๓๐ ท่าน รวมจำนวน ๒๑๐ ท่าน

๓. ขอบเขตด้านสถานที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ จังหวัดลำปาง

๔. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๕๘ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๘ รวมเป็นระยะเวลา ๘ เดือน

๕. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยกำหนดความหมายต่างๆ ของการใช้คำในวิจัยดังนี้

๕.๑ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดรวมถึงการพัฒนา และบริหารประเทศที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ทางสายกลาง คำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๕.๒ พหุภาคี หมายถึง สถาบันหรือหน่วยงานต่าง ๆ มีการประสานงานร่วมกันพิจารณา วางแผน การดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันของบุคคลในสังคมอย่างมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในสังคม เพื่อการพัฒนาให้สังคมมีความน่าอยู่ และเป็นสุข

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง” ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Method) โดยส่วนแรกจะทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ทราบถึงประเด็นของการศึกษาในรายละเอียดที่สำคัญ และมีความครอบคลุมในเนื้อหาสาระสำคัญที่ทำ การศึกษาอย่างครบถ้วน จะทำให้ได้ทราบถึงข้อมูลเชิงลึก (In-Depth) ที่มีรายละเอียดชัดเจนสามารถนำมาวิเคราะห์ในเชิงตรรกะ (Analytic Induction) ส่วนที่สองจะศึกษาเชิงปริมาณ (Empirical Analysis) เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือในเชิงประจักษ์ข้อมูล และวิเคราะห์ให้ทราบถึงเหตุผลที่มีส่วนสัมพันธ์กันกับข้อมูลในประเด็นปัจจัยส่วนบุคคลในการสนับสนุนรายละเอียดของข้อมูล และนำข้อมูลการศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพมาอธิบายผลการวิจัยร่วมกัน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยสัมภาษณ์กลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิทางการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ได้แก่ นักพัฒนาชุมชน นักวิชาการ ผู้บริหารองค์กร และผู้รับผิดชอบงานด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจำนวน ๑๕ ท่าน

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนใน จังหวัด ลำปาง ๗ กลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มครอบครัว , ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา, ตัวแทนจากสถาบัน ศาสนา , ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน , ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น , ตัวแทนจาก องค์กรธุรกิจ และตัวแทนจากหน่วยงานอื่น กลุ่มละ ๓๐ ท่าน จำนวน ๒๑๐ คน^๒ กลุ่มตัวอย่าง การ เลือกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบสอบถามประชาชนในตำบลนาอาจ อำเภอสบปราบ จังหวัด ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ใช้สำหรับแจกแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า

๑) แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

พบว่ากลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มที่ ๑ ตัวแทนจากกลุ่มครอบครัว กลุ่มที่ ๒ ตัวแทนจาก สถาบันการศึกษา กลุ่มที่ ๓ ตัวแทนจากสถาบันศาสนา กลุ่มที่ ๔ ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนกลุ่ม ที่ ๕ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มที่ ๗ ตัวแทนจากหน่วยงานอื่น พบว่าการมี ส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ ชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๒ , ๓.๖๗ , ๓.๖๕ , ๓.๗๘ , ๓.๗๗ และ ๓.๖๓ ตามลำดับ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคี ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับมากทุกด้าน ในขณะที่กลุ่มที่ ๖ ตัวแทนจากองค์กรธุรกิจ พบว่าการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุ ภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดย มีค่าเฉลี่ย ๓.๒๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

๒) รูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง พบว่าควรกำหนดกิจกรรมเพิ่มเติมเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการมี ส่วนร่วมของพหุภาคี ทั้งด้านการประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาดูงาน การติดตามความก้าวหน้า เพื่อให้พหุภาคีมีความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมดำเนิน โครงการอย่างต่อเนื่อง โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่นการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาชุมชนให้ความสำคัญต่อ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นการพัฒนา ที่เน้นกระบวนการมากกว่า รูปแบบ และต้องการความต่อเนื่องในการปฏิบัติรวมทั้งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่เริ่มจาก ฐาน ทรัพยากรในท้องถิ่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนา เอกชน นักวิชาการ เป็นต้น

^๒ <http://xn--12cfic3exabfc5ffba5a0a1cp3a2hefdb8a57b5cwb.com/สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นที่/>

วิจารณ์

ในขณะที่สังคมไทยกำลังอยู่บนเส้นทางการพัฒนาให้เท่าทันกับกระแสของโลก การเตรียมความพร้อม เพื่อให้เกิดวิถีชีวิตที่ไม่ทอดทิ้งรากฐานดั้งเดิมของตนเอง และรู้จักเลือกรับสิ่งใหม่ มาปรับใช้ และผู้คนเข้าใจถึงชีวิตสาธารณะอย่างแท้จริง จึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง นอกเหนือจากการวิเคราะห์สภาพการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางควรมีกำหนดกิจกรรมเพิ่มเติม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ทั้งด้านการประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาดูงาน การติดตามความก้าวหน้า เพื่อให้พหุภาคีมีความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่น การเรียนรู้ เช่น เวทีประชาคมตำบล/อำเภอ ร้านค้าชุมชน ตลาดนัดชุมชน รวมถึงการวิเคราะห์ศักยภาพของท้องถิ่น การวางแผนพัฒนา “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” ด้วยการส่งเสริมการรวมกลุ่ม กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ และการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน การพัฒนากิจกรรมทางด้าน การศึกษา สังคม วัฒนธรรม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการวิจัยเพื่อสนับสนุนงานพัฒนาชุมชน โดยจัดตั้งสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบเบ็ดเสร็จระดับอำเภอ/จังหวัด โดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนท้องถิ่น ด้วยการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาชุมชน และพัฒนาสถานที่ศึกษาดูงาน. รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนสู่สังคมในวงกว้าง ซึ่งการพัฒนาชุมชนให้ความสำคัญต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นการพัฒนา ที่เน้นกระบวนการมากกว่ารูปแบบ และต้องการความต่อเนื่องในการปฏิบัติรวมทั้งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่เริ่มจาก ฐานทรัพยากรในท้องถิ่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเสนอแก้ไขปัญหามันพื้นฐานของข้อค้นพบในการวิจัย ดังนั้นรัฐบาลควรพิจารณาการพัฒนาศักยภาพในการเสริมสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมให้แก่ท้องถิ่นชนบททุกแห่งทุกส่วนโดยการดำเนินการและการริเริ่มจากประชาชนเองการพัฒนาชุมชนต้องอาศัยความสามารถของรัฐบาลที่เป็นผู้แทนเข้าไปบริหารในด้านเครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนกระตุ้นและเร่งเร้าให้ประชาชนมองเห็นปัญหาของตนเอง โดยองค์การภาครัฐ ภาคเอกชนควรมีการส่งเสริมการพัฒนาการเสริมสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมให้แก่ท้องถิ่นชนบททุกแห่งทุกส่วนบนพื้นฐานของความรู้คู่คุณธรรมด้วยการส่งเสริมระบบการจัดการความรู้ และการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ/คำขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการที่ปรึกษา งานวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิประจำสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขงานด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไปยังผู้เกี่ยวข้องทุก

ท่าน ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหา ระเบียบวิธี และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ช่วยแนะนำแก้ไขตรวจสอบแบบสอบถาม และแก้ไขข้อมูลที่บกพร่องบางส่วน ให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ พระคุณเจ้า ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้เข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ได้ให้การสนับสนุนทุนอุดหนุนสำหรับการทำงานวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงมาได้ด้วยดี คุณค่า และประโยชน์ใดๆ อันจะพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแด่ มารดาบิดา ปู่ย่า ตายาย ครูอาจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่านที่ชี้ทางที่สว่างและคอยเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยอย่างเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. **ทฤษฎีใหม่: มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๔๑.
- ทองทิพภา วิริยะพันธุ์. **เศรษฐกิจพอเพียง ความพอเพียงมวลรวมในประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ ๓**. กรุงเทพมหานคร: G.P. CYBERPRINT, ๒๕๕๐.
- บัณฑิต อ่อนดา. **มิติทางด้านวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินต์ติ้ง แอนพับลิชซิง, ๒๕๔๑.
- ปรัชญา เวสารัชช. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๘.
- ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร. **จิตวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๓๓.
- ปิยบุตร หล่อไทรเลิศ. **เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แม่คำจำกัด, ๒๕๔๖.
- พระธรรมปิฎก. **วัฒนธรรมเสวนา ณ วัดญาณเวศกวัน**. กรุงเทพมหานคร: ภัคธรรม, ๒๕๔๔.
- พุทธินันท์ สุขพรวรกุล. **จากภูมิปัญญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่ปฏิบัติการพึ่งตนเอง**. นนทบุรี: เคล็ดไทย, ๒๕๔๘.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. **ถอดรหัสเศรษฐศาสตร์เพื่อเข้าใจเศรษฐกิจ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาว, ๒๕๕๑.
- สมพร เทพสีธา. **การเดินทางรอยพระยุคลบาทเศรษฐกิจพอเพียงช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนและการทุจริต, พิมพ์ครั้งที่ ๒**. กรุงเทพมหานคร: สภาวพุทธิกสมาคมแห่งชาติ, ๒๕๔๘.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. **ขบวนการประชาสังคมกับการพัฒนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประเทศไทย**. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. **จุดเปลี่ยนประเทศไทยเศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพมหานคร: ซีไอเดียเคชั่น, ๒๕๔๘.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. **หลักธรรม หลักธรรม ตามรอยพระยุคลบาท**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๘.
- เอก อนันต์. **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง Road to Sustainable Economy**. กรุงเทพมหานคร: เม็ดทรายพรินต์ติ้ง, ๒๕๕๐.

(๒) ภาษาอังกฤษ

Buhler, C. The course of human life as a psychological problem, In W.R. Looft (Ed.),
Development Psychology : A book of readings. New York : Holt, Reinhart &
Winston, 1972.

ภาคผนวก ข.

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของชุมชนในจังหวัดลำปาง

The community Development with Multi Network Co-operation
according to the Sufficiency Economy Philosophy in Lampang Province

๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

- สามารถนำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ในการเรียนการสอนในรายวิชา การบริหารโครงการ การพัฒนาชุมชน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- อาจารย์ นักวิชาการ นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้นำผลงานวิจัยไปทำการศึกษาต่อยอดองค์ความรู้ในเรื่องการพัฒนาชุมชน และการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาชุมชนจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าวิชาการในเรื่องการพัฒนาชุมชน และการดำเนินโครงการแบบการมีส่วนร่วมพหุภาคี

ภาคผนวก ค.

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ

ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุ วัตถุประสงค์	โดยทำให้
๑. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำราแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	ทราบการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์ ๙ ด้าน ตามนิยามของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	ข้อที่ ๑	ทำให้สามารถนำไปสู่การกำหนดแนวทางและกรอบของการดำเนินการวิจัยได้
๒. ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย	ทราบการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในประเด็นมิติความมั่นคงของมนุษย์ทั้งหมด ๙ ด้าน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย การศึกษา การมีงานทำและรายได้ ความมั่นคงส่วนบุคคล ครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม สิทธิและความเป็นธรรม และการเมืองและธรรมาภิบาล	ข้อที่ ๑	ทำให้สามารถวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย หลักการพัฒนา ประเด็นปัญหา และหลักการและคำสอนเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง
๓. การเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์/แบบสอบถามแบบบุคลากรที่เกี่ยวข้องขององค์กรตัวอย่าง	ทราบถึงข้อมูลความคิดเห็นของประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดลำปาง และกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากนักพัฒนาชุมชน นักวิชาการ ผู้บริหารองค์กร และผู้รับผิดชอบงานด้านพัฒนา	ข้อที่ ๑ - ๒	ทำให้เกิดแนวทางแนวทางการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุวัตถุประสงค์	โดยทำให้
	คุณธรรมจริยธรรม		
๔. ข้อเสนอแนะอื่น	ทราบถึงประเด็นปัญหาของการสร้างงานทางด้านการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง	ข้อที่ ๒	ทำให้ได้ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์การต่าง ๆ ที่นำผลจากข้อเสนอแนะไปสู่การกำหนดนโยบายวางแผน กำหนดรูปแบบการสร้างงานทางด้านการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง
๕. รายงานฉบับสมบูรณ์	<p>ได้รายงานฉบับสมบูรณ์ที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยทั้ง ๒ ข้อคือ</p> <p>๑. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง</p> <p>๒. เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง</p>	ข้อ ๑ - ๒	<p>ได้รายงานวิจัยที่มีคุณค่าสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยสามารถนำแนวทางการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางผนวกกับแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๓ ด้าน คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผลการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์ ๘ ด้าน ตามนิยามของ</p>

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	บรรลุ วัตถุประสงค์	โดยทำให้
			กระทรวงการพัฒนาศังคม และความมั่นคงของมนุษย์

ภาคผนวก ง.

ตัวอย่างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

แบบสอบถามงานวิจัยเรื่อง

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

.....

คำชี้แจง

แบบวัดระดับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ข้อมูลต่าง ๆ ที่ท่านได้แสดงความคิดเห็นจะถูกนำไปเพื่อใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านตอบคำถามตามความเป็นจริงและตรงตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง หน้าข้อความที่ท่านเห็นว่าถูกต้องตามความเป็นจริงและตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

๑. เพศ

๑) ชาย

๒) หญิง

๒. อายุ

๑) ตั้งแต่ ๒๐ ปี ลงไป

๒) ๒๑-๔๐ ปี

๓) ๔๑-๖๐ ปี

๔) ตั้งแต่ ๖๑ ปี ขึ้นไป

๓. สถานภาพของท่าน

๑) โสด

๒) สมรส

๓) หย่า/หม้าย

๔) อื่น ๆ (ระบุ).....

๔. ระดับการศึกษา

๑) มัธยมศึกษา

๒) อนุปริญญาหรือเทียบเท่า

๓) ปริญญาตรี

๔) สูงกว่าปริญญาตรี

๕. อาชีพของท่าน

๑) รับจ้างทั่วไป

๒) เกษตรกร

๓) ค้าขาย

๔) พนักงานห้างร้าน/บริษัท

๕) เจ้าของธุรกิจ

๖) ราชการ/รัฐวิสาหกิจ

๖) อื่น ๆ (ระบุ).....

๖. รายได้ของท่านเฉลี่ยต่อเดือน

๑) ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท

๒) ๕,๐๐๑-๑๐,๐๐๐ บาท

๓) ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท

๔) ๑๕,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท

๕) ๒๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป

๗. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

๑) ๑ - ๓ ปี

๒) ๔ - ๖ ปี

๓) ๗ - ๑๐ ปี

๔) มากกว่า ๑๐ ปี

ตอนที่ ๒ ระดับการมีส่วนร่วม การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

ขอให้ท่านแสดงเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจในการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง โดยกำหนดไว้ ๕ ระดับ ตามความหมายดังนี้

- ระดับคะแนน ๕ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ มากที่สุด
 ระดับคะแนน ๔ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจมาก
 ระดับคะแนน ๓ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจปานกลาง
 ระดับคะแนน ๒ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจน้อย
 ระดับคะแนน ๑ หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจน้อยที่สุด

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนในจังหวัดลำปาง	ระดับการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจ				
	๕	๔	๓	๒	๑
๑.การพัฒนาชุมชน					
๑.๑ ในชุมชนของท่านมีการพัฒนาชุมชนเป็นการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสมาชิกในชุมชน					
๑.๒ ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย					
๑.๓ ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนจัดให้มีการรักษาคู่ครองสวัสดิการทั้งทรัพย์สินและร่างกาย					
๑.๔ ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนปลูกฝังค่านิยมให้สมาชิกในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน					
๑.๕ ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการช่วยเหลือตนเองได้ตามหลักของการพัฒนาชุมชนโดยประชาชนในชุมชน					
๑.๖ ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการช่วยป้องกันปัญหาสังคม					
๑.๗ ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนช่วยสนับสนุนให้ประชาชนปรับตัวตามทันต่อสถานการณ์ต่าง ๆ					
๑.๘ ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนมุ่งพัฒนาทัศนคติของประชาชน โดยการเพิ่มพูนความรู้และทักษะแก่ชุมชน					
๑.๙ ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนทำงานในรูปของคณะกรรมการ					
๑.๑๐ ในชุมชนของท่านการพัฒนาชุมชนมีการวางแผนเพื่อ					

กำหนดทิศทางและวิธีแก้ปัญหาของชุมชน					
<i>๒. การมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมของพหุภาคี</i>					
๒.๑ ในชุมชนของท่านสถาบันครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน					
๒.๒ ในชุมชนของท่านสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน					
๒.๓ ในชุมชนของท่านสถาบันศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน					
๒.๔ ในชุมชนของท่านองค์กรพัฒนาเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน					
๒.๕ ในชุมชนของท่านองค์กรธุรกิจมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน					
๒.๖ ในชุมชนของท่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน					
๒.๗ ในชุมชนของท่านองค์กรสงฆ์ / พระมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน					
๒.๘ ในชุมชนของท่านมีการเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม					
๒.๙ ในชุมชนของท่านมีกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ และตอบสนองความต้องการของสมาชิก					
๒.๑๐ ในชุมชนของท่านมีสภาพที่เรียบร้อยอย่างสม่ำเสมอ					
<i>๓. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</i>					
๓.๑ ในชุมชนของท่านยึดหลักความประหยัดในทางที่ถูกต้อง					
๓.๒ ในชุมชนของท่านยึดหลักการประกอบอาชีพด้วยความสุจริต					
๓.๓ ในชุมชนของท่านไม่มีการแก่งแย่งผลประโยชน์					
๓.๔ ในชุมชนของท่านมีการใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม					
๓.๕ ในชุมชนของท่านมีความพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ					
๓.๖ ในชุมชนของท่านมีการสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจท้องถิ่น					
๓.๗ ในชุมชนของท่านมีการให้ความรู้และแนวทางในการดำรงชีวิตภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
๓.๘ ในชุมชนของท่านมีการวางแผนการตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม					
๓.๙ ในชุมชนของท่านมีการเตรียมตัวเพื่อพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น					
๓.๑๐ ในชุมชนของท่านมีการพัฒนาที่สมดุลทั้งในด้านสังคม					

สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี					
๔. ระดับของภัยทางสังคมตามมิติความมั่นคงของมนุษย์					
๔.๑ ในชุมชนของท่านมีความมั่นคงของที่อยู่อาศัยของประชาชน					
๔.๒ ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน					
๔.๓ ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านการศึกษาให้แก่เด็กเยาวชน					
๔.๔ ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมด้านการมีงานทำและรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน					
๔.๕ ในชุมชนของท่านประชาชนมีความมั่นคงส่วนบุคคล มีรายได้พอเพียงต่อการดำเนินชีวิต					
๔.๖ ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริม พัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาที่ถูกต้องตามวัย					
๔.๗ ในชุมชนของท่านมีการตระหนักถึงทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม					
๔.๘ ในชุมชนของท่านมีพื้นฐานของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน					
๔.๙ ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานร่วมกันในชุมชน					
๔.๑๐ ในชุมชนของท่านมีการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๓.๑ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคี

ข้อดี.....

.....

ข้อจำกัด.....

.....

โอกาส.....

.....

.....

อุปสรรค.....
.....
.....

๓.๒ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการพัฒนา

ชุมชน

ข้อดี.....
.....
.....

ข้อจำกัด.....
.....
.....

โอกาส.....
.....
.....

อุปสรรค.....
.....
.....

๓.๓ ข้อเสนอแนะประเด็นการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนและการประสานงานผ่านพหุภาคี

.....
.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่เสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม
พระครูสังวรสุตกิจ, ผศ. ดร.

แบบสัมภาษณ์เรื่อง

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

.....

ตำแหน่ง / หน้าที่ / หน่วยงาน

.....

สถานที่

.....

วัน/เดือน/ที่

สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ ๒ พัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง

๑. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไปไม่ว่าจะเป็นจุดดี จุดด้อย และโอกาสต่าง ๆ ของการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปางอย่างไร
๒. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนในจังหวัดลำปางอย่างไร
๓. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคี อาทิเช่น สถาบันครอบครัว , สถาบันการศึกษา, สถาบันศาสนา, องค์กรพัฒนาเอกชน , องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรธุรกิจจังหวัดลำปางอย่างไร และมีหน่วยงานใดที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน พร้อมแสดงให้เห็นถึงโครงการที่ประสบความสำเร็จ และล้มเหลว
๔. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยและองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อย่างไร
 - ๔.๑ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความพอประมาณในชุมชน
 - ๔.๒ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดความมีเหตุผลในชุมชน
 - ๔.๓ ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวในชุมชน
๕. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง และหน่วยงานใดควรจะเข้ามา

ร่วมมือในการพัฒนา และท่านมีการนำหลักธรรมเช่น หลักสาราณียธรรม หรือหลักอปริหานิยธรรม มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีได้อย่างไร

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่เสียสละเวลาในการตอบแบบสัมภาษณ์

พระครูสังวรสุตกิจ, ผศ.ดร.

ภาคผนวก จ.

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของชุมชนในจังหวัดลำปาง

The community Development with Multi Network Co-operation
according to the Sufficiency Economy Philosophy in Lampang Province

๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

- สามารถนำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ในการเรียนการสอนในรายวิชา การบริหารโครงการ การพัฒนาชุมชน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- อาจารย์ นักวิชาการ นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้นำผลงานวิจัยไปทำการศึกษาต่อยอดองค์ความรู้ในเรื่องการพัฒนาชุมชน และการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาชุมชนจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าวิชาการในเรื่องการพัฒนาชุมชน และการดำเนินโครงการแบบการมีส่วนร่วมพหุภาคี

ภาคผนวก จ.

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของชุมชนในจังหวัดลำปาง

The community Development with Multi Network Co-operation
according to the Sufficiency Economy Philosophy in Lampang Province

๑. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

- สามารถนำกระบวนการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ในการเรียนการสอนในรายวิชา การบริหารโครงการ การพัฒนาชุมชน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

- อาจารย์ นักวิชาการ นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้นำผลงานวิจัยไปทำการศึกษาต่อยอดองค์ความรู้ในเรื่องการพัฒนาชุมชน และการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาชุมชนจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าวิชาการในเรื่องการพัฒนาชุมชน และการดำเนินโครงการแบบการมีส่วนร่วมพหุภาคี

สรุปโครงการวิจัย

สัญญาเลขที่	ว.๐๐๘/๒๕๕๘
ชื่อโครงการ	การพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง
หัวหน้าโครงการ	พระครูสังวรสุตกิจ,ผศ.ดร. วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โทรศัพท์ ๐๘๑-๘๘๔๔๗๑๐
ความเป็นมาและความสำคัญ	<p>นับตั้งแต่รัฐบาลไทยได้ทำการพัฒนาประเทศโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตามแนวทางการพัฒนาประเทศแบบเศรษฐกิจทุนนิยมประชาธิปไตย โดยเน้นการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนคนไทยได้อยู่ดีกินดี มีสาธารณูปโภคที่ครบครันด้วยความสะดวกสบายมาตลอดกึ่งศตวรรษ ซึ่งก็สามารถพบได้ว่าความมุ่งหวังดังกล่าวได้ประสบความสำเร็จมาแล้วระดับหนึ่งทำให้ประชาชนคนไทยได้รับการบริการน้ำประปา ไฟฟ้า รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกจำนวนมากที่พัฒนามากขึ้นตามเทคโนโลยีของโลกตะวันตก ได้แก่ รถยนต์ เครื่องทุนแรงทางการเกษตร เครื่องซักผ้า โทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์ ที่มีอยู่ประจำทุกครอบครัว หรือมีหลายๆ เครื่องในแต่ละบุคคล และแต่ละครอบครัว ในทางกลับกัน ความคุ้นเคยกันของคนในสังคมได้หายไปจากชุมชน และในขณะเดียวกันความสงบสุขของสังคมก็หายไปพร้อมๆ กับคนรุ่นหนุ่มสาว อันเนื่องมาจากความต้องการในการแสวงหาปัจจัยคือเงิน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการอุปกรณ์เทคโนโลยีดังที่ได้กล่าวมา ดังจะเห็นได้จากดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ที่ตกต่ำมากที่สุด คือ ด้านมิติครอบครัว และสิทธิและความเป็นธรรมซึ่งมีค่าน้อยที่สุด ซึ่งก่อให้เกิดสังคมเห็นเชิงประจักษ์ได้ว่า “ความเจริญไม่ใช่สิ่งที่ดีเสมอไป เพราะถ้าเจริญแบบไม่มีปัญญาก็จะมีปัญหา มากขึ้นอย่างเมืองไทยเจริญขึ้น แต่ความสุขกับน้อยลงตลอด”</p> <p>จากการรายงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า ค่าเฉลี่ยมิติความมั่นคงของมนุษย์ทั้งหมด ๙ ด้าน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย การศึกษา การมีงานทำและรายได้ ความมั่นคงส่วนบุคคล ครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม สิทธิและความเป็นธรรม และการเมืองและธรรมาภิบาล ซึ่งจังหวัดลำปางมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด และต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับภาคในด้านครอบครัว กับสิทธิและความเป็นธรรมดังที่กล่าวมา</p> <p>จากสภาพปัญหาของต่อความมั่นคงของมนุษย์ทางด้านสังคมในมิติด้านครอบครัว และสิทธิที่ดัชนีของจังหวัดลำปางมีต่ำกว่าระดับค่าเฉลี่ยของภาคเหนือ ซึ่งในขณะเดียวกัน ก็ได้พบว่าจำนวนวัดที่มีพระสงฆ์อยู่ประจำ ๐ - ๒ รูป มีเป็นจำนวนมาก ทำให้บริบทของคุณธรรมจริยธรรมของชุมชนอยู่ในสภาวะเสื่อมเสียมากยิ่งขึ้น จากเงื่อนไขสำคัญสำหรับสังคมที่มีความสงบสุขทั้งสองประการที่อยู่ในระดับที่ตกต่ำดังกล่าวน่าจะเป็นสัญญาณเตือนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ให้</p>

<p>ความระมัดระวังในการจัดระบบสังคมเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันต่อสภาวะความสับสนเสี่ยงที่จะดูแลบุคคลและครอบครัวที่เป็นหน่วยสำคัญของสังคมที่จะต้องหาสิ่งทดแทน หรือการร่วมมือกันในการแสดงบทบาทร่วมเพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ประชาชนในชุมชนที่จะสามารถดำรงความสงบสุขให้แก่สังคมได้ดังเดิม</p> <p>จากการประมวลผลข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาในประเด็นของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในชุมชนจังหวัดลำปางโดยบทบาทร่วมกันของพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างแนวทางต้นแบบของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในชุมชนจังหวัดลำปาง โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการชี้ให้เห็นถึงแนวความคิดและวิธีการในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและเป็นแนวทางให้พระสงฆ์ นักพัฒนาชุมชนในสังคมไทยสามารถใช้เป็นต้นแบบ (Role Model) ในการพัฒนาบทบาทการมีส่วนร่วมร่วมกันของพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอันจะนำไปสู่การสร้างเป็นนโยบายพัฒนาประเทศให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืน โดยเน้นการศึกษาไปยังหลักการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อไปสร้างวัฒนธรรมชุมชน สังคมไทยให้มีประสิทธิผลสูง เกิดความมั่นคง เนื่องจากการพัฒนาออกไปจากตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ โลกร่วมสร้างศรัทธาที่มีแนวทางทางดี รวมทั้งการพัฒนาจิตใจของตนเอง การอยู่ร่วมกันในสังคม และการก่อให้เกิดสังคมที่เป็นรูปธรรมของสังคมที่มีลักษณะของสังคมแบบพอเพียง โดยสามารถสรุปเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญในการวิจัย</p>
<p>วัตถุประสงค์โครงการ</p> <p>๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง</p> <p>๑.๒.๒ เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง</p>
<p>ผลการวิจัย</p> <p>จากผลการศึกษาพบว่า</p> <p>๑) แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม และเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง</p> <p>พบว่ากลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มที่ ๑ ตัวแทนจากกลุ่มครอบครัว กลุ่มที่ ๒ ตัวแทนจากสถาบันการศึกษา กลุ่มที่ ๓ ตัวแทนจากสถาบันศาสนา กลุ่มที่ ๔ ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนกลุ่มที่ ๕ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มที่ ๗ ตัวแทนจากหน่วยงานอื่น พบว่าการมีส่วนร่วม/การมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๗๒ , ๓.๖๗ , ๓.๖๕ , ๓.๗๘ , ๓.๗๗ และ ๓.๖๓ ตามลำดับ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง อยู่ในระดับมากทุกด้าน ในขณะที่กลุ่มที่ ๖ ตัวแทนจากองค์กรธุรกิจ พบว่าการมีส่วนร่วม/การมีความ</p>

เข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ย ๓.๒๕ และเมื่อจำแนกเป็นรายด้านแล้วพบว่าการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปางอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

๒) รูปแบบการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง พบว่าควรกำหนดกิจกรรมเพิ่มเติมเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ทั้งด้านการประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาดูงาน การติดตามความก้าวหน้า เพื่อให้พหุภาคีมีความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่น การเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาชุมชนให้ความสำคัญต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นการพัฒนา ที่เน้นกระบวนการมากกว่ารูปแบบ และต้องการความต่อเนื่องในการปฏิบัติรวมทั้งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่เริ่มจาก ฐานทรัพยากรในท้องถิ่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมของพหุภาคี ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ เป็นต้น

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. ด้านองค์กรเอกชน

- องค์กรเอกชนนำแนวทางที่ได้จากผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายองค์การเพื่อกำหนดกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์การมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง
- องค์กรเอกชนนำแนวทางที่ได้จากผลการวิจัยไปบูรณาการสำหรับการบริหารจัดการกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม
- องค์กรเอกชนนำแนวทางที่ได้จากผลการวิจัยไปกำหนดหลักสูตรการฝึกอบรมในประเด็นการสร้างการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนแบบพหุภาคีภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนในจังหวัดลำปาง เพื่อส่งเสริมเครือข่ายเพื่อการทำงานให้ประสบผลสำเร็จแก่ตนเอง สังคม
- องค์กรเอกชนนำแนวทางที่ได้จากผลการวิจัยไปกำหนดตัวชี้วัดสำหรับการพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กร

๒. ด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

- สถาบันศึกษานำแนวทางที่ได้จากผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ เช่น การพัฒนาชุมชน การสร้างความร่วมมือ การบริหารโครงการ เป็นต้น เพื่อสื่อให้เห็นถึงการปฏิบัติงานในองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม
- สถาบันศึกษานำแนวทางที่ได้จากผลการวิจัยไปปรับปรุงหลักสูตรรายละเอียดของรายวิชาที่เกี่ยวข้อง สัมพันธ์ เพื่อความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

๓. ด้านการพัฒนาและส่งเสริม

- คณะสงฆ์ นำแนวทางที่ได้จากผลการวิจัยไปปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมและหรือสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับพระนิสิต บุคลากรของในหน่วยงานต่าง ๆ

การประชาสัมพันธ์

มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลงานวิจัยทางอินเทอร์เน็ต

<http://www.mculampang.com>

ส่วนการประชาสัมพันธ์ทางสิ่งพิมพ์ได้ดำเนินการตีพิมพ์วารสารวิชาการ

วารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	พระครูสังวรสุตกิจ,ผศ.ดร.
การศึกษา	พ.ศ. ๒๕๔๓ นักธรรมชั้นเอก
	พ.ศ. ๒๕๕๕ เปรียญธรรม ๔ ประโยค
	พ.ศ. ๒๕๔๗ พุทธศาสตรบัณฑิต (สังคมศึกษา) เกียรตินิยมอันดับ ๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	พ.ศ. ๒๕๔๙ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
	พ.ศ. ๒๕๕๗ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต พธ.ด.(รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประสบการณ์ทำงาน	พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๒ เป็นเลขานุการเจ้าคณะจังหวัดลำปาง
ผลงานทางวิชาการ	บทความวิชาการเรื่อง กตัญญูทเวที : อริยวิถีสู่ความปรองดอง วิจัยในชั้นเรียนเรื่อง “ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนที่ความคิด (Mind Mapping) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดในรายวิชาศาสนากับ รัฐศาสตร์ ของนิสิตชั้นปีที่ ๔ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง” เป็นคณะผู้วิจัยเรื่อง “แนวทางการทำงานของเครือข่าย สถาบันการศึกษาในจังหวัดลำปางเพื่อสร้างการเรียนรู้และเสริม ศักยภาพชุมชนพื้นที่ตำบลนิคมพัฒนา อำเภอเมืองลำปาง จังหวัด ลำปาง” เป็นคณะผู้วิจัยเรื่อง “การสร้างเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญวาทย์วิหาร ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๔” เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง “กระบวนการบูรณาการจัดการเรียน การสอนผ่านการชำระตำนานมูลศาสนาฉบับวัดบ้านเอี่ยมของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียน วัดบุญวาทย์วิหาร จังหวัดลำปาง”ของ สกว.

วิจัยในชั้นเรียนเรื่อง “การบูรณาการการเรียนการสอนตำนาน
พระพุทธรูปศาสนาศิลปะวัดบ้านเอี่ยมในรายวิชา รัฐศาสตร์ในวรรณกรรม
ทางพระพุทธศาสนา”

เป็นคณะผู้วิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียนออนไลน์
ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง”

เป็นหัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพ
พระสงฆ์ในการสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน”ทุนสถาบันวิจัยพุทธ
ศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปี
งบประมาณ ๒๕๕๖

หน้าที่

๑. อาจารย์ประจำ และ รก.ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

๒. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบุญวาทย์วิหาร

๓. เจ้าคณะตำบลชมพู เขต ๓

ที่อยู่ปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

เลขที่ ๑ ถนนบุญวาทย์ ตำบลหัวเวียง อำเภอเมืองลำปาง

จังหวัดลำปาง ๕๒๐๐๐